BORGERLYST

En projektbiografi

af

Andreas Lloyd og Nadja Pass

BL_Revised.indb 1 09/05/2018 10.51

INDHOLD

Prolog

Fra borgerpligt til borgerlyst	4
Læsevejledning, Tre måder at læse denne bog på	14
Parlør, En introduktion til det borgerlystne sprog	18

Vinter **26**

Del din undren · Eksperiment Folkets Stemmer	30
Logbog: Andreas, Medkumpanen	50
Træn dine borgermuskler · Eksperiment Samfundslaboratoriet Borgerlyst	54
Logbog: Nadja, Ide-krystallisering	72
Lad ikke reglerne knække dig · Eksperiment Aktivt Uorganiseret	80
Logbog: Nadja, Hvorfor bliver du aldrig klar?	92
Fald i snak · Eksperiment Samtalesaloner	97
Strømning: De sociale mediers opblomstring og fald	124

Forår **126**

Hold faglige sammenskudsgilder · Eksperiment Samtalemiddage	130
Logbog: Andreas, Fælles handling skaber fællesskab	142
Træn dit makroskopiske blik · Eksperiment Folkes Valg	147
Logbog: Andreas, Begejstring er først hel, når den bliver delt	168
Dyrk den gensidige mesterlære · Eksperiment Træffetid	170
Logbog: Nadja, Gør dig umage	178
Bliv ikke skræmt af de iltløse huller · Eksperiment Borgerlystbøgerne	184
Logbog: Nadja, Kravl op af det iltløse hul	196
Strømning: Acceleration	202

BL_Revised.indb 2 09/05/2018 10.51

Sommer **206**

Indret din hverdag · Eksperiment Hverdage 210
Logbog: Andreas, Ikke en fusker 234
Byg engagementstrapper · Eksperiment Lockout-Skolen 238
Logbog: Andreas, Pas på nej-situationerne 254
Undgå luksusproblemerne · Eksperiment The Long, Hard, Stupid Way 258
Logbog: Andreas, Bedre møder 270
Strømning: Sammenskud 276

Efterår **280**

Find nybruddets sprækker · Eksperiment Handlekraft I Hverdagen 284
Logbog: Andreas, Om at give slip 292
Trap langsomt ned · Eksperiment Grundlovsgildet og Skilsmissefesten 294
Logbog: Nadja, Hospitalssengen som tænkelomme 304
Giv det videre · Eksperiment Aftryk 308
Logbog: Andreas, Et frø bliver plantet 318
Strømning: Kriser og konjunkturer 322

Fremtiden

Epilog, Fremtiden starter med dig 324
Logbog: Andreas, En magtdemonstration 328
Logbog: Nadja, Sammen genfortryller vi verden 331
Litteraturliste 334
Takkeliste 336

BL_Revised.indb 3 09/05/2018 10.51

PROLOG

Fra borgerpligt til borgerlyst

Borgerlyst er lysten til at gøre noget mere end sin borgerpligt. Det er den lyst, du føler, hver gang du ser noget i samfundet omkring dig, som du får lyst til at gøre lidt bedre.

Borgerlyst er at have modet til at tage hver vores del af ansvaret for samfundets udvikling – og gøre, hvad vi hver især kan. Når vi kan.

Borgerlyst er modet til at skabe forandring.

Borgerlyst er troen på, at det nytter.

BL_Revised.indb 4 09/05/2018 10.51

På en reklametavle over en trængt motorvej hænger sloganet: "You're not stuck in traffic. You are traffic" – hvilket på dansk kan oversættes til "Du sidder ikke fast i en kø. Du er køen".

Det er en tankevækkende måde at vende vores selvopfattelse på hovedet, for det tvinger os til at forholde os til, hvordan vi selv er en del af årsagen til vores egne problemer. Alle bilerne på motorvejen er en del af køen, men hver bilist oplever, at køen består af alle de andre.

Køen er ikke bare de andres skyld. Vi er selv med til at skabe den. Det er os, der er køen. Hver især og tilsammen.

På samme måde er vi med til at påvirke eller fastholde samfundets problemer gennem de valg og de handlinger, vi hver især foretager hver eneste dag: Vi kan ikke bare sige, at det er de andres skyld, at der er kø på motorvejen, hvis vi selv insisterer på at tage bilen på arbejde. Vi kan ikke bare brokke os over den overfladiske mediedækning, hvis vi aldrig selv dykker dybere end overskrifterne. Vi kan ikke bare sige, at nogen burde gøre noget, hvis vi ikke selv er villige til at gøre noget engang imellem.

Samfundet formes af vores handlinger eller mangel på samme. Samfundet bliver det, vi gør det til. Vi er samfundet.

Hvis vi er samfundet, betyder det også, at vi kan være med til at udvikle det samfund, vi gerne vil leve i. Det starter med alle de små overskudshandlinger, der viser, at vi vil hinanden: Det er det lille hensyn. Den overraskende gestus. Den oprigtige kompliment. Den uventede gavmildhed. Det opmuntrende smil. Alt det vi egentlig ikke behøver at gøre. Alt det ingen forventer. Alle de små øjeblikke af nærvær og forståelse, der tilsammen får os til at føle os som en del af noget større. Og som smitter os med lysten til også selv at gøre noget, der rækker ud over vores egne umiddelbare behov.

Fra borgerpligt til borgerlyst

Det er denne lyst, vi kalder borgerlyst. Borgerlyst er lysten til at gøre mere end sin borgerpligt. Borgerpligt fastholder og forankrer. Borgerlyst begejstrer og udvikler.

BL_Revised.indb 5 09/05/2018 10.51

Borgerpligt er det, du bør og skal gøre. Når du gør din borgerpligt – ved at stemme til valgene, overholde lovene og betale din skat – er du med til at sikre den fortsatte drift og vedligeholdelse af samfundet. Det er en nødvendighed.

Men der er også et andet aspekt af det at være borger i et samfund, som vi alt for sjældent taler om. Nemlig borgerlysten: Borgerlyst er alt det, du selv har mod på og lyst til at kaste dig ud i.

Borgerlyst starter som oftest i det små. Med en undren, en nysgerrighed, en ny interesse. Det er en spirende borgerlyst, du føler, hver gang du ser noget i samfundet omkring dig, som du får lyst til at gøre lidt bedre. Men alt for ofte visner borgerlysten allerede der. Ikke fordi ideen ikke var god og vigtig nok. Men fordi de færreste af os ved, hvor vi skal gøre af den. Og fordi vi er så vant til at tænke "nogen burde gøre noget" i stedet for at spørge os selv, hvad vi selv kunne være med til at gøre.

For os at se er borgerlyst noget af det allermest grundlæggende i vores samfund. For samfundet er altid i forandring. Og hvis vi kun forlader os på pligten, holder vi op med at se samfundet som noget, vi udvikler sammen. Så nøjes vi med at gøre det, der skal til for at holde hjulene i gang og bevare status quo. Og så ender det med, at vi læner os tilbage, afgiver vores stemmer en gang hvert fjerde år og håber på, at politikerne udvikler samfundet for os.

Men samfundets udvikling er også vores ansvar som borgere. Vi må ikke glemme, at vores stemme ved valgene kun er en ud af mange muligheder, vi som borgere har for at påvirke samfundets udvikling. For hvis vi holder op med at tro på, at vi kan bruge vores borgerlyst til at være med til at gøre samfundet bedre, holder vi i sidste ende også op med at tro på vores egen handlekraft.

Det var denne følelse af uforløst handlekraft, der ledte til, at vi – Nadja Pass og Andreas Lloyd – begyndte at arbejde sammen i slutningen af 2009. Vi lærte hinanden at kende i et kontorfællesskab, hvor vi ofte havde nogle gode snakke over frokostbordet. Der havde lige været kommunalvalg, og vi havde begge dårlig borger-samvittighed. Vi havde stemt.

BL_Revised.indb 6 09/05/2018 10.51

Selvfølgelig havde vi stemt. Men valgkampen havde været underligt fjern og uengageret – præget af verbale boksekampe om sager, der ikke rigtigt vedkom os. Og efter valget skiftede mange kandidater partier og indgik alliancer, der lå fjernt fra det, vælgerne havde forudset. Det føltes ikke så betryggende at have afgivet sin stemme til dem. Og samtidig føltes det så mærkeligt, at der nu var fire år til, vi skulle stemme igen.

Fem minutters engagement en gang hvert fjerde år – var det virkelig alt, hvad der blev forventet af os? Og hvorfor havde vi overhovedet en forventning om, at vi kun skulle være aktive borgere, når nogen forventede det af os? Hvorfor gik vi ikke bare selv i gang?

Egentlig skortede det ikke på muligheder. Partierne råbte på medlemmer og foreningerne på frivillige. Men vi havde ikke lyst til at købe hele holdningspakken hos ét bestemt parti. Og vi blev trætte bare ved tanken om at ende som endnu et tandhjul i et stort foreningsmaskineri.

Vi savnede de helt grundlæggende diskussioner om, hvilket samfund vi gerne vil skabe sammen. Vi savnede modet til at tro på, at vi kunne være med til at gøre det lidt bedre. Vi savnede de faglige sammenskudsgilder, der kunne gøre det nemt at bidrage med vores lille ekstra overskud i hverdagen, når vi havde tid og lyst. Vi savnede samlingspunkter, hvor vi kunne mødes med alle de andre, der også gerne ville være med til at skabe forandringer. Vi savnede rammer, der understøtter det mentale skift, der sker, når vi som borgere går fra at tænke "nogen burde gøre noget", til at tænke "det her vil jeg være med til at gøre bedre". Vi savnede troen på, at det nytter.

Borgerlyst er skiftet fra at være borgere, der opfører sig som forbrugere, der kræver en masse af samfundet, men aldrig rigtigt selv gør så meget andet aktivt for at udvikle samfundet end at sætte kryds til valg og folkeafstemninger. Til at være borgere, der påtager sig hver vores lille del af det fælles ansvar for samfundets udvikling – og gør, hvad vi hver især kan. Når vi kan.

Derfor startede vi Borgerlyst. Borgerlyst med stort B. Samfundslaboratoriet Borgerlyst.

BL_Revised.indb 7 09/05/2018 10.51

Samfundslaboratoriet Borgerlyst

Vi kaldte det et samfundslaboratorium, fordi det skulle være vores fælles værksted, hvor vi kunne eksperimentere og nørde lige så tosset, vi ville. Og igennem fem år fra 2010 til 2015 udviklede og udforskede vi dette borgerlystne felt på vores egen skæve måde.

Vores vigtigste kvalifikation var, at vi selv var almindelige borgere. For selvom vi havde lange uddannelser, erhvervserfaring og interesser indenfor alt fra antropologi, science fiction, open source og økologi (Andreas) til kulturlivet, dannelse, ideudvikling og aftabuisering af alvorlig sygdom, død og sorg (Nadja), så var vi voksne nybegyndere, når det kom til samfundsengagement. Så vi tog afsæt i vores egen undren og begejstring. Og vi brugte os selv som forsøgskaniner til at udforske, hvordan man kan gøre det nemmere, sjovere og mere spontant at bruge sin handlekraft i hverdagen.

Vi satte en masse eksperimenter i gang, fulgte deres udvikling tæt og delte vores erfaringer, så andre også kunne lære af det. Vi arbejdede helt uafhængigt. Uden at søge støtte, uden at have nogen stor organisation i ryggen og uden at have en krone til at gøre det for, gik vi i gang med at eksperimentere. Nysgerrige efter at se, hvor langt vi egentlig ville kunne nå alene i kraft af vores egen borgerlyst.

Det viste sig at være overraskende langt.

Vores største og mest velkendte eksperiment, Samtalesaloner, har i dag spredt sig over hele landet og bliver brugt til at skabe nye samlingspunkter både omkring landsbyernes gadekær og på ministeriernes bonede gulve. Mange organisationer har fundet inspiration til at engagere frivillige på nye måder ved hjælp af borgerlyst-begreber som engagementstrappen, faglige sammenskudsgilder, mikrohandlinger og det makroskopiske blik. Allervigtigst har vi direkte eller indirekte været fødselshjælpere på en række andre borgerlystne projekter. Og dermed understøttet den opblomstring af nye borgerdrevne og borgerlystne initiativer, der spændte fra byhaver og fødevarefællesskaber til byttemarkeder og Venligbo-grupper.

BL_Revised.indb 8 09/05/2018 10.51

Tre forudsætninger for borgerlyst

Vi fandt ret hurtigt ud af, at vores interesser eller evner ikke lå i at starte en byhave eller organisere saml-skrald-dage. For det, der især tændte os i vores første samtaler, var vores fælles undren over, hvorfor det var så svært for os og (skulle det snart vise sig) mange andre, at udleve vores borgerlyst.

Vi satte os derfor for at afklare de optimale rammer for borgerlyst og udvikle et sprog – de ord, begreber, redskaber og modeller – som kunne gøre det let at sætte ord på alt det, der skal til for at omsætte det lille ekstra overskud til handlekraft i hverdagen.

Efterhånden stod det klart for os, at der især var tre centrale forudsætninger for borgerlyst, som vi vendte tilbage til igen og igen, og som alle vores eksperimenter kredsede om:

Bedre samtaler

Gode samtaler er roden til alt godt. Når vi snakker med hinanden, forstår vi bedre, hvorfor andre tænker, reagerer, handler og stemmer, som de gør. Ofte forstår vi også os selv og vores ideer bedre, når vi sætter ord på dem.

Men vi danskere er sjældent særligt gode til at snakke med dem, vi ikke allerede kender – og selv med vores bedste venner kan det være svært at få de rigtig gode samtaler i gang.

Bedre samtaler skaber bedre forståelse for vores indbyrdes forskellighed og de fælles udfordringer, vi står overfor. Det er helt afgørende for vores samfundssind, at vi jævnligt får lejlighed til at snakke godt og grundigt med folk, der ikke ligner os selv. For det hjælper os helt basalt til at forstå andres ønsker, behov og udfordringer og at se på vores liv, projekter og ideer med nye øjne. Og det hjælper os til finde nærvær og samvær i en tid, hvor de kollektive lydspor ellers flyder over af historier om flygtighed, ensomhed og skærmliv.

Derfor har vi i Borgerlyst lagt et stort arbejde i at udvikle samtalestartere, der får fremmede til at falde i snak, og i at skabe nye samlingspunkter som samtalesaloner og samtalemiddage, hvor vi kan mødes på tværs af generationer, overbevisninger og faglige baggrunde.

BL_Revised.indb 9 09/05/2018 10.51

Fri krydsbestøvning

Vi kan lære så meget af hinanden. Få ting er så inspirerende som at tale om et velkendt emne med nogle, der går til det med helt andre faglige forudsætninger eller personlige erfaringer end en selv – eller at tillade sig selv at være voksen nybegynder for en stund, mens man sætter sig ind i et helt nyt felt. Ikke alene får man øvet sig i at være nybegynder undervejs – man ser også på sit eget virke med helt nye øjne og opdager ofte muligheder, man var helt blind for før.

Men desværre trækker tidens tendenser mere og mere i den modsatte retning. Mange organisationer bliver mere og mere siloopdelte, og fagfolk bliver så specialiserede, at de nærmest ikke engang forstår hinanden på tværs. Det samme tunnelsyn rammer også os som borgere: Vi omgås kun folk, der ligner os selv, og som bekræfter vores holdninger, ideer og faglige vinkler.

Derfor har vi gennem Borgerlyst arbejdet for at styrke den frie krydsbestøvning. Vi har holdt løsningslaboratorier, åbne værksteder og andre former for faglige sammenskudsgilder på tværs af siloer, brancher, styrelser, sektorer, afdelinger, politiske holdninger, landsdele og aldersgrupper. Anledninger, der gjorde det lettere for folk at finde sammen med andre, der kunne noget andet end dem selv, så de i fællesskab kunne udvikle og iværksætte ideer og initiativer, som ingen af dem kunne løfte alene.

Mod på forandring

Vores samfund er i konstant forandring. Vores behov, vores forventninger og vores omgivelser ændrer sig hele tiden. Det kan lyde skræmmende og utrygt, men mest af alt synes vi, det skaber spændende muligheder. For når man først for alvor erkender det, betyder det, at vi alle sammen helt tiden er med til at skabe samfundsforandringerne. Vi er med til at forme samtiden – og dermed fremtiden. Vi kan lære af fortidens fejl og rette dem. Men det forudsætter, at vi er villige til at udfordre det vante. At vi har lyst til at eksperimentere. Og at vi tror på, at det nytter.

Derfor har det været en vigtig del af vores Borgerlyst-arbejde at skabe mere mod på forandring. Det er bevidstheden om, at det lige nu er os, der er dem – uanset hvilken

BL_Revised.indb 10 09/05/2018 10.51

generation vi tilhører. Det er troen på, at summen af de mange små og store handlinger, vi hver især foretager os hver dag, er med til at definere og forandre vores samfund. Det er troen på, at vores gode handlinger smitter. At hver enkelt handling kan være med til at sætte lignende handlinger i gang. Vi har arbejdet for at styrke denne tro i alt, hvad vi selv har gjort og skrevet – og gennem den uventede ekspert-rolle, vi også fik henad vejen.

Bedre samtaler, fri krydsbestøvning og mod på forandring – disse tre grundlæggende forudsætninger gennemvæver alt, hvad du kommer til at læse om i denne bog. Det kommer til udtryk på mange forskellige måder og nogle gange fremstår det mere klokkeklart end andre. Men fællesnævneren for det hele er, at det handler om, hvordan vi alle sammen – hver især og sammen – kan være med til at udvikle samfundet på vores egne præmisser i vores egen hverdag.

Borgerlyst – en projektbiografi

I 2015 bandt vi sløjfe på vores samarbejde – og gik hver især i gang med at bygge nye projekter baseret på alt det, vi havde lært gennem vores år sammen i Borgerlyst.

Nu har vi for en stund sat os sammen igen for at samle alle vores tanker, redskaber, erfaringer og læringer i denne bog – i håb om at gøre det nemmere for andre at lade sig inspirere af dem og bygge videre på dem.

Vi kalder bogen for en projektbiografi. For den fortæller hele historien om Samfundslaboratoriet Borgerlysts spiren, opblomstring, udvikling, afrunding og de erfaringer, vi har taget med os videre. Det er fortællingen om, hvordan vi udviklede et projekt fra tanke til handling. Og alt det vi lærte undervejs.

Vi har skrevet denne bog, fordi vi selv savnede en bog som denne, da vi selv skulle i gang med Borgerlyst: Et ærligt indblik i, hvordan et projekt bliver til – og alle de blindgyder, erkendelser, iltløse huller og uventede successer, det fører med sig. Og fordi vi siden har oplevet, hvor meget det har hjulpet andre videre, når de hørte om vores erfaringer.

Bogen er først og fremmest en meget personlig historie om to voksne nybegyndere og

BL_Revised.indb 11 09/05/2018 10.51

de mange eksperimenter, vi kastede os ud i. Men den er også en introduktion til det borgerlystne sprog – til alle de redskaber, metoder, modeller og begreber, der har hjulpet os undervejs. Den er et nedslag i nogle af de livsbegivenheder, der prægede os og Borgerlysts udvikling undervejs. Og et indblik i de eftertanker og læringer, vi tager med os. For os bygger Borgerlyst på en blanding af det hele – og det gør bogen derfor også.

Vi har prøvet at tegne et kort over det landskab, vi har udforsket. Og vi håber, at det vil kunne inspirere og hjælpe mange andre til at forløse deres borgerlyst.

Andreas Lloyd og Nadja Pass
Forsommeren 2018

BL_Revised.indb 12 09/05/2018 10.51

Hvordan har du det, når du afgiver din stemme?

BORGERLYST

BL_Revised.indb 13 09/05/2018 10.51

Tre måder at læse denne bog på

Denne bog er sammensat som et patchwork af forskellige erfaringer, erkendelser, historier og redskaber.

Bogen er en projektbiografi, der følger Borgerlysts udviklingsproces og vores egen erkendelsesproces nogenlunde kronologisk. Hvis du læser bogen fra ende til anden, vil du følge hele projektets udviklingsforløb fra start til slut.

Pluklæs de forskellige elementer

Men du er også meget velkommen til at pluklæse i den og springe direkte til de afsnit, der er mest relevante for dig lige nu. I bogen finder du tre forskellige typer afsnit, der belyser borgerlyst på tre meget forskellige måder:

Kapitlerne

Vores samarbejde i Borgerlyst har været en konstant vekselvirkning mellem teori og praksis. I kapitlerne fortæller vi med vores fælles Borgerlyst-stemme, hvad vi har undret os over, undersøgt og udforsket undervejs – og hvordan vores undren udmyntede sig i konkrete eksperimenter. Her kan du læse om de erfaringer vi samlede og de mange opdagelser, vi gjorde undervejs. Og til sidst i hvert kapitel videregiver vi vores bedste råd til dig som borgerlysten nybegynder.

Logbøgerne

Hele vejen igennem har Borgerlyst også præget vores personlige udvikling. En af de største styrker i vores samarbejde har altid været, at vi er to meget forskellige mennesker med vidt forskellige interesser, overbevisninger og faglige baggrunde. Og nu hvor vi ikke længere arbejder sammen, er det også meget forskelligt, hvad vi har taget med os ud af Borgerlyst-samarbejdet og arbejder videre med i dag.

I logbøgerne skriver vi for egen regning med vores personlige stemmer. Om alt fra personlige læringer og aha-oplevelser til de tunge tider, hvor vi har været i tvivl om det

BL_Revised.indb 14 09/05/2018 10.51

hele. Vi er langtfra altid – sjældent faktisk – enige i det, den anden skriver. Det er i sig selv en vigtig læring fra vores Borgerlyst-samarbejde: Man kan sagtens have et stærkt og handlekraftigt fællesskab om noget, mens man er meget uenige om alt muligt andet.

Strømningerne

Det borgerlystne landskab ser i dag markant anderledes ud end det gjorde, da vi startede Borgerlyst. Vi har derfor nøje håndplukket fire strømninger, som vi synes mest markant har påvirket forudsætningerne for Borgerlyst på godt og ondt. For det viser, hvor afgørende timingen også er for ethvert borgerlystent projekt – og hvor vigtigt det er, at man ikke stivner i tankegange, der er undfanget i en særlig tid.

Eller spring direkte til den årstid, du befinder dig i lige nu:

Gennem årene med Borgerlyst har vi opdaget, at næsten alle borgerlystne projekter udvikler sig efter nogle faste mønstre. Ligesom med forelskelser eller finansbobler følger borgerlystne projekter en let genkendelig cyklus, der på mange måder minder om årets gang.

Derfor har vi valgt at bruge årstidernes skiften som gennemgående struktur og metafor i bogen. For lige så forskellige borgerlystne projekter er, lige så ofte har de til fælles, at de gennemgår de samme faser og følelser undervejs:

De slumrer eftertænksomt i vintermørket, før de tager mod til sig og for alvor begynder at spire. De skyder begejstrede op af jorden og blomstrer som en forårsforelskelse, hvor alt kan lade sig gøre. Efterhånden afløses begejstringen af en mere realistisk og driftsikker sommer, hvor de trygt soler sig i succes, bruger kræfterne på at organisere sig og nyder resultaterne.

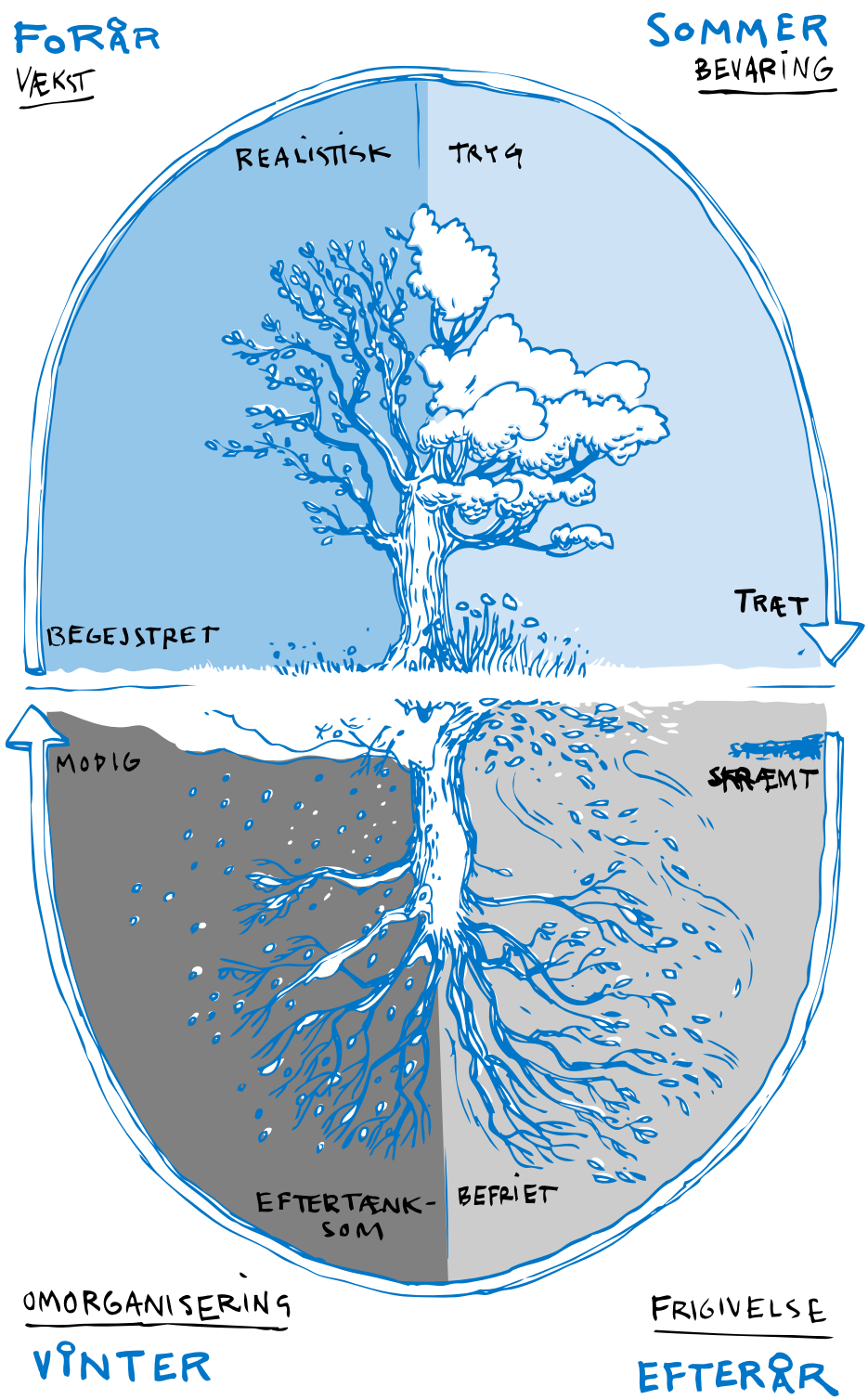
Men før eller senere kommer trætheden og trægheden snigende, og en dag giver en efterårs storm anledning til en krise, der rusker alle bladene af træerne. Det er skræmmende og overvældende. Men lige så voldsomt det er, mens krisen står på, ligeså befriende er det, når uvejret først er passeret. Og måske er det atter tid til at i vinterhi og skabe grobund for, at nye løsninger kan spire frem.

BL_Revised.indb 15 09/05/2018 10.51

Prøv at mærke efter. Hvilken årstid befinder du dig i lige nu? Med projekter, jobs eller livet sådan helt generelt?

Bare spring direkte til den del af bogen med det samme. Så kan du altid læse alt det andet, når årstiderne skifter...

BL_Revised.indb 16 09/05/2018 10.51

BL_Revised.indb 17 09/05/2018 10.51

PARLØR

– En introduktion til det borgerlystne sprog

Uanset hvordan du vælger at læse denne bog, vil du ind i mellem støde på ord og begreber, du enten ikke kender, eller som vi bruger på en anden måde, end du er vant til. En stor del af vores Borgerlyst-arbejde har nemlig handlet om at udvikle et nyt sprog, der gør det nemmere at tale om sin borgerlyst.

Det er ikke meningen, at du skal læse denne parlør fra ende til anden – og slet ikke her i starten af bogen. Den er mere tænkt som en kombination af ordbog og alternativt stikordsregister, som du kan vende tilbage til undervejs i læsningen.

Afpresse – En vigtig del af vores interne dynamik i Borgerlyst er, at vi har været gode til at afpresse os selv og hinanden til at få ting gjort. Alt for ofte bliver gode ideer bare ved snakken. Men hvis man melder en deadline ud for, hvornår en ny bog udkommer, et nyt eksperiment bliver sat i søen eller et arrangement bliver afholdt, bliver man nødt til at rykke fra tanke til handling.

Læs mere i "Bliv ikke skræmt af de iltløse huller".

Beta – Udviklingstilstand. Når man 'er i beta' lever man med, at tingene aldrig bliver klar, men altid er i en 'acceptabel fejltilstand'. Det gør det nemmere at invitere andre med i processen, erkende sine fejl og tilpasse produktet efterhånden, som man bliver klogere. Denne bog er også blevet 'beta-testet' undervejs, hvor en række vidt forskellige personer meldte sig som 'prøvelæsere' på en tidlig version. Deres kommentarer har været helt afgørende for, hvordan den bog du sidder med i hånden, endte med at komme til at se ud.

Læs mere i "Træn dine borgermuskler". og se listen over prøvlæserne ebagest i bogen.

Borgerlystent projekt / borgerlysten ide – Meget rummeligt begreb, hvis væsentligste fællesnævner er, at de udspringer af initiativtagerens egen borgerlyst – og typisk er noget, initiativtageren selv kan være med til at forandre i sin egen hverdag.

BL_Revised.indb 18 09/05/2018 10.51

Borgermuskel – Aktivisten Annie Leonards betegnelse for den mentale muskel, vi bruger, når vi handler på vores borgerlyst. Ligesom alle andre muskler skal den trænes og holdes ved lige.

Læs mere i "Træn dine borgermuskler".

Civilsamfundets renæssance – Spirende tendens til, at borgerne selv tage initiativ til og ansvar for samfundets udvikling. Mange af elementerne trækker på gammelt arvegods – i Danmark for eksempel andelsbevægelsen, højskolebevægelsen og folkeoplysningen – men vender nu tilbage i nye former, ofte godt hjulpet på vej af ny teknologi og de sociale medier. Derfor taler vi om det som en slags genfødsel.

Læs mere i strømningen "Sammenskud".

Crowdfunding – Ny måde at finansiere projekter på. I stedet for at søge fonde eller puljer — eller vente på indtjeningen til produktet er klar – inviterer man brugerne til at støtte projektet økonomisk, mens det stadig er under udvikling. På den måde bliver det muligt at finansiere mange projekter, der ellers aldrig ville være blevet til noget. Vores første Borgerlyst-bog blev udgivet ved hjælp af crowdfunding og trykningen af denne bog er finansieret ved hjælp af forudbestillinger.

Læs mere i eksperimentet "Borgerlyst-bøgerne", og se listen over alle dem, der har hjulpet os ved at sende denne bog i trykken bagest i bogen.

Engagementstrappen – Model, der gør det nemmere at få overblik over de former for frivillighed og deltagelsesformater, der gør det attraktivt for forskellige typer mennesker med vidt forskellige hverdage at engagere sig i projektet.

Læs mere i "Byg engagementstrapper".

Grundlovsdag – Årlig højtid, der burde være demokratiets helt store festdag fuld af begejstring og fællesskab. Men desværre ofte en tam affære. Derfor valgte vi Grundlovsdag som Borgerlysts fødselsdag. Siden har vi hvert år holdt samtalesaloner og arrangementer for at fejre Borgerlysts fødselsdag og grundlovsdag med manér. Det var også på grundlovsdag 2015, vi senere holdt 'Det Store Grundlovsgilde' og rundede vores samarbejde af med 'Skilsmissefesten'. Og denne bog udkom 5. juni 2018.

BL_Revised.indb 19 09/05/2018 10.51

Hverdage – Stor procentdel af livet, vi har det med at tage for givet og bare benytter som trædesten mellem ferier og fridage. Men i Borgerlyst-terminologien udgangspunktet for både livet og det lille ekstra overskud, som det meste borgerlyst er gjort af.
Læs mere i 'Indret din hverdag'.

Iltløst hul – Nærmest uundgåelig del af enhver udviklingsproces. Opstår typisk, når man lige har lagt utroligt meget energi i at skulle lancere noget nyt og har levet i undtagelsestilstand lidt for længe. Indtræffer især, når man efter en ellers vellykket lancering møder alle andres konstruktive kritik og udviklingsforslag, mens man stadig er alt for udmattet til at kunne gøre noget ved det. Derfor er det vigtigt at have lagt nogle honningdepoter – i form af nye opgaver, man glæder sig til og velfortjent forkælelse – ud til sig selv på den anden side af en deadline, så man kan trække sig selv op af det iltløse hul igen.
Læs mere i 'Bliv ikke skræmt af de iltløse huller" og i Nadjas logbog "Kravl op af de iltløse huller".

Ildsjæl – Smukt ord, som vi dog vægrer os ved selv at bruge i Borgerlyst-sammenhænge. For når vi overfokuserer på ildsjælene, glemmer vi, at bæredygtige projekter typisk er skabt i fællesskab mellem flere forskellige personer, der trækker hver deres del af læsset. Hvis vi kun snakker om ildsjæle, risikerer vi at afskrække alle andre fra at engagere sig. Dels fordi alle kender til ildsjæle, der er brændt ud. Dels fordi mange tror, man skal være gjort af et særligt stof for at engagere sig.

Initiativtager – Den eller de personer, der får ideen til et nyt projekt, og udvikler det fra tanke til handling. Typisk er initiativtagerne også projektets første pligtvillige, der bruger meget tid og energi på at skabe rammerne for at andre kan deltage – og dem, der tager det lange seje træk, når man skal bevise, at projektet er mere end en døgnflue. Men ofte slipper de oprindelige initiativtagere projektet, når det er godt i vej og går i gang med at bygge nye projekter, mens andre, der er stærkere til drift og videreudvikling af det mere modne projekt, tager over.
Læs mere i "Byg engagementstrapper".

Kopiérbart – Mange gode borgerlystne projekter er en videreudvikling af hinanden. Hvis man deler opskriften på sit borgerlystne projekt, bliver det nemmere for andre at

BL_Revised.indb 20 09/05/2018 10.51

kopiere ideen og implementere den i deres eget lokalområde. På en måde, der lader sig gøre i deres egne hverdage. For at gøre Borgerlyst og Samtalesaloner så kopiérbare som muligt, har vi udgivet det hele under en 'Creative Commons-licens', der gør det nemmere for alle andre at bygge videre på vores arbejde.

Krydsbestøvning – Dybt inspirerende proces, der opstår når ny viden blandes med alt det, man allerede vidste, så helt nye idéer og muligheder opstår. Trives bedst i mødet mellem mennesker, fagligheder, aldersgrupper, landsdele, køn, politiske overbevisninger og personlige erfaringer. Som for eksempel ved Samtalesaloner og Løsningslaboratorier.
Læs mere i Prologen.

Luksusproblem – Stærkt undervurderet type problemer, der ofte er ved at tage livet af initiativtagere, fordi deres borgerlystne projekter pludselig udvikler sig så eksplosivt, at hverken projektet eller initiativtagerne kan følge med. De er svære at tale med andre om, fordi alle bare siger: "Jamen, det er da et luksusproblem" i stedet for at anerkende, at det faktisk er et alvorligt problem, selvom det er dejligt med den store interesse.
Læs mere i "Undgå luksusproblemerne".

Løsningslaboratorier – Variant af Samtalesaloner, vi har udviklet til ministerier, kommuner, erhvervslivet, organisationer og uddannelsesinstitutioner, der gerne vil bruge samtalesaloner og vores salonteknikker til at skabe nye former for borger- eller bruger inddragelse. Efter et par år også den måde, vi fik Borgerlyst til at hænge økonomisk sammen på ved hjælp af 'rygradsmodellen'.
Løsningslaboratorierne skriver vi ikke så meget om i denne bog. Men du kan læse mere om rygradsmodellen i "Indret din hverdag".

Løst koblede fællesskaber – Fællesskaber, der kun eksisterer i en begrænset periode, hvor en masse selvstændige individer går sammen om at løfte i flok for at løse en konkret udfordring. Når udfordringen er løst, arrangementet afholdt eller bogen skrevet, er fællesskabet i princippet opløst. Men der kan opstå et nyt, løst koblet fællesskab, hvor individerne kan finde sammen igen for at løse en ny udfordring i en ny konstellation. Løst koblede fællesskaber fungerer bedst, hvis de er arrangereret som faglige sammen-

BL_Revised.indb 21 09/05/2018 10.51

skudsgilder, hvor enkeltpersonerne kan påtage sig at løse de mikrohandlinger, der lige her og nu passer ind i deres hverdag.

Læs mere i 'Hold faglige sammenskudsgilder'.

Man / mange danskere – Grove generaliseringer, vi ikke desto mindre tillader os at bruge, fordi vi gennem årene med Borgerlyst har snakket med så mange mennesker om deres demokratisyn, samfundsengagement og borgerlyst, at vi har set mange tydelige mønstre i mangfoldigheden. Vi ved godt, at det hele er mere nuanceret, og det irriterer også os selv at skulle generalisere så ofte. Men hvis vi hver eneste gang skulle nuancere alle vores forbehold, ville denne bog være blevet meget længere, end den allerede er, eller vi skulle have udgivet den i en helt anden og langt mere videnskabelig form, end vi havde lyst til. Vi håber, at langt de fleste læsere trods alt vil kunne genkende enten sig selv, eller nogen de kender, i vores mere generelle beskrivelser. Og om ikke andet må I tage vores ord for, at det er udtalelser, vi er stødt på virkelig mange gange.

Makroskop – Et instrument, der kan hjælpe os med at se, hvordan den samlede sum af mange små handlinger ser ud. På samme måde som et mikroskop giver os et nyt perspektiv på det uendeligt små, og et teleskop giver os et nyt perspektiv på det uendeligt fjerne, giver et makroskop os et nyt perspektiv på de ting, som ellers er for store, for langsomme eller for komplekse til, at vi kan overskue dem.

Læs mere i "Træn dit makroskopiske blik".

Medborgerne – Det nye projekt Andreas var med til at bygge op, efter han trådte ud af Borgerlyst.

Læs mere i Andreas' logbøger "Et frø bliver plantet" og "En magtdemonstration".

Medudvikler – Vigtigt trin på engagementstrappen. Medudviklerne byder typisk ind med noget helt andet end det, initiativtagerne selv kan og tilfører dermed projektet nogle helt nyt. Medudviklerne fungerer bedst, hvis de får ret frie hænder til at løbe med deres egne bolde inden for projektets overordnede rammer. Når det gælder deres egen del af projektet påtager de sig en masse ansvar og bidrager meget væsentligt til projektets udvikling – men det er sjældent medudviklerne, der har tid og lyst til at være pligtvillige på det overordnede projekt.

Læs mere i "Byg engagementstrapper".

BL_Revised.indb 22 09/05/2018 10.51

Mesterlære – Gensidig udveksling af viden og erfaringer, begge parter kan lære noget af. Mesteren ofte ved at videregive sine erfaringer og lade sig inspirere af spørgerens nybegynder-tilgang. Spørgeren ofte ved at sammenstykke et billede af andres erfaringer inden for feltet.
Læs mere i "Dyrk den gensige mesterlære" og i Nadjas logbog "Gør dig umage".

Mikrohandlinger – Bittesmå handlinger, der for det meste kan klares inden 24 timer. De er nemme at gå til, skarpt afgrænsede, og det er tydeligt at se, hvordan de bidrager til den store helhed. Derfor er de nemme og inspirerende at påtage sig. Og når man først har foretaget en mikrohandling, er man allerede i gang.
Læs mere i "Hold faglige sammenskudsgilder".

Nybegynder – Person, der går åbent og frejdigt til tingene. Tør stille de dumme spørgsmål, ikke er bange for at dumme sig, kaster sig ud i tingene, fordi vedkommende endnu ikke ved, hvor svært det kan være og at alle de andre allerede har prøvet tingene før. I voksen version dog også ofte en person, der er god til alt muligt andet, som vedkommende bringer med sig ind i sig den nye verden. Det sætter helt nye tanker i gang. Så nybegynderen er også ofte den person, der i sidste ende ender med at få de vigtigste nybrud til at ske.
Læs mere i "Træn dine borgermuskler".

Open Source – Software, hvor programmører lægger den bagvedliggende kildekode åbent frem, så alle frit kan bygge videre på den. Typisk også en samarbejdsform, hvor programmørerne åbent deler erfaringer, overvejelser og frustrationer online, så andre kan lære af det. Også beta-begrebet, som vi har arbejdet med i Borgerlyst, er hentet fra open source-bevægelsen.

Patchwork – Kludetæppe sammensat af mange små tøjlapper. Samtidig Borgerlysts visuelle identitet udviklet af Jan Rasmussen og Kristian Eskild Jensen som et billede på, hvor langt vi kan nå i samfundet, hvis vi alle sammen bidrager med det, vi kan. Hver lille stump gør ikke den store forskel i sig selv. Men når vi samler stumperne og puljer pengene, kompetencerne eller det lille ekstra overskud i hverdagen, kan vi tilsammen gøre en stor forskel.
Læs mere i "Del din undren".

BL_Revised.indb 23 09/05/2018 10.51

Pligtvillige – Frivillige, der påtager sig større og længerevarende opgaver i et fællesskab eller sammenskud. Alt det, der skal løses, selvom det er knap så sjovt – og som det er vigtigt, at nogen påtager sig i en periode.

Læs mere i "Byg engagementstrapper".

Rammer – Stadigt vigtigere grundbegreb for os, jo klogere vi bliver på Borgerlyst. Det er de stramme rammer, der gør hele forskellen, når man er vært for en samtalesalon eller et fagligt sammenskudsgilde. Jo strammere rammerne er, og jo bedre alle kender rammerne, jo friere bliver man til at tænke, handle og bidrage inden for rammerne.

Rygradsmodellen – Alternativ forretningsmodel, vi udviklede for på en gang at bevare vores åbne, eksperimenterende tilgang – og samtidig kunne sige ja tak til de mange foredrag og konsulentopgaver, der pludselig kom væltende, selvom det aldrig var tanken, at Borgerlyst skulle være en forretning.

Læs mere i "Indret din hverdag".

Samfundslaboratorium – En legeplads for voksne, et eksperimentarium, en udkigspost, hvor det er helt i orden at være nysgerrig nybegynder, sætte masser af eksperimenter i gang, være nysgerrig og leve i beta.

Læs mere i Prologen og i eksperimentet "Samfundslaboratoriet Borgerlyst".

Sammenskud og Sammenskudsgilde – Samarbejdsform, der ved hjælp af stramme rammer og mikrohandlinger, gør det nemt at pulje kompetencer, tid, energi og erfaringer, så deltagerne i fællesskab kan føre store projekter og visioner ud i livet. I et sammenskud bidrager alle med det, de kan og har mest lyst til at bruge tid på. Og lærer så forhåbentlig også en masse undervejs.

Læs mere i "Hold faglige sammenskudsgilder".

Samtalesalon – Samtaleformat for mennesker, der gerne vil mødes. Værterne sørger for at blande deltagerne og sætte nye samtaler i gang via samtalestartere og skæve spørgsmål. Borgerlyst holdt den første samtalesalon i efteråret 2010. Men i dag er metoderne – takket være den åbne Creative Commons-licens – udbredt over hele landet. Og selve

BL_Revised.indb 24 09/05/2018 10.51

ordet 'samtalesalon' så udbredt, at det er blevet optaget i Ordbog Over Det Danske Sprog.
Vi skriver ikke så meget om, hvordan man holder sine egne samtalesaloner i denne bog, fordi vi har skrevet en hel håndbog om det, som du kan downloade gratis på samtalesaloner.dk. Men du kan læse mere om tankerne bag og alt det, vi lærte af at holde samtalesalonerne i "Fald i snak" og i eksperimentet "Samtalesaloner".

Samtidens Akademi – Nadjas nuværende projekt, der i høj grad bygger videre på alle erfaringerne og erkendelserne fra Borgerlyst-tiden, Samtalesalonerne og de mange eksperimenter.
Læs mere i Nadjas logbog "Sammen genfortryller vi verden".

Skalérbare arrangementer – Arrangementer, der ikke er afhængige af, hvor mange der deltager – og hvor der derfor ikke lægges vægt på til- og frameldinger. Gæsterne kommer, hvis det lige passer. Som vært vælger man et tidspunkt, der passer en selv og glæder sig over dem, der kommer – hvis det er færre end forventet, glæder man sig over at have bedre tid til dem. Hvis der kommer mange, glæder man sig over det store fremmøde.
Læs mere i "Hold faglige sammenskudsgilder".

Socialøkonomiske virksomheder – Virksomhedsform, hvor overskuddet går til den videre drift og udvikling af borgerlystne tiltag eller sociale indsatser. Mange borgerlystne projekter er organiseret som socialøkonomiske virksomheder.
Læs mere i "Indret din hverdag".

The long, hard, stupid way – Tilgang til tingene, hvor man undgår de lette løsninger og i stedet bruger unødigt lang tid på at gøre sig umage, dyrke detaljerne og stille spørgsmålstegn ved alting. Inspireret af kokken David Chang. Også en god undskyldning for at nyde svinkeærinder og omveje.
Læs mere eksperimentet "The long, hard, stupid way".

Uhuhuh – Lyd, man udbryder, når man bliver særligt begejstret for en ny borgerlysten idé eller noget, en anden siger. Høres i Samfundslaboratoriet Borgerlyst ofte under udvikling af samtalestartere til Samtalesaloner.

BL_Revised.indb 25 09/05/2018 10.51

VINTER

Om vinteren er det tid til eftertanke, nytænkning og omorganisering. Intet ligger fast. Alle muligheder er åbne. Der er luft til, at helt nye relationer kan opstå. Fremtiden kan defineres på ny.

BL_Revised.indb 26 09/05/2018 10.51

Vinteren er en årstid, mange frygter – og ligefrem flygter fra. Noget, der bare skal overstås. Og det er ærgerligt, for vintertiden er en vigtig del af det samlede kredsløb. Det gælder både i naturen og for borgerlystne projekter.

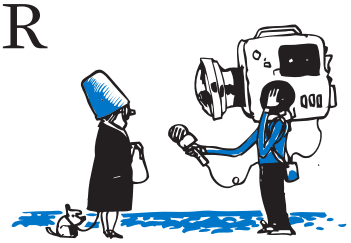
For vintertiden er de spirende ideers helt afgørende grobund. Nu der er tid til at opdage nye mønstre. Nu der er overskud til at gøde de bedste ideer, så de kan nå at få ordentligt rodfæste inden forårets eksplosive vækst.

For initiativtagere til et borgerlystent projekt egner vintertiden sig også godt til at forske, undersøge, træne sine borgermuskler og tillade sig selv at være nybegynder igen. Det er vigtigt at blive ved med hele vejen igennem – men senerehen i kredsløbet formår de færreste at prioritere det nok. Så det er vigtigt at benytte sig af de mere stille vinterperioder til at sikre sit eget rodfæste.

I Borgerlysts kredsløb handler den første vinterperiode om alt det, der skete, frem til vi holdt vores store åbningsfest på VEGA 5. juni 2010. Det handler om, hvordan de første ideer til Borgerlyst opstod, og hvordan vi fandt sammen. Hvordan Borgerlyst kom til at hedde Borgerlyst, og patchwork-grafikken blev en afgørende del af ideudviklingen. Og hvordan vi udforskede ideen gennem vores første store videoeksperiment.

BL_Revised.indb 27 09/05/2018 10.51

BORGERLYST · VINTER

Oktober til 17. november 2009

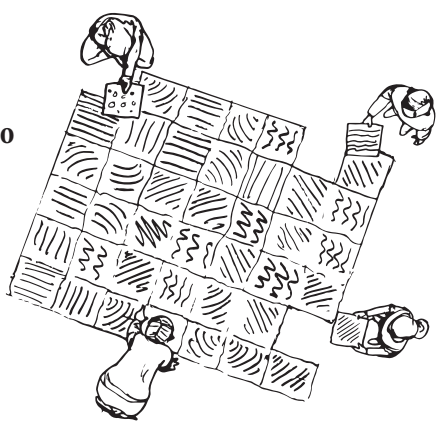
Nadja mærker en spirende lyst til at deltage mere aktivt i samfundet, men kan ikke finde ud af, hvordan hun skal komme i gang. For hun føler sig ikke hjemme i noget parti og lider lidt af 'foreningsangst'. Ved kommunalvalget i november beslutter hun, at når hun går ud på den anden side af stemmeboksen, må hun aldrig igen være en af dem, der bare siger: "Nogen burde gøre noget". Nu skal hun selv til at være en af dem, der gør noget.

Vinter 2009 - 2010

Vi mødes jævnligt for at snakke videre og udvikle vores mange ideer. Andreas læser en masse bøger, der skaber en teoretisk rygrad for vores fælles udforskning, mens Nadja går i gang med vores første eksperiment: videobloggen Folkets Stemmer. Hun stiller vidt forskellige mennesker de samme 15 spørgsmål om demokrati og samfundsengagement. Et af spørgsmålene er: "Hvad er borgerlyst?" Et ord, der dengang endnu ikke fandtes, men som vi blev ved at vende tilbage til så ofte, at det til sidst blev navnet på vores samfundslaboratorium.

2009

2010

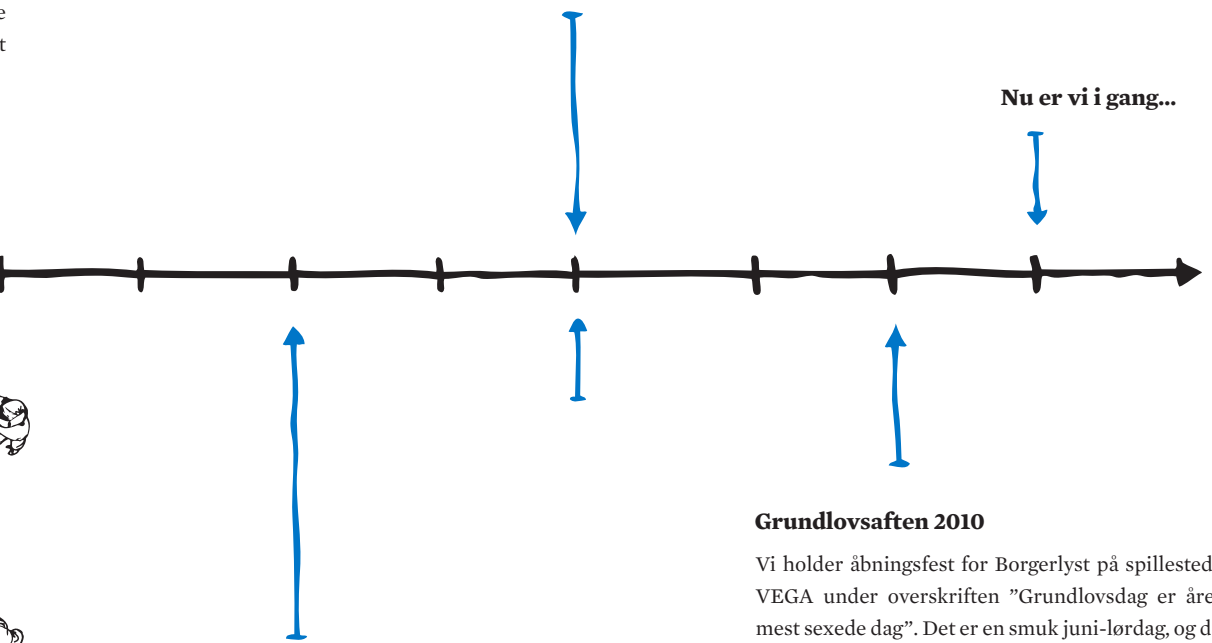
11.11.2009

Nadja fortæller Andreas om sine ideer hen over frokostbordet i kontorfællesskabet. Alle andre har hidtil sagt, det var enormt spændende, og at hun bare skal sige til, hvis de kan gøre noget. Men Andreas siger: "Det lyder virkelig spændende – og det vil jeg gerne gøre sammen med dig".

BL_Revised.indb 28 09/05/2018 10.51

April 2010

Vi fortæller for første gang offentligt om Borgerlyst som en del af 'Fremtidens Uge' hos tænketanken House of Futures. Der kommer overraskende mange gæster – og ideen viser sig at fænge langt mere og markant hurtigere, end vi havde turdet håbe på.

Forår 2010

Vi fortæller den grafiske designer Jan Rasmussen om ideerne, så han kan hjælpe os med at klæde projektet på. Han udbryder: "Jamen, det er et patchworktæppe, I gerne vil lave! Ingen af os kan løfte så meget alene. Men hvis vi puljer alle vores små indsatser, skaber vi tilsammen noget stort og smukt." Fra den dag var patchworktæppet den bærende metafor og gennemgående grafiske linje for Borgerlyst.

Grundlovsaften 2010

Vi holder åbningsfest for Borgerlyst på spillestedet VEGA under overskriften "Grundlovsdag er årets mest sexede dag". Det er en smuk juni-lørdag, og der foregår alt muligt andet i byen. Alligevel stimler mange vidt forskellige mennesker – der nærmest samstemmigt fortæller, at de ellers aldrig går til 'politiske møder' – sammen for at bruge aftenen på at snakke demokrati og samfundsengagement – eller manglen på samme. Vi holder små inspirations-oplæg, og stemningen eksploderer, da vi begynder at blande gæsterne på kryds og tværs og giver dem nogle overraskende samtalestartere. Gæsternes røde kinder og gnistrende øjne er et tydeligt tegn på, at borgerlysten findes...

BL_Revised.indb 29 09/05/2018 10.51

Del din undren

Undren: *Hvorfor har vi så svært ved at snakke om det, der virkelig ligger os på sinde – og tro på, at vi selv kan være med til at gøre noget?*

Eksperiment: *Folkets Stemmer. Udforskning af demokrati, samfundssind og samtalekultur anno 2010 gennem en videoblog med flere and 100 små klip, hvor vores venner og bekendte svarede på de samme 15 spørgsmål.*

Vigtigste læring: *Hvor udbredt foreningsangsten og frustrationen over det danske demokratiet var – og hvor gerne folk ville engagere sig, hvis bare det var nemmere, sjovere og mere spontant at være med. Men der manglede et sprog, nogle redskaber, nogle nye mødeformater og alternative samlingspunkter, hvor man kunne engagere sig i samfundet på andre måder end gennem de traditionelle partier, foreninger og debatmøder.*

Det blev helt afgørende for Borgerlysts videre udvikling: *At ordet 'Borgerlyst' i sig selv vakte en masse slumrende borgerlyst, så snart folk hørte det.*

BL_Revised.indb 30 09/05/2018 10.51

På en god lørdag aften kan man nå at vende mange verdenssituationer over et par flasker rødvin. Undre sig over, hvordan samfundet udvikler sig. Gentage mange gange, at nogen virkelig burde gøre noget.

Nogle gange får vi måske ligefrem ideer til, hvad vi selv kunne være med til at gøre. Vi føler os glade, seje, iderige og handlekraftige – og elsker vores venner for også at være det. Som vi sidder dér og ordner verdenssituationen sammen. Løsningerne virker så enkle i sommernattens eller stearinlysenes klare skær. Vi tror på det. Hvor svært kan det være? Og vi går i seng berusede af iderigdom og borgerlyst.

Men mandag morgen ser alting anderledes ud. Når hverdagen melder sig, skal vi være effektive, for vi har jo travlt og må vælge vores kampe, huske at sige nej og være lidt realistiske. Sådan er det at være voksen, siger vi til os selv og hinanden.

De store visioner og samfundsforandringerne må vente, til vi har lidt mere overskud. Vi er jo bare helt almindelige borgere – hvordan skulle vi kunne forandre noget som helst? "Det er der nok nogle andre, der tager sig af" eller "Hvis jeg har tænkt det, er der nok en masse andre, der har tænkt det samme," tænker vi. Så god er ideen nok heller ikke. Vi skammer os måske ligefrem lidt over rødvinsrusens overmod. Og vi tager heller ikke rigtigt ideen op igen med dem, vi snakkede med om lørdagen. For vi tør hverken rigtigt risikere, at de andre holder os op på den, eller at stille de andre til medansvar for at føre ideen ud i livet.

Alt for ofte arkiveres ideen så lodret sammen med alle de andre gode ideer, vi heller aldrig gik gjort mere ved. Og i stedet for at vende ideerne videre med andre, der måske kunne hjælpe med at føre dem ud i livet, eller bringe store samtaleemner og vidtløftige ideer på banen over frokostbordet, hvor de kunne inspirere andre til at gøre noget ved det, ender vi med at sludre videre med kollegerne om de sidste nye grill-tricks, påskeferieplaner, smartphones og realityshows.

Det er ærgerligt. For en af de vigtigste ting man kan gøre, hvis man gerne vil realisere en borgerlysten ide, er at dele sine tanker med andre. Samtidig siger det en hel del om, hvordan vores samfund og samtalekultur har udviklet sig de seneste år, at mange af os

BL_Revised.indb 31 09/05/2018 10.51

ender med at holde vores store tanker, undren og visioner for os selv. Alt det, der ellers er det mest interessante at snakke med andre om. Hvorfor er det egentlig blevet sådan? Hvorfor er det de store visioner, vi forventes at fravælge, når vi skal vælge vores kampe og huske at sige nej og fra? Hvorfor er det ikke netop de store visioner og jubeloptimistiske ideer, vi opfatter som det allervigtigste? Hvorfor tror vi så lidt på vores egen stemme, at vi ender med at skamme os, hver gang vi undrer os højlydt over noget, vi dybest set ikke har nogen forudsætninger for at snakke med om? Hvorfor holder vi så mange af vores vigtigste tanker for os selv? Hvorfor og hvornår mistede vi troen på, at det nytter?

Men der er også grund til optimisme. Vores røde kinder og store ideer lørdag aften vidner jo om, at vi stadigvæk evner begejstringen. Lysten og troen på, at det nytter, ligger lige under overfladen. Vi bliver glade af at snakke sammen og er gode til at løfte og udvikle videre på hinandens ideer. Vi kan stadig sagtens – vi har bare af ret uforklarlige årsager accepteret, at hverdagen mest består af temmelig triste automat-samtaler i dagligdagen. Og det er først, når vi har en god undskyldning eller en særlig anledning – som rødvinshyggen med vennerne, teambuilding-dagen på arbejdet, hvor vi sammen med kollegerne endelig får lov at 'tænke ud af boksen' eller på rejser, hvor vi pludselig betror hele vores livshistorie til en vildt fremmed – vi under os selv at lade os beruse af samtalen, de vidtløftige ideer og de store perspektiver.

Vi kan godt. Vi gør det bare alt for sjældent. Men jo oftere vi gør det, jo bedre bliver vi til det.

Jo mere naturligt det falder os at tage hul på store emner og ideudvikling i alle mulige forskellige sammenhænge og med alle mulige mennesker, jo større er sandsynligheden for, at vi også begynder at forstå, hvordan vi selv kan være med til at gøre en forskel – og begynder at se konturerne til nye, borgerlystne ideer.

Borgerlyst startede også med en undren

Her er Borgerlyst i sig selv et rigtig godt eksempel, for det hele startede med, at Nadja stod i kø for at stemme til kommunalvalget i november 2009. Og mens hun stod der og ventede på at stemme, begyndte hun at undre sig:

BL_Revised.indb 32 09/05/2018 10.51

”Jeg forstod ikke, hvorfor jeg ikke deltog meget mere aktivt i samfundet mellem valgene og folkefstemningerne. Hvorfor tænkte jeg altid automatisk 'nogen burde gøre noget', når der var noget omkring mig, jeg syntes burde være anderledes? Hvorfor tænkte jeg aldrig, at det da var mig selv, der skulle se at få gjort noget? Og hvis jeg en sjælden gang tænkte det, hvorfor havde jeg så så svært ved at handle på det, når jeg egentlig så gerne ville? Og hvorfor affandt jeg mig – der helt klart i min selvforståelse var et meget oplyst, aktivt og engageret menneske – med bare passivt at 'afgive min stemme', så snart det gjaldt samfundet?

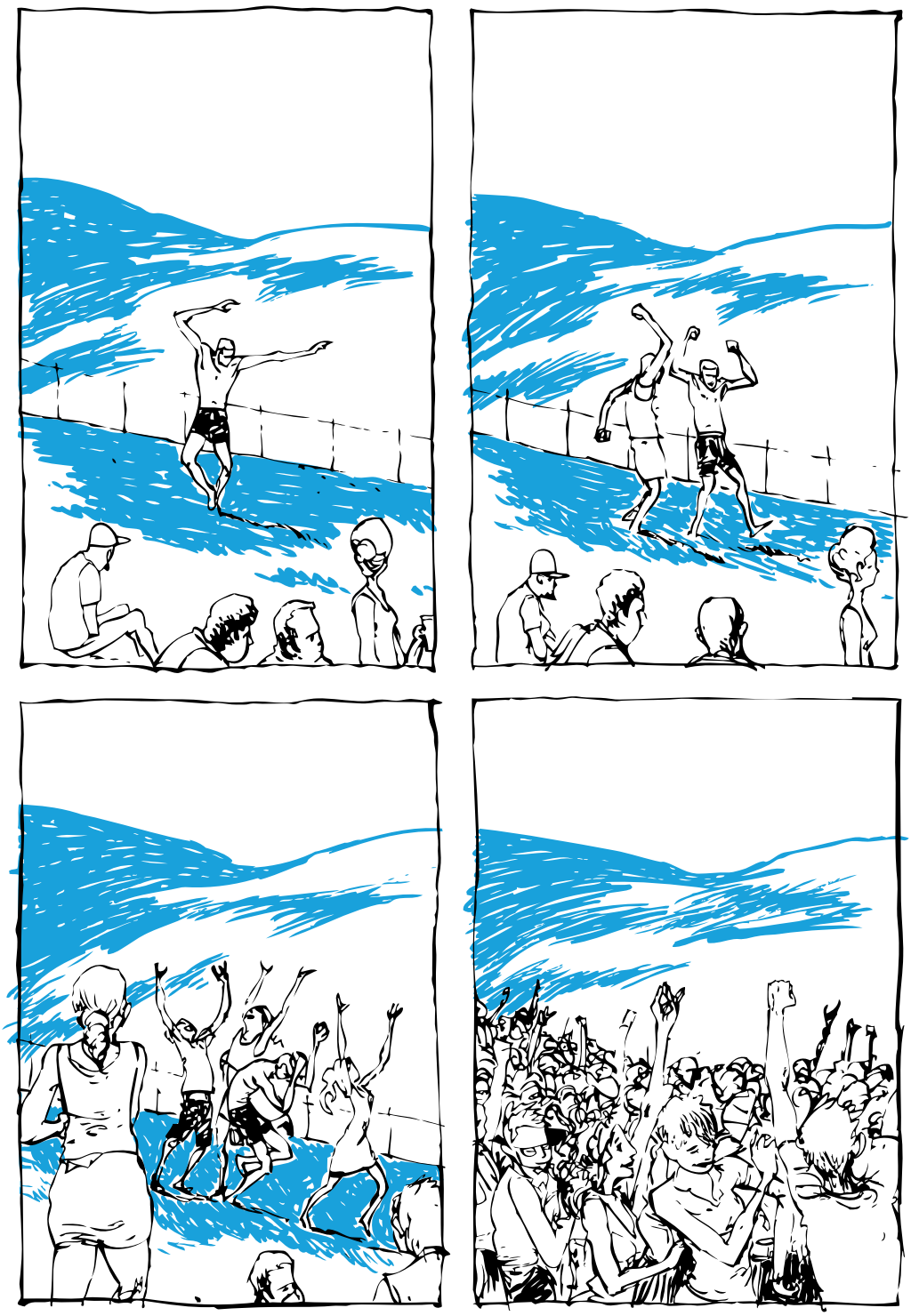
Mens jeg stod der i køen, besluttede jeg, at så snart jeg trådte ud på den anden side af stemmeboksen, skulle jeg aldrig mere være en af dem, der bare overlod det til andre at gøre noget. Nu skulle jeg selv være en af dem, der gjorde noget.

I starten gik jeg ret stille med dørene, for jeg skammede mig ærligt talt lidt over at være faldet igennem det danske system. Hvordan var det lykkedes mig at være født og opvokset i 'foreningsdanmark' uden nogen sinde rigtigt at have taget min tørn i en forening. Og hvorfor føltes mine øjenlåg altid, som om de var lavet af bly, når nogen opfordrede mig til at melde sig ind i en forening, eller jeg modtog invitation til en generalforsamling? Hvorfor så jeg straks uendelige snakke om vedtægtsændringer og mildt pres for at tage en tørn i bestyrelsen for mit indre blik? Hvorfor var det ikke alt det fine fællesskab og meningsfulde frivillige arbejde, der fyldte? Alt det, foreningerne egentlig var sat i verden for?

Jeg havde vist altid troet, at jeg var den eneste, der havde det sådan. Men i takt med at min egen undren voksede, blev jeg også mere og mere nysgerrig efter at forstå, hvordan andre havde det. Og derfor begyndte jeg lige så stille at dele min undren med andre. I første omgang kun med ganske få venner og samarbejdspartnere, for jeg er typen, der godt kan lide at holde ret længe på søde hemmeligheder. Men efterhånden som jeg begyndte at snakke med stadigt flere om det, skete der noget overraskende:

Det viste sig, at jeg absolut ikke var alene. Mange, mange andre kendte til den samme følelse. De ville gerne bidrage, engagere sig, blande sig. Men de vidste heller ikke, hvor de skulle gå hen med deres tid, energi og gode intentioner. Og så endte det næsten altid med, at de ingenting fik gjort.

BL_Revised.indb 33 09/05/2018 10.51

BL_Revised.indb 34 09/05/2018 10.51

Det var en stor aha-oplevelse. For hvad der før havde været forbundet med skam, blev nu ansatsen til stor udforskning af folkets stemmer. For hvor mange andre havde det egentlig på samme måde? Og hvilke tanker havde de gjort sig?"

To af de første Nadja delte sin undren med, skulle vise sig at få afgørende betydning for Borgerlysts videre udvikling. Den ene var Andreas, der – som det fremgår af resten af denne bog – endte med at være medstifter og medudvikler af Borgerlyst og alle vores mange eksperimenter.

Andreas var det, musikeren og iværksætteren Derek Sivers i sin geniale TEDTalk "How to start a movement in three minutes" kalder 'the second guy dancing'. For at illustrere sin pointe viser han en video med en ung fyr, der står og danser helt for sig selv til en musik-festival i Canada.

Først står manden alene i græsset og danser. Dansetrinnene er simple og ligetil. Det eneste det kræver er, at han har modet til at stille sig op og begynde at danse for sig selv og se fjollet ud. Men fordi hans dansetrin er simple, gør han det også let for andre at være med.

Nu kommer der endnu en danser. Den første støtte, og han spiller en afgørende rolle: Han viser alle andre, hvordan de kan være med. Den første danser – lederen, om man vil – gør en dyd ud af at byde ham velkommen som en ligeværdig del af bevægelsen. Så nu handler det ikke længere om lederen. Men om dem. I flertal.

Det kræver mod at være den første støtte. Det er den første støtte, der forvandler danseren fra en enlig tosse til en leder. Nu inviterer den første støtte sine venner til at være med. Det er det afgørende øjeblik.

Nu kommer der en til! Den anden støtte er lige så afgørende, for han bekræfter den første støtte i, at de har gang i noget godt. Nu er det ikke en eller to tosser. Nu er de tre. Og tre er en fest.

Hele bevægelsen skal være synlig. Udefrakommende skal ikke bare kunne se lederen, men også alle støtterne. For de nye kigger på 'the second guy dancing'. Ikke på lederen!

BL_Revised.indb 35 09/05/2018 10.51

Så kommer der tre til, og så tre til. Nu er der virkelig fremdrift. Det er virkelig ved at udvikle sig til en bevægelse!

Nu er det ikke længere farligt eller fjollet at støtte op og deltage. Dem, der var usikre før, har nu ikke længere nogen grund til at lade være. De risikerer ikke at blive gjort til grin, de vil ikke stritte ud, og de vil tilmed være med til at starte noget stort, hvis de hopper på vognen nu. Herfra begynder det at være dem, der ikke danser, der er udenfor. Bevægelsen er skabt!

Hvad kan vi lære af det?

Hvis man starter noget nyt, helt for sig selv, skal det være let for andre at være med. Man skal tage godt imod sine første støtter og gøre det tydeligt, at dette handler om bevægelsen og ikke om en selv. Gør det synligt – og gør det let at være med!

Men den vigtigste lære er i virkeligheden en anden: Det er overvurderet at sætte ting i gang. Jo, det begyndte med den ene fyr, der dansede. Og han skal nok blive hyldet. Men det, der virkelig gjorde forskellen, var, da den første støtte kom til. Det var ham, der virkelig gjorde det til en bevægelse.

Ledere, idemagere og iværksættere løber ofte med al hyldesten. Men det er stærkt misvisende. Det ville virkelig ikke være særligt effektivt, hvis vi alle skulle være ledere og igangsættere. For så ville vi alle sammen have hvert vores projekt, som vi kunne brokke os over, at der aldrig var andre, der havde tid til at være med i.

Så i stedet for at tro, at man absolut selv skal starte sit eget projekt eller sin egen bevægelse, kan det gøre en nok så stor forskel at støtte op om andre, der har en god ide.

Andreas var virkelig 'the second guy dancing' på Borgerlyst. Ganske vist var det oprindeligt Nadjas ide. Men fra det øjeblik Andreas sagde: "Det lyder virkelig spændende – og det vil jeg gerne gøre sammen med dig", var det et fælles projekt. Og mange af de stærkeste elementer i Borgerlyst ville aldrig have set ud, som de endte med at gøre, hvis ikke de lige netop var blevet til i et samspil mellem Nadja og Andreas.

BL_Revised.indb 36 09/05/2018 10.51

Klæd projektet visuelt på

Den anden meget afgørende person Nadja delte sin undren med tidligt i processen var den grafiske designer Jan Rasmussen. Sammen med illustratoren Kristian Eskild Jensen er han manden bag Borgerlysts smukke patchwork-tæppe. Tæppet tegner ikke alene Borgerlyst visuelt, det blev også meget tidligt den bærende metafor for hele Borgerlyst. Det er ligefrem endt med at blive det strukturerende princip for denne bog.

Nadja og Jan har arbejdet sammen, siden de begge var i 20'erne og sammen lavede Magasinet Reflexioner, og Jan er altid en af de første Nadja går til, når hun får en ny ide. For Jan kan noget, de færreste andre grafiske designere kan. Han er en vanvittigt god sparringspartner også på selve grundkonceptet, fordi han formår at stille nogle spørgsmål, der stikker langt dybere end det, man umiddelbart skulle tro havde betydning for designet. I modsætning til de fleste andre garfikere, der mest bare ser teksten som bokse, de skal placere, læser Jan dem virkelig og forholder sig til dem. Og at samarbejde med ham, svarer til, når musikere jammer.

Da Nadja første gang fortalte Jan om Borgerlyst – længe før Andreas blev en del af projektet, og længe før Borgerlyst hed Borgerlyst – lyttede han grundigt.

Og næste gang vi mødtes for at snakke videre, sagde Jan: "Det, du i virkeligheden vil lave, er jo en slags patchwork-tæppe. Da du fortalte om ideen sidst, kom jeg til at tænke på Amish-folket, der laver tæpper til hinanden, syet af stof fra de forskellige hjem. Til et Amish-bryllup får brudeparret et tæppe, der er syet af vennernes skjorter, sokker eller hestedækkener. Så det tæppe, man varmer sig med om vinteren, har lidt fra alle dem, man kender. Og jo større og jo mere farvestrålende et tæppe du har, jo flere venner har du. Og jo smukkere er tanken bag det. Det er det samme med borgerlyst. Dybest set handler det om, at vi har hver vores lille lap af viden og tid og ting, vi er gode til – og jo bedre vi er til at slå pjalterne sammen, jo større og smukkere bliver tæppet."

BL_Revised.indb 37 09/05/2018 10.51

BL_Revised.indb 38 09/05/2018 10.51

Patchwork-tæppet går igen i alt Borgerlysts visuelle materiale og også smykker denne bog. Men patchwork-tanken gik også igen, da vi på Folkets Stemmer lagde hundredevis af små filmklip op, der tilsammen udgjorde en collage af stemmer. Og når vi holder løsningslaboratorier, indleder vi også altid med at sige, at alle de eksperter, praktikere, tænkere og kunstnere, vi har samlet i dag, er nøje udvalgt, fordi de hver især sidder med en vigtig del af løsningen på den udfordring, vi er samlet for at løse. Og at dagens mange samtaler og øvelser handler om at væve de mange perspektiver, fagligheder og erfaringer sammen til en løsning, ingen af os kunne være nået frem til alene.

Grundprincippet er det samme: Alene syner ingen af de små dele af særligt meget. Men i fællesskab kan vi få helt ufatteligt meget smukt ud af det.

Så da patchwork-grafikken begyndte at tage form, var det ikke alene med til at klæde Borgerlyst på – vi fik også pludselig meget nemmere ved at forklare, hvad det hele gik ud på. Og dermed havde vi taget et afgørende skridt i processen fra tanke til handling. Nu havde projektet både et navn, et domænenavn og en genkendelig grafisk profil, der i sig selv fortalte hele historien. Og så føltes det allerede, som om det fandtes lidt mere.

BL_Revised.indb 39 09/05/2018 10.51

EKSPERIMENT:

Folkets Stemmer

Herfra gik Andreas og Nadja meget forskelligt til at udforske vores nye fælles felt. Andreas læste virkelig meget og kom begejstret med store stakke af bøger, han syntes Nadja også skulle læse. Mens Nadja bloggede og udforskede feltet gennem de sociale medier og konstant opfordrede Andreas til at komme lidt mere synligt ind i kampen. Og lige der kunne vores samarbejde nemt have været kuldsejlet. For Nadja tabte helt pusten, da hun følte, at Andreas begyndte at give hende lektier for – og Andreas blev småstresset over, at Nadja forventede, at han kørte i lige så højt tempo på de sociale medier som hende.

Men det fik vi heldigvis snakket godt om, og endte med en god arbejdsfordeling. Andreas læste en masse bøger og forklarende kort og præcist hovedpointerne til Nadja – hvilket den dag i dag udgør den teoretiske rygrad i meget af det, du læser om i denne bog. Og Nadja kastede sig ud i vores første store eksperiment, Folkets Stemmer, der fungerede som en slags feltarbejde, vi kunne holde alle teorierne og vores egne ideer op imod. På den måde fik vi begge mulighed for at gøre det, vi havde mest lyst til og var bedst til – og som på hver sin måde gavnede Borgerlyst.

Folkets Stemmer opstod, da Nadja begyndte at tage sit lille videokamera med rundt, når hun besøgte venner, bekendte og samarbejdspartnere. Og så stillede hun dem de samme 15 spørgsmål, så det ikke bare var en løs snak, men der var en fast og genkendelig ramme for samtalerne, så svarene var nemme at sammenligne.

Måden at stille spørgsmålene på var inspireret af den schweiziske forfatter Max Frisch, der i sin lille bog Spørgeskemaer har formuleret en masse spidsfindige spørgsmål inden for nogle af livets store emner så som venner, parforhold, penge og døden. Men Frisch stiller ofte sine spørgsmål ved hjælp af 'præsuppositioner', hvor han forudsætter en

BL_Revised.indb 40 09/05/2018 10.51

De 15 spørgsmål var:

Hvordan har du det, når du afgiver din stemme?
Hvordan har demokratiet det?
Fortæl en historie fra din barndom, hvor du havde en oplevelse af, at du blev 'demokratisk dannet'.
Hvornår har du sidst tænkt: Nogen bør gøre noget?
Hvem eller hvad har vækket dine tanker for nylig?
Hvad er din mærkesag?
Hvornår har du egentlig tænkt dig at rykke?
Hvad er borgerlyst?
Bekymrer du dig virkelig om, hvordan det går for andre end dig selv og dine nærmeste?
Hvorfor er du bange for det banale?
Hvad er den seneste uselviske gode gerning, du har gjort?
Hvad er det bedste, man kunne gøre for demokratiet set fra din faglige synsvinkel?
Hvad vil du gerne være med til at gøre lidt bedre?
Hvornår har du sidst haft en god snak med en fremmed?
Er der et spørgsmål, du godt kunne tænke dig at stille mig?

BL_Revised.indb 41 09/05/2018 10.51

masse ting om folk, han slet ikke kan vide. Hvilket er ret provokerende og derfor næsten automatisk sætter gang i en interessant samtale. For den, der svarer kan umuligt snige sig udenom – til gengæld er vedkommende nødt til at formulere noget nyt for allerførste gang. Og det skaber en fascinerende samtale både for den, der lytter og den, der svarer. Et eksempel på sådan et spørgsmål kunne være "Hvornår har du egentlig tænkt dig at rykke?" – hvilket både forudsætter, at den, der skal svare, har noget de gerne vil rykke på, og at de har svært ved at komme i gang med det. Den måde at stille spørgsmålene på fremprovokerede mange interessante tanker i samtalerne, fordi dem, der svarede, pludselig blev bevidst om deres egen manglende handlekraft.

Faktisk var det også disse samtaler, der ledte til Borgerlysts navn. For egentlig var spørgsmålet "Hvad er borgerlyst?" bare med på Nadjas spørgeliste, fordi hun syntes, det var meget Max Frisch-agtigt at bede folk om at forklare et ord, der ikke fandtes – og se, hvordan de reagerede. Det var først engang, da vi langt senere gik tur på Kastellet, og vi igen kom ind på det med navnet, at Andreas pludselig sagde: "Hvad med det der 'borgerlyst', du går og spørger alle om? Kunne det ikke hedde Borgerlyst?"

Og sådan blev det. For selvom en del af interviewpersonerne syntes, det lød som om nogen prøvede at 'sugar-coate' noget meget kedeligt, var det generelle indtryk, at ordet borgerlyst både bragte smilet frem, tændte folks nysgerrighed og rev deres tanker ud af de vante gænger. Det skabte også mange sjove billeder af alt fra lummer vellystighed, borgerskab på danseballustrader, Søpavillonen og kolonihavehuse. Og rigtig mange formulerede meget præcist dét, vi rigtig gerne ville med det: "Borgerlyst: Det er jo lysten til at være borger. Lysten til at gøre alt muligt, der rækker udover én selv og gør en forskel. Ikke af pligt og fordi man skal – men fordi man faktisk har lyst til at bidrage til samfundet omkring sig."

Så selvom ordet endnu ikke fandtes, viste det sig at dække det, vi gerne ville sige meget præcist. Det vakte ovenikøbet nogle følelser hos mange af interviewpersonerne, som de hidtil ikke havde kendt, fordi de ikke havde ord for dem. Så det, at Nadja bed skammen om sin manglende generalforsamlingslyst i sig og begyndte at delte sin undren og begejstring med andre, var en vigtig del af udforskningen og hjalp os på rette spor. Det tog os bare en del omveje at opdage det.

BL_Revised.indb 42 09/05/2018 10.51

Gør det nemt for dig selv

De mange små videoklip endte med at udgøre Borgerlysts første eksperiment: Folkets Stemmer. Rent teknisk var konceptet bag Folkets Stemmer meget håndholdt. Det gjaldt egentlig bare om at ringe til interviewpersonerne, spørge om de havde tid til en times interview, sætte kameraet op og stille de samme 15 spørgsmål. For at gøre det tekniske så nemt for sig selv som muligt og ikke at skulle klippe alle de små film, tændte og slukkede Nadja kameraet efter hvert spørgsmål. På den måde blev hvert svar til et lille uredigeret videoklip på 3-5 minutter, som ikke skulle andet end uploades, før de var klar. Kvaliteten kunne være blevet meget bedre, hvis hun havde klippet filmene til og klippet dem sammen – men det ville også have været et kæmpe arbejde. Og meningen med eksperimentet var jo ikke at producere smukt klippede film – det var at blive klogere på demokratiet og civilsamfundet anno 2010.

Det virkede over al forventning: I alt endte Folkets Stemmer med at rumme omkring 400 videoklip, der sidenhed er set over 50.000 gange.

Hele ideen med at bruge videoer til indsamlingsarbejdet var ret ny i 2010 og stærkt inspireret af vores venner fra 23Video, der arbejdede under sloganet "Genopfind alt med video". De stillede også en kanal til rådighed for Borgerlyst, hvor vi nemt kunne sortere videoerne, så man enten kunne søge efter alle svar på det samme spørgsmål og se, hvad alle deltagerne havde svaret på det samme spørgsmål – eller søge efter alle klip med den samme person og høre, hvad vedkommende havde svaret på alle spørgsmålene.

Samtidig gjorde videoplatformen det muligt at skabe vores egen visuelle ramme om de mange videoer, så Folkets Stemmer blev også den første test af det smukke patchwork-design Jan Rasmussen var ved at have på plads.

De mange interviews fra Folkets Stemmer gjorde, at vi allerede havde masser af indhold, da vi 5. juni 2010 – på Borgerlysts fødselsdag – lancerede første version af Borgerlysts hjemmeside. Der lå allerede flere hundrede videoklip på siden. Det store forarbejde viste, at vi ikke bare var et par tosser med en fiffig ide, men at vi havde lagt et stort benarbejde i det. Og at Borgerlyst ikke bare var tænkt som vores personlige talerstol, men at vi prøvede at

BL_Revised.indb 43 09/05/2018 10.51

BL_Revised.indb 44 09/05/2018 10.51

BL_Revised.indb 45 09/05/2018 10.51

skabe nogle rammer, hvor mange stemmer, erfaringer og perspektiver kunne komme til orde. Kort fortalt er Folkets Stemmer et eksempel på, hvor meget der kan komme ud af en meget enkel ide, der ikke krævede andre investeringer end et videokamera til under 1.000 kroner. Og hvor langt man kan nå 'with a little from your friends'.

Hvor trykker skoen og hvad vækker genklang?

Det gode ved Folkets Stemmer var, at det var så enkelt og konkret, at det var meget let at sætte i gang. Pludselig blev alle Nadjas mange strøtanker, frustrationer, store ideer og lange samtaler krystalliseret i ét konkret initiativ, med ét bestemt navn og én bestemt form, der fungerede på én bestemt måde, der var let at dele med andre.

Undervejs blev Nadja ekstremt meget klogere på, hvor den demokratiske sko trykkede. Hurtigt opdagede hun, at der var mange andre, der heller følte sig hjemme i de klassiske foreninger eller partier. Men hun opdagede også, at de samtidig følte en spirende borgerlyst, men bare ikke anede, hvor de skulle gøre af den. At der var rigtig mange andre derude, der også havde haft oplevelsen af at se noget i samfundet, de gerne ville forandre, men som gik i stå, fordi de ikke vidste, hvor de skulle tage fat.

Hvor vi oprindeligt havde forestillet os at skulle bruge en masse energi på at overbevise andre om, at demokratiet godt kunne trænge til et serviceeftersyn, stod det pludselig klart, at langt de fleste allerede var enige – og at de mest af alt savnede nye måder at engagere sig på. Og det gik op for os, at det faktiske behov handlede langt mere om at udvikle redskaber, rammer og nye former for fællesskaber, der gjorde det nemmere, sjovere og mere spontant for folk at handle på deres gode ideer.

Fra navlepilleri til kollektivt anvendeligt navlepilleri

Et andet mønster var, at interviewpersonerne ofte fortalte, at de især kom videre med deres ideer, når de snakkede med fremmede. De følte sig mere åbne og umiddelbare, når samtaleparterne ikke kendte deres baggrund og dermed heller ikke havde sat dem i bås. De blev udfordret og inspireret af at blive spurgt på nye måder. De fik nye perspektiver af at høre om andre faglige tilgange og personlige erfaringer. Det skete bare alt for sjældent. Og når de endelig faldt i snak med spændende fremmede, var det svært at få hul på de gode samtaler,

BL_Revised.indb 46 09/05/2018 10.51

fordi man altid startede med "nå, hvad laver du så" – og dermed røg direkte tilbage i båsen. Dette mønster blev yderligere understreget af, at interviewpersonerne tydeligt fik en masse nye erkendelser og ideer undervejs i samtalen – alene fordi Nadja stillede dem nogle helt uventede spørgsmål, som de aldrig havde formuleret svaret på før. Dén erkendelse var senere en af de helt konkrete inspirationskilder, da vi senere begyndte at eksperimentere med Samtalesaloner.

På den måde er Borgerlysts udvikling og opstart et godt eksempel på det, Lars AP fra bevægelsen Fucking Flink kalder, "når egen undren udvikler sig fra navlepilleri til kollektivt anvendeligt navlepilleri". Lars startede Fucking Flink nogenlunde samtidig med, at vi startede Borgerlyst, og vi har gennem årene haft meget glæde af at vende projekterne med hinanden. I Lars' tilfælde opstod ideen, fordi han som halv amerikaner undrede sig over, at han følte sig både gladere og flinkere, når han talte engelsk. Mens han har en tendens til at brokke sig og opføre sig uhøfligt, når han taler dansk. Det forekom ham ekstra besynderligt, fordi danskerne igen og igen blev udråbt til verdens lykkeligste folk. Da han begyndte at undersøge det nærmere, viste det sig hurtigt, at mange andre undrede sig over det samme. Hvorfor er vi ikke lidt flinkere herhjemme?

Lars skrev en bog fuld af gode råd til, hvordan vi kunne 'flinke' hinanden. Han gav også selv flinkheden fuld skrue til nogle happenings, hvor han for eksempel klædte sig ud som parkeringsvagt og uddelte 'omvendte bøder', så folk blev belønnet med 100 kroner for at parkere flot eller have pangfarver på bilen. Det spredte alt sammen stor begejstring, og mange danskere blev på kort tid markant mere flinke.

Lignende historier går igen og igen, når vi hører, hvordan borgerlystne projekter opstod. De startede med en persons ofte meget personlige undren. Typisk tror initiativtageren, at de er helt alene med deres undren og skammer sig måske ligefrem over den. Men så snart de begynder at tale med andre om den, viser det sig, at mange andre kender til den samme længsel. Det er ikke tilfældigt, at Grundtvig ofte citeres for at sige: "Ordet skaber, hvad det nævner". Ofte er det at sætte ord på sin undren den første afgørende handling – og det er også derfor, vi har gjort så meget ud af at udvikle en hel parlør for det borgerlystne sprog. Ordene kan i sig selv være med til at skabe den forvandling, vi længes efter.

BL_Revised.indb 47 09/05/2018 10.51

Hvis du selv sidder med en spirende undren, er vores bedste råd:

- Fortvivl ikke, hvis du lige sidder lidt alene med en stor undren. Og du måske ligefrem er lidt flov over, at det undrer dig. Det er ofte det allerbedste udgangspunkt for en stor borgerlysten ide.

- Del din undren med andre for at blive klogere på den. Du behøver ikke at dele selve ideen med andre fra starten, hvis du ligesom Nadja foretrækker at marinere dine søde hemmeligheder lidt længere. Men det er en god ide at begynde at udforske feltet og finde ud af, hvilke af dine tanker du reelt er alene med og hvilke der vækker genklang hos andre.

- Brug din research og indsamling aktivt som en af de første prototyper på projektet. Den er et godt bevis på, at du mener det alvorligt og går grundigt til værks. Det gør det nemmere for andre at forstå, hvad du er i gang med – og det er godt stof, når du sidenhen skal kortlægge og fortælle om projektets udvikling og dine indledende tankespring.

- Begynd at klæde projektet på med et navn, et domænenavn og de første skitser til et grafisk udtryk. Intet skal mejsles i sten endnu, men processen kan hjælpe dig til at blive skarpere på projektets natur, tone og afgrænsning.

- Hvis du møder en enlig tosse, som har gang i noget fedt, så vær modig nok til at være den første, der støtter op. Det gør en større forskel, end du aner, når en initiativtager for første gang begynder at opdage, at en spirende ide vækker genklang hos andre.

BL_Revised.indb 48 09/05/2018 10.51

Hvornår har du sidst tænkt:
"Nogen burde gøre noget?"
– Og hvad gjorde du så selv?

BORGERLYST

BL_Revised.indb 49 09/05/2018 10.51

Medkumpanen

Foråret 2009 var en frustrerende tid for mig. Jeg var blevet færdig på universitetet halvandet år før, og det sidste år havde jeg arbejdet fuld tid på mit første rigtige voksen-arbejde. Det var hos et lille konsulentbureau, der rådgav organisationer om de nye muligheder for kommunikation, koordinering og organisering, som internettet har åbnet.

På universitetet havde jeg skrevet speciale om open source software. Om hvordan en løst koblet gruppe nørder sad rundt om i verden og arbejdede sammen om at udvikle software, der kunne konkurrere med verdens største, rigeste og mest professionaliserede organisationer. Og om det voldsomme og innovative nybrud, som dette havde medført inden for software-industrien.

Jeg så mit nye konsulent-arbejde som en naturlig fortsættelse af dette. Jeg skulle hjælpe andre organisationer og andre brancher med at gennemgå et lignende nybrud, så de også kunne blive åbne, gennemsigtige og innovative, som det var sket med open source software. I starten havde arbejdet været spændende og utroligt lærerigt, men efter et år var glansen begyndt at gå af det.

Det viste sig, at meget af mit arbejde bestod i at hjælpe vores kunder med at håndtere dårlig omtale på det, der kom til at blive kendt som 'de sociale medier' snarere end at hjælpe dem med at genopfinde deres arbejdsgange og interne kommunikationsformer. Jo mere nytænkende og inspirerende løsninger, som vi udviklede til dem, jo mere strittede de imod. Jeg lærte hurtigt, at det er svært at forandre organisationer, der ikke vil forandres.

Jeg var dybt skuffet over, hvor uambitiøse de fleste store organisationer er. Og det gjorde, at mit arbejde med at rådgive dem også føltes skuffende og perspektivløst. Jeg stemplede

BL_Revised.indb 50 09/05/2018 10.51

mentalt ud af mit job og gik for mig selv og ledte efter et projekt, hvor der var mulighed for at vise, at erfaringerne fra open source også kunne bruges i andre brancher og andre sammenhænge.

Det var omkring april 2009, at jeg ad omveje blev introduceret for Københavns Fødevarefællesskab. Det lød som en fantastisk ide: Et medlemsejet og -drevet supermarked! Jeg blev hurtigt involveret, og opdagede til min begejstring, at her var en organisation, der kunne rykke på alle de ting, som alle vores konsulent-kunder ikke havde modet til at afprøve.

Henover sensommeren og efteråret 2009 brugte jeg rigtig meget tid på at arbejde i fødevarefællesskabet. Vi gik fra 30 medlemmer til flere hundrede. Vi fik opbygget en hjemmeside og mailing-lister og andre online-samarbejdsredskaber, så vi ikke var afhængige af at mødes hele tiden for at koordinere opgaver og vagter i butikken. Jeg fik lejlighed til at sætte alle de erfaringer, jeg havde gjort mig fra mit speciale og mit konsulent-arbejde, i spil ved at være amatør-grøntsags-aktivist.

Det var en ret magisk tid, for der var ingen af os, der havde overblik eller kunne sige, om det ville lykkes. Da vi startede, var der ingen af os, der vidste noget om økologi eller om grøntsager, men alligevel flaskede det sig. Der dukkede altid nogen op, som lige havde den fornødne viden og erfaring til at hjælpe os videre. Vi var som humlebien, der fløj, fordi den ikke havde fået at vide, at den ikke kunne. Når jeg tænker tilbage på det nu, så føltes det som om, at alt kunne lade sig gøre.

Det var på det tidspunkt, at Nadja begyndte at lufte sine tanker om en demokratitænketank. Vi kendte ikke hinanden så godt, selvom vi havde delt kontor i et års tid. Men vi havde haft nogle gode snakke over frokosten, og jeg var nysgerrig på at høre mere. Så vi mødtes til en kop kaffe og snakkede om, hvordan sådan en tænketank kunne se ud. Hun fortalte ret løst om, hvordan hun kunne forestille sig, at det kunne se ud, og hvad det gik ud på. Jeg ved ikke helt hvordan, men jeg tror, at det var humlebiens uvidende dumdristighed, der smittede af. I hvert fald sagde jeg, at jeg gerne ville være med. Ikke bare lidt eller uforpligtende, men helt inde i kernen.

BL_Revised.indb 51 09/05/2018 10.51

Nadjas ide om en demokrati-tænketank gav mig en forhåbning om, at det kunne blive et sted, hvor jeg kunne sætte min viden og erfaringer om open source-organisering i en endnu større, samfundsmæssig ramme. Jeg ønskede at sætte fokus på, hvordan vi lærer at engagere os. Hvordan vi lærer at bruge vores egen handlekraft. Det gik op for mig, at noget af det, der gjorde, at fødevarefællesskabet havde påvirket mig så stærkt, var, at det opfordrede alle til at deltage og handle og få indflydelse på deres egne præmisser. Tænk, hvis jeg kunne være med til at sprede denne læringsproces til endnu flere...

BL_Revised.indb 52 09/05/2018 10.51

Hvad vil du gerne være med til at gøre bedre?

BORGERLYST

BL_Revised.indb 53 09/05/2018 10.51

Træn dine borgermuskler

***Undren**: Hvordan bevarer vi nybegyndermentaliteten og gå-på-modet, når voksenlivet og hverdagen trænger sig på?*

***Eksperiment**: Borgerlyst som samfundslaboratorium med os selv som forsøgskaniner. Registrering af alle de op- og nedture, vi selv stødte på undervejs. Og som enten boostede eller bremsede vores borgerlyst.*

***Vigtigste læring**: Hvor befriende det er at leve og arbejde 'i beta'. Og hvor meget læring, der gemmer sig for enden af svinkeærinderne, når man tillader sig selv at gøre tingene 'the long, hard, stupid way'. Men samtidig også, hvor vigtigt det er at holde sine 'borgermuskler' i form. Og hvor grænseoverskridende det kan være at være voksen nybegynder.*

***Det blev helt afgørende for Borgerlysts videre udvikling**: At vi ikke var bange for at fejle*

BL_Revised.indb 54 09/05/2018 10.51

Som børn er vi så åbne overfor at lære nyt, lytte til andre, kaste os ud på det dybe. Vi tror selv på, at vi er verdensmestre til at bage boller, klippeklistre, spille fodbold, synge eller skrive digte – eller i hvert fald, at vi har så stort talent, at vi nok skal blive det om føje år. Vi får lov til at prøve en masse forskellige ting af til fritidsaktiviteter i klubber, skoler, foreninger og museernes børneværksteder. De mest talentfulde – eller stædigste – øver sig, går glip af en masse fester og opsøger dem, der kan lære dem at blive endnu bedre. Og de ældre og visere tager dem gerne under vingerne, for de vil gerne hjælpe de unge talenter lige så godt på vej, som de selv blev hjulpet videre, da de var unge.

Som barn er det helt ok at fejle, for alle er enige om, at det er en del af træningsprocessen, og enhver ved, at et barn ikke kan gøre det perfekt fra start. Man skal krybe, før man kan gå. Øvelse gør mester. What doesn't kill you makes you stronger... bare kløp på...

Så bliver vi ældre.

Og pludselig sker præcis det modsatte. Vi holder op med at kaste os ud i noget nyt. Vi opgiver på forhånd, fordi vi efterhånden har lært, hvor meget slid og energi det kræver at blive rigtig god til noget. Som voksne har de fleste vænnet sig til at være ret gode til det, man gør – og at snige os behændigt udenom alt det andet. Så som voksen kan det føles akavet, hvis man pludselig skal til at være nybegynder igen.

Man bliver smerteligt bevidst om, hvor god man kunne være blevet, hvis bare man var kommet i gang med (eller blot havde holdt fast i) at træne intensivt nok. Længe nok. Tidligt nok. Og det forekommer helt uoverskueligt at tage de første skridt, fordi der er så lang vej igen, før det begynder at ligne, lyde af eller kunne noget som helst.

Nu er det jo ikke fordi, alle skal interessere sig for eller kunne alt. Men de fleste af os kender lysten til at lære noget nyt: At lave mad, lære at programmere, få styr på økonomien, føre en supertjekket husholdning, spille klaver, skrive en bog, bygge et plankeværk...

Måske har vi ovenikøbet talent for det. Måske dyrkede vi det meget intensivt som unge, men mistede grebet, da vi som voksne fik travlt med hverdagen.

BL_Revised.indb 55 09/05/2018 10.51

Det er vidt forskellige flanker, vi hver især kan have lyst til at styrke og udvikle. Men udfordringen er som regel den samme: Når man ikke allerede er i gang, forekommer det helt uoverskueligt at finde tid, energi og måske også penge nok til at prioritere det lige nu. Så derfor vil vi hellere vente, til vi får lidt mere overskud i hverdagen – og indtil da lader vi udviklingspotentialerne ligge, og koncentrerer os i stedet om alt det, vi allerede er gode til og føler os trygge ved.

Nybegynderen ser mange muligheder

Men det er synd. For vi har som samfund brug for mange flere nybegyndere. For nybegynderne kan noget, eksperterne ikke kan. Som forfatteren Tor Nørretranders siger, er nybegyndere gode til at udfordre alle de ting, eksperterne for længst har accepteret ikke kan lade sig gøre: "Nybegynderne er respektløse og opblæste og påpeger alt det, der ikke fungerer, og som de synes skal laves om. Men det betyder også, at de hele tiden afsøger de sprækker og muligheder, som de mere erfarne har opgivet at lede efter."

Det er denne mangel på forståelse for, hvad der ikke kan lade sig gøre, der er nybegynderens styrke. Som den gamle zen-mester Shunryu Suzuki skrev i sin bog Zen Mind, Beginner's Mind: "Nybegynderen ser mange muligheder, eksperten kun få."

Vi har brug for mange flere nybegyndere. For det har altid været nybegynderne, der har turdet tænke nyt og udfordre det gamle. Andelsbevægelsen, borgerrettighedsbevægelsen og kvindebevægelsen er bare tre ud af mange eksempler på, hvordan nybegyndere sammen har fundet modet til at genopfinde, hvad det vil sige at være borger og forandre samfundet omkring sig – efter at de for længst var blevet afskrevet af alle eksperterne.

Som voksen nybegynder er, at man er nødt til at acceptere, at det føles lidt akavet de første gange, man prøver noget helt nyt. Men det er ikke ensbetydende med, at man ikke skal gå i gang. For hvis man er bange for at fejle, blotte sig og kikse, bliver man aldrig rigtigt god. Det er jo også noget af det, der gør det sjovt – at man faktisk ikke bare sådan lige kan gå ud og gøre det. Det er det, der skiller fårene fra bukkene. Man SKAL krybe, før man kan gå.

Og sådan er det også med borgerlyst.

BL_Revised.indb 56 09/05/2018 10.51

Borgermusklerne skal også trænes

Det kræver også tit lidt øvelse at rykke på sin borgerlyst. Aktivisten Annie Leonard siger, at vi skal træne borgermuskel, ligesom vi træner alle de andre muskler.

Det heldige med både borgerlysten og borgermusklen er, at det i virkeligheden falder de fleste af os meget naturligt at bruge den, så snart vi bliver bevidste om, at vi har den. Vi er fra naturens hånd gode til at vise omsorg, opmærksomhed og omtanke overfor andre. Som forfatteren Tor Nørretranders skriver i sin bog Vær Nær, så bliver vi glade af at gøre andre glade. Så på den måde er man faktisk lidt af en 'amatør-egoist', hvis man kun tænker på sig selv.

Men desværre udnytter vi alt for sjældent de små sprækker i dagligdagen, hvor der ellers er oplagte chancer for at træne vores borgermuskel. For selv når vi tydeligt kan se sprækkerne, kræver det også lidt mod og træning at handle på dem.

Det er én ting er at gå på gaden og bemærke den ældre dame, der slæber på to tunge malerdunke og må sætte sig på en trappesten for at hvile sig undervejs. En anden ting er at turde spørge, om man ikke lige skal sætte malerbøtterne op sin bagagebærer, når nu man alligevel skal samme vej. En tredje ting er at få spurgt på en måde, der ikke skræmmer hende. En fjerde ting er at sørge for at afstemme forventningerne fra starten, så de svarer til det, man selv kan magte – så som, at tilbuddet gælder så længe, I skal samme vej. Og en femte ting er at få sagt pænt farvel og ubesværet bevæge sig videre ud i hverdagen. Det er egentlig så enkelt og burde falde så helt utroligt naturligt, men i det moderne samfund er den slags efterhånden så stor en sjældenhed, at det føles lidt akavet. Inden man når at få handlet på sin umiddelbare intuition, er øjeblikket forpasset. Og det forekommer nemmere at lade være med at gøre noget.

Hver gang man lader være, går man glip af en oplagt chance for at træne sin borgermuskel. For jo flere gange man gør det, jo mindre akavet føles det. Jo mere naturligt bliver det. Jo mindre behøver man at tænke over det. Til sidst føles det unaturligt at lade være. Og så er man allerede ved at være i væsentligt bedre borger-form.

BL_Revised.indb 57 09/05/2018 10.51

Som den gamle teolog og højskolemand Hal Koch sagde, er demokratiet ikke et system, der skal gennemføres, men en livsform, der skal tilegnes. Hver generation er nybegyndere, når det kommer til samfundssind, debatkultur og samtalekunst. Det er ikke noget, vi kan tage for givet. Vi skal alle lære at være borgere — helt fra bunden. Men hvor og hvordan lærer vi egentlig det i dag? Og ikke mindst – hvordan holder vi vores borgermuskler i form, når voksenlivets hverdag trænger sig på?

Samfundsengagement for voksne

En del af Hal Kochs arv er, at der findes mange initiativer og foreninger, hvor unge kan kombinere samfundsengagement med venskab og fester. Som ung er det – selv med de strenge, nye uddannelseskrav, der ellers nemt kan lægge en dæmper på den meste ungdommelige begejstring – ret nemt at få tid til frivilligt arbejde, fordi man stadig har så få forpligtelser overfor familie og arbejde. Samtidig får de unges engagement masser af bevågenhed fra både medierne, politikerne og de ældre generationer. De unges stemmer er ikke alene et eksotisk indslag, der minder alle de ældre om, hvor lidt greb de efterhånden har om den aktuelle teknologi, sprogbrug og tendenser – de skiller sig også ofte ud ved deres klare og renhjertede kommentarer til samfundet. Det er rørende at høre børn og unge undre sig over manglende tolerance, det stressede arbejdsliv, forurening og klimakriser. Fordi det minder os om, hvor renhjertede vi selv var engang, og hvor mærkeligt det er, at som voksne har accepteret et samfund og et arbejdsliv, der er skruet sammen på en højst besynderlig måde.

Man får mange point og meget opmærksomhed alene i kraft af, at man er ung. Så længe man er 'det unge håb' bærer alle over med, at man ikke lige har styr på det hele.

Alt det bliver straks sværere, når først man er voksen. For så snart vi ikke længere er helt unge, holder folk op med at klappe i hænderne over, at man ytrer sig om noget som helst. Der er langt større sandsynlighed for, at de beder en om at klappe i.

Samtidig bliver man udfordret af hverdagspraktikken. Døgnets vågne timer går hurtigt med familie, transport, praktiske gøremål og arbejde.

BL_Revised.indb 58 09/05/2018 10.51

Men nok så alvorligt: Voksne har en tendens til kun at kaste sig ud i ting, de mere eller mindre allerede mestrer. For jo ældre man bliver, jo mere ondt gør det at fejle. Den amerikanske forfatter Anne Lamott sammenligner det med den måde, musklerne rundt om et sår spænder op og kramper for at beskytte det mod yderligere skade og infektion. Når musklerne spænder op på den måde, prøver man så vidt muligt at undgå at bruge dem – for det gør svidende ondt.

"Noget lignende sker med vores psykiske muskler," skriver Lamott. "Perfektionisme er en af de måder vores muskler kramper på. Vi husker smerten fra vores barndom eller ungdom. Fra alle de gange, hvor vi naivt og idealistisk delte vores begejstring eller prøvede at gøre en forskel. Og blev irettesat, gjort til grin – eller blot mødt med ligegyldighed. Det gjorde ondt – og nu kramper vi for at undgå, at det skal gøre ondt det samme sted igen."

Ofte er vi ikke engang klar over, at vi har disse sår. Og derfor får musklerne aldrig mulighed for at slappe af og komme sig. I stedet fastholder de os i at tænke, at vi skal have svar på alting på forhånd. At vi aldrig er helt klar. At vi alligevel nok ikke kan finde ud af det. At det nok er bedst at overlade det til andre.

Men den eneste måde at løsne op for disse kramper er ved at bruge sine muskler. I starten kan det være grænseoverskridende, for man skal gøre op med al den smerte, man har søgt at undgå så længe. Men når først man er i gang, opdager man, at det var meget mindre farligt, end man havde gjort det til. Det er godt at minde sig selv om, at det altid roder, når man skal lære noget nyt. Det er ligesom et barn, der starter med at hælde alle klodserne ud på gulvet. For hvordan skal man ellers kunne finde de klodser, man har brug for?

Et trin ad gangen

Perfektionismekrampen har en anden ærgerlig konsekvens. For hvis vi allerede er anerkendte og respekterede på et område, kan det føles ekstra akavet at starte i det små og lægge ud med noget meget håndholdt. Alt for ofte tror vi, at hvis det endelig skal være, så skal det også være kæmpestort. Og derfor får voksnes borgerlystne ideer, drømme og projekter sjældent lov til at starte i det små og udvikle sig stille og roligt i takt med, at vi træner vores borgermuskel. Tværtimod er det mest almindeligt, at projekterne på ingen

BL_Revised.indb 59 09/05/2018 10.51

tid når at svulme så meget op, at noget, der i udgangspunktet var ret lige til, pludselig forekommer helt uoverskueligt.

Det er dumt. For det svarer til at sætte sig for at løbe et marathon uden at have løbetrænet i månederne op til. Eller at kaste sig ud i at lave en julemiddag fra bunden, hvis man ellers aldrig laver mad resten af året. Det er næsten dømt til at gå galt – og det værste er faktisk ikke, at det konkrete projekt ikke lykkes i første hug. Det er, at man dermed bekræfter både sig selv og sine omgivelser i, at projektet ikke kan lade sig gøre, og at det kunne man jo også have sagt sig selv, når man som uduelig nybegynder kastede sig ud i noget, der var dømt til at fejle. Det er virkelig uheldigt, når det hverken var initiativtageren, projektet eller den gode vilje, der fejlede noget.

Og skulle man høre til sjældenhederne blandt de voksne nybegyndere, der ikke fra starten er overambitiøse på projektets vegne, er der meget stor risiko for, at man bliver det, når man begynder at snakke med andre om sit projekt. For ligeså stor en hjælp det er, at andre sparrer på ideerne, ligeså stor en risiko er der for, at det kan få ideerne til svulme helt uoverskueligt op.

The long, hard, stupid way

En anden ting, der er vigtig at huske sig selv på som voksen nybegynder er, hvor hårdt og svært det i virkeligheden er at lære noget nyt. Hvor meget det kræver blod, sved, tårer, tid og træning at blive rigtig god. Som børn er det grundpræmissen for alt, hvad vi foretager os. Vi spørger, prøver, forsøger og eksperimenterer igen og igen og igen. Som voksne bliver de fleste af os vildt overraskede over, at vi ikke sådan bare lige kan tegne, skøjte eller lave mad. Især hvis vi havde talent for det som børn. Vi glemmer, hvor meget træning det kræver at udvikle og vedligeholde vores talenter.

Og det gælder i høj grad også borgermusklerne.

Derfor blev en anekdote om den amerikanske stjernekok David Chang ret tidligt i vores borgerlyst-samarbejde et vigtigt fælles referencepunkt: Chang fangede en af sine ansatte i at skyde genvej i en lang opskrift. Lad os sige, at han havde brugt en bouillonterning i

BL_Revised.indb 60 09/05/2018 10.51

stedet for at koge fond fra bunden. Chang lægger stor vægt på omhu, omsorg og omtanke i alt, hvad der bliver serveret i hans restaurant, så derfor irettesatte han prompte medarbejderen: "That's not how we work here. We do things the long, hard, stupid way!"

Vi grinede meget, da vi hørte den historie. For hvor har vi dog mange gange valgt at gøre tingene på den lange, hårde, dumme måde, selvom vi udmærket godt har vidst, hvordan vi kunne have gjort det hurtigere, lettere og smartere. The long, hard, stupid way beskriver meget præcist dén éne ting, vi virkelig har haft til fælles under hele vores Borgerlyst-samarbejde. Vi er nemlig på mange måder utroligt forskellige. Mange ville sige, at vi er som nat og dag. Men det, der bandt os sammen, var – udover vores fælles længsel efter et mere borgerlystent samfund – at vi begge foretrækker at gøre tingene på den lange, hårde, dumme måde (at vi så ovenikøbet gør det på hver vores lange, hårde, dumme måde, gør det bestemt ikke hurtigere, lettere eller smartere for os at arbejde sammen!).

Denne omhu og stædighed har igen og igen ansporet os til at fravælge de bekvemme løsninger. Vi foretrak at prøve noget nyt fra bunden for virkelig at kunne lære, hvordan det fungerede, så vi kunne dele vores erfaringer bagefter. Vi lod være at starte en virksomhed eller stifte en forening, fordi vi syntes, det var sjovt at se, hvor langt vi kunne nå uden. Vi søgte ikke støtte, men prøvede at se, hvor meget vi kunne få til at ske uden en krone på lommen. Vi fik ikke et forlag til at udgive vores bøger, men udgav dem selv ved hjælp af crowdfunding og eksperimenterede med redaktionsprocessen. Vi tænkte ikke i målgrupper, men skrev de bøger, vi selv havde manglet, udviklede de redskaber, vi selv savnede, og holdt de arrangementer, vi selv havde lyst til at deltage i.

Kort sagt gjorde vi intet af det, der normalt opfattes som 'god latin'. Tværtimod tog vi på safari langs de mest snørklede stier, man kunne forestille sig og for mange gange vild i vores egne kringelkroge. Vi tog simpelthen ingen genveje, mens vi var i gang. Men netop derfor kender vi i dag det borgerlystne landskab ud og ind. Og har opdaget genveje, smuthuller og uventede forbindelser, vi aldrig ville have kunnet kortlægge uden også at have betrådt vildvejene.

BL_Revised.indb 61 09/05/2018 10.51

Lev og lær i beta

En anden tankegang, vi har været meget inspirerede af helt fra starten er 'beta'. Oprindeligt stammer begrebet fra softwareudvikling, men netop i de år, hvor vi startede Borgerlyst, begyndte det at sprede sig ud til langt bredere kredse. Vi var begge stødt på det i mange forskellige sammenhænge, før vi mødte hinanden, og en stor del af vores indledende borgerlyst-begejstring og samarbejde byggede i høj grad på vores lyst til at arbejde mere med beta-begrebet i praksis.

Grundprincippet i beta-tankegangen handler om, at man bruger tre forskellige begreber til at beskrive, hvor færdigt et stykke software er:

1. **'Alfa' er den tilstand, hvor softwaren ikke kan det, den skal endnu.** Den fungerer ikke godt nok. Denne tilstand er det typisk kun programmørerne selv, der får at se. Hvis du forestiller dig en bil i alfa-tilstand, vil du dårligt være i stand til at genkende den, fordi selve de væsentlige dele, der gør det til en bil – som hjul, rat eller motor – stadig er under udvikling. Det ligner nok mere en bunke løse dele, end en bil.
2. **'Beta' er den tilstand, hvor softwaren faktisk kan det, den skal kunne.** Den fungerer godt nok til, at almindelige brugere kan begynde at teste den. Den virker, men virker ikke godt nok endnu til, at man ville kalde den færdig. Den er ikke perfekt. Software i beta bliver testet af brugere udefra for at afprøve alle dele af systemet og finde alle de basale fejl, man støder på, så snart man begynder at bruge systemet i praksis. 'Betatesterne' rapporterer fejlene tilbage til udviklerne, der løbende udbedrer fejlene og udvikler nye dele af systemet, så det hele tiden bliver mere og mere færdigt. Bedre og bedre. Tættere og tættere på at kunne udgives. Hvis du forestiller dig en bil i beta-tilstand, vil den have alle de fornødne dele på plads, og den vil køre fint nok. Men den vil mangle finish: Motoren er til frit skue, for man skal hele tiden ind og skrue på den, hjulene har ingen fine fælge, og de ydre dele er hverken malede eller polerede.
3. **Endelig er der 'Version 1.0'.** Version 1.0 er den version af produktet, der er god nok til at blive udgivet og solgt. Det betyder egentlig ikke, at softwaren nu er perfekt. Men udviklerne vurderer, at den er tilpas fejlfri til at blive udgivet, eller at udviklingsomkostningerne nu er blevet så store, at softwaren skal udgives for at tjene pengene

BL_Revised.indb 62 09/05/2018 10.51

ind igen. Det er en acceptabel fejltilstand, som nu kan sælges som nærmest perfekt. Hvis du forestiller dig en bil i udgivet tilstand, skal du blot tænke på en bil-reklame: Flotte, blank-polerede biler, der hyldes som nye vidundere af finmekanisk præcision og industriel perfektion til lyden af svulmende rock-musik. Marketing-kampagnerne dækker for de tilbageværende fejl og beskriver i stedet det endelige produkt som enestående fejlfrit.

Når softwaren så er udgivet, begynder mange flere at bruge den til alt muligt forskelligt. Mens de bruger systemet, opdager de en masse fejl og mangler af den slags, der først dukker op, når tilstrækkeligt mange mennesker er begyndt at bruge systemet i praksis. Det giver anledning til en lang række softwareopdateringer hen ad vejen.

Men samtidig viser det sig måske, at folk bruger softwaren på en helt anden måde, end udviklerne havde forestillet sig – hvilket giver udviklerne nye ideer til, hvad den næste version af softwaren også gerne skulle kunne. Jo mere aktivt brugerne rapporterer tilbage til producenten om fejl og udviklingsmuligheder, jo klogere bliver udviklerne på, hvordan de nye løsninger kunne se ud. Optimalt bliver udviklingsprocessen til et samarbejde mellem producenten, udviklerne og brugerne.

Flere store softwareudviklere som Facebook og Google har valgt at indtænke denne dynamik i den måde, de lancerer deres produkter på. De markedsfører ikke deres produkter som den perfekte løsning. I stedet siger de åbent: "Dette er 'i beta'. Det er ikke perfekt. Selvfølgelig er det godt, men det kan helt sikkert blive bedre. Og vi har brug for jeres hjælp til at gøre det bedre."

I de første 10 år var Facebooks interne motto "move fast and break things" – en konstant påmindelse om, at alt var i en 'acceptabel fejltilstand', og det var bedre at prøve noget af og blive klogere end at være for bange for at komme til at ødelægge noget undervejs.

Slagordet for at være i beta er "release early, release often". Sæt mange skibe i søen. En del vil helt sikkert synke. Men hvis man gør det tidligt i processen, føles det mindre farligt – og føles mindre som et nederlag, hvis det viser sig, at det ikke lige flaskede sig.

BL_Revised.indb 63 09/05/2018 10.51

For når man udgiver noget 'i beta', ved man, at det er så godt, som man kan gøre det nu, men at det ikke er perfekt. Man udgiver det nu, fordi man har brug for at se, hvordan det fungerer i praksis, og blive klogere på, hvordan det kan blive endnu bedre. Ofte viser det sig, at folk bruger ideen på en helt anden måde, end man selv havde forestillet sig. Og det åbenbarer både nogle udfordringer og muligheder i ideen, man aldrig selv ville havde kunnet se, fordi man ligesom alle andre har nogle blinde vinkler.

Der er altid plads til forbedring

At 'være i beta' giver en grundlæggende erkendelse af, at der altid er plads til forbedring. I den bedste af alle verdener ville alting selvfølgelig være stort anlagt, lækkert og velfungerende fra starten. Men ingen starter der. Selv dem, der markedsfører deres produkter som perfekte, færdige og uangribelige, ved godt, at de har sårbare flanker.

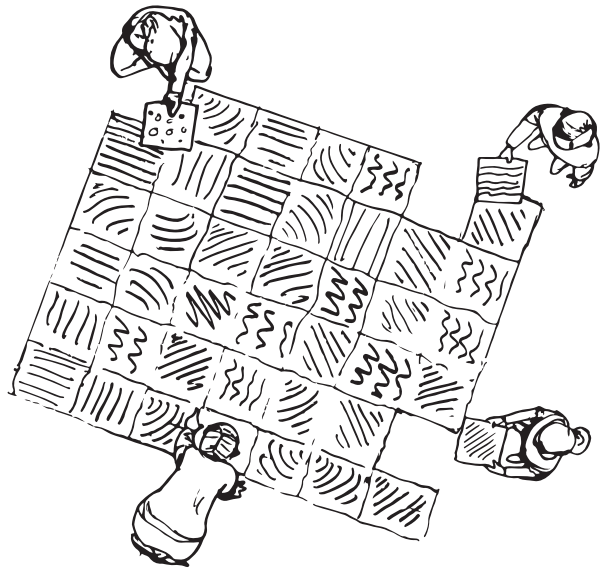
Egentlig er det ofte lidt af en falliterklæring, hvis man udråber noget til at være perfekt og færdigt. For dybest set svarer det til at sige, at udviklingsprocessen er gået i stå – at man er holdt op med at forbedre på tingene.

At leve og arbejde i beta handler om at acceptere, at vi ikke lever i den bedste af alle verdener — og at man ind i mellem må trække en streg i sandet, tage et snapshot af processen og offentliggøre de foreløbige resultater. Også selvom det ikke er helt så optimalt, som man kunne have ønsket sig. Hver tilbagemelding om fejl, mangler og usete udviklingspotentialer, man uundgåeligt får, er en betryggende påmindelse om, at man stadig er i beta. For hver lille ting, man forbedrer, giver i sig selv en tilfredsstillelse og styrker modet og lysten til at gå videre.

Når det er sagt, må beta aldrig blive en undskyldning for ikke at gøre sit bedste. Siden vi først begyndte at bruge beta-begrebet i Borgerlyst, er begrebet blevet brugt og misbrugt i mange forskellige sammenhænge som et skjold, der kan undskylde dårlig forberedelse, manglende hensyn eller indsigt.

Forudsætningen for beta skal altid være, at man først deler sit projekt med verden, når man selv har prøvet at gøre det så godt man kan – med de evner og den tid, man har til rådighed.

BL_Revised.indb 64 09/05/2018 10.51

Samfundslaboratoriet Borgerlyst

Med beta-tankegangen og 'the long, hard, stupid way' i den fælles bagage var det noget af det klogeste, vi nogensinde formåede at gøre i vores samarbejde at kalde Borgerlyst for 'et samfundslaboratorium'. Fordi det skulle være et sted, hvor vi frit kunne eksperimentere og prøve nye ting af. Hvor vi satte ting i gang, vi ikke vidste, om ville lykkes. En legeplads for voksne.

Det var vores fælles mission at være nybegyndere, og derfor var det virkelig nemt for os at fastholde vores nybegyndermentalitet. Vi har aldrig været bange for at fejle, for det var nærmest vores opgave at fejle. Vi gjorde det til vores opgave at være dem, der stillede alle de dumme spørgsmål. Vi opførte os som tidligere tiders hofnarre, der var de eneste, der turde sige magthaverne imod. Som den lille dreng i Kejserens Nye Klæder.

Det hører selvfølgelig med til historien, at selvom vi var nybegyndere udi i samfundsengagement, havde vores voksne alder også sine fordele. Vi startede Borgerlyst på en klangbund af et kolossalt netværk, mange års erhvervserfaring og nørdet viden, som vi

BL_Revised.indb 65 09/05/2018 10.51

kunne sætte i spil på nye måder. For Andreas' vedkommende antropologien, hans konsulentarbejde med open source og online samarbejde, hans erfaringer fra Københavns Fødevarefællesskab og brede interesse for alt fra science fiction til taoistisk filosofi. For Nadjas vedkommende motivationsretorikken, kulturstudierne, magasin-snedkeriet og sine på daværende tidspunkt over 15 års erfaring som selvstændig konsulent i mange brancher og sektorer.

Alt dette gjorde, at der allerede fra første dag blev lyttet til os på en helt anden måde, end der ville være blevet, hvis vi havde været purunge.

Samtidig var det befriende at bruge alt det, vi allerede kunne på nogle helt nye måder. Jamme sammen. Det var lærerigt. Og det var frem for alt sjovt.

Vores borgerlyst var verdens bedste undskyldning for at stikke næserne i alt, prøve ting af, fejle og bliver klogere, når noget gik helt anderledes end forventet. "Nå da," udbrød vi, og så prøvede vi noget andet i stedet. Vi var hele tiden på usikker grund, betrådte nye stier, udforskede ukendt terræn. Alt var nyt, åbent, spændende. Og fordi det var nyt, kunne vi også tro på, at vi kunne gøre en forskel. At det nyttede noget. At der stadig var plads til forbedring.

De oplevelser blev meget afgørende for, hvordan Borgerlyst sidenhen udviklede sig. For i bund og grund var det lige netop dét, vi gerne ville dele med andre: Erkendelsen af, at det er ok at fejle, og at man skal øve sig. Accepten af, at man i starten ikke ved så meget, stiller en masse dumme spørgsmål og tager fat nogle helt andre steder end der, hvor eksperterne synes, det er mest oplagt. Modet til at sige: "Det her kan blive bedre – og jeg kan være med til at gøre det bedre!"

Så langt så godt. Men man er nødt til at holde sine borgermuskler i form. For der er altid en risiko for, at man stivner igen. Som det fremgår af strømningerne rundt om i bogen, har verden omkring os forandret sig meget i de otte år, der er gået, siden vi startede Borgerlyst. De råd, der er vigtige at give videre i dag, er nogle andre, end da vi skrev vores første bog i 2013.

BL_Revised.indb 66 09/05/2018 10.51

Men nok så afgørende og langt farligere: Vi er selv gået fra at være nybegyndere til efterhånden at have opnået lidt af en ekspertstatus indenfor borgerlyst, demokrati, frivilligorganisering og samfundsengagement, der har overrasket os lidt. Nu er det os, der skal passe på ikke at ende som de gamle røvhuller, der afviser alle nye ideer med, "det HAR vi prøvet før – det virker ikke!"

Det var en af de væsentligste årsager til, at vi efter fem år bandt en sløjfe på vores samarbejde. Vi var ved at blive for sammenspiste og begyndte at hænge for meget fast i de tankegange og metoder, der havde været nye og sprøde for få år siden, men som vi kendte ud og ind nu. Vi ville gerne blive ved med at udvikle og raffinere dem – og være nybegyndere igen på et helt nyt borgerlystent niveau. Men vi havde brug for nye legekammerater og nye udfordringer at flå i og anvende metoderne på for at fastholde vores nybegyndermentalitet.

BL_Revised.indb 67 09/05/2018 10.51

4 veje til mere borgerlyst i din egen hverdag:

Der er ufatteligt mange måder at være borgerlysten på. Så selvom meget af denne bog fokuserer på, hvordan man selv som initiativtager udvikler relativt store projekter, er der ingen grund til at føle sig forkert eller fortabt, hvis man ikke selv har en krystalklar ide til et borgerlystent projekt eller ikke har mulighed for at dedikere helt så meget tid og energi til sin borgerlyst, sådan som ens hverdag hænger sammen lige nu.

Måske er der en anden rolle i projektet, der passer bedre til dig og din hverdag end selv at stå i spidsen for projektet. Eller måske passer det allerbedst at bakke op om et andet projekt. Det kan også være en vigtig, nødvendig og modig beslutning. For det er ikke bæredygtigt, hvis vi alle sammen skal sidde med hver vores lille projekt, som ovenikøbet risikerer at konkurrere med hinanden. Det er bedre at tænke borgerlyst som et samlet økosystem, hvor vi tilsammen kan forandre rigtig meget, hvis bare alle bruger deres handlekraft i hverdagen lige netop dér, hvor de ser udfordringerne i hverdagen.

Så vores bedste råd er at tage fat dér, hvor det giver mest mening for lige netop dig. Og nok så vigtigt – i det omfang, der lader sig gøre lige netop nu. Det er bedre at gøre den lille smule, der er realistisk, end slet intet at gøre. Eller at påtage sig så meget, at man brænder alt for hurtigt ud.

Her er fire veje til at gøre din borgerlyst til en naturlig og bæredygtig del af din hverdag, der er helt anderledes end den måde, vi er gået til det:

1. Dyrk sprækkerne i hverdagen

Meget borgerlyst starter i det helt små. Og de fleste borgerlystne handlinger kræver virkelig ikke så meget. Spring til, når nogen spørger om en lille tjeneste. Hæng deres opslagstavler op, pas deres børn, mal deres stue. Det er konkret, synligt og sjovt. Smid en frøbombe i en trist vejrabat og glæd dig over de smukke blomster, der senere spirer frem. Gør lidt ekstra, når du alligevel er i gang: Klip naboens hæk eller skovl sne fra deres fortov, når du er færdig hos dig selv.

BL_Revised.indb 68 09/05/2018 10.51

Det er alt sammen bitte små borgerlystne handlinger, du kan vælge at gøre, når du ser dit snit til det. Jo mere vi alle sammen gør den slags engang i mellem, jo lettere begynder hverdagene omkring os at glide. Jo mere styrker vi det naturlige fællesskab, der er en vigtig forudsætning for, at vi har den tillid til hinanden, der gør, at vi ubesværet kan støtte hinanden, også når kriser, sorg og død pludselig rammer. Det lyder ikke af meget i sig selv, men det er uhyre vigtige dele af samfundets og lokalmiljøernes sammenhængskraft, vi helt har glemt at dyrke de seneste mange år.

Det vigtigste ved den slags mikrohandlinger er næsten, at de er med til at træne vores borgermuskler. De hjælper os til at se, hvornår og hvordan vi lige kan være med til at få tingene omkring os til at glide lidt bedre – uden at det behøver at være svært og uoverskueligt. Og ofte er de også med til at træne vores makroskopiske blik for, hvor meget mere vi ville kunne rykke, hvis vi skabte et fællesskab omkring det.

2. Start selv et lille fællesskab

Hvis du først er begyndt at få øjnene op for sprækkerne i hverdagen, får du måske efterhånden blod på tanden og lyst til at udvide din egne små handlinger til et større fællesskab, hvor du kan handle sammen med andre og sætte et lidt større aftryk. Du kan finde masser af inspiration til, hvordan du kommer i gang i kapitlerne om faglige sammenskudsgilder, engagementstrapper og mikrohandlinger. Så her er det mest grundtanken, vi introducerer:

Hvis du har vænnet dig til at smide frøbomber, har du måske fået blod på tanden til at starte en hel lille byhave eller begynde at plante tomater på taget af dit skraldeskur.

Hvis du har været gæst til en samtalesalon og godt kan lide tanken om de spontane møder og væsentlige samtaler, kan du selv begynde at holde samtalesaloner der, hvor du bor, virker eller færdes.

Hvis du gerne vil støtte op om kulturlivet, og du selv trofast køber billetter til alt muligt, så start en pop-up-kulturklub ved at købe et par ekstra billetter til et spændende kulturarrangement og spørge åbent ud på de sociale medier, hvem der vil med. Det er sjovt at være afsted med en gruppe, man ikke kender.

BL_Revised.indb 69 09/05/2018 10.51

Hvis du ved en masse om et særligt emne, så invitér dine bekendte til et spontant minikursus, og lær det fra dig på din egen måde. De fleste voksne bliver vildt inspirerede af at få indblik i noget helt andet end det, de ellers selv ville opsøge.

Og hvis du alligevel skal til at lave en simreret, så lav en kæmpe portion og invitér de travle børnefamilier i opgangen på torsdagsmad. Det værste der kan ske er, at du ender med at have nogle lækre portioner mad klar i fryseren til de dage, hvor du selv har for travlt til at lave simremad. Det kunne være værre.

Alt sammen er det stadig små bitte ændringer i din nuværende hverdag, der er ret nemme for dig selv at overskue, men hvor du stadig tager et vigtigt skridt op ad engagementstrappen. Og gør det let for andre at være med.

3. Bak op om andres projekter

Siden vi startede Borgerlyst, er der opstået en masse nye muligheder for at blive en del af et stort fagligt sammenskudsgilde, hvor du selv kan bidrage med nogle meget konkrete handlinger, der udgør en vigtig lille del af et meget stort projekt, uden at du selv behøver at være den, der tager initiativ til det hele. Venligboerne er på få år vokset til et stort og stærkt eksempel på, hvordan man kan byde ind med alt fra praktisk hjælp til at indsamle tøj, legetøj og møbler til meget faglige kompetencer som for eksempel deres jurarådgivning, hvor afviste asylansøgere får juridisk bistand – til at stå for nogle mere sociale sociale aktiviteter i cafeerne og venligbohusene rundt om i landet. Men også et nyt mediefællesskab som Point of View International er et eksempel på, hvordan en lang række af landets dygtigste skribenter og fagpersoner slår sig sammen for at belyse det, de brænder for på en måde, der ikke lader sig gøre i resten af medielandskabet. Ligesom Andelsgårde er en stærk ny bevægelse, der handler om at sikre økologisk jord og dyrkningsfællesskaber for de kommende generationer. Og det vrimler hele tiden frem med fine nye eksempler på byttebørser, madspildsinitiativer og samkørselsordninger, som du kan hjælpe godt på vej ved at udføre forskellige mikrohandlinger, der er med til at få det hele til at ske.

BL_Revised.indb 70 09/05/2018 10.51

4. Find de andre og løft i flok

Mange af de mest borgerlystne mennesker, vi kender, udlever deres borgerlyst gennem deres arbejde. Det er ikke svært at forstå, hvad vi taler om, når vi peger på lærere, pædagoger, sosu-assistenter, præster, læger og sygeplejersker. Men borgerlysten er i det hele taget drivkraften for mange, der vælger at arbejde i det offentlige, fonde, forlag, erhvervslivets CSR-afdelinger, virksomheder og ngo'er. Mange forskere, kulturfolk og mediemennesker knokler for at gøre en forskel. Og alle dem, der arbejder med udvikling rundt om i verden. Eller simpelthen sidder med en borgerlysten funktion i et firma, man ellers normalt slet ikke ville forbinde med borgerlyst. Eller er med til at skabe sammenhold og stå for indsamlinger blandt kollegerne, selvom deres arbejdsmæssige funktion egentlig er en helt anden. De fleste politikere gik også oprindeligt ind i politik drevet af borgerlyst. Mulighederne er ufatteligt mange og bliver stadigt flere.

Hvis du allerede dyrker din borgerlyst gennem dit arbejde, så ligger dit borgerlystne udviklingspotentiale nok ikke så meget i selve arbejdsopgaverne. Dér er du allerede godt i gang. Men der, hvor du kan gøre en stor forskel er ved at hjælpe med at skabe nye samlingspunkter, hvor du kan mødes med dine ligesindede fra andre sektorer, resort-områder eller kommuner og sammen kan skabe nogle af de samfundsforandringer, ingen af jer kan gøre alene. I kender systemet godt nok indefra til, at I som trojanske mus også kan være med til at forandre det indefra.

To af vores yndlingseksempler på meget borgerlystne mennesker, der arbejder på at forandre systemet indefra er Majken Præstbro og Lene Krogh Jeppesen fra COI – Center for Offentlig Innovation. De har ikke alene været rigtig gode til at stille op, når vi kaldte, fordi vi havde brug for hjælp til at forstå systemet indefra – de har også inviteret os med ind i deres udviklingsprocesser, hvor vi sammen har udviklet materialer til udviklingskonsulenterne rundt om i kommunerne, så de kunne begynde at arbejde med borgerlyst, samtaler, brobygning og ideudvikling på nye måder. Her har blandingen af deres indefrablik og vores udefrablik været meget frugtbar. Og ikke mindst er de rigtig gode til at skabe netværk blandt alle de borgerlystne medarbejdere rundt om i det offentlige, der ellers ofte sidder lidt alene med deres ideer, men som får masser af fornyet inspiration til møderne hos COI og i tiden mellem møderne kan sparre med hinanden.

BL_Revised.indb 71 09/05/2018 10.51

Ide-krystallisering

Det er vigtigt for mig, at du ikke lader dig slå omkuld af mine fortællinger om, hvordan jeg helt fysisk mærker, når jeg får en rigtig god ide. De filmiske klip af mig, der beslutter at starte et samfundslaboratorium, mens jeg står i kø til kommunalvalget og beslutter at ændre mit liv markant, så snart jeg træder ud på den anden side af stemmeboksen eller af mig, der midt om natten sætter mig brat op i sengen og med dyb røst proklamerer, at "Jeg skal starte en helt ny form for læreanstalt, og den skal hedde Samtidens Akademi" er såmænd sande nok. Men ideerne er ikke opstået ud af det blå. Der er tale om en pludselig krystallisering af en masse tanker, der længe har ligget og boblet i baghovedet.

Det er derfor, vintertiden er en så uvurderlig – om end stærkt undereksponeret – del af ethvert projekt. For det er i vintertiden, man har tid til at marinere sine tanker og tillader sig selv at udforske alt det guld, der ofte gemmer sig længst ude i svinkeærindernes afkroge.

Det hører faktisk til sjældenhederne, at gode ideer tegneserieagtigt manifesterer sig som en lysende elpære i tankeboblen over initiativtagerens hoved. Typisk spirer de meget langsomt frem. De starter med en lille smule nysgerrighed eller forundring: Man undrer sig over, hvorfor alle gør tingene på en bestemt måde, når det kunne gøres meget smartere. Man får en ny arbejdsopgave, der inspirerer en til at gøre tingene anderledes. Man lærer nye mennesker at kende, der åbner ens blik for nye perspektiver på verden. Efterhånden som man afprøver og undersøger det, der pirrer ens nysgerrighed, tager man begejstret de første små skridt i forandringsprocessen. Og jo mere man begynder at vide om emnet, jo mere interessant bliver det. Lige så stille.

Her er et par af de greb, der som en helt naturlig del af min hverdagspraksis sikrer, at idegryden altid er i kog. Det er selvfølgelig dybt personligt, hvad der fungerer for hver enkelt af os, men måske kan du finde inspiration til at få mere iderigdom ind i din hverdag:

BL_Revised.indb 72 09/05/2018 10.51

Tag de første små skridt, selv om du ikke aner, hvor stien ender

Jeg købte engang nogle charteques i New York, hvorpå der står "Inspiration comes of working" – og jo mere jeg tænker over det, jo dybere en sandhed gemmer der sig i den formulering. Vi har en tendens til at tro, at gode ideer opstår i et pludseligt klarsyn, hvor en elpære tændes over vores hoveder. Men reelt er det sjældent tilfældet. Man kan sidde i lang tid og prøve at tænke sig frem til en løsning, men det er næsten altid først, når man løfter den første flig eller tager det første skridt, at der for alvor begynder at ske noget – og at man kan se de næste trædesten eller håndtag åbenbare sig.

Du kender det sikkert, hvis du har været på vandretur og skal ned ad en skrænt, der egentlig er lidt for stejl. Men der er ikke andre veje at vælge. Ned skal du – og helst ikke i et fald. Så du er nødt til at begynde at bevæge dig nedad, selvom det fra toppen ser helt uoverskueligt ud. Og så efterhånden som du bevæger dig nedad, finder fødderne fæste på nogle små grene, rødder eller sten, der stikker ud. Hænderne finder noget at gribe fat i. Du kan ikke bare følge i dine venners fodspor, for deres kroppe – og dermed deres skridt - er anderledes. De har brug for at sætte fødderne andre steder end dig. Men lige så langsomt bevæger du dig nedad, mens du skridt for skridt skaber en sti, der passer til netop din anatomi. Pludselig er du alligevel nået ned. Der var masser af afsatser, der gjorde det ret nemt for dig at forcere skrænten – det var umuligt at se dem, før du begyndte at bevæge dig nedad – og ingen andre kunne hjælpe dig ved at pege dem ud for dig.

På samme måde forholder det sig i høj grad med borgerlyst og ideudvikling. Når først ideerne står lysende klart for en, føles det som om, de er udsprunget af det rene ingenting. Men det er de aldrig. De udspringer af alt det, du tidligere har tænkt, læst, set, oplevet, talt med andre om og prøvet. Og derfor er der faktisk noget, du selv kan gøre, hvis du har brug for at genstarte en lidt slukøret iderigdom: Du kan udsætte dig selv og din hjerne for en masse forskellige påvirkninger. Sæt nogle timer af til at bladre i gamle aviser og magasiner, gå en omvej hjem, besøg et projekt, en butik eller en cafe, du aldrig har besøgt før og se, hvordan de har indrettet sig. Løs en frivillig opgave i et andet projekt og få fornyet inspiration til dit eget. Hvad som helst egentlig – bare du gør et eller andet, der er anderledes, end du plejer.

BL_Revised.indb 73 09/05/2018 10.51

Bevæg dig ud i verden, gå på museum, lyt til en koncert

Jeg sidder og skriver dette i slutningen af februar. Og februar har de seneste mange år været en helt særlig måned for mig, fordi min bror – Mikael Pass – har været direktør for Frost Festival; en musikfestival, der holder koncerter i rum, hvor man ikke ellers ville holde koncert - jeg nævner i flæng Palmehuset i Botanisk Have, bunden af en forladt svømmehal, hemmelige parkeringskældre, museernes samlinger – og skaber helt særlige stemninger ved hjælp af lyskunst. I går aftes var jeg til en meget fascinerende nyfortolkning af Mozart, og mens jeg flød hen til musikken, slog det mig, hvor ofte kunst og kultur har hjulpet mig op af iltløse huller. Det hjælper mig til at flytte pick-up'en, når mine tanker er begyndt at køre i hak i de samme riller. Derfor er det heller ikke overraskende, at den store ide til Samtidens Akademi opstod under en Eckersberg-udstilling på Statens Museum for Kunst. Og når man som mig selv arrangerer rigtig mange arrangementer, kulturoplevelser og samtalesaloner skal man heller ikke kimse af, hvor meget man lærer af selv at være gæst, besøgende eller deltager engang imellem. Det kan i sig selv være meget inspirerende.

Det behøver dog ikke være exceptionelle koncerter og udstillinger hver gang. Og så kan der også helt basalt være noget med, hvilken musik jeg lytter til, mens jeg arbejder. Da jeg nulrer så meget med ord, kan jeg ikke arbejde, mens jeg lytter til musik med sangtekster – og i det hele taget har jeg fundet ud af, at klassisk musik fungerer bedst for mig som underlægningsmusik til arbejdet. Men der kan være meget stor forskel på, hvilke former for arbejde, forskellige stykker musik understøtter. Jeg kan næsten altid finde total ro selv midt i den mest hektiske arbejdsproces ved at sætte Chopins nocturner på. Partituret til Svanesøen hjælper mig næsten altid til at knække de sværeste idenødder. Så den sætter jeg altid på, når jeg er kørt lidt sur i et projekt. For jeg ved, at Tchaikovsky næsten altid formår at få mig til at udbryde "Heureka!" på et helt bestemt sted. Savner jeg kraft, gør Dance of the knights fra Prokofievs Romeo og Julie udslaget. Den kan jeg ikke sidde stille til. Der skal jeg fægte med armene. Og de store, dramatiske armbevægelser fylder mig altid med en masse ny energi.

Det er jo dybt personligt – og ofte rundet af tidlige barndomsminder – hvad der gør udslaget for hver af os. Så det er ikke vigtigt, om netop mine tanketriggere fungerer for dig. Det vigtige er, at du ikke kimser af dem i et misforstået forsøg på at være fokuseret og

BL_Revised.indb 74 09/05/2018 10.51

effektiv. Selvfølgelig er man nødt til at bruge mange timer foran skærmen, hvis man gerne vil skrive en bog – eller med andre former for håndværk, hvis det er noget andet, man gerne vil skabe. Men det er vigtigt at huske sig selv på, at rigtig meget af tænketiden mindst lige så godt – ofte bedre – kan foregå alle andre steder, end lige netop dér, hvor du er gået i stå.

Ånd luften i fulde drag – hver dag

Man forfalder nemt til at tro, at man skal på retreat på den anden side af jorden, før man kan finde ro og slappe ordentligt af. Og det er jo vældig dejligt engang imellem. Men det er ikke en særlig bæredygtig tankegang. Man kan nå meget langt med lidt hverdagsfortryllelse, der hverken koster en krone eller fyrer en masse CO_2 af på vejen. Søg derhen, hvor du ved, du kan ånde luften i fulde drag. Det er ikke tilfældigt, at ånd og vind på hebraisk hedder det samme. Du skal trække vejret godt for at kunne tænke godt. Det vigtigste er ikke, hvor du gør det, men at du gør det. I dagligdagen kan det være noget så simpelt som at huske at få gået en lang tur, mens solen står højt på himlen. At tage på rimfrost-safari, når det er hvidt derude i stedet for altid at drømme om Langbortistans varme.

Som Kierkegaard sagde, kan man gå sig fra alle dårligdomme, og det tænker jeg ofte på, når jeg går forbi hans grav på Assistenskirkegården. For det er også helt utroligt, hvor mange af mine tanker jeg har sat fri og hvor mange ideer, der er opstået, netop mens jeg har gået der. Jeg går der i al slags vejr og på alle årstider. Og selvom jeg kender den ud og ind, er hvert besøg alligevel altid fyldt med små eventyr.

Vær ikke bange for at gå mod strømmen

I mine meget unge dage arbejdede jeg med at undersøge trends og kulturelle tendenser for et internationalt reklamebureau. Og dér opdagede jeg noget vigtigt, som jeg har bygget videre på lige siden. Nemlig hvor kraftfuldt det kan være at gå mod strømmen.

Alle store overeksponerede trends har stort set altid et modstykke. En modsatrettet bevægelse, som de færreste skænker opmærksomhed, fordi der er så meget fokus på trenden. Men som ofte har langt større, vigtigere og mere interessant potentiale end selve trenden. Nu har jeg levet længe nok til at kunne se mønsteret i, hvordan store trends, buzz-words, tekonologiske begejstringer og modefænomener hurtigt falmer og ovenikøbet ofte afføder

BL_Revised.indb 75 09/05/2018 10.51

en ret voldsom modreaktion, fordi alle simpelthen har fået nok af dem alt for hurtigt. Jeg nævner i flæng Pokémon Go, lakrids-i-alt-muligt-andet-end-lakrids, Facebook og café latte.

Modbevægelserne er typisk langt mere langtidsholdbare, fordi de typisk er så underbelyste, at folk selv skal finde frem til den – og derfor tager dem til sig på en helt anden måde, end hvis de får dem stoppet ned i halsen. Og rent praktisk er de nemmere at skabe opmærksomhed om, fordi de skiller sig så meget ud. Når alle råber om det samme, skal man råbe højere og højere for at trænge igennem – og dem, man forsøger at få i tale, ender med at blive både budskabsblinde og tonedøve.

Set i bakspejlet er det et tydeligt mønster, at de projekter, der tænder mig mest, har grobund i modbevægelserne. Det har ikke været et strategisk valg – jeg følger meget min egen intuition og mavefornemmelse. Men jeg lærte dengang, at jeg ikke skulle blive bange, når folk sagde, at mine ideer var helt ude af trit med tiden.

Da jeg ville starte magasinet Reflexioner, sagde alle, at ingen længere interesserede sig for videnskab og kunst – og at længslen efter fordybelse var en saga blot. Men jeg møder stadig mennesker, der fortæller, at Reflexioner ændrede deres optik for altid.

Da vi startede Borgerlyst, sagde alle, at der ikke længere var nogen, der havde lyst til at engagere sig i samfundet. Men da vi først begyndte at tale om borgerlyst, viste det sig, at mange havde samfundssindet intakt – de vidste bare ikke, hvor de skulle gøre af det.

Da vi fik ideen til samtalesalonerne, sagde alle, at det kunne vi da godt glemme alt om. Folk gad da ikke at møde fysisk op, når man nu kunne chatte så nemt via mobilerne og de sociale medier. Men det viste sig, at der var mange, der længtes efter nye mødesteder og samlingspunkter, hvor man kunne samtale om noget væsentligt.

Og da jeg med mit nuværende projekt – Samtidens Akademi – ville genopdyrke folkeoplysningen, sagde alle, at det skulle jeg ikke regne med, at nogen gad længere, for alle ville helst bare gerne springe over, hvor gærdet var lavest. Nysgerrigheden var en saga blot. Men den begejstring, jeg har oplevet i akademiets første år, vidner om, at der var mange

BL_Revised.indb 76 09/05/2018 10.51

andre end mig, der også længtes efter at lære hele livet – og gøre det på en måde, hvor de samtidig påtog sig hver deres lille del af ansvaret for vores fælles samtid.

Ingen af mine projekter har været storsællerter – og det har heller aldrig været meningen med dem. Selvfølgelig er det sjovt engang imellem at lave noget, der når rigtig langt ud – men hvornår og hvorfor endte det med at blive det eneste succeskriterie for alle tiltag?

Så når folk omkring mig råber, at alt hele tiden skal være kortere og kortere, fordi ingen længere kan holde koncentrationen i mere end et par minutter, svarer jeg ved at eksperimentere med lidt længere formater.

Når jeg bliver opfordret til at udskifte de krøllede, finurlige ord, jeg har en faible for at bruge, forlader jeg mig på, at når folk i generationer før os har kunnet finde ud af at slå ting op, de ikke forstår for at blive klogere, så er det nok også tilfældet med de kommende generationer, der ovenikøbet har alverdens leksika og ordbøger lige ved hånden, hvor end de befinder sig.

Og når folk omkring mig begræder, at der er så lidt tid til forarbejdning, fordybelse og fortryllelse, hvorfor så bidrage til forfladigelsen ved selv at gøre alting overfladisk og ligegyldigt. Hvorfor ikke i stedet appellere til, at vi strækker os og gør os umage? Hvorfor dyrke middelmådigheden i stedet for at inspirere hinanden til at stræbe efter højeste fællesnævner?

Hvis du har svært ved at vælge – så tænk i paraply-initiativer

Næsten alle de ideer, jeg gennem tiden har været gladest for og har vist sig at være mest langtidsholdbare, har det til fælles, at man kan kalde dem paraply-initiativer. Det vil sige, at jeg i virkeligheden mest af alt opdyrker en tankegang eller et univers, der så fungerer som den større ramme, der gør det nemt for mig at sætte en masse undereksperimenter i gang. Gennem tiden har det været forskellige magasiner, hvor hvert temanummer – og dybest set også hver enkelt artikel eller billedserie – er en udkrystallisering af en konkret ide. I Borgerlyst var samfundslaboratoriet rammen for, at Andreas og jeg kunne afprøve nogle mere konkrete ideer som Samtalesaloner, Folkets Valg, Folkets Stemmer, og hvordan

BL_Revised.indb 77 09/05/2018 10.51

det var at udvikle og opbygge en Aktivt Uorganiseret organisation. Og Samtidens Akademi fungerer som en fælles platform for de mange enkeltstående arrangementer, masterclasses, udflugter og løsningslaboratorier. Det er helt klart et temperamentsspørgsmål – mange andre foretrækker at holde fokus på én konkret ide og har rigeligt at gøre med den. Men for mig fungerer det virkelig godt at kunne veksle mellem de mere langstrakte, abstrakte visioner og de helt konkrete eksperimenter, der manifesterer og krystalliserer tankerne.

Hold på dine søde hemmeligheder

Når jeg har fået en af mine rigtig gode ideer, kan jeg virkelig godt lide at gå rundt med den som en sød hemmelighed. Andre foretrækker straks at dele deres ideer med andre. Men for mig fungerer det bedst at holde mine ideer ret længe for mig selv – eller i hvert fald kun at dele dem med ganske få nøje udvalgte andre i den første tid.

Det er ikke fordi, jeg er bange for, at andre skal løbe med ideen – og jeg synes også, det er en meget vigtig del af enhver projektudvikling at dele min begejstring og undren. Men hver ting til sin tid.

Det bliver simpelthen for forstyrrende, hvis jeg for tidligt har for mange andre stemmer klingende i baghovedet. Primært fordi det forvirrer min ellers så klare intuition. Men også fordi noget af det sprøde, mærkelige, strittende, der giver ideen sin kant, risikerer at blive skåret fra. Simpelthen fordi jeg for tidligt opdager, hvad der skaber begejstring og vækker genklang hos andre. Men også fordi der hurtigt risikerer at opstå skuffelse hos andre, der hurtigt bliver smittet af ideen, men bliver skuffede over alle de fravalg, der altid følger med, når drømmen rammer virkeligheden.

Her siger min erfaring mig efterhånden, at det bliver langt sjovere og mere begejstrende for alle, hvis jeg venter med at fortælle om ideen, til jeg selv har fået skåret den så meget til, at det er nemt for at andre at forstå, hvad det handler om, og hvad de går ind til, hvis de gerne vil være med.

BL_Revised.indb 78 09/05/2018 10.51

Hvordan har du det med at skille dig ud?

BORGERLYST

BL_Revised.indb 79 09/05/2018 10.51

Lad ikke reglerne knække dig

Undren: *Hvordan undgår vi, at borgerlysten drukner i bureaukrati, regler og ansøgningsskemaer?*

Eksperiment: *Aktivt uorganiseret og 100% uafhængigt. Hvor langt kan vi egentlig nå uden at søge støtte eller have en stor organisation i ryggen?*

Vigtigste læring: *At samfundets nuværende systemer, støtteordninger og strukturer er supergode til at hjælpe en bestemt type projekter videre. Men risikerer at spænde ben for alle de borgerlystne initiativer, der prøver at nytænke det traditionelle forenings- og frivilligliv. Der er ikke alene behov at gøde grobunden – der er også behov for alternative redskaber og former for rådgivning, hvis det borgerlystne landskab skal udvikle sig så mangfoldigt, at mange flere får lyst til at være med.*

Det blev helt afgørende for Borgerlysts videre udvikling: *At vi besluttede at arbejde 'aktivt uorganiseret' for at kunne sikre vores radikale nytænkning og bevare vores nybegyndermentalitet.*

BL_Revised.indb 80 09/05/2018 10.51

Store dele af samfundet er under forandring. Gamle institutioner og systemer, som vi ellers har taget for givet, bliver rykket og presset af nye teknologier, nye politiske og økonomiske vinde og nye generationers livsmønstre og forventninger. Overalt bliver der talt om innovation, forandringsledelse og samskabelse. Men for de fleste store organisationer bliver det ved snakken. Jørgen Rosted, den tidligere departementschef i Økonomi- og Erhvervsministeriet, forklarer ret præcist hvorfor: "Det offentlige er først med på innovationsprojekter, når det er bevist, at det er en succes. De store virksomheder er først med, når det er bevist, at man kan tjene penge på det. Det er op til jer, til tosserne, at rykke på det og bevise, at det duer."

Tosser spørger ikke om lov, for de ved godt, hvad svaret vil være. De kigger efter sprækkerne, hvor de kan få ting til at ske. Det er de sprækker, som eksperterne allerede har afskrevet som umulige. De har fået tusindvis af henvendelser om projekter, der aldrig blev til noget. De ved bedre, for de er jo eksperterne. Det er kun de tossede nybegyndere, der er (over)modige nok til at prøve alligevel.

Ofte slår det fejl – og det er lærerigt og fascinerende i sig selv. Men indimellem lykkes det faktisk. Men kun, hvis man tør ignorere eksperterne og forfølge sin egen borgerlyst.

Det er nemmere at bede om tilgivelse end tilladelse

Dette er virkelig vigtigt at holde sig for øje. For hvis man er, som danskere er flest, kommer man fra starten af let til at bekymre sig om alt det, man ikke har styr på. Det kunne for eksempel være:

"Hvor kan jeg søge støtte?"
"Må jeg overhovedet det her? – og hvem skal jeg spørge om lov?"
"Hvordan fungerer det rent skatteteknisk?"
"Er det konkurrenceforvridende?"
"Hvad med hygiejnen? Og forsikringer?"
"Kan jeg miste mine dagpenge, hvis jeg gør det her?"
"Bør jeg stifte en forening? Hvad skal der så stå i vedtægterne?"
"Hvem skal være i bestyrelsen? Og hvem skal være kasserer?"

BL_Revised.indb 81 09/05/2018 10.51

"Skal jeg have en revisor?"
"Skal det koste penge at være medlem – og hvor meget?"
"Hvordan skal jeg skære projektet for at få støtte?"

Alle disse spørgsmål handler om bureaukrati, om struktur og om penge. Men med mindre man er advokat eller revisor, er disse overvejelser sandsynligvis alt det, der interesserer en allermindst. Faktisk er det nok nærmest det stik modsatte af det, man har lyst til at sætte i gang. Det er nødvendige onder – men ikke det, der holder gejsten i live.

Desværre ligger alle bekymringerne og alt bureaukratiet typisk i starten af et nyt projekt. Og alt for mange borgerlystne projekter går i stå, fordi initiativtagerne ender med at bruge al deres krudt på regelfnidder og bekymringer i stedet for at udvikle deres ide og gøde deres begejstring.

Pas på automat-reaktionerne

Vi oplevede det meget konkret selv, da vi begyndte at udforske vores allertidligste ideer til Borgerlyst. Folk var virkelig gode til at hjælpe og opmuntre os. Men i allerbedste mening kom de samtidig til at gøre os en bjørnetjeneste, fordi de enten blev meget bekymrede eller meget ambitiøse på vores vegne – og straks foreslog mindst en ud af tre ting:

1. De opfordrede os straks til at søge støtte. Men hvis man tænker i fondsansøgninger alt for tidligt i processen, kan det nå at kvæle megen borgerlyst, inden man overhovedet har nået at give ideen en ærlig chance for at udvikle sig.

2. Meget ofte foreslog de, at vi skulle tage fat der, hvor det er allersværest – at styrke demokratiet og fællesskabet blandt udsatte borgere. Det synes vi også begge to er vigtigt. Men det store uudnyttede samfundspotentiale vi gerne ville gøre noget ved var et helt andet. Nemlig hvorfor sådan nogen som os, der havde alle forudsætninger for at gøre masse, gjorde så lidt. Her havde vi alle forudsætninger for at gøre en forskel, fordi vi kunne bruge os selv som forsøgskaniner. Havde vi kastet os over det, alle rådede os til at gøre, ville vi ikke bare have været nybegyndere – så ville vi have skullet famle os frem for at finde ud af, hvordan det var at være i andres sted.

BL_Revised.indb 82 09/05/2018 10.51

3. Og typisk spurgte de: "Tror I virkelig, I kan få alle danskere med på det?" Underforstået, at hvis ikke det var tilfældet, så kunne det være lige meget. Eller i hvert fald ikke så særligt vigtigt eller meningsfuldt. Det fik os i første omgang til at føle os uvidende og naive. Indtil det slog os, at det da ville være en fuldstændig vanvittig ambition, at vi nødvendigvis skulle have ALLE danskere med på det. Vores udgangspunkt var jo i første omgang bare, at vi selv havde lyst til at dyrke vores borgerlyst og deltage mere aktivt i samfundet. Vi håbede selvfølgelig, at vi fandt på nogle løsninger og formater, der samtidig kunne inspirere andre til at komme i gang. Men det var for dumt, hvis vi skulle lade os slå ud af, at det ikke var sikkert, vi kunne få alle danskere med på den. For hvem og hvad har i øvrigt nogen sinde kunnet det? Og ville det overhovedet være ønskværdigt, hvis det endelig var?

Variationerne over de tre spørgsmål var i begyndelsen ved at slå os ud af kurs. Og i hvert fald var vi tæt på at miste borgerlysten, mens det stod på. Men efter en del vaklen, tog vi fat det mest oplagte sted – nemlig dér, hvor ideen var opstået: At vi selv var borgere, der gerne ville engagere os mere i samfundet, men ikke kunne finde ud af, hvordan vi skulle gøre det. Og på den måde blev vores egen uvidenhed og manglende samfundsengagement til en fordel snarere end en ulempe. For det var dén, der gjorde os i stand til at se, hvor det gik galt: Hvad der holdt vores borgerlyst tilbage, hvordan man kunne fjerne de barrierer og vække lysten til live igen.

Undervejs i den proces lærte vi noget virkelig vigtigt.

Uanset projektets natur er borgerlystne initiativtagere nærmest per definition ikke klar til at svare på alle de spørgsmål, alle disse regler, krav og detaljer så tidligt i processen, som omgivelserne begynder at afkræve dem. Og ideerne er sjældent tænkt så detaljeret igennem fra start, at man har gode svar på alle spørgsmålene, når de begynder at melde sig. Man kommer meget hurtigt til at føle sig enten dum eller jubelidiotisk, når man ikke straks har svar på rede hånd. Men i virkeligheden er det et godt tegn, at man ikke kender alle svarene og kan forudse alle resultaterne på forhånd. Hvis man kunne det, er projektet næppe nytænkende nok.

BL_Revised.indb 83 09/05/2018 10.51

Det er ærgerligt at fare vild i regeljunglen

"Det er forfærdeligt vigtigt ikke at kende for mange regler," siger den engelske tv-producer Beryl Vertue: "For hvis du kender alle reglerne og forhindringerne, ender du med at bruge en masse tid på dem. Hvis du ikke ved, at der er en regel, så gør du det bare."

Hvis man har gang i noget meget nyskabende, er det ofte langt bedre at lade regler være regler under opstarten, og at gå i gang med at udvikle ideen i stedet for at bekymre sig for meget om reglerne. Især fordi nye ideer og muligheder i sagens natur aldrig rigtigt passer ned i de gamle kasser. Der findes sjældent præcedens for det, man spørger om – og alt for ofte svarer folk hellere nej, hvis de er i tvivl, end de svarer ja.

Hvis ideerne skal have en ærlig chance, er det vigtigt, at man ikke lader sig kue på forhånd. Så med mindre man har planer om at gå i gang med noget, man på forhånd ved er ulovligt eller går ud over andre, kan det være en god ide at lade mantraet for sin første opstartstid være: "Det er nemmere at bede om tilgivelse end om tilladelse."

Nogle af de regelsæt, der ender med at fylde rigtig meget for mange borgerlystne initiativtagere er formuleringen af vedtægterne, hvis de vælger at stifte en forening. Der er foreninger eller vedtægter alt det, der hurtigt følger med for at opnå to ting:

At få lov til at oprette en bankkonto, optage et lån, holde et offentligt arrangement. Og at søge støtte hos fondene, der skal have masser af tillid til initiativtagerne bag projektet for at kunne give støtte.

Det er fuldt forståeligt. Og begge dele kan være både nødvendigt og en rigtig god ide. Udfordringen er bare, at al den gode opstartsenergi ofte drukner i snakken om regler og vedtægter, fordi vi typisk tager de samtaler alt, alt for tidligt i processen. Inden vi overhovedet aner, hvordan projektet udvikler sig – og hvilken type organisering, støtte og rådgivning vi har mest brug for.

Så det kan være en god ide at lære projektets natur at kende, før man beslutter, om det overhovedet skal være en forening, eller om en socialøkonomisk virksomhed, erhvervs-

BL_Revised.indb 84 09/05/2018 10.51

drivende fond eller aktiv uorganisering i virkeligheden egner sig bedst til dette projekt. Og på samme måde kan det også være godt, at man som samarbejdspartnere lærer hinanden lidt at kende og finder ud af, hvem der reelt er bedst til hvad, og om man overhovedet vil det samme, når det kommer til stykket, før man begynder at tage diskussionerne om, hvem der skal formand og kasserer.

Penge er langtfra altid en støtte

Borgerlyst var uhyggeligt tæt på slet ikke at være blevet til noget. For vi begyndte som danskere flest med en god ide begyndte vi at kontakte forskellige fonde.

De var både søde og imødekommende, men stillede – forståeligt nok – en masse spørgsmål, vi slet ikke var klar til at besvare endnu. På det tidspunkt havde vi jo stadig bare en masse store, løse tanker om, at det var vigtigt at sætte samtalekultur, samfundssind og demokratisk dannelse på dagsordenen. Fondene ville forståeligt nok gerne vide mere præcist, hvad vi havde tænkt os at gøre: "Hvad er det helt konkret, I skal bruge penge til? Hvilken værdi vil I skabe – og for hvem? Hvordan kan I måle effekten af jeres arbejde? Hvordan kan vi være sikre på at få noget ud af de penge, vi giver jer?"

Så langt havde vi slet ikke tænkt. Endnu. Vi gik fra disse møder og følte os dumme, naive og inkompetente. Og næsten værst af alt: Vi var flove over at have henvendt os af de helt forkerte grunde.

For dybest set havde vi ikke brug for pengene på det tidspunkt. Vi havde mest af alt automatreageret på den automatreaktion, vi mødte hos alle andre, så snart vi fortalte om vores spirende borgerlyst. For det første alle sagde var: "Det må I da kunne få støtte til." Men hvis vi gerne ville udfordre vanetænkningen og udforske alternative måder at deltage i samfundet på, var det måske netop en ide at se, hvor langt vi kunne nå uden at søge støtte.

Det udviklede sig meget hurtigt til et eksperiment i sig selv. For nu besluttede vi i stedet, at vi som et dogme skulle lade være at gøre de to ting, alle andre pr. automatik gør, når de vil sætte et nyt initiativ i gang. Vi erklærede, at Borgerlyst skulle forblive 'aktivt uorganiseret', så længe det kunne lade sig gøre at undgå at stifte en forening og søge støtte.

BL_Revised.indb 85 09/05/2018 10.51

Den beslutning endte med at få afgørende betydning for resten af Borgerlysts udvikling. For nu stod det os frit for at udvikle projektet præcis, som vi havde lyst til. Nu var vi på ingen måde forpligtet til at vise en særlig form for resultater, at nå ud i hele landet eller henvende os til særlige målgrupper. Nu kunne vi fokusere præcis på det, der gav mest mening for os. Og det skabte grobund for en langt mere radikal innovation, end hvis vi havde forpligtet os til at gøre noget bestemt, fordi det var det, vi havde fået penge til.

Det gav os samtidig mulighed for at prioritere alt det, vi syntes, var det sjoveste ved at arbejde sammen. De lange snakke, omvejene, nørderiet. Alt det, der opstår, når man konsekvent vælger the long, hard, stupid way. Borgerlyst skulle være vores legeplads, så vi havde ikke lyst til at skulle målrette det for meget og skære alt det sjove fra. Desuden stod det også meget hurtigt klart, at det vi gerne ville lave, ville blive utroligt svært at måle effekten af. For hvordan måler man værdien af en god samtale? Hvordan kan man bevise, at folk bliver mere demokratisk dannede – lige præcis på grund af noget, vi har gjort? Var det overhovedet vigtigt at kunne tilskrive os og Borgerlyst resultaterne? Var det vigtigste ikke bare, at der begyndte at ske noget?

Men nok så vigtigt og stærkt undervurderet: Mange ting lader sig også gøre på en helt anden måde, hvis der slet ingen penge er, end hvis der er lidt penge på kistebunden. Det vækker simpelthen en anden borgerlyst i folk, der hører om projektet og måske får lyst til at støtte op om projektet, hvis det er båret af helt frivillige kræfter. Mens der hurtigt opstår mudder og diskussioner om, hvem der fortjener hvor meget, så snart der er lidt penge i omløb. Vi har virkelig mange gange oplevet, at folk, der ikke vidste, hvordan Borgerlyst var opstået, fulgte levende med i vores arbejde og var glade for vores ideer – men at deres begejstring for projektet voksede markant, så snart det gik op for dem, at det var noget, vi gjorde på helt frivillig og uafhængig basis. Det forekom simpelthen så usandsynligt for dem, at nogen kunne finde på at gøre den slags uden at have et parti, staten, kommunen eller en stor organisation i ryggen og få penge for det store arbejde det krævede, at det i sig selv boostede borgerlysten, når nogen hørte, at vi gjorde det hele alene i kraft af vores egen borgerlyst.

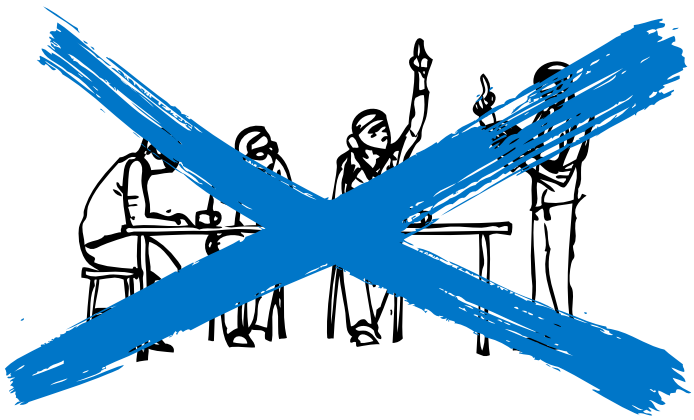
BL_Revised.indb 86 09/05/2018 10.51

Det havde vi mulighed for på det tidspunkt, fordi vi var i en helt unik tidslomme, hvor ingen af os havde hverken børn eller særligt høje faste udgifter, så der skulle ikke meget til, for at vi kunne klare os økonomisk.

Vi har fuld respekt for, at der for næsten alle andre er behov for langt mere økonomisk stabilitet livet igennem, og vi har også selv både før og siden været i livsfaser, hvor der har været behov for mere fast indtjening. Så det er ikke for at sige, at al borgerlyst skal udspringe af frivilligt arbejde. Pointen er, at man ikke skal automat-søge penge med det samme, bare fordi det er en mulighed, og det alle råder en til. Man skal finde ud af, hvornår man skal bruge dem, hvad man skal bruge dem til og hvilke dele af projektet, det giver mening at søge støtte til, før man spilder en masse energi på at udfylde ansøgningsskemaer. Og før man hugger for mange hæle og klipper for mange tæer for at få projektet til at passe ind i ansøgningsskemaerne.

BL_Revised.indb 87 09/05/2018 10.51

EKSPERIMENT:

AKTIVT UORGANISERET

Vi fastholdt vores aktive uorganisering og dogme om ikke at søge støtte i alle fem Borgerlyst-år. Og set i bakspejlet er det nok noget af det, der har gjort den allerstørste forskel i vores virke. For der viste sig at være nogle overraskende store styrker i at være 'aktivt uorganiserede.'

Først og fremmest brød det straks med folks forventninger. For alle regnede med, at vi enten var støttet af en fond eller et politisk parti eller havde en stor organisation i ryggen. Det faldt ingen ind, at nogen var tossede nok til at sætte projekter i gang uden at stifte en forening eller søge støtte. Og det fungerede i sig selv som en virkelig interessant samtalestarter.

Det gav også anledning til en masse praktiske pudsigheder. Både på navneskilte og i konferenceprogrammer har arrangørerne i mangel af bedre præsenteret os som 'Foreningen Borgerlyst', og i medierne har journalisterne også flere gange givet os titler, vi ikke havde. Hvilket selvfølgelig har skabt oplagte anledninger til at påpege, at vi netop ikke var en forening, hvorfor vi ikke var det, og hvor meget ekstra borgerlyst det i sig selv havde frigivet at træffe dén beslutning.

BL_Revised.indb 88 09/05/2018 10.51

Og sådan viser det sig faktisk med mange af de bedste projekter, når man kigger udover det borgerlystne landskab. De mest bæredygtige projekter er dem, der har fået lov at vokse organisk frem. Det tager tid at prøve sig frem og finde den bedste form. Støttepenge er vigtig gødning for projekter, når de har fundet en god form. Det skal man på ingen måde underkende. Men hvis en ide får for meget gødning for tidligt, kan det nemt kvæle eller brænde den ud, fordi initiativtagerne får mulighed for at rykke for hurtigt og slå noget for stort op i forhold til, hvad ideen (eller de!) rent faktisk kan bære. Samtidig har de ofte svært ved at holde projektet i live, når midlerne rinder ud. For når man har vænnet sig til at have penge, er det svært at klare sig uden. Men når man ingen penge har, forbløffes man ofte over, hvor langt man kan nå uden. Især hvis man vænner sig til at tænke, leve og handle i beta. Det er bedre at starte i det små med et lille projekt, der fungerer i en acceptabel fejltilstand, end med et stort projekt, der aldrig kommer ud over rampen.

Rent praktisk og juridisk skal det selvfølgelig lige siges, at selvom Borgerlyst formelt set aldrig var en juridisk enhed i sig selv, så var vi begge selvstændige konsulenter, der drev hver vores virksomhed. Og virksomhederne er juridiske enheder, som vi har kunnet køre det økonomiske og juridiske igennem, så der var formelt orden i de sager, hvor det var nødvendigt. Men der har aldrig været nogle formelle vedtægter for vores samarbejde. Borgerlyst har aldrig i sig selv været en juridisk enhed. Aldrig haft en formand og har aldrig holdt en generalforsamling.

Selvfølgelig er det ikke alle projekter, man kan klare alene ved egen kraft og borgerlyst. I visse tilfælde og på visse tidspunkter ER det selvfølgelig en god ide at stifte en forening og søge støtte. Men det er sjældent det bedste og mest energifyldte sted at starte udviklingen af et borgerlystent projekt. Det er meget nemmere at komme i gang, hvis der ikke skal være økonomi til løn i det fra starten. Så har man mulighed for det, kan det være god ide at starte med at tjene sine penge på noget helt andet, og opfatte sit projekt som en meningsfuld hobby, efteruddannelse eller netværksplatform. Lære det at kende, før man satser alt på den. På den måde kan man ikke alene gå meget mere kompromisløst til værks – man øger også muligheden for, at det kan udvikle sig til at være økonomisk bæredygtig på længere sigt.

BL_Revised.indb 89 09/05/2018 10.51

Bøj af

Ved at minde sig selv om, at alt er muligt, og man ikke skal forholde sig til reglerne i begyndelsen, kan man slippe bekymringerne og i stedet fokusere på at få ting til at ske. På at gøre sine ideer til virkelighed.

Der er ingen grund til at fortælle myndighederne om andet, end det, man er sikker på, at man gerne vil gå videre med og har brug for en afklaring på. Vent med at spørge om resten. Lad det vokse organisk og nedefra. Eksperimentér. Prøv ideen af. Leg.
Der er en gammel kinesisk historie, der fint illustrerer, hvordan man bedst forholder sig til regler. Den handler om to træer i snevejr; et fyrretræ og et piletræ. Tung, våd sne begynder at lægge sig på de to træers grene og tynger dem ned. Fyrretræets grene er hårde og ranke og giver sig ikke, og derfor knækker dets grene under sneens vægt. Piletræets grene, derimod, giver efter for vægten, bøjer sig mod jorden og lader sneen falde af. Men det betyder ikke, at piletræets grene er eftergivende og slappe. De er spændstige. De springer tilbage op igen, så snart sneen er væk.

Hvis man starter med at fokusere på alle reglerne, tilladelserne og kravene, risikerer det at gå, som det gik fyrretræet. Både initiativtageren og projektet knækker under presset. Jo mere man ved om reglerne, jo mere ved man om alle begrænsningerne og bekymringerne, og jo mere uoverskueligt forekommer projektet. Og det kan let blive så uoverskueligt, at man ender med at give helt op, før man overhovedet er kommet i gang.

Gør i stedet som piletræet: Lad regelbekymringerne glide af og falde til jorden.

I stedet skal man sige til sig selv, at reglerne ikke helt gælder for en endnu. De blev jo skrevet længe før, man fik ideen til projektet, og derfor har de ikke kunnet tage højde for netop det, ideen indebærer.

Ideen vil modnes efterhånden, som man arbejder med den, indtil man på et tidspunkt har fundet svarene på alle spørgsmålene. Men man må ikke lade sig knække af forventningerne om, at man fra starten skal have svar på rede hånd.

BL_Revised.indb 90 09/05/2018 10.51

Hvis du er ved at miste gejsten midt i regeljunglen, er vores bedste råd:

Hold fast i laboratorie-tanken så længe du kan. Så kan du nemmere bevare den legende og ubekymrede tilgang. Jo længere du formår at bevare din nybegyndermentalitet, jo større er chancen for, at du når frem til noget, der er reelt nyskabende og tager dig tid til at få undersøgt det grundigt nok til at kunne udvikle langtidsholdbare løsninger.

- Hvis du gerne undersøge, om din ide er lovlig, om du kan få støtte eller om kommunen vil kunne stille et stykke jord eller et hus til rådighed, kan du sagtens tage et uformelt møde som en del af din research. Det kan både give dig noget meget nyttig viden om, hvordan du bedst undgår de mest oplagte fodfejl og skabe grobund for nogle vigtige relationer fremover, hvor du flere gange senere kan vende tilbage til dem, du har holdt de første møder med for at søge hjælp og rådgivning senerehen i processen. Men stemningen og forventningerne er helt anderledes hos begge parter, når der er tale om et uformelt møde, end hvis den ene part med livet i hænderne håber på støtte og den anden part analyserer alt hvad der bliver sagt for at se, hvordan det passer ind i reglerne eller fundatsen. Og chancen for en god og langtidsholdbar relation bliver meget større, hvis det første møde mest er til gensidig udforskning og inspiration.

- Hvis du formår at modne dit projekt nok til, at andre nemt kan forstå, hvorfor det er en god ide, er det også meget nemmere at få lov til at gå videre med den. Så længe ideen bare er løse strøtanker, er den for farlig at godkende. Ingen ved endnu, hvad den vil udvikle sig til eller hvilken nytte den vil gøre. Men så snart den begynder at vise sig værd, bliver det nemmere og nemmere at give lov – eller i hvert fald at gøre en undtagelse fra reglerne, fordi ideen er så indlysende god.

- Pas på, at dit projekt ikke svulmer op. Når du taler med andre om dine ideer, bliver de ofte meget kreative og ambitiøse på dine vegne. For det meste sker det i bedste mening – og fordi det som sparringspartner er forjættende at føle sig kreativ, idetig og hjælpsom, når nu man bliver spurgt. Men man risikerer hurtigt at blive mere forvirret end godt er, når alle de gode ideer pibler frem. Så lyt åbent og lad dig inspirere – men husk at forbeholde dig retten til at holde fast i de dele af projektet, der vækkede din borgerlyst i første omgang, og hvor du kan være med til at gøre en reel forskel.

BL_Revised.indb 91 09/05/2018 10.51

Hvorfor bliver du aldrig klar?

I 2010 lavede jeg en stor undersøgelse for Beskæftigelsesministeriet og Protocol om snublesnorene på de danske direktionsgange. Opgaven var at undersøge, hvad der afgør, om medarbejdere i store virksomheder når de sidste skridt op ad karrierestigen, eller går i stå på vejen op – hvis de vel at mærke gerne vil nå toppen og undrer sig over, at det ikke lykkes. Undervejs interviewede jeg både en masse ledere og medarbejdere – af begge køn, mange fagligheder og på mange forskellige niveauer i seks af landets største virksomheder. Fra de administrerende direktører til de yngste trainees.

Det var et kæmpe arbejde, og der kom mange vigtige opdagelser ud af det. Men det udgør en hel bog i sig selv. Det vigtige i denne sammenhæng er den aha-oplevelse, der for mig lå i samtalerne om, hvornår man følte sig 'klar'.

For når jeg transskriberede de mange samtaler, blev det tydeligt, at jeg meget groft generaliseret kunne opdele interviewpersonerne i to hovedgrupper:

1. Dem, der syntes, det hele gik lidt trægt
Mange af medarbejderne undrede sig over, at det ikke gik hurtigere eller lettere for dem, når de nu sled så hårdt i det. Især fordi de så, hvordan kollegerne omkring dem strøg igennem og videre opad på rangstien, selvom de ofte – i hvert fald set fra interviewpersonens synsvinkel – arbejdede meget mindre og var mindre kvalificerede end dem selv. Når denne gruppe interviewpersoner snakkede om deres store drømme og visioner, var der en sætning, der vendte tilbage igen og igen: "Jeg skal bare lige være helt klar."

Helt klar til at pitche deres store ide til direktøren. Helt klar til at dele visionerne med bestyrelsen. Helt klar til at bede om lønforhøjelse, nye ansvarsområder eller flottere titler.

BL_Revised.indb 92 09/05/2018 10.51

Helt klar til at spørge deres netværk om hjælp. Helt klar til at skifte job. Eller for den sags skyld helt klar til at sige op, springe ud i noget nyt og realisere andre store livsdrømme.

Problemet var bare, at de stillede så store krav til sig selv, og hvad det ville sige at være 'klar', at de aldrig kom til at føle sig 'rigtigt klar' – og derfor aldrig rigtig fik gjort noget ved deres planer.

Når jeg gik dem på klingen, viste det sig, at mange af dem havde været mere end klar nok i årevis. Men de fik aldrig fortalt andre om deres ideer; aldrig fortalt deres ledere, at de egentlig var klar til nye ansvarsområder; aldrig gjort noget ved alt det, de drømte om.

2. Dem, der så arbejdslivet som en 'leg for voksne'

Den anden gruppe var dem, der kastede sig ud i udfordringerne, fordi det var sjovt. Velvidende, at de ville komme til at begå en masse fejltagelser undervejs – men også med optimismen i behold og troen på, at man jo altid kunne lære noget af fejltagelserne, og at "what doesn't kill you makes you stronger". De fortalte glade, gerne og nærmest konstant deres ledere og netværk om alle deres gode ideer og de projekter, de havde i støbeskeen. Små ideer, store visioner. Petitesser og hjertebørn. De satte masser af skibe i søen. De tog det ikke så alvorligt. De så hvilke af ideerne, der vakte genklang, og de havde en god fornemmelse for, hvad deres forskellige samtalepartnere ville kunne hjælpe dem med. Og så snakkede de mest om det.

I deres verden var det at give ideerne en chance — vove pelsen, tage springet — i sig selv næsten vigtigere, end hvad resultatet blev i sidste ende. Ofte var det ikke alene disse medarbejdere, der strøg hurtigst og mest ubesværet til tops. De havde det oven i købet virkelig sjovt, mens de gjorde det. For de gik lidt til arbejdslivet, som var det et spil eller en leg for voksne.

Der er mange nuancer og pointer at brodere videre på her. Men det vigtige i denne sammenhæng er, at de ideer, der havde størst chance for at blive ført ud i livet, var dem, der blev delt tidligt i processen.

BL_Revised.indb 93 09/05/2018 10.51

Både ideerne og medarbejderne i begge grupper var lige gode. Det var ikke ideernes kvalitet, der afgjorde, om de blev ført ud i livet. Det afgørende var timingen. Om man sørgede for at få fortalt om sine ideer, ønsker og drømme til dem, der kunne være med til at føre dem ud i livet. Og om man gjorde det tidligt nok til, at de kunne nå at komme med indspil til, hvad der skulle til for at realisere ideen.

Den eneste måde at blive 'klar' er at gå i gang med det samme.

Jeg lavede denne undersøgelse i den samme periode, som Andreas og jeg udviklede Borgerlyst. Og selvom undersøgelsen handlede om toppen af det 'blå erhvervsliv', viste det sig, at mange af de samme mønstre gik igen også i vores udforskning af borgerlystens muligheder og begrænsninger.

Der er så mange situationer livet igennem, hvor det er fristende at vente på et gyldent øjeblik af fuldstændigt overskud, overblik og klarsyn, før vi får gjort noget ved det, vi har allermest lyst til. Skrevet dén bog, der rumsterer i baghovedet. Dyrket vores maleri, klaverspil, vandre-glæde, grønne fingre, mekaniker-lyster eller yogapositurer meget mere. Tabt 10 kilo, holdt op med ryge, drukket mindre kaffe, skruet ned for alkoholen, spist sundere, grovere, grønnere, skønnere. Dyrket mere sex, forelsket os hovedkuls eller taget os sammen til at blive skilt, hvis det er det, der skal til. Set vores venner mere, gået til flere koncerter, lavet flere avishatte med ungerne, inviteret til spontane gilder omkring det store bord... vi skal altid bare lige have styr på økonomien, ryddet op, over på den anden side af en stor deadline, over i næste uge, måned eller år. Vi skal bare lige have styr på alle flankerne, men SÅ skal den også have fuld skrue på alt det, vi har så meget lyst til. Det, der skulle være livet.

Men hvis vi bare venter og venter, til vi selv tror, vi er helt klar, bliver vi aldrig klar. Det er så let at give efter for den der perfektionistiske trang til at holde på sine tanker, indtil de er modnet. Altid lige at synes, man kan forberede sig LIDT bedre, læse LIDT mere, tænke LIDT mere over det, have sparet LIDT mere sammen, inden man kaster sig ud i noget nyt. Timingen kan også altid være LIDT bedre. Men hver gang vi beslutter os for at

BL_Revised.indb 94 09/05/2018 10.51

vente LIDT, glemmer vi, at der givetvis tårner sig en ny deadline, børnesygdom, uventet udgift eller sur stabel sokker op i horisonten, som vi så bare LIGE skal klare, før vi er klar til at gøre noget ved drømmene.

På den måde risikerer vi at bruge al vores energi på at blive klar. Og det er ofte selvforstærkende, fordi beslutningen om at gå i gang kan føles større og større og vigtigere og vigtigere, jo længere tid, der går. Nu har man jo brugt SÅ lang tid og SÅ meget energi på det. Så skal det også VIRKELIG være godt, når det endelig skal være. Og det er alt sammen kun med til at gøre det endnu sværere at komme i gang.

Det var i kølvandet på alle disse tanker og erkendelser, at det var så befriende, da Andreas og jeg begyndte at snakke rigtig meget om at være i beta. Jeg kendte godt til tankegangen, inden jeg lærte Andreas at kende. Men det var i høj grad ham, der foldede det ud for mig, inspirerede mig til at leve i konstant beta og leve med, at Borgerlyst blev lanceret i den ene 'acceptable fejltilstand' efter den anden. Hvis jeg ikke lige havde lavet den store undersøgelse og selv havde haft en masse erkendelser undervejs om, at man aldrig bliver rigtigt klar, er det ikke sikkert, at jeg havde turdet kaste mig med ud på det helt så dybe vand.

Men nu stod det helt klart: Vi bliver nødt til at lære at handle på vores drømme og føre dem ud i livet, selvom situationen omkring os ikke er optimal. For det bliver den aldrig. Derfor bliver vi nødt til at lære at handle midt i kaos, udfordringer og omstændigheder, der er alt andet end optimale.

BL_Revised.indb 95 09/05/2018 10.51

How fascinating!

At starte et nyt projekt er ligesom at lære enhver anden færdighed: Der vil være en periode, hvor du kommer til at begå en masse fejl. Vi kender alle følelsen af at have begået en fejl. Vi føler os dumme og uduelige og uerfarne. Kroppen føles tungere. Som om vores fejl trækker os mod jorden. Vores naturlige reaktion på vores fejl er at vende det indad, mod os selv.

Vi krymper os ved tanken. Slår os for panden. Vrænger af os selv. Bander i frustration. Taber modet. Mister lysten. Vi straffer os selv for vores fejl med et tankemylder om alt det, vi ikke mestrer og derfor ikke kan opnå.

Musiklæreren Benjamin Zander foreslår, at vi i stedet begynder at vende vores reaktion udad. Netop når du har begået en fejl, og du kan mærke trangen til at krympe dig og lysten til at vrænge eller brokke dig, skal du i stedet brede armene ud. Give et lille hop og et smil og råbe "How fascinating!" til dig selv.

Det er et syret psykologisk trick, for det vender fejlen på hovedet og minder dig om alle de muligheder, som din fejl også giver dig. Nogle gange leder fejl til forunderlige ting. Men det sker kun, når vi har modet til at glæde os over al den viden, de erfaringer og de nye muligheder, som fejlene bringer med sig.

BL_Revised.indb 96 09/05/2018 10.51

Fald i snak

Udfordring: *Vi lever i en tid, hvor vi alt for ofte kun omgås dem, der ligner os selv – og snyder derfor ofte os selv for at høre om vigtige perspektiver, nuancer og erfaringer.*

Eksperiment: *Samtalesaloner. Hvordan skaber vi nye samlingspunkter, hvor vi kan mødes og inspirere hinanden på tværs af generationer, landsdele, fag, politiske overbevisninger og ståsteder.*

Vigtigste læring: *Hvor sjældent de gode samtaler mellem fremmede i grunden opstår af sig selv – og hvor lidt der skal til, før de gør det. Og at folk har overraskende svært ved at formulere gode spørgsmål – og at vores færdigtrykte materialer derfor har vist sig at være en kæmpe hjælp, når andre gerne ville i gang med at holde deres egne samtalesaloner.*

Det blev helt afgørende for Borgerlysts videre udvikling: *At samtalesalonerne begyndte at fylde så meget som de gjorde. Ofte var vi frustrerede, da de for os kun var ét ud af vores mange eksperimenter. Så vi kom nok til at give dem en lidt stedmoderlig behandling.*

BL_Revised.indb 97 09/05/2018 10.51

Da vi under opstarten af Borgerlyst snakkede med forskellige borgere til vores første eksperiment, Folkets Stemmer, opdagede vi to virkelig interessante ting.

Vi må ikke overlade debatten til Mount Stupid

Den ene var, at det langt fra kun var os selv, der ikke blandede os så meget i samfundet som vi gerne ville. Trods vores lange uddannelser, store nysgerrighed og nørdede personligheder, forekom det os dengang ikke naturligt at blande os i debatten. Og jo mere vi snakkede med mange af de sejeste folk omkring os, jo mere tydeligt tegnede der sig et mønster:

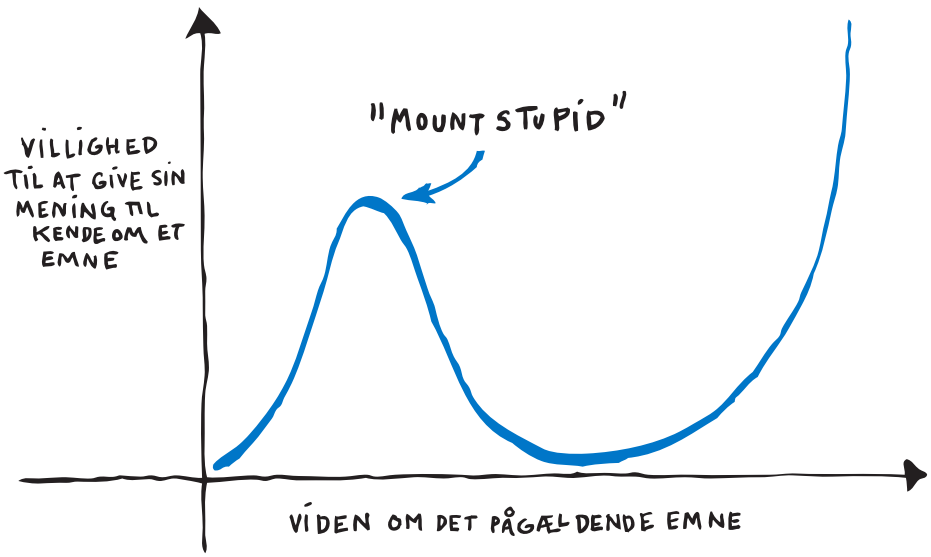
Selv for de mest kvalificerede kan det være svært at overskue, hvad der er hoved og hale i emnerne, skimte nuancerne, have styr på alle de tal og statistikker, der flyver gennem luften under debatterne – og ikke mindst kræver det tid og vid at sætte sig nok ind i et emne til at kunne stille de gode spørgsmål. Så derfor overlader alt for mange af os, der kunne have haft en vigtig stemme i debatten, ordet til de professionelle debattører – politikerne, foreningsfolkene, spindoktorerne, journalisterne og cand.scient.pol'erne.

Samtidig sker der en ligeså uheldig modsatrettet bevægelse. Nemlig, at dem der virkelig ved noget om et emne, holder op med at blande sig, fordi debatniveauet bliver for lavt. En tendens der både forstærkes af de mange shitstorms, der effektivt lukker munden på dem, der går lidt til kanten og af, at nogle debatter bliver ved med at køre i ring. Når man først 5 gange på et par år har brugt uendeligt meget tid på at prøve at 'rydde op i' en debat, og de samme misforståelser bliver ved med at blusse op igen og igen, kører selv den mest ihærdige træt. Og til sidst ender mange af dem, der kunne have kvalificeret debatten med at tie og overlader dermed debatten til Mount Stupid.

Når folk er påståelige og selvsikre, skyldes det ofte, at deres viden om et emne er begrænset. Når man sætter sig ind i et emne, bliver man nemlig hurtigt klar over, hvor meget der faktisk er at vide om emnet – og dermed også, hvor smerteligt meget, man ikke ved.

Humoristen Zach Weiner har lavet en graf, der illustrerer forholdet mellem vores villighed til at ytre os om et givent emne og vores faktiske viden om emnet:

BL_Revised.indb 98 09/05/2018 10.51

Humoristen Zach Weiners graf illustrerer forholdet mellem vores villighed til at ytre os om et givent emne og vores faktiske viden om emnet. Når dem, der kunne have kvalificeret debatten begynder at tie, overlader de debatten til dem, der ved mindst. Det er en meget alvorlig udvikling.

'Mount Stupid' – altså der, hvor kurven først topper – viser, hvor mange samtaler går galt: Dem, der ved mindst, udtaler sig med størst selvsikkerhed, mens de, der ved lidt mere, og dem, der vil stå ved, at de ikke ved så meget, trækker sig fra diskussionerne.

Dette problem går ofte igen i medierne. Rigtigt mange debattører og meningsdannere taler til os fra toppen af Mount Stupid. Ikke nødvendigvis fordi de ikke ved bedre, men fordi det er den nemmeste måde at trænge igennem på. Og uanset hvor meget vi ved om et givent emne, er det let at lade sig forføre af holdninger, der bliver fremført med stor selvsikkerhed og pondus. Nogle gange til trods for, at man selv mener at vide bedre.

Inden vi startede Borgerlyst, kendte vi også til begge følelser. Hvor skulle vi begynde, og hvor skulle vi ende? Hvor skulle vi tage fat? Hvordan skulle vi nogen sinde selv komme til at vide nok om det danske demokrati til, at vi kunne sige noget fornuftigt om det?

BL_Revised.indb 99 09/05/2018 10.51

Så det var et af de første steder, vi tog fat, da vi gik i gang med at udforske borgerlysten og udvikle nye mødeformer. For det kunne simpelthen ikke passe, at vi på den måde bare lod vores højt besungne demokrati og frie presse udvikle sig sådan. Vi har ikke et velfungerende demokrati, hvis man skal være professionel debattør for at turde blande sig i debatten.

Derfor udviklede vi Samtalesalonerne som en fælles træningslejr, hvor vi sammen med gæsterne kunne øve os i at vende nogle af tidens svære emner og livets store spørgsmål.

Behovet for semi-offentlige samtaler

Den anden vigtige ting, vi opdagede allerede under vores indledende eksperiment med Folkets Stemmer, var, at der skete noget helt særligt i samtalerne, fordi vi havde videokameraet med. Det gjorde, at samtalerne på den ene side var intime og private, fordi de foregik i hjemlige omgivelser, og samtaleparterne for det meste kendte hinanden. Men samtidig skete der noget helt særligt, når interviewerен stillede skæve, overraskende spørgsmål, den interviewede aldrig havde tænkt over på den måde før – og at det hele blev optaget på video, så 'offentligheden' potentielt var med som tilskuer. Det fik samtaleparterne til at stramme sig an og eksplicitere pointer, de ellers ville have skøjtet let henover. Det spændingsfelt gjorde os meget nysgerrige og førte til meget lange snakke om det, vi kalder 'semi-offentlige samtaler'. For lige præcis dér synes vi, der ligger et kolossalt udviklingspotentiale. For samfundet, for borgerlysten og for samtalekulturen. Og Samtalesalonerne var på mange måder et af vores første bud på, hvordan man kunne skabe nogle semi-offentlige rum, der kunne fungere som et samlingspunkt for alle, der gerne ville udforske disse semi-offentlige samtaler sammen med os.

Et af de helt store problemer med samtalekulturen i dag er for os at se, at man skelner alt for skarpt mellem den offentlige debat og den private samtale.

Den offentlige debat er den store fælles samfundssamtale, som vi alle lytter til. Direkte eller indirekte. Vi møder den i Debatten på DR2. Når politikerne udtaler sig til pressen. I avisernes læserbreve. Den er offentlig, fordi vi alle kan se og høre, hvad der bliver sagt, og fordi vi således forventer, at folk står ved det, de siger.

BL_Revised.indb 100 09/05/2018 10.51

I den offentlige debat slynger debattørerne ofte om sig med mange tekniske detaljer, tal og eksempler, der gør det svært for 'almindelige mennesker' at blande sig. Derfor er det næsten altid professionelle debattører, der fører ordet i den offentlige debat – politikerne, spindoktorerne, de politiske journalister og de professionelle meningsdannere. Her er fronterne trukket skarpt op, fordi det er 'godt tv' med en rask lille boksekamp mellem kendte ansigter. Selvom den offentlige debat i princippet er åben for alle, hører vi sjældent folkets stemmer i mere end 20 sekunders voxpop fra Hovedbanegården, hvor tilfældige forbipasserende helt uforberedt bliver bedt om at kommentere på en aktuel historie, det under de forudsætninger bliver næsten umuligt at sige noget fornuftigt om. Selvom man måske under mere gunstige omstændigheder måtte have noget væsentligt på hjerte.

Det modsatte af den offentlige debat er de samtaler, der foregår i mere private rammer. Når man taler sammen i hyggelige omgivelser og trygge rammer uden kameraer eller pressefolk, taler man ofte mere frit og oprigtigt. Det er i orden at have et standpunkt, til man tager et nyt – det er faktisk ofte hele målet med samtalen at lytte sig klogere på andre holdninger og perspektiver. I private sammenhænge opfører de fleste sig høfligt, lader hinanden tale ud, lytter oprigtigt og forsøger at dosere taletiden, så alle får mulighed for at give deres besyv med.

Undervejs i private samtaler opstår der ofte en fælles tryghed, der giver plads til at tale om alt fra hverdagens små dilemmaer til store drømme af den slags, man er bange for vil lyde banale i den offentlige debat. Det er hyggeligt, trygt og rart, men ofte også lidt af et ekkokammer, fordi vi typisk omgiver os med nogen, der i store træk ligner os selv. Er det samme sted i livet. Har samme faglige baggrund. Deler vores politiske overbevisninger og grundværdier. Nogle gange kender vi hinanden så godt, at vi på forhånd stort set ved, hvad hinanden vil sige.

Det gør, at man i de private samtaler sjældent bliver inspireret, udfordret og rykket så meget ud af sin mentale komfortzone, at der for alvor opstår nye erkendelser. Og det er sjældent, man møder nogen, der er så anderledes, at man får indblik i helt andre livsformer og overbevisninger, der måske ville kunne rykke ved ens egne synspunkter, fordi man får lejlighed til at se den samme situation fra nye perspektiver. Selv hvis vi en sjælden gang

BL_Revised.indb 101 09/05/2018 10.51

når frem til væsentlige nye erkendelser og pointer, bringer vi dem sjældent uden for det private rum. Enten fordi vi forbinder dem med noget, der hører privatsfæren til, eller fordi vi er usikre på, hvordan vi kan deltage i den offentlige debat.

Så både den offentlige debat og de private samtaler har deres styrker og svagheder. Men der ligger et stort demokratisk udviklingspotentiale i at udvikle en tredje form for samtaler, der ikke er helt offentlige og ikke helt private.

Vi kalder dem semi-offentlige samtaler. For det er en slags samtaler, hvor man på den ene side kan bevare den private samtales karakter af tryghed, intimitet, eksperiment og nærvær — og på den anden side kan åbne samtalen for langt flere deltagere, der kan bringe nye holdninger, perspektiver og erfaringer med ind i samtalen. Ikke alene vil det være en samtale, som vil være mere udfordrende og nuanceret, den vil også være åben for langt flere at deltage i og lære af.

Den amerikanske sociolog Robert Putnam fremhæver, at der er to måder at opbygge tillid og styrke relationer mellem mennesker: At samle og at bygge bro. Når du samler, omgås du mennesker, der ligner dig selv: Samme alder, samme etnicitet, samme religion, samme interesser. Når du bygger bro, er du sammen med andre, der ikke ligner dig selv. Putnam siger, at begge dele er vigtige for at sikre sammenhængskraften i et samfund: Vi har brug for fællesskaber, men vi har også brug for at bygge broer mellem disse fællesskaber, for ellers kan vi ikke tale sammen. Ofte opdager vi først, hvor meget vores venner ligner os selv, og hvor meget vi tager for givet, når vi går uden for vores vante sociale kreds. Det er dér, i mødet med folk, der ikke ligner os selv, at vi får nye perspektiver.

Det er netop i de semi-offentlige samtaler, vi kan øve os i at bygge bro til andre fællesskaber. Tidligere foregik den slags i kaffesalonerne og i de private saloner, hvor kulturelitens førstedamer inviterede deres vennekredse og tidens store kunstnere og forfattere til at dele deres vid. Men da vi startede Borgerlyst, var der ikke så mange oplagte steder at mødes på tværs af befolkningsgrupperne for at snakke uformelt sammen og vende verdenssituationen.

BL_Revised.indb 102 09/05/2018 10.51

Pas på, at du ikke bliver dovent-kræsen

Vores normale samtaler er skruet ret uhensigtsmæssigt sammen. De er næsten dømt til at blive uinteressante. For når vi starter enhver samtale med at stille den samme håndfuld automat-spørgsmål, tvinger det os ikke alene til at gentage de grammofonplader, vi selv er trætte af at afspille og som bliver ret træge at lytte til. Automat-spørgsmålene betyder også, at vi lynhurtigt sætter hinanden i bås. Og når vi først har sat hinanden i bås, bliver vi ofte 'dovent-kræsne' – så gider vi kun at snakke med dem, der ligner os selv, fordi det er det nemmeste.

Så snart vi spørger "Nå, hvad laver du så?" risikerer vi hurtigt at kalibrere os ind efter hinanden ud fra nogle ofte meget fordomsfulde opfattelser af, hvem der så nok har det mest spændende, succesrige liv. Hvilket uundgåeligt lægger en lille, men dog væsentlig, asymmetri ind i samtalen. Når man siger, at der er koldt på toppen, er det både fordi, folk ikke længere tør tale helt frit i ens nærvær – men også fordi man selv begynder at opføre sig som om, det man siger er lidt vigtigere eller rigtigere, end det andre siger. Og alt det bliver nivelleret, når vi til samtalesalonerne simpelthen undgår at spørge til hinandens arbejde. Pludselig er det nogle andre ting, man taler om. Ofte emner, hvor begge samtalepartnere er på udebane og bruger helt andre sider af sig selv, end de normalt bringer i spil. Og det skaber grobund for nogle langt mere interessante samtaler.

Den anden væsentlige faktor er, at samtaler om samfundet ofte bliver mest interessante, når man ikke ved, hvor hinanden står politisk. Så snart vi bekender politisk kulør, har vi en tendens til enten at bekræfte hinanden alt for ukritisk, hvis vi er enige – eller fuldstændig lukke ørerne, hvis vi er uenige. Og det er virkelig ærgerligt, for der, hvor vi virkelig bliver klogere, er netop, når vi taler med nogen, der tænker, lytter, stemmer, prioriterer og handler helt anderledes end os selv – og lytter åbent til, hvorfor og hvordan de er nået dertil.

En tredje uhensigtsmæssig ting, der ofte præger vores samtaler, er, at dem vi typisk taler med, kender os rigtig godt. Det er der jo i alle mulige andre sammenhænge en masse dejligt ved, og det er vidunderligt at have livsvidner. Men nogle gange kan sammentømrede vennegrupper godt komme til at holde hinanden i skak. Der ligger en underliggende forventning om, at man helst skal følges nogenlunde ad gennem livets faser, og det kan være

BL_Revised.indb 103 09/05/2018 10.51

svært at håndtere, hvis én i gruppen pludselig vælger og prioriterer helt anderledes end de andre. Og hvis én i gruppen skifter holdninger eller interesser – eller for eksempel får lyst til at kaste sig ud i et stort borgerlystent projekt, mens alle de andre begynder at bygge rede – kan de gamle venner godt have en tendens til at blive skuffede og slet ikke kunne kende en, for sådan er man jo slet ikke... men det er man måske nu og har i virkeligheden været længe. Det har bare været svært at tale med de gamle venner om. Netop fordi man vidste, hvordan de ville reagere. Derfor kan det være befriende at dele nogle helt nye, ufærdige tanker med en fremmed. Og de fleste har nok prøvet at møde en helt fremmed på en togtur langt hjemmefra og ende med at betro dem nogle tanker, man endnu aldrig har delt med sine nærmeste. Det hænger også sammen med øjeblikkets flygtighed, og at man ikke regner med nogen sinde at møde den person igen og derfor ikke risikerer at blive konfronteret med tankerne igen, hvis man ikke har lyst til det. Men det handler også om, at man kan tale frit, som den man er lige præcis lige nu.

Det historieløse rum

I vores arbejde med samtalesalonerne har vi ofte stræbt efter at skabe det, vi kalder 'det historieløse rum'. Vi er så vant til at sætte hinanden i bås allerede med vores første spørgsmål – Nå, hvad laver du så? Hvor bor du? Hvor mange børn har du? Så det er en befrielse at træde ind i et rum, hvor ingen aner, hvad man arbejder med eller studerer. Ingen ved, hvor man står politisk. Ingen aner, om man har børn, villa, depression, travlt, mindreværdskomplekser eller storhedsvanvid.

Man møder bare op og er den, man er. Lige dér. Man vælger selv, hvor personlig man vil være, og hvor mange detaljer man vil fortælle om sit liv.

Det gør, at samtaleparterne lytter åbent til hinanden. Man kan ikke på forhånd lukke ørerne, fordi man forventer, at den anden nok er en blå lakaj eller en rød lejesvend. Man bliver nødt til at eksplicitere eksempler og forklare pointer, man normalt ville kunne tage for givet, at samtalepartnerne forstår, fordi de er fagfæller, partikammerater eller gamle venner. Man kan tillade sig at spørge dumt, hvis man ikke forstår, hvad den anden siger og bliver nødt til at svare uddybende og pædagogisk, når den anden stiller spørgsmål, man ikke i sin vildeste fantasi havde forestillet sig, at andre kunne undre sig over.

BL_Revised.indb 104 09/05/2018 10.51

Den slags nysgerrige, åbent lyttende samtaler fungerer som livgivende modgift til de højtråbende tv-debatter, vi ellers kan have en tendens til at kopiere som privatpersoner. For når først man har lært hinanden bedre at kende og har forholdt sig til samtalepartnernes perspektiv på tilværelsen, kan man ikke længere reducere deres holdninger til et forfladiget og stereotypt standpunkt. Man er nødt til at tage dem alvorligt som hele mennesker.

Snapshot af dit bedste jeg

Til samtalesaloner kan man næsten ikke undgå at bemærke, at gæsterne undervejs i samtalerne får mere og mere blussende kinder. Når vi afbryder samtalerne, er gæsterne altid forbløffede over, at der allerede er gået to timer – og opdager fornøjet, at de slet ikke har følt trang til at kigge på deres mobiltelefon undervejs. For det meste er de helt høje på, hvor meget de alligevel ved og kan bidrage med – og hvor store erkendelser de har kunne nå at få sammen med mennesker, som de ikke kendte for et par timer siden.

Det med de blussende kinder er ikke tilfældigt. Da vi engang holdt en samtalesalon om nærvær sammen med forfatteren Tor Nørretranders om det, fortalte han os, at den italienske sociolog Fransesco Alberoni i bogen Falling in Love omtaler forelskede par som en revolutionær bevægelse bestående af to personer. Tor Nørretranders uddyber:

"De to personer oplever hver især en revolution, fordi de omfortolker alle deres værdier i tilværelsen i mødet med hinanden. De skrifter for et andet menneske. Pludselig kan du se hele din identitet og livsanskuelse og retning og historie i et nyt lys og genopleve den i forhold til den anden. Når vi sprogligt bruger ordet forelskelse om noget andet end kærligheden mellem mennesker – at man kan blive forelsket i mad eller en kajakklub eller et møbel eller en vejrperiode – er det, fordi man genfortolker og genoplever sig selv i kraft af noget helt andet end én selv."

Det giver nyt mod og ny energi at genopleve sig selv i kraft af mødet med andre. Det er en slags mental hovedrengøring, der pludselig får én til at se verden på ny. Det kan være mad, der giver en uventet smagsoplevelse. Et kunstværk, der sætter tanker i gang. Eller det kan være en tv-serie, der viser verden fra et nyt perspektiv.

BL_Revised.indb 105 09/05/2018 10.51

EMNER FRA SAMTALESALONER

BL_Revised.indb 106 09/05/2018 10.51

"Så jeg kan godt forstå, hvis folk bliver røde i kinderne og føler sig løftede, når de har været til jeres Samtalesaloner," fortsatte Tor Nørretranders: "For under samtalerne med de fremmede kommer de jo pludselig til at fremkalde filmen om deres eget liv på en helt anden måde og indse alle de ting, der i virkeligheden gør dem glade og alt det, de selv kan være med til at gøre. De opdager, at de i virkeligheden er meget tæt på at blive meget gladere for deres liv. Løsningen er ikke noget stort og svært og fjernt og langt væk. Det er meget nemt at komme i gang. Man kan jo bare at starte med at gå ind og ringe på hos naboen."

Skab gode anledninger

Men udfordringen er jo desværre, at de færreste får ringet på hos naboen, selvom vi egentlig gerne vil.

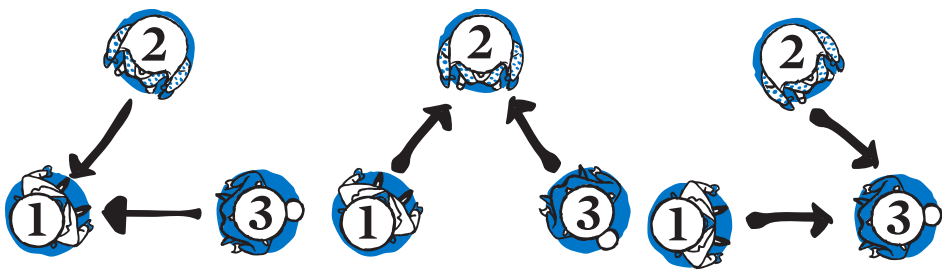
Og desuden savner mange netop nogle naboer, de er åbne nok til at have lyst til den snak.

Man skulle tro den slags bare skete af sig selv. Og det gør det jo heldigvis også engang i mellem – men generelt er vi overraskende dårlige til at udleve vores gode intentioner, hvis det er noget, vi ved, at vi altid bare lige kan gøre. Alt for ofte udskyder vi det så på ubestemt tid.

Men når der er en konkret anledning til at få det gjort, er sandsynligheden for, at vi får det gjort langt større. Og her blev Samtalesalonerne en kærkommen fælles træningslejr, hvor alle trænede deres borger- og samtalemuskler med hinanden. Og den slags anledninger og samlingspunkter har vi virkelig lært, at man ikke skal kimse ad.

BL_Revised.indb 107 09/05/2018 10.51

EKSPERIMENT:

Samtalesaloner

Det var blandt meget andet disse tanker, der ansporede til at udvikle Borgerlysts største og mest udbredte eksperiment: Samtalesalonerne. Deres udviklingshistorie kommer meget detaljeret fortalt her, da den udover at fortælle om samtalekulturen også er et fint eksempel på årstidernes skiften gennem et kredsløb – og også senerehen i bogen vil hjælpe til at belyse engagementstrappen. Selve salonteknikkerne har vi skrevet en hel håndbog om, og det bliver alt for omfattende at komme ind på her, hvor det mere handler om alt det, vi har lært af at udvikle samtalesalonerne fra tanke til handling. Men hvis du selv har lyst til at prøve kræfter med salonværtskabet, kan du downloade håndbogen gratis på samtalesaloner.dk.

Vinter

En af de interesser, som bandt os sammen fra allerførste færd, var lysten til at styrke den danske samtalekultur. Vi ville gerne få fremmede til at falde i snak. Vi ville gøre det nemmere at tage hul på nogle af de emner, man ellers ikke lige får taget op i hverdagen.

BL_Revised.indb 108 09/05/2018 10.51

Og vi ville gerne skabe plads til, at folkets stemmer — og ikke bare de professionelle meningsdannere — kunne blande sig i samfundsdebatten.

Vi savnede selv at kunne deltage i semi-offentlige samtaler, der hverken var så private, at de blev inden for hjemmets og vennekredsens fire vægge eller så offentlige, at de foregik på opinionssiderne og i tv-debatterne. Den slags samtaler, der både har trygheden, nærværet og hyggen fra de private samtaler, og som samtidig når lidt længere ud i det offentlige rum, hvor de kan være med til at påvirke samfundsdebatten. En form for samtaler, der gjorde det muligt at dele sine tanker med nogen, man ikke ellers ville have mødt – og potentielt bringe de tanker og ideer, der opstod under samtalen, videre ud i verden.

Allerede da vi lavede vores første eksperiment, Folkets Stemmer, blev det tydeligt, at vi langt fra var de eneste, der længtes efter nye samtaleformer. Når vi spurgte, hvem eller hvad der sidst havde vækket deltagernes tanker for nylig, og hvornår de sidst havde haft en rigtig god snak med en fremmed, stod det meget klart, at de alle havde oplevet at blive voldsomt inspirerede af at tale med fremmede og få nye perspektiver på deres egne tanker og synsvinkler – men at den slags møder mellem fremmede skete uhyre sjældent.

I april 2010 — omtrent på samme tid, som vi begyndte at gøre os disse tanker — spurgte konsulenthuset House of Futures, om de måtte live-interviewe os på scenen som en del af deres event Fremtidens Uge. Det var allerførste gang, vi fik lejlighed til at fortælle, hvad vi havde gang i – og da interviewet var slut, bad vi alle i salen om at spørge deres sidemand, hvad de gerne ville gøre lidt bedre i samfundet omkring dem. Da eksploderede energien i rummet. Alle de tilstedeværende havde SÅ meget på hjerte. Så mange ideer. Så meget, de havde lyst til at gøre lidt bedre.

For os var det vildt og meget opmuntrede at se, hvor meget fornyet mod og begejstring det vækkede hos deltagerne, så snart de begyndte at sætte ord på deres tanker og oplevede den genklang, tankerne vakte hos en helt fremmed samtalepartner. Det var også første gang, vi noterede os, hvor meget mere der kom ud af samtalerne, når vi stillede deltagerne et helt konkret spørgsmål i stedet for bare at bede dem om at 'summe lidt'.

BL_Revised.indb 109 09/05/2018 10.51

Da vi en måneds tid senere skulle holde Borgerlysts store launch-arrangement Grundlovsaften på spillestedet VEGA, besluttede vi derfor at gøre noget lignende – bare lidt mere omfattende og systematiseret, så gæsterne ville få mulighed for at møde hinanden på kryds og tværs henover deres cocktails. Vi vidste jo, hvor mange spændende og meget forskellige mennesker, der ville være samlet i dét rum dén aften. Og det ville simpelthen være for ærgerligt, hvis de kun fik snakket med dem de kendte i forvejen og det, de plejede at snakke om – i stedet for at møde hinanden på kryds og tværs og snakke helt konkret om deres egen borgerlyst, og hvad de gerne ville være med til at gøre lidt bedre.

Derfor delte vi vores velkomst-tale op i tre små inspirationsoplæg, der hver mundede ud i et spørgsmål, som gæsterne så fik 20 minutter til at snakke om. Vi havde fået designet fine navneskilte med forskellige farvekoder og symboler, der gjorde det nemt at mixe deltagerne i nye konstellationer aftenen igennem. Og selvom nogle gæster nok syntes, at der gik lidt for meget workshop i festen, var tilbagemeldingen fra langt de fleste helt overvældende positiv: De havde haft nogle virkelig interessante samtaler med en masse nye mennesker. De havde opdaget deres egen borgerlyst. Og det blev meget nemmere at mingle resten af aftenen, fordi de naturligt kunne fortsætte samtalerne og introducere deres nye samtalepartnere til deres gamle venner. Med lynets hast opstod en masse nye netværkskoblinger, der voksede eksponentielt for hver gang, vi mixede samtaleparterne på ny.

Det var en kolossal aha-oplevelse for os at se, hvor lidt der egentlig skulle til, før et arrangement fik en markant anderledes karakter, end det ellers ville have haft. Og dér blev vi for alvor opmærksomme på samtalernes kraft – og ikke mindst, hvor meget det betyder at give folk, der ikke kender hinanden, nogle små skub, der får dem til at falde i snak. Nogle blande-folk-teknikker og samtalestartere, der sikrer, at de snakker med nogen, de ellers ikke ville have mødt og starter samtalerne nogle helt nye steder.

Den aften fik vi virkelig blod på tanden. Så vi begyndte at tale meget om, hvordan vi kunne skabe en helt ny form for vigtige møder, der handlede om store samfundsspørgsmål, men som slet ikke lignede klassiske politiske møder, som vi kendte – og frygtede – dem. Og hvordan vi kunne skabe samlingspunkter, hvor folk med vidt forskellige aldre, ståsteder, faglige baggrunde og interesser kunne mødes på kryds og tværs og snakke åbent og nysger-

BL_Revised.indb 110 09/05/2018 10.51

rigt med hinanden. Hvordan kunne vi skabe nogle fælles samtalerum, hvor ingen havde privilegeret taletid, og ingen var passive tilhørere – men alle var ligeværdige deltagere?

På det tidspunkt havde Nadja lige været i Berlin, hvor hun på et museum havde brugt timer på at læse om en af de klassiske salonværtinder, der havde været med til at skabe en helt ny form for offentlighed. Og det havde ansporet til at grave dybere i, hvad det i sin tid betød at være en 'salonniere' og en 'wienerinde'. Nogle år tidligere havde Nadja selv holdt noget, hun kaldte 'søndagssaloner' i forbindelse med udgivelsen af videnskabs-og-kunst-magasinet Reflexioner, som hun udgav fra 2002 til 2005. Som værtinde for søndagssalonerne havde hun inviteret forskellige forskere og kunstnere til at lave liveversioner af deres artikler, der gik på tværs af videnskab, kunst og livsstil. Og med sin genvundne interesse for salon-tanken, fik hun nu lyst til at genoplive de gamle kaffesaloner, men i en ny og uformel form, hvor deltagerne var hovedpersonerne, og fokus lå på at skabe gode samtaler dem imellem.

Samtidig var Andreas stødt på den engelske akademiker Theodore Zeldin's koncept Conversation Dinners. Zeldins 'samtalemiddage' var ikke måltider i gængs forstand, men en anledning til at smage på en lang række forskellige samtaleemner sammen med en helt fremmed person. Målet med Conversation Dinnerser var at bruge en times tid eller mere til at lære hinanden at kende – helt uden fordomme eller eksisterende relationer. For at det ikke skulle blive for akavet, fik man udleveret en samtalemenu med ca. 20 spørgsmål, der skulle gøre det nemmere at lære hinanden at kende. Spørgsmålene var som regel store, svære og meget personlige: "Hvem vil du gerne forsones med?" eller "Hvor meget har du brug for andres respekt?" For Zeldin handlede det om at vise, at vi kan blive inspireret af at snakke med hvem som helst – bare vi spørger om de rigtige ting.

Samtalesalonerne opstod, da vi kombinerede den klassiske salontanke, Nadja var blevet så optaget af, med Zeldins samtalemenuer, som Andreas var blevet inspireret af. Selve ordet 'samtalesalon' opstod nærmest ved et tilfælde. Lidt ligesom da Nadja ret tilfældigt bare var begyndt at spørge: "Hvad er borgerlyst?" selvom ordet ikke fandtes endnu, var det også bare noget, hun sagde en dag, da vi snakkede om, hvordan vi skulle følge op på samtale-entusiamen ved grundlovsfesten. "Jamen, vi kunne vel også bare invitere folk

BL_Revised.indb 111 09/05/2018 10.51

til at snakke videre i nogle samtalesaloner", sagde hun sådan cirka. Og vi kunne med det samme begge to godt lide ordet, fordi det havde lidt den samme kontrast mellem noget altmodisch og noget moderne, noget formelt og noget lystbetonet, noget krævende og noget lettilgængeligt, som 'borgerlyst' også klinger af. Det slog an med det samme. Folk tog det virkelig til sig. Hurtigt begyndte folk at bruge det i flæng om alle slags saloner. Et par år senere stod 'samtalesaloner' på lige fod med 'møde', 'paneldebat' og 'reception', når man bladrede gennem programmet for Folkemødet på Bornholm. Og i dag er ordet optaget i Ordbog over det Danske Sprog.

Forår

Til vores første samtalesalon kopierede vi Zeldins ide med en samtalemenu fyldt med spørgsmål, som samtalepartnerne frit kunne vælge mellem — ligesom en á la carte menu på en restaurant. Samtalemenuen er ikke en tjek-liste, man behøver ikke svare fyldestgørende på alle spørgsmålene og samtalen er fortrolig mellem samtalepartnere – der skal ikke præsenteres nogen konklusioner i plenum til sidst.

Så samtalemenuen er blot til inspiration, så samtalepartnerne kan plukke de spørgsmål, de finder mest interessante.

I modsætning til Zeldins samtalemenu, der kommer rundt om mange forskellige emner, valgte vi fra starten altid at have et overordnet tema for hver samtalesalon, og sammensatte spørgsmålene på samtalemenuen, så de alle tog udgangspunkt i aftenens tema.

Temaet for vores første salon var Helte – og siden har det varieret meget, men fælles for alle emnerne er, at de:

- skulle være grundlæggende, at det var noget, alle kunne snakke med om dem uden at skulle forberede sig eller vide en masse om emnet på forhånd
- ikke skulle være klassiske politiske debatemner, der på forhånd ville få gæsterne til at møde kampklare op til skyttegravsdebat
- skulle indeholde mange forskellige vinkler, drejninger og fortolkninger, så gæsterne ikke på forhånd ville have kunnet forudse spørgsmålene og dermed havde forberedt sig hjemmefra.

BL_Revised.indb 112 09/05/2018 10.51

Med de tre dogmer for vores emnevalg tænkte vi, at vi kunne anspore gæsterne til at tænke og formulere helt andre tanker, end de nogensinde havde sat ord på før.

En anden ting, der adskilte vores Samtalesaloner fra Zeldins Conversation Dinners var, at gæsterne til en samtalesalon typisk når at tale med 5 – 6 andre gæster i modsætning til hos Zeldin, hvor man gennemfører hele samtalemiddagen med en enkelt samtalepartner.

For at sikre, at gæsterne bliver blandet godt og grundigt, udviklede vi forskellige 'blande folk'-teknikker. I starten brugte vi navneskilte med forskellige farver og symboler, som vi kunne blande gæsterne efter. Men i dag deler vi som regel folk op efter, hvordan de forholder sig til forskellige udsagn, for så at sætte dem sammen med en samtalepartner, der har det modsatte perspektiv, så de kan lære af hinanden. Nogle gange bruger vi helt simpelt bare det sidste ciffer i deltagernes fødeår eller deres fødselsdagsmåneder til at dele dem op. Det er i princippet ligegyldigt – det vigtige er, at der er et system.

De første samtalesaloner var virkelig eksperimenter. Vi anede ikke, om det ville virke. Om folk ville bryde sig om, at vi dikterede, hvem de skulle snakke med, og hvad de skulle snakke om. Vi var også spændte på, hvordan de ville reagere, når vi groft afbrød dem undervejs for at sætte dem sammen med nye samtalepartnere og give dem nogle nye spørgsmål at tale om.

Vi gjorde det mest af alt sådan, fordi vi selv syntes, det ville være sjovt at være med til. Det syntes deltagerne heldigvis også. De blev begejstrede for at møde hinanden og starte deres samtaler på en helt anderledes måde. Efter en halv time med samtalemenuen udbrød en deltager overrasket til sin samtalepartner: "Tænk sig, jeg ved stadig ikke engang, hvad du laver til daglig!"

Vi holdt de første saloner i den gamle kødby på Vesterbro, hvor et par af vores venner havde omdannet et fantastisk lokale i et gammelt slagtehus til 'et moderne forsamlingshus'. Lokalet havde præcis den rå og samtidig hyggelige stemning, vi havde brug for. Men desværre blev det også ret koldt, efterhånden som vinteren nærmede sig. Der var meget mørkt i den del af Kødbyen om aftenen, og stedet var helt umuligt at finde. Så selvom folk gerne ville komme til vores samtalesaloner – og måske også havde begivet sig ud

BL_Revised.indb 113 09/05/2018 10.51

i nattens mulm og mørke for at være med – var det uforholdsmæssigt svært at lokalisere os. Det var et dumt og unødvendigt benspænd. Borger- og samtalelysten skulle jo ikke bremses af, om man turde begive sig på opdagelsesrejse i en skummel bydel. Så efterhånden som det blev sommer igen, begyndte vi med at holde et par spontane 'slentresaloner' i byens parker, mens vi lige tyggede på, hvad vi nu skulle gøre med lokaler.

Det fungerede overraskende godt at holde samtalesaloner udendørs. Det var hyggeligt at snakke, mens man slentrede, og mange gæster dukkede op med få dages eller timers varsel, når dagsformen eller vejret lige inspirerede til det.

På det tidspunkt var vi ikke længere i tvivl om, at vi havde ramt noget helt rigtigt med selve salontanken og samtale-konceptet. Men det korte varsel og de skiftende lokationer gjorde det stadig svært for interesserede at finde og deltage. Der skulle noget mere til, før det for alvor kom ud over rampen. Og vi begyndte også at være lidt frustrerede over at skulle bruge så meget energi på at organisere alt det praktiske, hver gang vi ville holde en salon. Og ikke mindst at være bange for, at vejret blev dårligt lige når vi skulle mødes, og mange så ville blive væk, selvom alle dem, der alligevel kom, syntes det var så hyggeligt at snakke under paraplyerne.

Derfor endte vi med at lave en fast aftale med en café om, at vi kunne holde samtalesaloner hos dem den sidste onsdag i hver måned. De stod for lokalerne og alt det praktiske med baren, så vi kunne fokusere på at lave de bedst mulige samtalesaloner.

Den aftale var i høj grad med til at etablere samtalesalonerne som et langtidsholdbart og genkendeligt koncept. Nu udviklede Samtalesalonerne sig fra at være en lidt obskur og hemmelig ting, som man mest kendte til, fordi man kendte nogen, der kendte nogen, til at blive noget, mange flere kendte til. For den faste rytme med én samtalesalon om måneden gav interesserede en fornemmelse af, at Samtalesaloner var et tilbagevendende fænomen, som man kunne begynde at regne med. Det gjorde det meget nemmere for alle de nysgerrige i periferien af vores egen omgangskreds at planlægge efter, tage højde for og finde tid til.

Men den faste rytme betød også, at vi selv i en periode måtte lægge det lystbetonede lidt

BL_Revised.indb 114 09/05/2018 10.51

til side og fokusere mere på pligten, hvis vi skulle have Samtalesaloner til at lykkes. Vi måtte afpresse os selv til at finde på et emne og planlægge en ny samtalesalon en gang om måneden. Nu holdt vi ikke længere samtalesaloner, når vi lige havde humøret eller overskuddet, men når vi havde lovet at gøre det – uanset om det kolliderede med skarpe deadlines, sygdom, tandpiner, efterårstræthed eller andre spændende arrangementer, vi gerne ville have deltaget i. Vi var nødt til at stramme os an for at holde det, vi havde lovet. Så os to imellem blev de faste samtalesaloner også en prøve på, om vi var stædige, vedholdende og engagerede nok til at holde hinanden fast på aftalen. Også når det ej blot var til lyst.

Samtidig viste det sig pludselig at være en udfordring, at onsdag aften ofte faldt sammen med Champions League-kampe, som mange potentielle gæster gerne ville se – og andre gæster begyndte at påpege, at vi altid lagde vores arrangementer i lige uger, hvilket altid forhindrede dem i at være med, fordi de havde ungerne dér og kun kunne deltage i deres børnefri uger.

Så de faste dage på det faste sted havde også deres udfordringer. Men da det lykkedes os at holde månedlige samtalesaloner i godt over et år, var det i sig selv en stor sejr. Og vi er ikke i tvivl om, at den vedholdenhed har været helt afgørende for, at samtalesalonerne spredte sig så eksplosivt, som de endte med at gøre.

Efterhånden begyndte der at komme rigtig mange gæster. Og de satte vidt forskellige perspektiver, ideer og erfaringer i spil. Et af vores yndlingseksempler var vores Samtalesalon om Mønstre, hvor Nadja nåede at snakke med et par af gæsterne, inden vi gik i gang. Én glædede sig virkelig til at skulle snakke om Navajo-indianernes særlige mønstre og vævninger, for han kunne se på vores Borgerlyst-patchwork, at vi gik meget op i etniske mønstre. Én anden var psykolog og så frem til at snakke om handlemønstre. Og tekstildesigneren blandt dem var meget interesseret i at snakke om snitmønstre.

Sommer

Efterhånden begyndte der også at komme ret massiv pressedækning på samtalesalonerne. Så pludselig havde rigtig mange vidt forskellige danskere hørt om Samtalesaloner,

BL_Revised.indb 115 09/05/2018 10.51

og gæsterne nåede nu langt ud over vores egne netværk. Gæsterne blev mere og mere forskellige – og derfor blev det også sjovere og sjovere både at afholde og at deltage i samtalesalonerne. Det var virkelig starten på en positiv spiral.

Siden gik det slag i slag, og når vi ser tilbage i dag, er det næsten helt overvældende at se tilbage på, hvor hurtigt udviklingen pludselig gik, og hvor voldsomt ideen spredte sig på kort tid. For det viste sig simpelthen, at samtalesalonerne udover at kunne alt muligt i sig selv, også samtidig blev et virkelig godt eksempel på, hvordan en veludbygget engagementstrappe fungerer. Det har både været nemt for mange nysgerrige tilskuere at følge med fra sidelinjen. Det har været nemt at deltage de første gange. Men nok så vigtigt har det været så nemt at medudvikle på ideen, at rigtig mange ret hurtigt trådte op på engagementstrappens øverste trin og sprang ud som medudviklere.

Så siden 2010 har Samtalesaloner spredt og udviklet sig på mange forskellige måder – og i helt uforudsigelige retninger:

Geografisk: Rundt om i landet har flere og flere taget ideen til sig og er begyndt at afholde lokale samtalesaloner. Nogle følger vores håndbog og samtalemenuer til punkt og prikke. Andre udvikler videre på ideerne. Ind i mellem bliver vi inviteret til at hjælpe med at holde de første samtalesaloner eller træne værterne. Og på den måde har samtalesalonerne ikke alene bragt os hele Danmark rundt – vi har også været i både Thorshavn, Helsinki og London for at holde samtalesaloner.

Metodisk: Når folk har deltaget i et par samtalesaloner eller selv har holdt deres første saloner, begynder de typisk at kontakte os og fortælle om ideer til nye metoder eller øvelser, de har udviklet eller afprøvet. Gennem tiden har det for eksempel været psykologer, der er kommet med gode råd til opbygningen af samtalemenuernes spørgsmål. Gæster, der har taget indianeruddannelsen Earth Wisdom, har foreslået forskellige former for rådslagningsøvelser. Sammen med Designskolen Kolding har vi undersøgt, hvordan salonteknikkerne kan indgå i designprocessen. Det har alt sammen givet ny inspiration til at videreudvikle vores egne samtalesaloner. Og da Statens Museum for Kunst spurgte, om vi havde lyst til at lave samtaleeksperimenter i deres samlinger, når de havde fredags-

BL_Revised.indb 116 09/05/2018 10.51

åbent til SMK Fridays, åbnede det for helt nye muligheder, hvor vi kunne lege med lyd, lys, sale og værker som en del af samtalestarterne.

Konceptuelt: Så er der alle dem, der er blevet inspireret af selve samtaleideen. Som tekstildesigneren, der håndbroderede spørgsmål fra vores gamle samtalemenuer på smukke Samtaleduge, der kunne ligge på midten af middagsbordet, så gæsterne altid havde noget at snakke om. Som den specialestuderende, der formidlede resultaterne af sit speciale i form af en samtalesalon. Eller som dem, der har inviteret os ud for at kickstarte deres fødselsdagsfester med salonteknikker, så gæsterne blev rystet godt sammen. Vi har oplevet salondeltagere, der bruger samtalesalonerne som et skærmfrit og nærværende dating-alternativ. Vennepar, der har fejret den enes fødselsdag til en samtalesalon for at få noget nyt at tale om. Nybagte forældre, der har trængt til at tale om noget andet end bleer. Alle bruger de fælles rammer, vi skaber, til at lægge lige præcis det i det, der passer til netop dém. Og det skal de være utroligt velkomne til.

Økonomisk: Det var overhovedet ikke meningen, men samtalesalonerne udviklede sig også ret hurtigt til at blive en fin lille forretning for os, der i lange perioder understøttede, at vi brugte så meget frivillig tid på at udvikle Borgerlyst.

Det startede, da Ida Auken som miljøminister gerne ville samle de naturfolk og landbrugsrepræsentanter, der ellers havde svært ved at tale sammen til en fælles snak om fremtidens vandmiljøplaner. Hun havde hørt om samtalesalonerne og spurgte Nadja, om hun ville værtinde for et 24 timer langt møde fuldt at gode samtaler.

Emnet var så betændt, at det i flere dage op til mødet var hovedhistorien i radioavisen, at ministeren nu prøvede noget helt nyt for at starte samtalerne et helt anden sted end der, hvor de havde låst sig fast.

Det var ikke nogen nem opgave, men da det lykkedes i langt højere grad, end nogen havde turdet håbe på, spredte rygtet om de nye metoder sig hurtigt. Og siden blev vi meget ofte hyret til at stå for samtaleprocesser, udviklingsforløb og nye mødeformater for ministerier,

BL_Revised.indb 117 09/05/2018 10.51

styrelser, kommuner og virksomheder. Det er en helt anden øvelse end at planlægge vores egne samtalesaloner, fordi det så sker i et samspil mellem os, embedsværket og de andre interessenter, så vi altid skræddersyr forløbet og øvelserne alt efter emnet, udfordringen og formålet. På den måde endte samtalesaloner med at finansiere, at vi kunne tillade os at bruge så meget tid og energi på at videreudvikle og drive Borgerlyst og vove pelsen med alle vores andre eksperimenter.

Fagligt

Da vi udviklede samtalesalonerne, foregik det meget intuitivt. Vi tog udgangspunkt i, hvad vi selv syntes var svært eller akavet, når vi deltog i receptioner, møder, konferencer og fester – og prøvede at udvikle forskellige andre måder at være sammen på, som vi selv syntes ville være sjovere. I hvert fald for os selv – og derfor forhåbentlig også for andre.

Men efterhånden begyndte forskerne på Institut for Retorik, hvor Nadja er uddannet, også at interessere sig for samtalesalonernes potentiale i forbindelse med det 'retoriske medborgerskab'. Et forskerhold på RUC brugte os som eksempel på robuste organisationer. Og samtidig begyndte vi selv at få øjnene op for de andre spændende mennesker, der også arbejdede med samtalekultur og værtskab. Især Art of Hosting-bevægelsen – et verdensomspændende netværk af mennesker, der også interesserede sig for værtskab og spørgsmålets kraft. Men det var først flere år inde i samtalesalonernes udviklingsforløb, at vi overhovedet hørte om det. I dag er det slet ikke til at fatte, at det havde undsluppet vores opmærksomhed så længe. Men hvor har vi dog sidenhen lært meget af at følge deres arbejde.

Det uundgåelige efterår

Så samtalesaloner er på mange måder en succeshistorie. De udviklede sig helt bogstaveligt talt over al forventning og har udviklet sig i alle mulige fantastiske og fuldstændig uforudsigelige retninger. Så derfor er det virkelig vigtigt, at vi lige husker at fortælle, at det ikke har været lige sjovt hele tiden.

Der er især én eftermiddag, vi begge tænker tilbage på med gru. Det var, mens vi stadig holdt samtalesalonerne i det dejlige, men alt for hemmelige, lokale i Kødbyen. Det var

BL_Revised.indb 118 09/05/2018 10.51

sidst i oktober. Det regnede virkelig meget. Og vi havde begge to massive kærestesorger. Da vi mødtes for at lægge sidste hånd på forberedelserne, inden gæsterne skulle komme, var vi begge to helt ekstremt sølle. Det plejer at slå intellektuelle gnister mellem os. Vi griner meget, og vi bliver meget begejstrede for hinandens ideer. Men den eftermiddag var vi bare regnvejrs-gennemblødte og små-fortravlede med alle vores andre projekter.

Når den ene af os hang lidt med næbbet, plejede den anden at kunne trække stemningen lidt op. Men da Andreas sagde: "Åh, det er sgu lidt op ad bakke i dag...", kunne Nadja ikke svare andet end: "JA, det er helt vildt meget op ad bakke". Vi kiggede ud på regnvejret og tænkte, at der da nok heller ikke var nogen, der orkede at komme til samtalesalon, for vi måtte jo indrømme, at vi også hver især mest af alt havde brug for en sofa-aften. Hvis de endelig forvildede sig til Kødbyen, ville de jo nok alligevel ikke kunne finde lokalet. Og med vores humør, ville de helt sikkert heller ikke få en god oplevelse, for vi var allerede dengang begyndt at fornemme, hvor afgørende det gode værtskab er for en vellykket samtalesalon. Og vi tvivlede stærkt på, om vi ville kunne mønstre det overskud, der skulle til for at være gode salonværter den aften.

Men nu havde vi jo inviteret, og da vi dengang aldrig kørte med tilmeldinger, anede vi ikke, hvem vi skulle kontakte for at sige, at arrangementet var aflyst... Og hvis der kom nogen, vi ikke havde regnet med, skulle de i hvert fald ikke gå forgæves gennem regnen. Så der var ingen vej udenom – for en gangs skyld var det pligten mere end lysten, der blev nødt til at drive værket.

Det gjorde pligten så heldigvis også. For trods de hårde odds fik vi alligevel skruet et ret godt og tankevækkende program sammen. Efter et velkrydret indisk måltid og nogle kopper chai, begyndte vi at få energien tilbage i kroppen og satte varm kakao over, som eventuelle gæster kunne lune sig på. Og så begyndte vi at spejde efter gæsterne, selvom vi mentalt havde forberedt os på, at det bare ville blive os to.

Og så kom der jo alligevel nogle gæster. Mange var vi ikke. Virkelig ikke. Men den dag lærte vi to vigtige ting: Det er ikke antallet af gæster, der afgør, om en samtalesalon bliver en succes. Dynamikkerne er meget forskellige alt afhængigt af, om vi er 5 eller 50. Men

BL_Revised.indb 119 09/05/2018 10.51

det er faktisk sjovere for os selv at være med, når vi ikke er så mange, for så kan vi også deltage i samtalerne i stedet for kun at styre tiden. Og de fem gæster den aften var jo hver især fantastiske. Nysgerrige, åbne og engagerede. Tankevækkende mennesker med en masse på hjerte. Dem kunne vi snildt have snakket med et par timer hver især. Så det endte med alligevel at blive en rigtig dejlig og meget inspirerende aften med masser af nye nuancer, tilgange og tankegange. Vi lærte også, at med de stramme rammer og nogle gode spørgsmål, kan man faktisk godt gennemføre en god samtalesalon, selvom man ikke er helt på toppen. For hvis bare øvelserne er skruet godt nok sammen, fylder gæsterne jo selv alt indholdet i. Hvis man ikke lige er i humør til at være den sprudlende vært, kan man sagtens nøjes med at give korte instrukser og styre tiden. Det skal nok gå alligevel.

Den novemberaften var det ultimative nulpunkt. Men vi synes, det er vigtigt at fortælle om den, selvom vi begge to skutter os ved tanken. For det er en vigtig del af fortællingen, at selv vores mest succesrige eksperiment ikke har været en dans på roser hele vejen igennem. Samtalesaloner er kun, hvor samtalesaloner er i dag, fordi vi også ind i mellem bed tænderne sammen og fortsatte, selvom det var totalt nedtursagtigt.

Sådan tror vi faktisk, at det forholder sig sådan med næsten alle ideer og processer og succeser – man skal faktisk ofte grueligt meget igennem, før det lykkes. Det ér ikke lyst-betonet det hele. Og det er også helt ok.

Det vigtige er bare, at vi også husker at fortælle hinanden om udfordringerne og ned-turene undervejs – og ikke mindst, hvordan vi så alligevel kom omkring dem. For når vi ser på hinanden og hinandens liv, og hører om hinandens projekter og vejen mod succes, har vi en tendens til at tro, at alle de andre kommer nemt og smertefrit til det. At de har overmenneskeligt overskud eller nogle energiniveauer, vi ikke selv kan svinge os op på. At det er nogle særlige mennesker forundt at være de talentfulde, kreative, engagerede, ildsjæle-glødende. Og så ligger det snublende nær at konkludere, at vi selv hellere skal lade være, hvis vi ikke selv kan mønstre ligeså meget tid, overskud og energi.

Og i virkeligheden er det måske noget af det, samtalesalonerne er allerbedst til. De er et forum, hvor paraderne falder meget hurtigt. Så det bliver nemt at være oprigtig: At

BL_Revised.indb 120 09/05/2018 10.51

fortælle hinanden om alle de gange, det hele er helt vildt hårdt – og hvordan man så får det til at lykkes alligevel. Om de fejltagelser, vi begår undervejs og er flove over, men som set i bakspejlet også var dem, der i sidste ende hjalp os til at finde de rigtige retninger og skærpe vores løsninger.

Her skaber samtalesalonerne en god anledning til at dele alle mellemregningerne, om vejene, mulighederne, udfordringerne og overvejelserne om de næste skridt på vejen. Den slags samtaler og indsigter kan vi alle sammen lære rigtig meget af.

Man skal aldrig sige aldrig

Da vi efter fem år bandt en sløjfe på vores Borgerlyst-samarbejde, holdt vi også så småt op med at holde de store åbne samtalesaloner, som vi ellers efterhånden havde gjort næsten en gang om måneden i flere år.

Dels var vi ved at blive kvalt lidt i vores egen succes. Det var nu blevet så populært at komme til samtalesalon, at der begyndte at dukke 150 gæster op, hver gang – og der gik grænsen trods alt for, hvad vores skalérbare arrangementer kunne rumme. Der var simpelthen for mange mennesker, støjniveauet blev for højt, det blev for proppet. Og næsten værst – folk begyndte nu at komme med meget høje forventninger til, at vi skulle levere en helt fantastisk magisk oplevelse, mens magien tidligere netop gemte sig i, at alle gæsterne selv opdagede og udforskede emnerne.

Desuden var vi begge to ved at være lidt trætte af værtsrollen, der er den absolut kedeligste til en samtalesalon. Man laver ikke meget andet end at ringe med klokken og vente på, at det er tid til at ringe med klokken igen. Men samtidig bliver man meget udmattet af at skulle 'holde rummet' og hele tiden være forberedt på at håndtere uventede situationer.

Og endelig længtes vi også begge efter at frigive tid til nye ideer og eksperimenter. For os var samtalesalonerne stadig kun en meget lille del af alt det, vi gerne ville. Men pludselig fyldte de næsten alt. Og efterhånden syntes vi, vi havde taget det lange seje træk, der skulle til for, at de spredte sig. Andre initiativtagere og medudviklere havde jo for længst taget ideen op. De kunne klare sig uden os.

BL_Revised.indb 121 09/05/2018 10.51

Men bare fordi vi havde brug for lidt luft, skulle det jo ikke være ensbetydende med, at alle dem, der var meget begejstrede for ideen, ikke skulle fortsætte med at udvikle den. Så selvom vi selv havde mistet noget af gejsten, tog vi et sidste sejt træk med at lægge alle vores materialer op til fri afbenyttelse på samtalesaloner.dk og ikke mindst dele alle vores erfaringer og yndlingsteknikker i den lille håndbog Samtalesaloner – små skub, der får folk til at falde i snak.

Så selvom vi begge var virkelig trætte af samtalesalonerne på det tidspunkt, var det jo ikke ideen, der fejlede noget. Og vi fik afpresset hinanden til at bevæge os meget langsommere ned ad engagementstrappen, end vi ellers instinktivt havde lyst til. Fordi vi også godt begge to kunne se, at det var vigtigt at videregive alt det, vi havde lært, selvom vi havde mest lyst til bare at kaste håndklædet i ringen.

Havde man spurgt os dengang, forestillede vi os ikke, at vi skulle holde flere samtalesaloner. Vi havde brug for at betragte det som et afsluttet kapitel. Men man skal aldrig sige aldrig. Det hjalp at få det hele lidt på afstand, og siden har især Nadja taget ideen op igen og mixer salonteknikkerne med alt muligt andet. Nu er hun igen fuld af forårsbegejstring, fordi Samtidens Akademi åbner helt nye måder at sætte samtalesalonerne i spil. I dag holder Nadja også masterclasses om, hvordan man kan bruge salonteknikkerne til at forny møder, konferencer og innovationsprocesser, som også har vist sig at være meget spændende.

Og også Andreas bruger mange af salonteknikkerne i opstarten af Medborgerne til skabe lette indgange til nye relationer mellem lokale medborgere på Nørrebro og Nordvest.

Der er så utroligt meget godt i de samtalesaloner, og vi har lært så utroligt meget af dem. Vi skulle bare lige have lidt luft.

BL_Revised.indb 122 09/05/2018 10.51

Hvis du selv er i gang med et projekt og mærker, at en ny årstid er på vej, er vores bedste råd:

- Tænk tilbage på dette kapitel og husker dig selv på, at det er en helt naturlig del af projektets udvikling. Når årstiderne skifter, er det et tegn på, at både du og projektet har nået en ny form for modenhed. Og alle faser er en vigtig og nødvendig del af udviklingen.

- Hold fast og lad det fulde kredsløb udvikle sig i stedet for at springe hovedkulds fra forår til forår. Skab plads til efterårets omkalfatring og vinterens eftertænksomhed. Der skal nok komme et nyt forår igen. Også. Men hvis du holder fast i den samme ide og videreudvikler det samme projekt, vil du møde det nye forår med helt nye indsigter, dybder og erfaringer, end hvis du hele tiden befinder dig i forårsfasen på nye projekter.

- Husk, at du sagtens kan have gang i flere sideløbende kredsløb på samme tid, så du kan blande de forskellige stemninger og energier. I vores tilfælde kørte Borgerlysts og Samtalesaloners kredsløb asynkront af hinanden. Og i vidt forskelligt tempo. På den måde kunne vi trække os selv op af de iltløse huller på det ene projekt ved hjælp af forårsenergien på det andet; eller vi kunne bruge masser af tid på vinter-refleksion og eftertanke på det ene projekt, hvor vi også opdagede nogle pointer eller havde nogle samtaler, der skabte mere dybde i det andet, selvom der var fuld fart på forårsenergien der.

BL_Revised.indb 123 09/05/2018 10.51

STRØMNING

De sociale mediers opblomstring og fald

Vi var heldige at starte Borgerlyst, netop da sociale medier var under kraftig opblomstring. De inspirerede os meget, fordi de – især i de første år – skabte nogle virkelig spændende muligheder for at udveksle synspunkter og bidrage til en fælles kommentartråd, ideudvikling eller diskussion – uanset, om de sad i Aalborg, New York eller Andalusien. Ofte mellem samtalepartnere, der aldrig havde mødt hinanden ansigt til ansigt. Broer blev bygget mellem landsdele, perspektiver udvekslet mellem deltagere med vidt forskellige ståsteder, venskaber opstod på tværs af generationer og segmenter.

De sociale medier tilførte debatten en kærkommen lethed. Man kunne være med, mens kartoflerne kogte færdig eller stemple ind om aftenen, når ungerne var puttet. Man behøvede ikke jonglere hele sin kalender for at komme til orde, men kunne være med i ny og næ, som det lige passede. Alle kunne deltage, når det passede dem bedst – og det var berusende, at alle havde chancen for at bidrage med noget, der kunne vise sig at være relevant for vældig mange, mens det tidligere ville være blevet dømt uvæsentligt ud fra journalisternes klassiske nyhedskriterier.

På den måde blev de sociale medier en vigtig træningslejr udi de semi-offentlige samtaler. De skabte mulighed for at dele vores bekymringer og begejstring udover vores egen snævre kreds. Det skabte kimen til masser af borgerlyst, og det var da også i høj grad takket være de sociale medier, at Borgerlyst overhovedet fik muligheden for at sprede sig så vidt og bredt, som det gjorde.

”Find the others and connect”, sagde man dengang ofte. Og det var i høj grad det, vi gjorde med Borgerlyst. Vi stillede os frem og delte en personlig undren, længsel og en masse ufærdige overvejelser i de sociale mediers semi-offentlige rum. I begyndelsen anede vi ikke, om det bare var os, der havde det sådan.

BL_Revised.indb 124 09/05/2018 10.51

Men da vi først begyndte at tale om det, vakte det genklang hos mange flere end forventet. Havde vi startet Borgerlyst blot få år før, ville det om ikke have været umuligt, så i hvert fald have krævet et meget stort PR- og markedsføringsbudget at nå så langt ud med vores tanker.

Desuden ville vi have skullet skære meget af det finurlige af for at gøre det spiseligt, målbart og lettere at forstå. Nu hvor vi i stedet kunne dele vores tanker gennem de sociale medier, fik folk selv chancen for at opdage det og tage det til sig i deres eget tempo. Vi slap for at presse en masse skarptskårne budskaber ned i halsen på folk.

De opsøgte det selv og tog det selv til sig.

Og havde vi startet Borgerlyst få år senere, ville vi ikke have kunnet nå lige så ud til så bred en begejstret og utroligt sammensat skare. Facebook ændrede hurtigt på algoritmerne, så folk i stedet fik mere fra dem, de allerede kendte – og skruede langsomt op for priserne, hvis man gerne ville have, at folk kunne følge med på de sider, de selv havde tilmeldt sig. Det mærker vi tydeligt i dag med de nye projekter, vi hver især har sat i søen. Med Borgerlyst var vi var simpelthen utroligt heldige med timingen.

I skrivende stund spreder der sig i stigende grad en form for både skærm- og social medie-udmattelse. Og det er nemt at hæfte sig ved de mange ligegyldige hverdagsdetaljer, kattevideoer, feriebilleder, perfide kommentarer og shitstorms, som de sociale medier også rummer. Vi orker det heller ikke rigtigt selv.

Men det er værd at hæfte sig ved, at der også piblede ufatteligt meget poesi, personlige erfaringer og stof til eftertanke frem gennem de sociale medier, der ikke havde været plads til før. Og det var en fuldstændig afgørende faktor i Borgerlysts udvikling.

BL_Revised.indb 125 09/05/2018 10.51

FORÅR

Foråret er kendetegnet ved hurtig vækst og stor entusiasme. Alting spirer og gror eksplosivt. Det er smukt og berusende. Man glemmer rent, at det var vinter. For lige nu kan alt lade sig gøre.

BL_Revised.indb 126 09/05/2018 10.51

De første forårsdage med et nyt projekt føles som en forelskelse. Som initiativtager soler man sig i omgivelsernes begejstring for projektet, man får hele tiden nye heureka-oplevelser og alle de andre gode ideer folk begynder at byde ind med, kan da også sagtens være en del af projektet. Jo flere jo bedre.

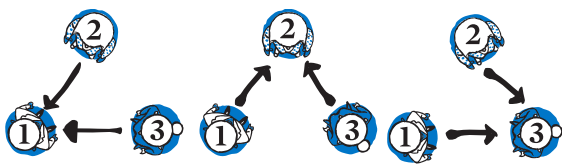
Men ret hurtigt begynder det også at stå klart, at man umuligt kan det hele. De mange ideer kæmper om lys, næring og opmærksomhed – hvis man ikke formår at prioritere og luge lidt ud i dem, kan ingen af dem vokse sig stærke nok.

I Borgerlysts forårsperiode var det især Samtalesalonerne, der tiltrak sig en masse opmærksomhed og oplevede en så eksplosiv vækst, at de var lige ved at kvæle resten af vores Borgerlyst-arbejde.

Men vi lod dem vokse og udvikle sig, og vi levede derfor med, at vi måtte lægge nogle af vores andre ideer lidt på køl, fordi vi lærte så utroligt meget af Samtalesalonerne – og fordi de på mange måder faldt rigtig godt i tråd med tre grundambitioner om at skabe bedre samtaler, fri krydsbestøvning og mod på forbedring. Så Samtalesalonerne blev vores eget konkrete eksempel på, hvordan man udvikler en ide fra tanke til handling og hjalp os derfor til at teste mange af vores teorier og redskaber af i praksis.

BL_Revised.indb 127 09/05/2018 10.51

BORGERLYST · FORÅR

30. september

Vi holder den allerførste samtalesalon. Temaet er Helte. Vi bliver vildt begejstrede over at se, hvor røde kinder gæsterne får og opleve, hvor spændende samtalerne bliver, når vi med enkle midler får folk til at falde i snak.

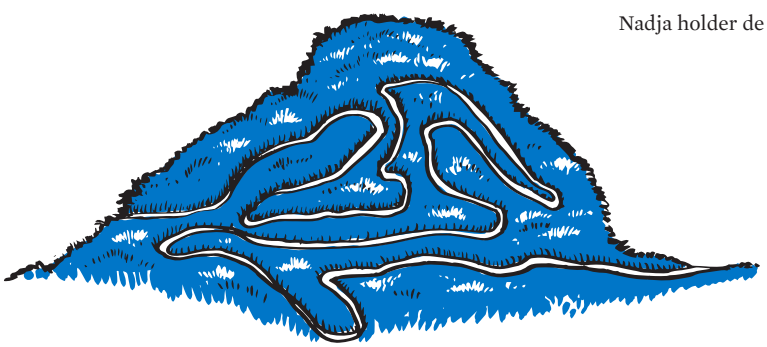
26. august –

Vi udskriver Folkets Valg

2010

Forår 2011

Andreas kobler ud i tre måneder.
Nadja holder de første slentresaloner.

BL_Revised.indb 128 09/05/2018 10.51

Sommer 2013

Vi bliver inviteret til Færøerne for at hjælpe med at opstarte Samtalesaloner i Torshavn.

2012

Efterår 2011

Vi launcher sammeskud.dk – et ud af flere mislykkede forsøg for at skabe en digital platform, hvor borgerlystne kunne finde sammen. Selve launch-arrangementet, der fungerede som en slags 'menneskelig opslagstavle' med små inspirationsoplæg, fungerede til gengæld virkelig godt. Igen blev vi bekræftede i, hvor vigtigt det er at mødes ansigt til ansigt.

Forsommer 2012

Albertslund Kommune spørger om vi vil holde inspirationsoplæg og samtalesalon til en teambuilding-dag og Køge Bilbiotek spørger om vi kan træne dem i samtalesalonværtskab, så de kan holde deres bogklubber på en ny nåde. Helt uventet begynder vi nu at kunne tjene penge på at rådgive om samfundsengagement, udvikle kurser og facilitere samtalesaloner.

BL_Revised.indb 129 09/05/2018 10.51

Hold faglige sammenskudsgilder

***Undren**: Alt for ofte føles det uoverskueligt at sætte et initiativ i gang, hvis man står alene med det hele. Hvordan kan man gøre det nemmere at deles om opgaverne, så alle kan bidrage med lige dét, de har overskud til?*

***Eksperiment**: Samtalemiddagene om Det Fælles Bedste, hvor danskere over hele landet fandt sammen om at invitere til samtaler om fremtiden.*

***Vigtigste læring**: Hvor nemt og lystfyldt det bliver for andre at hjælpe, hvis man gør det nemt at forstå, hvilke mikrohandlinger man kan bidrage med at løse. Men samtidig også, hvor afgørende det markante værtskab er.*

***Det blev helt afgørende for Borgerlysts videre udvikling**: At vi lærte at tænke i mikrohandlinger.*

BL_Revised.indb 130 09/05/2018 10.51

Mange af de mest vellykkede og langtidsholdbare initiativer er – mere eller mindre bevidst fra initiativtagernes side – organiseret som det, vi kalder 'faglige sammenskudsgilder'.

Grundlæggende er tanken den samme som med et sammenskudsgilde: Det er nemmere at holde fest, hvis alle bidrager med det, de kan overskue. Når det lykkes, bliver det også ofte en bedre og sjovere fest, fordi alle har været med til at gøre deres til, at det blev en rigtig god aften.

Desværre ender mange sammenskudsgilder med at blive meget mere besværlige, end de behøvede at være. Især hvis koordineringen og rammesætningen kikser, og man pludselig står med brød og smør til 100, ingen har tænkt på at tage andet pålæg med – og alle smutter, inden der skal ryddes op.

Som vært har man derfor en vigtig opgave: Jo mere klart man fra start kan definere rammerne for sammenskuddet, jo bedre. Og det gælder langtfra kun, når man gerne vil samle folk til gilde. Det er også nøglen til at engagere andre i sit projekt og udvikle det til et fællesskab.

Træd i karakter som vært

Som initiativtager er det afgørende, at man tager værtskabet ordentligt på sig. Ikke alene skal man tage ansvaret for at skabe rammerne for fællesskabet og tage sig godt af deltagerne – man skal også turde melde klart ud, stille sig frem og skille sig ud.

Når man først bliver opmærksom på værtskabets betydning, bliver det tydeligt, hvor ofte det mangler. Alt for mange møder forløber uden, at deltagerne rigtigt forstår, hvorfor det var vigtigt at mødes, og hvorfor netop disse punkter var på dagsordenen. Alt for mange receptioner bliver ikke nær så festlige, som de kunne være blevet, fordi mange af de gæster, der kunne have fået så utroligt meget ud af at møde hinanden, aldrig bliver rystet ordentligt sammen. Alt for ofte ender de store konferencers kaffepauser slet ikke med at være de netværksskabende kraftcentre, alle drømmer om, fordi gæsterne mangler det sidste skub til at falde i snak med folk, de ikke allerede kender. Og alt for mange borgerlystne

BL_Revised.indb 131 09/05/2018 10.51

projekter bliver uoverskuelige og besværlige at deltage i, fordi initiativtageren ikke tager værtskabet ordenligt på sig og gør klart, hvordan man bedst kan bidrage.

Men den gode nyhed er, at vi er så utroligt dårligt vant, at der næsten ingenting skal til for at begejstre gæsterne. Det kræver blot, at værten træder tydeligt i karakter og sørger for, at alle føler sig velkomne.

Bare det, at man på helt god gammeldags manér står i døren og byder alle velkommen med et ordentligt håndtryk, kan gøre en enorm forskel. For det viser fra start, at værten tager sin rolle alvorligt.

Efter at have været værter for et hav af samtalesaloner, løsningslaboratorier og andre faglige sammenskudsgilder, har vi fundet frem til fem punkter, som er fundamentet for godt værtsskab:

1) Sæt ord på, hvorfor det er vigtigt

Tidligere dukkede folk op, fordi det var en naturlig del af mange lokalsamfund. Man følte en høj grad af forpligtelse til at deltage aktivt i samfundet omkring sig. Og nok også lidt fordi, der ofte blev serveret smørrebrød eller festmiddag bagefter.

Men tiderne er skiftet, og derfor er det helt afgørende for, om folk får lyst til at deltage, at de forstår, hvorfor sagen, arrangementet eller mødet er vigtigt, og hvordan netop deres fremmøde er med til at gøre en forskel.

Hånden på hjertet – kender du det ikke godt fra dig selv? Nogle gange modtager du indkaldelser til generalforsamlinger eller borgermøder, hvor du end ikke overvejer at troppe op – og det nærmest føles som en hån, at nogen tror, du kan lokkes med en gratis pølse. Og andre gange modtager du en invitation, der taler så direkte til dig som medlem, deltager, ven, forælder eller borger, at du gør alt, hvad du kan for at kunne deltage. Find inspiration i de sidste, når du skal planlægge dine egne arrangementer.

BL_Revised.indb 132 09/05/2018 10.51

For et godt arrangement starter allerede ved intentionen – og umiddelbart derefter ved invitationen. Der er kæmpe forskel på at blive indkaldt og at blive inviteret.

Som vært er ens vigtigste opgave at sætte sig i deltagernes sted og overveje, hvordan invitationen ser ud med deres øjne. Og derefter tale til deres gejst og borgerlyst: Hvad er særligt spændende ved projektet? Hvordan kan man bidrage med sine erfaringer og synsvinkler? Hvordan kommer det til at foregå – og hvorfor foregår det netop sådan? Og hvad drømmer du om, der kommer ud af det?

2) Tænk i skalérbare arrangementer

Vi lever i en brydningstid, hvor aftaler ikke længere er aftaler. Mobiltelefonerne giver os mulighed for at ændre ankomsttidspunkter og mødesteder i sidste øjeblik. Facebook-tilmeldingerne til et arrangement er i praksis mest en tilkendegivelse af, at man gerne vil holdes informeret om arrangementet og synes, det lyder spændende nok til, at man godt kunne finde på at kigge forbi, hvis det lige passer. Og efterhånden er der markant større sandsynlighed for at samle et godt selskab med få timers varsel end med forhåndsbookninger tre måneder i forvejen, for det er først på dagen, man ved, hvad dagsformen er til.

Der er meget godt i den udvikling – især, at de fleste af dem, der så dukker op, rent faktisk også har lyst, overskud og nærvær til at være der. Men lige så meget de fleste påskønner fleksibiliteten, når de selv er på gæstelisten, lige så meget hænger mange fast i fortidens fremmødeforventninger, så snart de selv står i rollen som vært eller arrangør. Alt for mange måler arrangementers succes i fremmøde; og risikerer derfor at stå med håret, økonomien eller humøret i postkassen, fordi der møder langt færre op end forventet – eller de løber alt for hurtigt tør for plads eller proviant, fordi der pludselig dukker en masse spontane gæster op.

Konsekvensen er, at nogle holder helt op med at invitere, fordi de ikke gider stå dér med veldækkede borde, når gæsterne alligevel melder afbud.

Den udvikling får man næppe meget ud af at begræde. Så i stedet foreslår vi at vende tankegangen helt på hovedet og holde skalérbare arrangementer.

BL_Revised.indb 133 09/05/2018 10.51

Til et skalérbart arrangement er det ligegyldigt, om der dukker 5 eller 50 gæster op. Kommer der mange, kan man glæde sig over, hvor fint de falder i snak i helt nye konstellationer. Kommer der få, er det en fantastisk mulighed for at få snakket ordentligt med netop dém. Og hvis man tænker sådan i stedet for at måle succesen i antallet af hoveder, sparer man sig selv for mange skuffelser. Det har været grundtanken i vores samtalesaloner. Og de har fungeret fremragende både, når der har været 8 gæster – og når der har været 120.

3) Drop kalendergymnastikken

Meget god energi bliver spildt på kalendergymnastik i et forgæves forsøg på at samle alle. Selvom det forekommer smart, er de nye online samarbejdsredskaber som Doodle heller ikke altid til så meget hjælp, for der går som regel så lang tid, før en dato er på plads, at folk har nået at lave andre aftaler i mellemtiden.

Derfor er det bedre, at man som vært melder en dato ud fra start, der passer en selv. Så ved folk, hvad de har at forholde sig til – og at det bliver til noget uanset hvad. Det er selvfølgelig ærgerligt, at der er nogen, der ikke kan komme med. Men det vil også være tilfældet ligegyldigt hvilken anden dato, man vælger. Og ofte er det alligevel først på selve dagen, folk melder afbud, fordi det først er der, de opdager, at ungerne er syge, eller en uventet deadline tårner sig op.

Et godt eksempel på, hvor meget nemmere alting bliver, hvis man dropper kalendergymnastikken, er Helle Solvangs Syngesaloner. Helle elsker at synge og har tidligere sunget med i mange prestigefyldte kor. Men gennem mange år havde den travle hverdag som radiovært og alenemor ikke levnet tilstrækkeligt luft til at være del af et ambitiøst kor. Så i 2016 begyndte hun i stedet at holde sine egne Syngesaloner. Så kunne hun lægge datoerne på aftener, der passede hende. Og så kunne enhver, der havde lyst bare dukke op og synge med, når det lige passede. Nogle er vældig dygtige sangere, andre kommer, fordi det er et trygt sted at synge med, selvom man ikke har den store stemmekraft. Nogle er bare med en enkelt gang, andre bliver stamgæster. Men den vigtigste pointe er, at datoen i hvert fald passede Helle og pianisten. Så hvis det en dag kun skulle være de to, ville de også glæde sig over at spille og synge deres yndlingssange sammen.

BL_Revised.indb 134 09/05/2018 10.51

Så bare meld klart ud, at det bliver til noget og nok skal blive hyggeligt, uanset hvor mange I bliver og så bare planlæg efter, at det er et skalérbart arrangement. The more the merrier, og jo færre jo hyggeligere. Det skal nok blive godt.

4) Sig farvel til de mentale pindemadder

Den skalérbare tankegang var altafgørende for, at vores samtalesaloner udviklede sig så eksplosivt, som de gjorde, selvom vi ikke havde en krone til at holde arrangementer for.

Det udsprang egentlig af en nødvendighed: Da vi holdt den første samtalesalon, brændte vi inde med et helt anker fadøl fra et fancy mikrobryggeri. Ikke fordi der ikke kom folk nok – samtalesalonen var faktisk godt besøgt og var på alle andre måder en meget vellykket førstegangsforestilling. Folk var bare ikke så meget i humør til øl, som vi havde forestillet os. Heldigvis skulle dem, vi havde lånt lokalet af, holde fest aftenen efter, så de købte ankeret af os. Men det var mere held end forstand, at vi ikke brændte os økonomisk på det.

Det ledte os til en vigtig erkendelse:
De bedste gæster kommer for indholdets skyld – ikke for pindemadderne.

Ingen havde efterspurgt designer-øl, og der var heller ingen, der savnede designer-øl. De kom for samtalernes og det gode selskabs skyld.

Man forfalder nemt til at tro, at man skal diske op med alt muligt, og at rammerne skal være tiptop for, at det fungerer. Det er dejligt – men langt fra nødvendigt. Dem, der lader sig lokke af bobler og buffet, er sjældent de mest interessante gæster at have med til et borgerlystent arrangement. Nogle gange bliver stemningen faktisk bedre, hvis det ikke alt for fancy. Folk kan sagtens lige selv spise hjemmefra eller tage noget med. Det er ikke det, du skal bruge din tid og energi på. Så kan du altid overraske med et glas eller lidt frugt, hvis overskuddet og økonomien er til det.

Denne pointe er vigtigere, end man lige skulle tro – for den er igen et eksempel på, hvor meget godt der kan komme ud af at gå mod strømmen. De fleste andre skruer stadigt mere op for lokkemaden i form af internationale trækplastre, bobler og ingefær-shots på

BL_Revised.indb 135 09/05/2018 10.51

kaffebuffeten. Og der bruges formuer på at producere navneskilte, roll-ups og plancher. Men i deres iver efter at trække gæster til glemmer mange arrangører det vigtigste – og som ingenting koster: At det skal give mening at samles.

5) Tænk i mikrohandlinger

Som vært har man også en vigtig opgave i at definere, hvad der konkret skal til, for at projektet lykkes. Hvis man holder et sammenskudsgilde, skal man som vært definere klart, hvilke opgaver der skal løses, og hvad de indebærer. For eksempel: Der er brug for 3 til at hjælpe med at slæbe stole og 2 til at dække bord. Ingen af dem behøver at medbringe mad, men de skal være der senest en time før på selve dagen. Der er brug for 10 til at lave salat, 5 til at bage brød, 5 til at bage kage og en til at brygge kaffe – og man vælger selvfølgelig selv alt efter tid, økonomi og madlavningsentusiasme, om man går med den færdigkøbte eller den hjemmelavede mad. Alle må gerne medbringe playlister, men 1 har ansvaret for musikken. Rengøringen næste dag skal du nok selv klare, men hvis nogen har lyst til at hjælpe, sørger du for dejlig morgenmad. Hvem gør hvad?

At holde en god fest består af en god blanding af opgaver, der bare kræver tid, hænder eller muskler – og opgaver man kan nørde lidt mere med, hvis man er i humør til det.

Præcis det samme gælder, hvis man vil strukturere sit projekt som et fagligt sammenskudsgilde. Det handler om at definere opgaver, der er nemme, fleksible og overskuelige at påtage sig. Og som man er færdig med, så snart man har løst dem. Dem kalder vi mikrohandlinger.

Mikrohandlinger er de små opgaver, der i sig selv er virkelig nemme at hjælpe med – og som tilsammen kan gøre en forskel.

Den klare præmis, når man påtager sig en mikrohandling skal være, at det kun handler om at løse denne ene opgave. Men ofte viser det sig at være så hyggeligt, sjovt og meningsfuldt at være med, at man får mod på mere. For de er så små og overskuelige, at man næsten ikke kan lade være med at sige ja.

BL_Revised.indb 136 09/05/2018 10.51

Mikrohandlinger er en nærmest magisk løsning på problemerne, hvis du kæmper med svigtende engagement. Men de kræver lidt forarbejde for at fungere optimalt.

Mikrohandlinger fungerer bedst, når opgaverne er:

1. **Konkrete** – beskriv opgaven så præcist som muligt. Jo simplere og mere ligetil opgaven er, jo nemmere vil den være for andre at overskue og påtage sig. Det sparer alle for meget tid, skuffelse og irritation, hvis begge parter på forhånd er enige om, hvad opgaven går ud på, og hvornår den kan betragtes som afsluttet.

2. **Tidsbestemte** – gør det meget tydeligt, hvornår du har brug for, at opgaven er løst. Man påtager sig typisk en mikrohandling, når man med ret kort varsel kan se, at det lige passer. For der har man en bedre fornemmelse af sin kampform.

3. **Tidsafgrænsede** – forklar dine forventninger til opgavens omfang. Man er mere tilbøjelig til at sige ja, hvis man har en klar forventning om, hvor meget tid det kræver at løse opgaven, end hvis man fornemmer en urealistisk tidsplan, hvor opgaven bliver ved med at svulme op. De fleste gider godt tage opvaske- eller rengøringstjansen engang imellem, fordi det er nødvendigt, men ingen gider hænge på dén hver gang.

4. **Lærerige** – de bedste opgaver udgør en god blanding af noget helt enkelt, enhver kan udføre og gode anledninger til at bruge det, man kan på en ny måde. Mange vil gerne prøve kræfter med et nyt felt eller en ny faglighed, måske savner de at bruge deres kompetencer på den nørdede måde, der sjældent er plads til i hverdagen. Mange finder også stor glæde i at lære deres kompetencer eller særlige nørdeviden fra sig. Det gælder også i mikro-format. Så gør det nemt at dele viden og lære af hinanden.

5. **Synlige** – der er ikke meget ved at løse opgaver, som man selv har svært ved at se meningen med, og som ingen aner, man løser. Tænk bare på, hvor meget mere tilfredsstillende det er at male en hvid væg blå end en nusset hvid væg hvid. Det er ikke fordi, alle tjanser skal egne sig til at lægge på Instagram, men det er rart at blive anerkendt for, at man har løst en opgave, og at resten af holdet kan se, hvad man har bidraget med.

BL_Revised.indb 137 09/05/2018 10.51

6. **Sjove** – det skal gerne være sjovt eller hyggeligt at være en del af fællesskabet. Derfor er det vigtigt at sørge for, at man enten får lov at smage på noget af alt det sjove i forbindelse med, at man løser sin opgave – som for eksempel, at man kan deltage i koncerten, samtalesalonen eller løsningslaboratoriet, når man har hjulpet i garderoben, eller at man får mulighed for at komme med som gæst til et andet arrangement, hvor man kan få fornemmelsen af, hvordan projektet folder sig ud. Så er man både med til at få noget til at ske og får lov at være med 'behind the scenes' og får en del af oplevelsen med.

7. **Vigtige** – forklar eksplicit, hvordan den lille, konkrete opgave, man er med til at løse, giver mening i en større sammenhæng. Det kan ofte være svært at forstå, hvis man ikke er så godt inde i projektet, som du er. Men det er utroligt rart at vide og giver enhver mikrohandling meget mere mening. Her kommer det makroskopiske blik meget konkret til udtryk. Man påtager sig én lille handling, der ikke syner af meget her og nu, men hvis man forstår, at man dermed samtidig er med til at gøre en forskel for klimaet, folkeoplysningen eller fattigdomsbekæmpelsen, giver ens egen lille mikrohandling pludselig mening i et langt større perspektiv. Og man bliver mere tilbøjelig til at påtage sig flere mikrohandlinger, hvis det på en gang kan være så sjovt, hyggeligt og nemt at være med til at gøre en forskel.

Styrken i det aktive tilvalg

Uanset hvilken mikrohandling folk påtager sig, er det vigtigt at respektere, at de i første omgang kun har sagt ja til denne ene mikrohandling. Hvis man prøver at snige mange ekstra-opgaver ind ad bagvejen, bryder man den sociale kontrakt, mikrohandlingerne hviler på: Folk har i første omgang kun sagt ja til at udføre dén ene handling.

Det kan sagtens være, at folk er friske på at løse flere mikroopgaver, men lad dem selv få lov at opsøge dem. De må for alt i verden ikke føle sig bondefanget eller tvangsindlagt til noget som helst. Ved at give andre muligheden for at sige nej, giver man dem også muligheden for at sige oprigtigt ja og gøre projektet til deres eget. Man giver dem muligheden for at blive aktive hjælpere. På den måde kan de helt små mikrohandlinger spire og gro til mere, hvis bare man giver plads til, at alle kan gøre det i deres eget tempo.

BL_Revised.indb 138 09/05/2018 10.51

EKSPERIMENT:

Samtalemiddage om Det Fælles Bedste

Samtalemiddagene om Det Fælles Bedste var et af de Borgerlyst-eksperimenter, hvor mikrohandlingerne virkelig kom til deres ret. Nadja havde trukket stikket for at tage to måneder til Cuba, så Andreas havde allieret sig med sin veninde Sandra Villumsen om at gøre torsdag den 15. januar 2015 til en fælles samtaledag for hele Danmark.

Målet var at sætte rammen for en dag, hvor folk rundt om i hele landet fik en anledning til at tage en pause fra hverdagens travlhed og samles til samtalemiddage og snakke med folk, som ikke lignede dem selv, og som de måske ellers ikke ville have talt med. Og hvor de kunne tale om deres håb og bekymringer for fremtiden.

Vi havde altså sat os for at være værter for en landsdækkende samtalemiddag, hvor vi ikke alene skulle gøre det let at deltage, men også at påtage sig rollen som vært. Derfor havde vi fra starten fastsat en dato. Vi håbede, at 15. januar kunne føles lidt ligesom juleaften eller nytårsaften, hvor man har en fælles bevidsthed om, at rundt om i landet sidder der mange andre, der er optaget af noget større og fælles.

BL_Revised.indb 139 09/05/2018 10.51

Vi definerede værtens rolle som følger:

1. Find en medvært, der har andre perspektiver og holdninger end dig selv.
2. Du og din medvært inviterer hver to venner til en fælles samtalemiddag, så I bliver seks personer til bords.
3. Byd velkommen og brug tre små samtalemenuer til at starte samtalen. Hver menu består af en række spørgsmål, der kan hjælpe jer med at lære hinanden at kende og kan komme i gang med at snakke om de emner og spørgsmål om fremtiden, der ligger jer på sinde.
4. Lyt til hinanden og del det, der har gjort størst indtryk på jer i løbet af aftenen med hinanden.

Vi lavede et par videoer, der forklarede tankerne bag eksperimentet og beskrev værtsrollen i nærmere detaljer. Vi skrev en kort to-siders guide, der gennemgik aftenen skridt for skridt. Og vi lavede flere små sæt af samtalemenuer med forskellige temaer, der alle berørte forskellige aspekter af fremtiden.

Og så gik vi ellers i gang med at sprede budskabet. Mere end 20 organisationer og foreninger på tværs af det danske civilsamfund deltog og var medafsendere på projektet. Det var alt fra miljøorganisationer, højskoler, kirker, tænketanke, aviser og oplysningsforbund, der opfordrede deres medlemmer og netværk til at invitere til deres egne samtalemiddage.

15. januar 2015 blev der afholdt mere end 60 samtalemiddage rundt om i Danmark (plus et par stykker i Norge), og responsen var overvældende positiv. Deltagerne oplevede stor glæde og håb ved bare dét at mødes og tale sammen. Og for mange bekræftede middagen vigtigheden af at samarbejde på tværs og styrke de lokale fællesskaber.

Dermed lykkedes det os også at opnå vores andet mål med samtalemiddagene: At vi som danskere kunne vise hinanden og vores politikere, at vi gerne vil tale om fremtiden – og de store og svære emner, det indebærer.

BL_Revised.indb 140 09/05/2018 10.51

Hvis du selv skal i gang med et fagligt sammenskudsgilde, anbefaler vi:

1. At du husker at eksplicitere både i invitationen og i velkomsten, hvorfor det er vigtigt i det helt store perspektiv. Lad dig inspirere af det makroskopiske blik, når du skal forklare, hvordan det hænger sammen. Det er denne helt overordnede samfundsudfordring, du har fundet en lille del af løsningen på. Derfor har du skabt dette projekt – og man kan hjælpe ved at påtage sig de følgende helt konkrete mikrohandlinger...

2. Gør det nemt at være med. Især alene. Alt for meget borgerlyst går tabt, fordi vi i Danmark er virkelig dårlige til at gå ud alene. Eksplicitér derfor i invitationen, at man især er velkommen, hvis man kommer alene. Og sørg for at byde alle – især de nye – grundigt velkommen. Ellers kan man godt føle det, som om man træder ind i en lukket klub, hvor alle de andre kender hinanden. Også selvom det overhovedet ikke er tilfældet.

3. Formulér gode mikrohandlinger. Det kræver en del forarbejde, hvis de skal fungere optimalt. For du er nødt til at have en ret god fornemmelse af dit projekt og behovet for at kunne formulere mikrohandlingerne præcist. Men det er en afgørende nøgle for at gøre det nemt for andre at hjælpe dig.

BL_Revised.indb 141 09/05/2018 10.51

Fælles handling skaber fællesskab

Ved siden af Borgerlyst har jeg også været meget engageret i opstarten af Københavns Fødevarefællesskab – KBHFF. Kort fortalt er KBHFF en økologisk indkøbsforening, hvor medlemmerne ikke bare er kunder, men også medarbejdere og medejere.

Forbilledet for KBHFF er det medlemsdrevne supermarked Park Slope Food Coop i New York, hvor medlemmerne hver måned selv lægger et par timers arbejde, så supermarkedet sparer omkostninger til løn og håndtering, så medlemmerne kan få økologiske fødevarer til en lavere pris end i de almindelige supermarkeder. Som medejere af virksomheden kan medlemmerne gøre deres indflydelse gældende på andre måder end ved at vælge mellem forskellige varer på hylderne – de har også direkte indflydelse på hele butikkens indkøbspolitik.

Siden vi for alvor startede KBHFF på Nørrebro i august 2009, har det vist sig at være meget mere end en købmandsbutik med en pudsig ejerstruktur. Det er og har været et læringsrum, hvor medlemmerne ikke bare arbejder sammen om at levere frisk frugt og grønt hver uge, men også prøver at skabe en organisation, der er bæredygtig i alle henseender. Det har været en svær og lærerig proces, hvor det af og til har gjort ondt, når vores store drømme og stærke værdier har mødt virkeligheden.

Mit engagement i KBHFF har flugtet Borgerlyst ret godt. Jeg trådte ud af KBHFFs bestyrelse og stoppede mere eller mindre som aktivt medlem i 2015 – nogenlunde samtidigt med, at Nadja og jeg afsluttede vores samarbejde om Borgerlyst. Og der har været en løbende krydsbestøvning af inspiration, ideer og erfaringer mellem KBHFF og Borgerlyst i hele perioden. I løbet af bogen er der en række forskellige eksempler fra KBHFF, fordi det illustrerer mange af de ting, vi skriver om på en dejlig konkret måde. Men her vil jeg dele nogle af de erfaringer, som jeg har gjort mig gennem mine 6 år som del af Københavns Fødevarefællesskab.

BL_Revised.indb 142 09/05/2018 10.51

1. Det er værd at tænke positivt

Fra starten var det vigtigt for os, at KBHFF blev bygget på positive værdier og visioner snarere end negative. Det er for nemt at pege fingre af, hvad de store supermarkedskæder og de konventionelle landbrug gør forkert. Derfor står der i KBHFF's formålsparagraf, at vi vil være en del af en bæredygtig fremtid. For vi ville hellere fokusere på at arbejde sammen om at skabe et alternativ, der stemmer overens med den fremtid, vi ønsker at leve i.

Målet har derfor fra starten været at få hele pakken: Lokalt producerede, bæredygtige, økologiske fødevarer i et sæsonbaseret udvalg til en fair pris distribueret af et arbejdende fællesskab på en åben og gennemsigtig måde. Og så har vi i fællesskab måttet finde ud af, hvordan vi kan få det til at ske. Det gav en enorm energi og nyt mod at definere vores mål og værdier så klart. Og det viste sig hurtigt, at det vakte stor genklang. I løbet af fødevarefællesskabets første tre år voksede vi fra 30 medlemmer i en kælder på Nørrebro til over 3.000 medlemmer fordelt på 10 lokalafdelinger rundt om i hele København.

2. Fælles handling skaber fællesskab

KBHFFs største styrke og største svaghed er, at det hele handler om drift – grøntsagsposerne skal ud hver onsdag. Styrken er, at fællesskabet lever, for der er altid nogle konkrete opgaver, der skal løses hver uge. Fra starten af forpligtede alle medlemmer sig på at arbejde tre timer om måneden i fællesskabet. Så vidt muligt blev alle opgaver brudt ned i mikrohandlinger på tre timer, som alle kunne tilmelde sig på fødevarefællesskabets hjemmeside. Det dækkede alt fra at pakke grøntsager i poser, sidde i kassen og tage imod bestillinger og betaling, lave smagsprøver, rydde op og gøre rent til større og mere komplicerede tjanser som at bestille varer, opdatere hjemmesiden og stå for fælleslageret. Alle disse vagter gav mange forskellige muligheder for at træde ind i fællesskabet og bidrage med det, som det enkelte medlem havde lyst til og mod på. Den gode stemning på vagterne, og når man hentede sin ugentlige pose fødevarer, gav et umiddelbart payoff, der fra starten gjorde det let for os alle at pege på, hvorfor det var fedt at være med i KBHFF.

Svagheden er, at driften tog fokus fra alt andet. Mange onsdage endte som små brandslukningsøvelser, hvor kun det rent og skært nødvendige blev gjort, og mange endte med at stå frustrerede efter en dårlig oplevelse med at tage en vagt, som de ikke følte sig ordentlig

BL_Revised.indb 143 09/05/2018 10.51

forberedt på. Og dette gjorde det kun sværere at løfte blikket og arbejde med at udvikle nye visioner og ideer til, hvordan organisationen kunne løse disse problemer.

3. Strukturløshed er sin egen form for tyranni

Fødevarefællesskabet voksede organisk i små knopskydninger. Fra en til to til mange små lokalafdelinger over hele København fremfor én stor butik. Og efter tre år var forårets vilde opstartsenergi blev afløst af sommerens rolige drift. Men det viste sig at være meget sværere at holde styr på mange små, selvstændige afdelinger end én stor, og det er tilsvarende sværere at sikre, at alle medlemmer på tværs af alle afdelinger forstår, hvad KBHFF går ud på.

Den distribuerede og løse struktur gav medlemmer og lokalafdelinger rig mulighed for selv at bestemme, hvordan de ville organisere sig. Men det var en stor udfordring at gøre en stor, driftspræget og frivilligt båret organisation som KBHFF bæredygtig på de præmisser. Og mange har svært ved at finde sig til rette i en organisation uden en klar hierarkisk struktur, der dikterer, hvad de skal gøre, og hvem der bestemmer. Derfor brugte vi stadig mere af vores tid på at lave procedurer og regler. Om at holde møder og møder og møder. Og fordi vi stadig var så utjekkede, skulle der lægges kolossalt meget energi i at få det hele til at fungere. Og det hele voksede stadigvæk.

Når alle har lov til at gøre alting, bliver det hurtigt et strukturløshedens tyranni. Det var nemt at navigere i for os, der havde været med fra starten. Men for alle nytilkomne var det fuldstændig uigennemskueligt: Hvordan skulle de kunne tage ansvar? Hvem skulle de spørge, og hvem kunne de trække på? Manglen på synlig struktur og lederskab gjorde, at alle følte sig meget mere ensomme i deres opgaver, end de på nogen måde burde.

4. Man kan ikke udvikle på alle fronter samtidigt

Krisen ramte KBHFF i efteråret 2013. Efterårstegnene havde været der længe. Mange dygtige, engagerede og på alle måder skønne mennesker trak sig fra KBHFF, nedslidte og trætte efter at have taget et enormt slæb med at få det hele til at glide. Men vi indså det først, da et par nøglepersoner gik ned med stress, og det stod klart, at der hverken var styr på økonomien eller det juridiske. Alt for få folk havde løftet alt for meget. Vi havde ladet stå til alt for længe. Og nu virkede det helt uoverskueligt at få styr på det igen.

BL_Revised.indb 144 09/05/2018 10.51

Mange unge fællesskaber overlever ikke sådan en efterårskrise. I den slags stressede, pressede situationer er det ofte nemmere bare at give slip og give op. Men det gjorde vi ikke. Til trods for konflikter, misforståelser og uovervejede beslutninger, arbejdede vi os igennem efteråret og nåede ud på den anden side. Vi fik styr på økonomien, engageret flere gode folk, der havde mod på at tage over, hvor gamle kræfter havde sluppet. Og vi anerkendte nødvendigheden af at have ansatte til at sikre kontinuitet, stabilitet og sammenhængskraft i organisationen.

Vi red stormen af. Dels fordi vi ikke var klar til at give slip på det fællesskab og den vision, som vi alle delte. Men mindst lige så meget fordi vi gav slip på nogle af de alt for store ambitioner, som har præget os fra starten af. At udvikle et fællesskab kræver mange hårde fravalg. Og dem havde vi naivt nægtet at tage. Vi havde prøvet at udvikle nye former for logistik, infrastruktur, beslutningsprocesser, værdier, kommunikationsveje og organisatorisk selvforståelse mens der strømmede masser af nye medlemmer ind, og flere og flere lokalafdelinger slog dørene op. Vi lærte på den hårde måde, at fællesskabet ikke både kan vokse i størrelse og i dybde på samme tid. Man kan ikke udfordre folk på alle fronter på samme tid, for hvis alt er i bevægelse, under forandring og i udvikling, så har de ingen faste holdepunkter. Alle disse processer tager meget længere tid, end jeg troede. Jeg lærte, at folk har brug for tid til at nå frem til deres egne erkendelser. Derfor er det altafgørende, at man formår at stoppe op og vælge fra. Og i de situationer bør man som oftest vælge at fokusere på det, der sikrer mest energi, borgerlyst og mod på mere.

5. Det var en skole for os alle

Den vigtigste erkendelse for mig har været, i hvor høj grad KBHFF har været en skole for os alle sammen. Et læringsrum, hvor vi sammen lærte handlekraft, initiativ og selvbestemmelse – ikke ved at tale om det, men ved at gøre det. Og ved at tage alle de konflikter, frustrationer og små mirakler, der opstod undervejs. Ja, det var svært, for der var ingen svar, der var givet på forhånd. Men det frigav også utroligt meget energi at skabe noget nyt sammen. Og nu, hvor jeg trådt ud af KBHFF, er det utroligt bekræftende og inspirerende at se, hvor stor betydning og aftryk dette fællesskab har haft for så mange mennesker. Vores 'lærlinge' har blandt andet startet masser af nye projekter som byhaver, smålandbrug og restauranter, der alle bygger videre på KBHFFs værdier og vision. Vi blev et forbillede

BL_Revised.indb 145 09/05/2018 10.51

for over 20 andre fødevarefællesskaber rundt om i landet, der alle trak på de erfaringer og redskaber, som vi frit delte på vores hjemmeside. Og vi er igen og igen blevet fremhævet som eksempel på et mere bæredygtigt samfund: Båret af lokale fællesskaber. Af stærke bånd mellem land og by. Af samhørighed med de planter og dyr, som vi deler denne jord med. Af lyst og mod og gejst på den fremtid vi ønsker at skabe sammen.

Så til trods for de alt for store ambitioner, kaosset og strukturløsheden, kigger jeg tilbage på min tid i fødevarefællesskabet med stolthed. For sammen skabte vi et glimt af en bæredygtig fremtid, der stadig lever videre i alt, hvad KBHFFs gamle lærlinge er med til at skabe, hvor end de kommer hen.

BL_Revised.indb 146 09/05/2018 10.51

Træn dit makroskopiske blik

***Udfordring**: Hvordan bliver vi bedre til at se sammenhængene mellem vores egne små hverdagshandlinger og samfundsudviklingen i det helt store perspektiv?*

***Eksperiment**: Folkets Valg. Under folketingsvalgkampen i 2011 sendte vi daglige sms'er om alle de valg i hverdagen, vi som borgere selv skal tage stilling til i stedet for at overlade hele ansvaret for samfundsudviklingen til politikerne.*

***Vigtigste læring**: Hvor afgørende det er for ens egen handlekraft i hverdagen og tro på, at det nytter, at man har blik for, hvordan ens egne små handlinger i hverdagen påvirker de helt store. Hvor svært det kan være at se, hvis man glemmer at træne sit makroskopiske blik. Hvor lidt der skal til for at løfte samtalerne og forståelsen af de store sammenhænge til et helt nyt niveau. Og hvor gerne mange i grunden vil tænke større og være med til at løfte hver deres lille del af det fælles ansvar. Men at der skal nogle små skub til – for selv om man gerne vil, sker det ikke af sig selv.*

***Det blev helt afgørende for Borgerlysts videre udvikling**: At vi begyndte at mixe gammelt arvesølv som andelstanke og folkeoplysning med moderne medier og teknologi for at træne det makroskopiske blik og genopdyrke fælles-perspektivet.*

BL_Revised.indb 147 09/05/2018 10.51

Noget af det sværeste ved at skabe et borgerlystent projekt og bruge sin handlekraft i hverdagen er at bevare troen på, at det nytter. Når vi læser aviserne eller ser nyhederne i tv, virker verden fuld af store og uoverskuelige problemer og kriser, og i det perspektiv kan ens egne hverdagsprojekter og bekymringer let virke små og ligegyldige. For hvordan skal vi som en helt almindelige borgere dog kunne gøre nogen som helst forskel?

Denne tvivl og usikkerhed udspringer især af, at det ofte er svært at se sammenhængene mellem de handlinger og valg, vi hver især træffer i vores egen hverdag, og den samlede effekt disse valg har på samfundet. For der er en effekt. Som forfatteren Leo Tolstoj sagde, er verdenshistorien blot summen af alle de mange små handlinger, helt almindelige mennesker foretager hver eneste dag. Vi påvirker ikke kun historiens gang gennem alle de valg, vi træffer i løbet af hverdagen. For hver gang vi træffer et valg, fravælger vi også en lang række muligheder for, hvordan tingene kunne være anderledes. Og dermed bekræfter vi også den måde, samfundet er indrettet på. Hver gang vi tager bilen på arbejde, bekræfter vi behovet for motorveje. Hver gang vi køber produkter, der er 'Made in China', bekræfter vi behovet for at være på god fod med Kina. Hver gang vi ikke skifter bank, støtter vi op om den måde, vores nuværende bank driver sin forretning på.

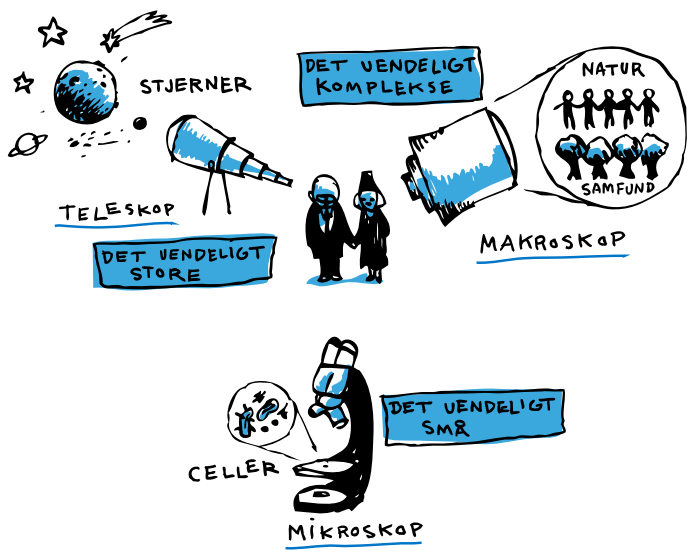
Men da mange af hverdagsvalgene og -handlingerne er meget små, er det svært at se, hvordan de tilsammen påvirker samfundets udvikling. Derfor har vi brug for et nyt redskab. Et redskab, der kan hjælpe os med at få overblikket over de små valg og handlingers betydning i den store sammenhæng.

Et mikroskop kan hjælpe os med at se ting, der er for små til, at vi kan se dem med det blotte øje. Et teleskop kan hjælpe os med at se ting, der er meget langt væk. Men vi har også brug for et redskab, der kan hjælpe os med at se ting, der er for komplekse til, at vi kan overskue dem.

Dette instrument kalder den franske videnskabsmand Joël de Rosnay for et makroskop. Han beskriver det som: "Et redskab, der hjælper os med at se, hvordan den samlede sum af mange små handlinger ser ud." Makroskopet filtrerer detaljer og forstærker sammenhænge. På sin vis er rollerne byttet om i forhold til en biolog, der kigger på de levende celler i sin

BL_Revised.indb 148 09/05/2018 10.51

tommeltot gennem sit mikroskop. Med makroskopet er det os mennesker, der som små levende celler får mulighed for at observere og overskue hele den organisme, vi er en del af. Makroskopet filtrerer detaljer og forstærker sammenhænge og gør os i stand til at se, hvordan vi kan påvirke de sammenhænge, som ellers er for store, for langsomme eller for komplekse til, at vi kan overskue dem: Samfundet. Verdensøkonomien. Byen. Klimaet. Medierne. Demokratiet.

Makroskopet handler om at synliggøre, hvordan vores individuelle handlinger tilsammen skaber store forandringer i de systemer, vi er en del af. Summen af små handlinger er bare ofte usynlig for os, fordi vi selv kun ser vores egen andel af det. For eksempel er det ikke en stor bekymring for os, hvis vi smider en karton mælk ud, der har overskredet sidste salgsdato, eller et halvt hvidkål, der har rynket bagest i køleskabet lidt for længe. Men når alle gør det, får det tilsammen en stor betydning. Miljøstyrelsen anslår, at hver dansker smider 72 kg madaffald ud om året, heraf 42 kilo — især grøntsager, frugt, brød og kager — der stadig kunne være spist. I alt smider vi danskere omkring 237.000 tons spiselig mad ud hvert år!

BL_Revised.indb 149 09/05/2018 10.51

I modsætning til mikroskopet og teleskopet er makroskopet ikke et enkelt instrument, vi bare kan kigge i. Det er svært at være tæt på og langt væk på samme tid. Vi kan enten se det store, fjerne perspektiv i statistikkerne og i medierne. Eller vi kan se vores eget, nære perspektiv, som vi ser det i vores egen hverdag. Men det er svært at sammenholde de to på én gang. Derfor er vi nødt til at træne vores makroskopiske blik, så vi kan se sammenhængen mellem det nære og det fjerne. For mange af de udfordringer, vi står overfor som mennesker og som samfund, ligger netop i, at vi har svært ved at se vores egne handlinger i sammenhæng med summen af alles handlinger.

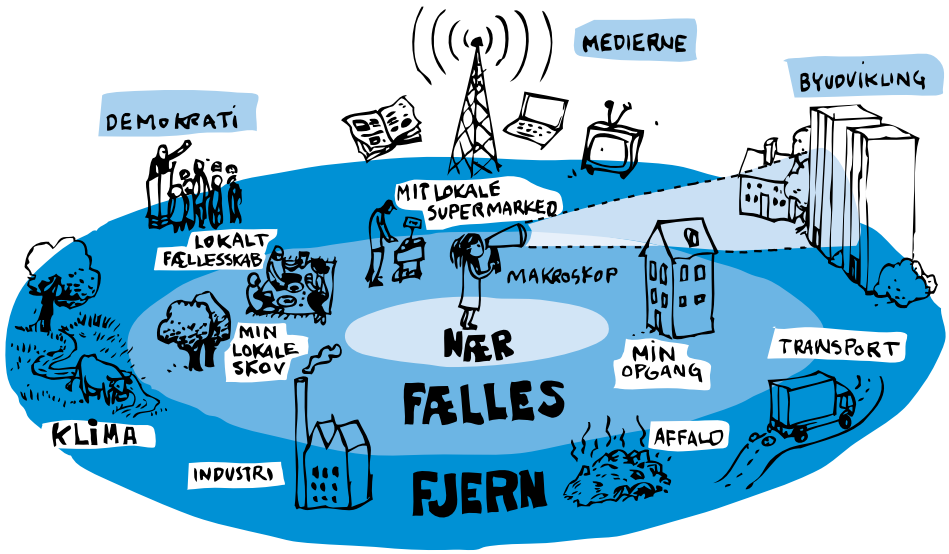
Tre makroskopiske niveauer

Det er en svær kunst at se makroskopisk på verden. Ikke mindst fordi vi stadig ikke lærer helhedsorienterede, systemiske perspektiver at kende i vores uddannelsessystem. I stedet må vi til stadighed øve vores makroskopiske blik på verden omkring os for at forstå, hvordan vores egne individuelle handlinger og de fællesskaber, vi indgår i, kan være med til at påvirke den større samfundsudvikling. En nem måde at øve sit makroskopiske blik er ved at tænke på tre konkrete niveauer – nær, fælles og fjern – der hver især er tæt forbundne:

Nær

Det nære plan er din egen hverdag. Det er alle de små handlinger, man selv kan gøre noget ved her og nu, og som kan skubbe på en bæredygtig udvikling i det helt små. Det kan være at blive mere bevidst om sit forbrug, sortere sit affald, dyrke sine egne grøntsager, skabe plads til hverdagsfortryllelse i sin egen baghave i stedet for at fyre en masse CO2 af på at rejse til den anden side af kloden eller bringe væsentlige samtaleemner op, når man er sammen med sine venner i stedet for lade snakken køre i tomgang om de nyeste grillopskrifter, planer for påskeferien eller brok over chefen. I sig selv vil disse små handlinger have en minimal indflydelse på verdensøkonomien eller klimaet eller det politiske system, men for den enkelte vil de have enorm betydning – og til sammen er de med til at vise nye veje.

BL_Revised.indb 150 09/05/2018 10.51

For bare det, at vi hver især begynder at bruge vores handlekraft uden at blive lammet af de store systemers kompleksitet viser, at der stadig er plads til håb og handling.

Hvis vi kigger tilbage gennem historien, kan vi se, at store samfundsforandringer først slår igennem, når tilpas mange mennesker ændrer deres handlemønstre. Og lige så let som det er at se effekten af disse store bølger, lige så svært er det at se præcis, hvad der satte dem i gang. Og hvis man sætter sig for at prøve at spore dem, kan man let blive overrasket over, hvor små og ydmyge handlinger, der gjorde udslaget. Se bare, hvordan #metoo-bevægelsen på få måneder formåede at åbne hele verdens øjne for sexuelle overgreb og magtmisbrug. De første små modige pip synede ikke af meget i sig selv, men de gav andre mod til også at stå frem – og tilsammen voksede de mange personlige beretninger til en verdensomspændende bevægelse.

"En stemme kan forandre et rum", som Barack Obama sagde i en af sine tidlige valgtaler. Én stemme kan ændre tonen og energien i en forsamling og vække håbet til live hos alle, der er til stede. Alt hvad du gør – alle dine valg, samtaler og handlinger – vil smitte og spredes til folk omkring dig. Du kan vise dem, hvad de kan gøre. Og de kan føre de samme handlinger videre. Og på den måde kan hver eneste af os være med til at sætte en bølge af positive handlinger i gang. Og hvem ved? Måske kan bølgen blive så stor, at den ender med at forandre hele samfundet.

BL_Revised.indb 151 09/05/2018 10.51

Fælles

Det fælles plan er de fællesskaber, vi indgår i: Vej, opgangen eller landsbyen. Den lokale forening, skolen, klubben, kirken eller supermarkedet. De sammenhænge, hvor vi ikke bare møder folk, der ligner os selv, men hvor vi indgår i fællesskaber, der rummer noget af den mangfoldighed og forskellighed, som kendetegner vores samfund som helhed. For uanset, hvor stærk og handlekraftig man er, er det begrænset, hvad man er i stand til at gøre på egen hånd. Som det gamle ordsprog siger, "Hvis du vil rejse hurtigt, så rejs alene. Hvis du vil rejse langt, så rejs sammen med andre." Det er kun ved at finde sammen med andre og skabe handlekraftige og begejstrende fællesskaber, at vi for alvor kan påvirke den større samfundsudvikling.

Fællesskaber forstærker de bølger, som vores individuelle handlinger skaber. Alle de eksperimenter, vi har udviklet i Borgerlyst, har kun fået gennemslagskraft, fordi der var et fællesskab derude, der videreudviklede vores ideer og eksperimenter og gjorde dem til deres egne. Hvilket igen gav anledning til nye, lokale borgerlystne fællesskaber. I bund og grund handler det om at skabe noget sammen. Det at indgå i et fællesskab er samtidig en uddannelse, hvor man lærer at forholde sig til folk, der ikke ligner en selv. Og at ville hinanden nok til at tage konflikterne, når det er nødvendigt.

Nogle gange opstår fællesskaberne i sig selv ved, at man giver noget et navn, der samler alle de små enkelthandlinger under en fælles paraply. Igen er #metoo et spændende eksempel. For meget af styrken opstod netop i det fælles hashtag. Fra at en masse små løsrevne stemmer og fortællinger, der hurtigt ville være druknet i de sociale mediestrømme, hvis de stod hver for sig, stod de under det fælles hashtag stærkere og stærkere for hver gang, en ny person fortalte sin historie. Pludselig var der skabt en fælles ramme for de mange fortællinger, der tilsammen var endnu stærkere end summen af fortællingerne ville have været, hvis de hver for sig havde stået alene.

Fællesskaber og fælles rammer kan også anspore os til at få handlet mere på det nære niveau, end vi ellers ville have gjort. De fleste af os vil meget gerne gøre det rigtige, men i dagligdagen kan det være svært at få det gjort, hvis vi ikke står til regnskab for andre end os selv. Her kan fællesskabet skabe anledninger til, at vi får taget os sammen. Så

BL_Revised.indb 152 09/05/2018 10.51

snart andre er afhængige af, at vi løfter vores del, eller vi kan se, at det gør en forskel i den større sammenhæng, er det meget nemmere at få det gjort.

Når man handler på fællesniveauet, tænker man ikke kun over, hvad man selv kan gøre, men fokuserer på hvad man kan gøre sammen med andre. I stedet for bare at tænke på sit eget forbrug bliver man måske medlem af et fødevarefællesskab, hvor flere kan handle sammen. Man komposterer ikke bare selv, men tager initiativ til en fælles kompost for hele boligforeningen. Man bringer ikke bare væsentlige emner op, når man holder middag for sine nærmeste venner, men begynder at holde samtalesaloner, hvor alle er velkomne til at snakke med. Sammen med andre skaber man de rammer, der gør det muligt for endnu flere at gøre en forskel. Hvilket også tilsammen gør en større forskel, end hvis man gjorde det alene.

Fjern

Det fjerne niveau er det helt store, samfundsmæssige perspektiv. Det er de lange linjer, som ledere og beslutningstagere fokuserer på. Det er den offentlige debat, hvor de små detaljer og de personlige historier reduceres til tal i statistikkerne og de økonomiske modeller. På dette niveau er det de færreste, der kan komme til orde. Som oftest vil det kun være igennem stærke fællesskaber og institutioner, at vi kan påvirke dette niveau. Men vi skal aldrig undervurdere, hvor meget en lille bevægelse kan sætte i gang på et større niveau. Systemtænkeren og opfinderen Buckminster Fuller beskrev sammenhængene mellem det nære, det fælles og det fjerne på en meget håndgribelig måde: Tænk på et stort skib. Hele skibet passerer forbi, og til sidst følger roret. Men på grund af skibets fart er der så meget pres på roret, at man nærmest ikke kan dreje det. Derfor sidder der allerderst, på kanten af roret, en lille ting, der kaldes et 'trimror'. Det er et miniature-ror. Ved at dreje på dette lillebitte ror, kan man skabe nok modtryk til, at det store ror langsomt kan drejes. På den måde kan skibet ændre retning. Samfundet er det store skib. Og når man ser det, virker det helt umuligt at ændre dets retning. Men vi har faktisk hver især muligheden for at være det trimror (det nære niveau), der kan være med til at skubbe til skibets ror (det fælles niveau), der så igen kan være med til at ændre hele skibets retning (det fjerne niveau).

BL_Revised.indb 153 09/05/2018 10.51

Trimrorets rolle er afgørende, men det kræver stadig stor tålmodighed at ændre skibets retning. Samfundsforandring tager tid, og det kan tage lang tid at ændre skibets retning. Vi har en tendens til at overvurdere vores evne til at skabe forandring på kort sigt. Men tilsvarende undervurderer vi vores evne til at skabe forandring på længere sigt. For når vi kigger tilbage, er det både foruroligende og forunderligt at se, hvor meget verden forandrer sig i løbet af en generation.

Rygning er et godt eksempel. Tidligere måtte man ryge hvor som helst og når som helst. Men henover to generationer er vi nu nået et punkt, hvor rygeforbud ikke bare er velset, men nærmest allerede tages for givet. Eller tænk på, hvordan meget samfundets holdning har ændret sig i forhold homoseksualitet eller økologi gennem de sidste 30-40 år. Og hvor meget #metoo-bevægelsen forhåbentlig kommer til at betyde for fremtidens ligestilling.

Start i din egen baggård

Store samfundsforandringer slår først igennem, når tilpas mange mennesker ændrer deres handlemønstre. Og lige så let det er at se effekten af disse store bølger, lige så svært er det at se præcis, hvad der satte dem i gang. Og hvis man sætter sig for at spore dem, kan man let blive overrasket over de små og ydmyge handlinger, der satte bevægelsen i gang.

Mads Boserup Lauritsen er et dejligt jordnært eksempel på, hvordan man kan starte med at ændre på nogle små, meget håndgribelige ting i sin egen hverdag – og være med til at skabe en hel bevægelse.

I 2011 boede Mads med sin familie på 3. sal på Nørrebro og savnede at have en have. Men det var helt urealistisk for ham at købe en nyttehave, for han var småbørnsfar med fuldtids-pendlerjob. Han tog på arbejde klokken halv otte og kom hjem klokken fem og skulle også nå at hente børn og købe ind. Og så er svært at få tid til at køre til Amager for at dyrke grøntsager, selvom det kun er fem kilometer væk.

I stedet satte han sig for at lave en taghave på skraldeskuret i deres gård. Han slæbte fem plantekasser derop uden at spørge om lov, fordi han tænkte, at det var nemmere at få tilgivelse end tilladelse. I starten var det bare hans lille projekt, men det gav en del god

BL_Revised.indb 154 09/05/2018 10.51

respons fra naboerne. Så året efter, da han var på syv måneders barsel, brugte han rigtig meget tid i gården på at udvide haven og snakke med naboerne og minde dem om, at de bare skulle gå op og tage nogle tomater. Og efterhånden blev flere og flere af naboerne også engageret i haven, der voksede til over 35 plantekasser med tomater, bønner, radiser og græskar, højbede med krydderurter, hønsehus og fælleskompost.

Mads understreger, at haven aldrig ville være blevet til noget, hvis det ikke var fordi, det lå i hans egen baggård. På den måde kunne han nemt lige tjekke kasserne og vande et par af dem, når han alligevel skulle ned med skraldet. Han møder tit nogen dernede, og så aftaler de at mødes til en haveaften, hvor de går og hygger og drikker en øl.

Der var ingen af dem, der vidste særligt meget om at dyrke grøntsager, så de begik masser af fejl. Et år slog halvdelen af høsten fejl. Men undervejs gik det op for Mads, at haven ikke bare handlede om at producere fødevarer. Det handlede om fællesskabet. Haven blev et samlingspunkt for gården, hvor beboerne kan mødes. Småbørnsforældrene kan have deres børn til at sidde i sandkassen, mens de selv laver lidt havearbejde. Beboerne er begyndt at spise sammen og bruge grøntsagerne fra haven. De mødes, fordi de deler en baggård og har en fælles interesse. På den måde kan noget så simpelt som tomater få folk, der normalt ikke ville snakke sammen, til at lære hinanden at kende.

For Mads voksede projektet efter et par år ud af baggården. I 2013 begyndte han at lave konsulent-opgaver med at lave byhaver rundt om i København, og i februar 2014 sagde han sit job op og satte alt ind på at gøre karriere som bybonde med virksomheden TagTomat. Nu er han blevet eksperten, der hjælper andre med at skabe grønne fællesskaber i byen. Og på den måde er han også i det helt store perspektiv med til at sprede grøn bevidsthed og fingerfærdighed blandt byboere, der pludselig begynder at kompostere, spise flere grøntsager og skabe nye fællesskaber mellem naboerne.

Nærhedsprincippet

Et andet eksempel på, hvordan mange små handlinger kan have stor effekt, er historien om den franske landsby Le Chambon-sur-Lignon. I denne lille by hjalp indbyggerne mere end 5.000 flygtninge, blandt dem mange jødiske børn, med at undslippe nazisternes

BL_Revised.indb 155 09/05/2018 10.51

forfølgelse under Anden Verdenskrig. Historien om landsbyboernes stille vovemod og næstekærlighed er blevet filmatiseret og genfortalt i utallige bøger, men de færreste af bøgerne forklarer, hvad der fik disse helt almindelige franskmænd til at sætte alt på spil for mennesker, de aldrig havde mødt før.

Mange af beboerne i Le Chambon var huegenotter, en særlig kristen forgrening, der selv har været udsat for religiøs forfølgelse gennem mange hundrede år. Og anført af to veltalende og engagerede lokale præster havde de op gennem 1930'erne hjulpet flygtninge fra diktaturerne i Mussolinis Italien og Francos Spanien. Så på den måde havde landsbyboerne både den rette indstilling og den fornødne erfaring til at hjælpe flygtninge.

Så da strømmen af flygtninge fra Tyskland og resten af Europa tog til, begyndte de to præster at mobilisere de lokale familier til at tilbyde gemmesteder og mad til de gennemrejsende flygtninge. Da tyskerne overtog kontrollen over Sydfrankrig, blev begge præsterne arresteret og sendt i koncentrationslejre. Præsternes koner overtog organiseringsarbejdet og fortsatte, hvor præsterne havde sluppet. Men det er én ting at hjælpe flygtninge, når man ikke selv risikerer at bringe sig selv og sin familie i fare. Det er noget ganske andet, når man risikerer at få besøg af det tyske politi og blive straffet for at hjælpe jødiske flygtninge. Så landsbyboerne turde ikke længere hjælpe af frygt for at komme til at dele de to præsters skæbne. Forpligtelserne overfor deres familier vejede tungere end den mere abstrakte moralske forpligtelse til at hjælpe de jødiske ofre. De slog blikket ned og takkede nej, når de to kvinder bad om hjælp.

Men flygtningene kom alligevel, uanset om landsbyen var klar til dem eller ej. Og inden længe stod præstekonerne med flere flygtninge, end de havde plads til. Så gik de to kvinder ud igen. For eksempel kunne de besøge en landmand, som tidligere havde takket nej til at huse flygtninge. Men til forskel fra sidst, tog de denne gang en ældre jødisk mand med. Sulten, træt og dårligt klædt til at modstå vinterkulden. Og de spurgte landmanden: "Vil du ikke give vores ven et varmt måltid mad og en vinterfrakke og vise ham vej til den næste landsby?" Eller de tog en lille familie med og spurgte, om ikke landmanden ville give familien et tæppe, en skål suppe og lade dem sove i laden et par dage, før de tog videre mod den schweiziske grænse.

BL_Revised.indb 156 09/05/2018 10.51

Landmanden stod nu overfor rigtige, levende mennesker. Desperate mennesker på flugt uden mad eller tag over hovedet. Mennesker, der så ham i øjnene og afventede hans dom. Og landmanden vidste med sig selv, at disse menneskers skæbne afhang af hans villighed til at hjælpe.

Når landsbyboerne mødte disse flygtninge ansigt til ansigt, var der kun få, der afviste at hjælpe. Det var ikke mindre farligt end før, men først da de havde set, hvem de hjalp, besluttede de sig for at gøre det.

Når først de enkelte familier i landsbyen havde hjulpet én gang, var de som regel villige til at hjælpe igen. Og igen. Det var først, da de begyndte at handle, at de begyndte at følge deres overbevisning. De blev så at sige overbevist af deres egne handlinger, snarere end gennem en abstrakt moralsk erkendelse om, hvad der var det rigtige at gøre. Det var først, da flygtningene holdt op med at være en abstraktion – en statistik eller en nyhed i avisen – men blev til rigtige, levende mennesker ved deres dør, at landsbyboernes sympati og engagement blev vakt. Det var først dér, de fandt modet til at handle på deres overbevisninger.

Handling kræver nærhed

Det er nemt at være tro mod sine værdier, når det bare er brede erklæringer og store armbevægelser. Men først når det bliver konkret, nært og specifikt, at ens værdier virkelig kommer på prøve. Som digteren William Blake sagde: "Den, som vil gøre godt mod andre, må gøre det i små og specifikke dråber. At sige, at man gør noget til alles bedste, er kun en undskyldning for slynglen, hykleren og smigreren."

Det er gennem små, konkrete handlinger snarere end gennem abstrakte erkendelser, vi finder modet til at følge vores overbevisninger. Og når vi først er begyndt at handle, bliver det meget lettere at fortsætte. For handling vækker håb. "Det er kun, når vi føler, at vi kan gøre noget selv, at vi kan håbe," skriver forfatteren Rebecca Solnit: "Håb er ikke en lotto-kupon, som du kan sidde og føle dig heldig med i sofaen. Håb er en økse, som du kan bryde døre ned med. Håb kalder på handling."

BL_Revised.indb 157 09/05/2018 10.51

Det var præstekonernes vedholdenhed, der vækkede bølgen af mange små, gode handlinger i landsbyen. Men hver af disse handlinger var med til at forstærke og fastholde bølgen og inspirere til nye handlinger. Og efterfølgende krævede det et særdeles finmasket makroskop at se, hvor de enkelte små handlinger sluttede og den store samfundsforandring begyndte. For når det kommer til stykket, er det en og samme ting.

Hvis du vil sætte en bølge af gode, håbefulde handlinger i gang, og dermed skridt for skridt trække samfundet i en positiv retning, så gør som Mads – og som de to præstekoner gjorde det: Gør det selv. Og gør det nemt, nært og konkret for andre at være med.

BL_Revised.indb 158 09/05/2018 10.51

Hvad er meningen med det hele?

BL_Revised.indb 159 09/05/2018 10.51

EKSPERIMENT:

Folkets valg

Vi blev meget inspirerede af den makroskopiske tankegang, så snart vi hørte om den – og sidenhed har vi også mange gange oplevet, hvordan det makroskopiske blik også har hjulpet mange andre til at forstå deres projekter og hverdagshandlinger i et større perspektiv. Så det havde vi lyst til at udforske nærmere. Spørgsmålet var bare, hvordan vi kunne designe et eksperiment, der handlede om at træne det makroskopiske blik.

Ideen begyndte at tage form i sensommeren 2011, da der var ca. et halvt år tilbage af den daværende regerings valgperiode, og medierne længe havde spekuleret over, hvornår Lars Løkke Rasmussen mon ville udskrive folketingsvalg. Så vi vidste, at der var valg på vej – og vi kunne med ret stor sikkerhed forudsige, at mediedækningen nok ville fokusere på 'præsidentvalget' mellem statsministerkandidaterne og nogle særligt udvalgte enkeltsager, der sikkert ville sætte gang i masser af verbale boksekampe, men næppe ville handle særligt meget om det, vi egentlig syntes, der var behov for at diskutere. Nemlig hvad det helt grundlæggende er for et land og en fremtid, vi gerne vil skabe – og hvordan vi hver især som borgere også kan være med til at få det til at ske. Vi fik den ide at 'hacke'

BL_Revised.indb 160 09/05/2018 10.51

den kommende folketingsvalgkamp ved at lave et eksperiment, der satte fokus på alle de små hverdagsvalg, vi som borgere hver især træffer, og hvordan de også er med til at påvirke samfundet.

Derfor gik vi i gang med at udvikle vores egen valgkampagne, som vi ville udskrive præcis samme dag, som statsministeren trykkede på valgknappen. Vi kaldte kampagnen Folkets Valg for at understrege, at vi – folket – ikke bare påvirker samfundet, når vi sætter vores kryds hvert fjerde år, men også gennem alle de små valg vi træffer i hverdagen.

Kampagnen bestod af 20 spørgsmål, vi ville stille under valgkampen. Vi fik sat en SMS-service op, som folk kunne tilmelde sig. Så hver dag fra valget blev udskrevet til selve valgdagen, modtog deltagerne et nyt spørgsmål på mobilen klokken 11. Vores mål var at give frisk inspiration til frokostsamtalerne landet over, så danskerne ikke længere bare diskuterede, hvilken statsministerkandidat eller blok de ville stemme på, og hvem der havde gjort det bedst i medierne – men i stedet ville begynde at øve deres makroskopiske blik og forholde sig meget mere grundlæggende til, hvilken betydning deres egne valg i hverdagen havde for samfundsudviklingen.

Hvert spørgsmål var en fyndig tankevækker henvendt direkte til modtageren med fokus på den enkeltes egne vaner, livsvalg og hverdag. Hvis man havde lyst, kunne man klikke sig videre ind på et blogindlæg, hvor man kunne læse vores tanker bag spørgsmålet til yderligere inspiration eller provokation. Spørgsmålene handlede om alt det, der aldrig rigtigt bliver diskuteret i valgkampen: Alle de uudtalte antagelser, der ligger bag de store politiske linjer, og som er med til at skygge for alt det, vi selv kan gøre som borgere. Og som ofte står i vejen for at snakke om, hvad det er for et samfund, vi sammen ønsker at skabe.

Men som altid meldte både verden og virkeligheden sig på banen, inden vi nåede at få gjort det hele klar. Dagen før valget blev udskrevet, havde Nadja opsnappet, at det nok var nu – og lige i de dage var Andreas på et kursus i permakultur og havde ikke mulighed for at gøre så meget. Det var kritisk. For selvom vi var rigtig langt med både ideen og konceptet og havde fået sat vores SMS'service op, havde vi ikke nået at offentliggøre ideen endnu, så kampagnen kunne nå at sprede sig, og deltagerne kunne modtage de første SMS'er

BL_Revised.indb 161 09/05/2018 10.51

helt fra starten. Vi havde også kun i store træk besluttet os for, hvad spørgsmålene skulle være. Vi havde godt været klar over, at der ville blive udskrevet valg snart – men vi havde alligevel ikke været forberedt på, at det var SÅ snart. Men nu var det nu – og hvis vi ikke satte eksperimentet i gang til denne valgkamp, risikerede vi at måtte vente fire år, til der var folketingsvalg igen. Det var for ærgerligt.

Så Nadja arbejdede alt, hvad remmer og tøj kunne holde ud fra det, vi havde nået at udvikle. Og nåede akkurat at blive klar nok til, at Borgerlyst kunne udskrive Folkets Valg, netop som statsministeren udskrev folketingsvalg klokken 11.

Trods den snublende og overrumplende start nåede ca. 200 deltagere at tilmelde sig SMS-servicen, mange flere fulgte med på nettet, og vi fik mange tilbagemeldinger om, at spørgsmålene havde sat gang i gode samtaler. For eksempel da vi en af dagene spurgte deltagerne, hvilket spørgsmål de syntes, der manglede at blive stillet, og en deltager skrev: "Hvad er du i tvivl om?" Hun savnede mest af alt plads til tvivl, til at begå fejl, til at forbeholde sig retten til at blive klogere. Ikke bare i valgkampen og hos politikerne, men også hos alle os andre og til hverdag. For hvis der ikke er plads til tvivl, hvordan skal vi så kunne lære noget? Og i sidste ende var det præcis denne form for tanker, som vi havde håbet, Folkets Valg kunne inspirere til.

BL_Revised.indb 162 09/05/2018 10.51

FOLKETS VALG. SPØRGSMÅL # 15. NADJA: 10. SEPTEMBER 2011

Hvilke grundlove lever du efter?

Én ting er grundloven-grundloven. Den der fine gamle sag, der med laksegl og skrøbeligt pergament opbevares yderst forsvarligt, fejres hver 5. juni og kun opdateres ved meget sjældne lejligheder.

Én helt anden ting er de grundlove, vi hver især lever efter. Dem, der gør os til dem, vi er. For det er jo vidt forskelligt, hvordan vi hver især definerer kriterierne for at være et 'godt menneske' og sætter barren for, hvad det vil sige at behandle andre 'ordentligt' og gøre 'det rigtige'. Vi ved især godt, hvad vi "aldrig kunne finde på at gøre", hvad der "aldrig ville falde os ind", og "hvornår vi overskrider vores egne grænser". Og har det meget hurtigt med at sige 'man' om de ting. "Det kan MAN da ikke", siger vi – og mener i virkeligheden, at det ville vi aldrig selv drømme om at gøre.

Men vi kender ikke nødvendigvis de andres udgangspunkter, verdenssyn og standpunkter. Og derfor bliver vi ofte overraskede over, at de tænker og handler, som de gør. "Hvordan kan de dog finde på dét?", "Dén havde jeg slet ikke set komme" eller "Hvad tænker de dog på?", spørger man hovedrystende, uforstående, forfærdet sig selv og sine meningsfæller. Og glemmer helt, at dem man er uenig med i lige så høj grad prøver at gøre det rigtige og det gode ud fra deres eget verdenssyn. At de handler helt korrekt efter deres egne grundlove. Og synes, man selv gør en masse uforståelige ting.

Men hvor kommer de fra – de der grundlove, ideologier eller verdenssyn, vi hver især handler efter? Hvorfra vor verden går?

Hvilke grundlove lever du efter?
Har de ændret sig med alderen?
Har du nogen sinde brudt en af dine egne grundlove – og hvad skete der så?

BL_Revised.indb 163 09/05/2018 10.51

FOLKETS VALG. SPØRGSMÅL # 2. ANDREAS: 28. AUGUST 2011

Hvilke muligheder har du udelukket?

Livet består af en række hændelser, som vi ikke helt er klar til, men som vi bliver nødt til at forholde os til alligevel. Dårligt vejr, vand i kælderen, sygdom, forelskelser, skænderier, inspiration, bedrag, fejltagelser, fristelser, forvirring, fyring, begejstring og meget andet. De sætter hverdagen ud af kraft og giver dermed plads til noget nyt.

Når de ukontrollérbare hændelser rykker os ud af vores vante rammer, bliver vi konfronteret med alle de valg, vi har truffet gennem tiden. Alle de valg vores hverdag bygger på. Var det nu også de rigtige beslutninger?

Det er i disse usikre øjeblikke, vi med et sug i maven oplever livets fulde dybde. Hvor alt er muligt igen, og vores valg står ligeværdigt side om side med muligheder, vi havde glemt eller opgivet for længe siden. Som blomster på en solbeskinnet eng, uplukkede og afventende.

Men selvom vi aldrig er klar til dem, er der stor forskel på, hvordan vi reagerer, når de usikre øjeblikke indfinder sig. Vores første indskydelse er som oftest at skyde det fra os med en hovedrysten eller et stille gys: Tænk at skulle forholde sig til alle disse valg igen. Al den usikkerhed! Og vi kaster os straks ud i at få vores sikre hverdag tilbage på sporet igen. Men somme tider er vores stræben efter den vante hverdags sikkerhed forgæves, uanset hvor hårdt vi prøver, og vi må forholde os til, at vores liv er i forandring – nok engang. Og vi bliver nødt til at leve i usikkerheden.

Det er sundt at prøve at konfrontere sin usikkerhed engang imellem, også når man ikke er tvunget til det. Så lige nu og her er vores opfordring til dig: Prøv at leve i dette usikre øjeblik for en stund og kig ud over de mange blomstrende muligheder derude:

BL_Revised.indb 164 09/05/2018 10.51

Hvis du gerne vil træne dit makroskopiske blik, anbefaler vi:

De bedste, mest langtidsholdbare og mest begejstrende projekter er typisk dem, der fungerer på alle tre makroskopiske niveauer. Det er vigtigt, at man nemt kan forstå, hvorfor en ide er vigtig i det helt store perspektiv, hvordan man selv nemt kan komme i gang med at gøre noget og tror på, at der er et velfungerende fællesskab, der gør det nemt at løfte i flok.

Derfor er det en god ide at kigge grundigt på de tre makroskopiske cirkler – og stille dig selv forskellige spørgsmål, der hjælper dig med at afdække de tre niveauer. Stil dig selv spørgsmålene, eller få en ven til at stille spørgsmålene og lytte opmærksomt til dig – eller brug spørgsmålene som en samtalemenu, hvis du skal til at samarbejde med andre om projektet, og I har brug for at tage nogle af de svære samtaler om jeres fremtidige samarbejde.

BL_Revised.indb 165 09/05/2018 10.51

Nær:

- *Hvilken af dine egne længsler kan ideen være med til at indfri?*
- *Hvilken konkret oplevelse eller situation ansporede ideen?*
- *Hvilke særlige kompetencer eller erfaringer kan hjælpe dig i arbejdet med ideen?*
- *Hvad håber du, ideen kan gøre for dine nærmeste?*
- *Hvad gør dig glad, når du tænker på ideen?*
- *Hvilken opgave glæder du dig mest til at gå i gang med?*
- *Hvorfor har du så svært ved at komme i gang?*
- *Hvad håber du at lære undervejs i dit arbejde med ideen?*
- *Hvilke af dine egne dårlige vaner, kan du selv blive nødt til at ændre, hvis ideen udvikler sig, som du håber?*
- *Hvad håber du, andre kan lære af dig, hvis de følger dit arbejde med ideen?*
- *For hvis skyld sætter du gang i dette projekt?*
- *Hvilke hverdagshandlinger gør du i forvejen for samfundets, miljøets eller det fælles bedstes skyld? Hvordan adskiller denne ide sig fra det?*

Fælles:

- *Hvorfor findes dette fællesskab ikke allerede?*
- *Hvor store er frihedsgraderne i det fællesskab, du er ved at udvikle?*
- *Kan alle være med i fællesskabet? Hvor mange regler er der brug for? Og kan man være med, hvis man er uenig med dig?*
- *Hvem ville være dit drømmehold, hvis du skulle bygge dette fællesskab sammen med andre? Hvad er det, de kan, som du ikke selv kan? Og hvorfor er det vigtigt?*
- *Hvad er det første skridt, der udvikler projektet fra at være dit projekt til at blive et fælles projekt?*
- *Hvilke fællesskaber trives du godt i – hvorfor fungerer de så godt for dig? Og hvad kan du lære af det i forhold til dit projekt?*
- *Når nu ideen er så god – hvorfor har den så ikke allerede spredt sig?*

BL_Revised.indb 166 09/05/2018 10.51

Fjern:

- *Hvad er meningen med det hele?*
- *Hvis du skulle svinge dig op på de helt høje nagler – hvad vil projektet så betyde for verden?*
- *Hvorfor er det her projekt så vigtigt, at du vælger at bruge tid og kræfter på lige netop det?*
- *I den bedste af alle verdener – hvor langt ender projektet så med at sprede sig? Hvad skal der ske, og hvad skal ændres, før det kan lade sig gøre?*
- *Hvis projektet skulle være med til at opfylde et af FN's verdensmål – hvilket verdensmål skulle det så være?*
- *Hvad længes du mest efter i vores samtid?*
- *Hvordan matcher det dit projekt?*

BL_Revised.indb 167 09/05/2018 10.51

Begejstring er først hel, når den bliver delt

Jeg har altid været en ret indadvendt person. Jeg har aldrig brudt mig om smalltalk og at tage til fester, hvor jeg ikke kendte nogen på forhånd. Jeg synes samtaler er sjovest, når man sammen kan tage fat på de store og svære emner, men jeg havde svært ved at nå til det punkt i en samtale, hvor der var plads til at stille den slags spørgsmål. Det var en af grundene til, at jeg tændte så meget på ideen med samtalesaloner. Det var en måde at starte samtalerne direkte med de store emner uden, at alle de kedelige introduktioner og smalltalk.

Så selvom det var fint at kunne sige, at vi ville genopfinde den danske samtalekultur, så handlede det mest af alt om mit eget, helt personlige behov for at øve mig i at snakke med folk på nye måder. Men de første par gange vi eksperimenterede med at afholde samtalesaloner, endte det ironisk nok med, at jeg alligevel stod udenfor samtalerne, fordi jeg som initiativtager og vært også skulle holde øje med tiden, byde nye gæster velkomne og sørge for, at alle faldt godt i snak med hinanden.

Det var først til vores anden samtalesalon, at jeg selv fik lejlighed til at deltage i samtalerne på lige vilkår med de øvrige deltagere. Salonens tema var Gødning. For på samme måde som planter har brug for gødning for at kunne spire, så har vi mennesker også brug for gødning, der giver os energi, inspiration og drivkraft til at udvikle os og føre vores projekter ud i livet. Det første spørgsmål på den første samtalemenu lød derfor kort og godt: ”Hvorfor smitter begejstring?” Vi var tre, der delte en menu, og vi nåede aldrig længere end dette første spørgsmål, mens vi prøvede at afdække begejstringens smittende væsen. Det var en utroligt inspirerende samtale, hvor det tætteste vi kom på en konklusion, var en slags aforisme: ”Begejstring er først hel, når den bliver delt.”

BL_Revised.indb 168 09/05/2018 10.51

Sagt på en anden måde: Begejstring er som en virus. Den eneste måde, den kan overleve på, er ved at smitte andre. Hvis vi ikke deler vores begejstring, kan det let ende med, at vi dræber den.

Det var en stor erkendelse for mig. Som indadvendt jyde har jeg aldrig været god til at dele min begejstring. Jeg har været bange for, at det var for anmasende at dele min – indrømmet, ofte ret nørdede – begejstring med andre, der måske ikke delte samme entusiasme. Så jeg endte ofte med at censurere min egen begejstring – både af frygt for at den skulle ende som en form for overgreb på andres opmærksomhed eller tålmodighed. Men mindst ligeså meget fordi jeg var nervøs for, at jeg ville blive til grin, hvis jeg viste min ublu og oprigtige begejstring for noget, som andre ikke lige kunne se det spændende ved.

Men under den samtale indså jeg, at jeg risikerer helt at dræbe min begejstring og borgerlyst, hvis jeg holder den for mig selv af frygt for, at andre vil pille den ned. For hvis jeg ikke engang tør dele min begejstring, hvordan skal jeg nogensinde kunne handle på den?

Og i samme øjeblik gik det op for mig, at jeg i denne samtale netop havde turdet dele min begejstring med to vildt fremmede mennesker, som jeg aldrig havde mødt før. Og jeg havde taget imod og forstærket deres begejstring mere åbent og ærligt, end jeg ellers ville have gjort. Og jeg kunne se, at det ikke bare var en tilfældighed, at vi havde turdet åbne op overfor hinanden. For noget lignende var sket i de samtaler, som de andre salondeltagere havde haft.

Det var altså samtalesalonen, der havde gjort det. Det var den måde at strukturere samtalerne på, der havde givet plads til, at vi kunne dele vores begejstring. Det var i det øjeblik, at jeg vidste, at det virkede. At samtalesalonerne ikke bare kunne dække mit eget personlige behov for bedre samtaler, men at det rent faktisk kunne gøre en forskel for andre. Og dér blev min egen begejstring for, hvad vi kunne skabe med Borgerlyst, for alvor vakt.

BL_Revised.indb 169 09/05/2018 10.51

Dyrk den gensidige mesterlære

***Undren**: Hvordan styrker vi den frie krydsbestøvning og gør det nemmere for os at lære af hinanden?*

***Eksperiment**: Træffetid. To timer hver uge, hvor vi sad klar til at hjælpe borgerlystne nybegyndere videre med deres ideer.*

***Vigtigste læring**: Hvor meget vi selv lærte af at hjælpe andre videre med deres projekter. Og hvor givtigt det var for vores samarbejde, når vi oplevede hinanden hjælpe gæsterne videre. Der var rigtig mange vigtige pointer og aha-opdagelser, vi havde glemt, men som nu dukkede op til overfladen. Og hvor vigtigt det er at omgive sig med nybegyndere, efterhånden som man selv udvikler sig fra nybegynder til ekspert.*

***Det blev helt afgørende for Borgerlysts videre udvikling**: At vi fik snakket med så mange andre typer initiativtagere og borgere, der var helt anderledes end os selv – for det gav os en meget bedre fornemmelse af det samlede borgerlystne landskab.*

BL_Revised.indb 170 09/05/2018 10.51

Vi lærer alle på forskellige måder. Prøv at tænke tilbage på dine bedste oplevelser med at lære noget nyt. Hvor og hvordan foregik de? Hvem lærte du noget af, og hvad gjorde de, der fungerede så godt for dig? Det kan sagtens være, du opdager, at du lærer bedst på forskellige måder i forskellige sammenhænge. Alt afhængig af, hvad du skal lære. At du bedst lærte matematik på én måde, tegning på en anden og swingdans på en tredje.

Den amerikanske forfatter Kio Stark har skrevet den glimrende bog Don't Go Back To School, der netop handler om, hvordan man kan lære nyt uden at skulle tilbage på skolebænken. Hun forklarer, at der overordnet set er to bredt definerede tilgange til at lære. Enten gør man ting for at lære dem, eller også lærer man ting for at gøre dem. Det kan lyde besnærende simpelt, men forskellen ligger i, hvad der motiverer én til at lære nyt: Vil du for eksempel gerne lære at programmere, fordi du gerne vil mestre computeren og forstå alt om, hvordan den virker? Eller vil du gerne lære at programmere for at kunne lave et bestemt program, som skal løse et problem, du står med lige nu?

I begge tilfælde er det som regel en god ide at have et konkret projekt, du kan afprøve din nye viden og dine nye færdigheder på. Så kan du nemlig skabe dit eget lille laboratorium, hvor du kan lege dig frem til nye løsninger. Det kan være alt fra at lave en film, designe en stol, arrangere en konference, starte en virksomhed eller plante tomater. Et godt projekt giver dig et klart defineret mål og følelsen af, at det skrider fremad, efterhånden som du lærer nye færdigheder, som du kan bruge til at gøre det endnu mere spændende og sjovere. Det giver dig en umiddelbar og aktiv kontekst, hvor du kan afprøve din viden og dine færdigheder. Det er ikke alene er en god motivation, men kan også være med til at gøre dine resultater mere synlige for andre.

Noget af det vigtigste ved at lære noget nyt udenfor skolen er at erkende, at vi ikke lærer alene. Når folk siger, at de er selvlærte eller autodidakte, betyder det meget sjældent, at de har siddet helt alene og arbejdet med noget. Som Kio Stark siger: "Det første, du skal gøre, er at tage 'auto' ud af 'autodidakt'."

Et af de bedste udgangspunkter for denne 'didaktik' er at snakke med mange forskellige mennesker om din ide og det nye felt, du skal til at udforske. Vend det med dine venner

BL_Revised.indb 171 09/05/2018 10.51

og bekendte. Med eksperter, der har relevant viden indenfor feltet, og selvfølgelig med dem, dit projekt henvender sig til.

Borgerlyst som gensidig mesterlære

Under udviklingen af Borgerlyst var vi så heldige at have hinanden at dele vores tanker, forundringer og frustrationer med undervejs. Men det har også været en stor del af vores læring, at vi har snakket med virkelig mange meget forskellige mennesker om de håb, bekymringer og ideer, der lå bag Borgerlyst. Hele vejen igennem har vi opsøgt eksperter og projektmagere – nogle kunne hjælpe os med at blive klogere på politik, demokrati og civilsamfund, andre vidste en masse om sociale medier, nye mødeformer, frivillighed og aktivisme. Atter andre havde selv sat projekter i gang og kunne fortælle os om alle de op- og nedture, der foregår bag kulisserne på ethvert projekt, og som man som nyslået initiativtager kan finde meget trøst og inspiration i at høre om. Og mens vi hele tiden blev klogere af at lytte til andre, satte vi selv eksperimenter i gang for at mærke på egen krop, hvordan det var at udvikle vores ideer fra tanke til handling. Hvornår det gjorde ondt, og hvornår det var herligt. For som Stark siger, er det altid godt at have et godt konkret projekt eller eksperiment som udgangspunkt for sin egen læring.

Vi var ekstremt taknemmelige overfor alle dem, der tog sig tid til at snakke med os. Og samtidig bemærkede vi et interessant mønster: Selvom vi helt klart havde følelsen af, at de gjorde os en stor tjeneste, var der næsten altid en indbygget gensidighed. De læremestre, vi opsøgte, fik tilsyneladende også meget ud af at lære fra sig. For vores spørgsmål fik dem til at fortælle om deres erfaringer på nye måder, så de også selv fik nogle nye erkendelser undervejs.

Denne gensidige mesterlære viste sig at blive en meget central del af Borgerlyst. For ikke alene fortsatte vi selv med at opsøge nye læremestre alt efter, hvad vi havde brug for at lære for at kunne udføre vores næste eksperimenter. Vi bevarede også kontakten til mange af de andre, der den dag i dag stadig følger Borgerlysts og vores nye projekters udvikling tæt.

Efter de første par år skete der noget lidt overraskende. Pludselig blev vi nu selv opfattet som eksperter, som nye initiativtagere inviterede på sparringskaffe. Egentlig var det ikke

BL_Revised.indb 172 09/05/2018 10.51

så mærkeligt. For tilsammen havde vi brugt langt mere end de 10.000 timer, det siges at kræve før man mestrer noget nyt, og vores mange samtaler med eksperterne havde givet os et stærkt og meget mangfoldigt netværk af engagerede hjælpere. Så faktisk kunne vi nu hjælpe andre rigtig godt videre. Vi havde bare ikke tænkt over det selv, før henvendelserne begyndte at tikke ind.

Det er blevet til mange kopper kaffe gennem årene. Vi havde lige selv oplevet, hvor vigtigt det var, at andre hjalp os videre, og vi ville gerne give alt, hvad vi kunne tilbage til det borgerlystne økosamfund ved at hjælpe andre godt i gang. Smukkere, mere ligeværdigt og enklere bliver det næsten ikke.

Kaffemødernes indbyggede paradoks

Men desværre er der et stort indbygget paradoks i den gensidige mesterlære: For lige så glade – og smigrede – vi blev for alle henvendelserne, ligeså svært blev det efterhånden at finde tiden til de mange kaffemøder. Alene den tid, vi efterhånden brugte på at læse de mange henvendelser, udviklede sig til en tidsrøver, vi dagligt skulle forholde os til. Og det var en udfordring, hvis vi også stadig skulle have tid til det, der egentlig var meningen med det hele: Selv at skrive, holde samtalesaloner og sætte nye eksperimenter i gang. Initiativer, der krævede, at vi havde uforstyrret, sammenhængende tid til at snakke sammen, fordybe os, filosofere og gøre tingene the long, hard, stupid way.

Den slags lader sig ikke gøre med overfyldte kalendere – uanset, hvor vigtige og inspirerende de mange kaffemøder så i øvrigt var. Men samtidig var det vigtigt for os at bevare åbenheden og imødekommenheden og tilbyde vores hjælp og sparring og rådgivning til dem, der havde brug for den. For det huede os ikke kun at sige ja til de mest erfarne, de netværksblåstemplede eller dem, der umiddelbart fremstod mest tjekkede. For det var ofte de andre, der havde mest brug for vores hjælp eller viste sig at have gang i det mest spændende og nyskabende, selvom de ikke lige formulerede sig på en måde, der umiddelbart vakte genklang.

Det begyndte at nage. Hvordan kunne vi på en gang bevare åbenheden og dyrke vores lyst til at hjælpe andre initiativtagere godt i gang – og samtidig undgå, at kaffeaftalerne slugte al vores tid?

BL_Revised.indb 173 09/05/2018 10.51

EKSPERIMENT:

Træffetid

De overvejelser udviklede sig i vinteren 2013 til eksperimentet Træffetid. Hver mandag mellem 16 og 18 sad vi klar på en café. Enhver, der havde brug for et borgerlystent råd, gerne ville vende nogle ideer med os eller bare havde lyst til at møde os, var velkomne til at kigge forbi i dét tidsrum. Det kostede ikke andet end den kop kaffe, de selv købte i baren. Der var ingen tidsbestilling, så nogle gange fik en enkelt person vores fulde opmærksomhed i to timer, andre gange var der så mange gæster, at det endte i en borgerlysten rundbordssamtale.

Efterhånden som gæsterne dukkede op, gav vi dem intensiv spontansparring. Det kunne være stort og småt – alt fra helt konkrete projekter, de havde brug for hjælp til at komme videre med til nogle mere grundlæggende samtaler om at være borger og menneske i dagens Danmark.

Vi havde jo i sagens natur ikke haft mulighed for at forberede os, men lyttede opmærksomt og bød ind med dét, der lige faldt os ind. Det viste sig at være meget mere, end vi selv var klar over. For ofte stod gæsterne overfor mange af de samme faldgruber, som vi selv havde været igennem. Så når vi talte med de mange Træffetids-gæster, tog vi samtidig temperaturen på, hvordan borgerlysten trivedes derude. For det skiftede også alt afhængigt af konjunkturer, trends, kriser, buzzwords, strømningerne og den teknologiske udvikling. På den måde var Træffetid også med til at holde os friske, så vi ikke blev ved med at hænge fast i vores egne historier og erfaringer, men lige så stille fik et større og mere nuanceret billede af det borgerlystne landskab.

BL_Revised.indb 174 09/05/2018 10.51

Det var dejligt at kunne videregive vores erfaringer og blive inspireret af gæsterne, men det gav også plads til en helt ny form for gensidig mesterlære os selv imellem. For det var altid sjovt for os at høre, hvilke gode råd, redskaber og erfaringer den anden bragte på banen som svar på et spørgsmål, vi begge var blevet stillet. Meget af vores gamle tankegods dukkede op på ny. Forkastede ideer fik nyt liv og satte gang i samtaler, vi ikke havde haft længe. Mange af de begreber og metoder, der i dag er Borgerlysts kernegods, blev nævnt henkastet eller skitseret første gang under Træffetid og skabte helt uventet grundlaget for de næste mange ugers ideudvikling. Selvom det egentlig ikke var formålet med eksperimentet, viste det sig samtidig at fungere som Borgerlyst-teambuilding og teamudvikling af højeste og mest intense klasse.

Nogle af de mest pudsige oplevelser fra Borgerlyst-tiden opstod også netop til Træffetid. For vi anede jo ikke, hvem der dukkede op og kunne ikke tage for givet, at de vidste, hvordan vi så ud. Så vi opøvede nogle meget imødekommende smil, så ingen, der trådte ind på cafeen kunne være i tvivl om, at man gerne måtte henvende sig til os med stort og småt. Det betød, at en del cafe-gæster, der egentlig bare skulle have drukket kaffe, endte spontant til Træffetid hos os, fordi vi faldt i snak, når vi spurgte, om de mon var kommet til Træffetid, og svaret egentlig var nej, men de alligevel ikke kunne lade være at spørge, hvad det mon gik ud på...

Mest kikset var engang vi var rykket udendørs i det dejlige vejr. To franske damer med rullekufferter styrede direkte hen til os, hvor vi smilede vores imødekommende "Skal I til Træffetid?"-smil. Wauw tænkte vi, da de målrettet slog sig ned – nu kommer de helt fra Frankrig. Med lidt sprogligt besvær spurgte vi interesseret til deres projekt. De forstod ikke rigtigt, hvad vi mente. Lidt usikre blev de faktisk. Skævede bekymret til hinanden. De havde ikke som sådan noget projekt. Det var der aldrig nogen, der havde sagt, ville blive forventet af dem... Der gik – alt for – lang tid, før vi forstod, at de troede, vi var deres AirBnB-værter, og de bare sad utålmodigt og ventede på, at vi ville overdrage nøglen til dem.

Men langt de fleste gæster var nu kommet meget målrettet til Træffetid langvejs fra for at vende en ide med os. Ofte var det meget rørende at være vidne til, for typisk var det allerførste gang, gæsterne satte ord på deres projekt, delte deres begejstring med andre. Det var deres allerførste borgerlystne mikroskridt op af engagementstrappen.

BL_Revised.indb 175 09/05/2018 10.51

Selvom Træffetid overordnet set var et virkelig vellykket eksperiment, var der selvfølgelig også udfordringer. Mange følte, at de skulle være 'klar' nok, inden de dukkede op – og holdt sig i stedet væk. Hvilket var synd, for vi startede altid bare samtalerne dér, hvor gæsterne var i deres borgerlystne kredsløb. Alle kunne komme, som de var. Men heldigvis var der også rigtig mange, der havde forstået det åbne koncept og kom forbi med helt sprøde nye ideer eller meget løse strøtanker.

En anden udfordring var de mange, der ikke kunne nå til Nørrebro mellem 16 og 18 på en mandag. Det var derfor, vi i første omgang besluttede at udgive den første Borgerlyst-bog – og sidenhen den reviderede udgave du lige nu sidder med i hånden. For bøgerne gør det nemt at holde en slags 'mini-træffetid' med sig selv, hvor og hvornår det lige passer. Og indeholder mange af de ting, vi gennem Træffetid har opdaget, at mange har brug for at høre mere om. Et mix mellem vores grundlæggende redskaber, tankegodset og vores personlige erfaringer.

Der var selvfølgelig også altid nogle gæster, vi ville ønske, vi havde kunnet fokusere mere på, end vi kunne, hvis der pludselig kom mange gæster. For selvom der næsten altid kom nogle vildt inspirerende rundbordssamtaler ud af det, når der var mange gæster – og gæsterne gensidigt også kunne inspirere hinanden meget, kunne vi selvfølgelig ikke koncentrere os helt så meget om hver enkelt, som når vi sad i to timer med en enkelt gæst. Men selvom vi måske ikke nåede i dybden lige netop til den første omgang Træffetid, var samtalen trods alt lang nok til, at både vi og gæsterne kunne fornemme, om der var basis for en dybere snak under færre øjne senere. Så det hjalp stadig på kalenderplanlægningen. I stedet for at skulle tage stilling til, hvem vi kunne nå at drikke kaffe med ud fra de mange mails, fik vi nu et langt bedre grundlag for at sætte aftaler op med de Træffetids-gæster, hvor vi nu kunne se, at vi virkelig ville kunne hjælpe.

Og endelig var der dem, der ikke ville risikere at komme hele vejen til Nørrebro og skulle sidde til Træffetid med flere andre. Som ville være sikre på at have vores udelte opmærksomhed, eller at ingen andre end os hørte om deres ide. Eller gerne ville have, at vi forberedte os, inden vi mødtes. Det har selvfølgelig altid været helt fint, og det gjorde vi gerne. Men nu hvor vi havde et helt gratis, åbent tilbud, blev det også meget

BL_Revised.indb 176 09/05/2018 10.51

lettere at sige, at den slags mere eksklusiv træffetid, der krævede både forberedelsestid og transport, så også kostede derefter. Og det udviklede sig hurtigt til at blive en fin lille forretning, der kunne finansiere nogle af de basale udgifter, der trods alt efterhånden også var med at drive Borgerlyst.

Det faldt så snublende nær at indføre tidsbestillinger, så alle kan være sikre på, at vi havde tid til dem – og vi ikke risikerede at spilde vores tid, hvis der ikke dukkede nogen op. Men så ville hele pointen med konceptet gå tabt. For så skulle vi alligevel tage stilling til, hvem vi ville prioritere og kalenderkoordinere, efterhånden som afbuddene og spontantilmeldingerne tikkede ind. Uden tilmeldinger sorterede deltagerne sig selv. Dem, der fik taget sig sammen til at komme af sted, var allerede et godt skridt på vej. Og de mandage, hvor vi sad klar til Træffetid, og der tilfældigvis ikke kom nogle gæster, blev en god anledning til lige at få vendt alt det, vi ikke fik snakket om, når vi arbejdede fokuseret i hverdagen.

Men vigtigst af alt: De mange træffetider gav os et uvurderligt indblik i de udfordringer og overvejelser, mange andre initiativtagere end os selv, gik og baksede med. Fra at have vores egne to vinkler på borgerlystens glæder og udfordringer, fik nu indblik i 100-vis af projekter og ideer. Det har skærpet både os og vores redskaber gevaldigt.

Hvis du selv vil igang med den gensidige mesterlære, er der nogle vigtige ting at være opmærksom på - både som mester og lærling. Nadja har skrevet nogle af sine bedste råd og erfaringer i logbogen på de følgende sider. Mest af alt handler det om at tage hinanden alvorligt og gøre sig umage.

BL_Revised.indb 177 09/05/2018 10.51

Gør dig umage

Vores vedholdende eksperimenter med Træffetid har givet os mulighed for at se en masse mønstre i initiativtageres udfordringer og projekteksplosioner og har hjulpet os til at fin-tune vores redskaber og modeller. Men vi har også lært en anden meget vigtig ting – nemlig, hvad der skaber de optimale rammer for gensidig mesterlære og gode sparringssamtaler. Og en af de vigtigste ting, som er så basal, at den nærmest er banal – og så alligevel er en sjældenhed i vores tid – er, at begge parter skal gøre sig umage.

Du kan som udgangspunkt godt gå ud fra, at dem, du har lyst til at kontakte, er ret åbne og imødekommende, når nogen spørger om hjælp og rådgivning. Det er dejligt, når ens erfaringer kommer nye talenter og spændende projekter til gode. Ikke mindst fordi man med en generations forskydning kan give noget tilbage efter al den hjælp, man selv fik som ung. Det er også tit forfriskende at få et helt nyt blik på sine egne ekspertiser og erfaringer. Det er sundt at blive stillet spørgsmål, man ellers aldrig er blevet stillet før eller opdage, at verden har forandret sig markant, siden man sidst nytænkte sit tankegods.

Men du er samtidig nødt til at have respekt for, at de bedste sparringspartnere ofte er meget travle mennesker, og at den tid de bruger på at drikke kaffe med dig, går fra den tid, de kunne have brugt på at videreudvikle deres egne projekter. De bedste modtager virkelig mange henvendelser, og kan i sagens natur ikke sige ja til alle, selvom de gerne ville. Så tag det ikke som en personlig fornærmelse eller afvisning af dit projekt, hvis de ikke har tid til at mødes med dig. Husk samtidig, at deres tid er en dyrebar gave, de giver dig, hvis de siger ja – så det mindste du kan gøre som tak er at have gjort dit hjemmearbejde ordentligt, inden du tager deres tid.

Det vil sige, at du har sat dig så meget ind i sagerne og deres virke til, at du kan stille gode, præcise spørgsmål. Alt for ofte spilder folk det første kvarters tid på at spørge til det allermest basale om projektet eller bede en remse sin livshistorie op. Ting, man nemt kunne have læst op på hjemmefra, og hvor eksperten sjældent kan tilføje noget

BL_Revised.indb 178 09/05/2018 10.51

nævneværdigt nyt, men bare lader en gammel grammofonplade køre. For eksempel starter folk meget ofte et møde med os med at spørge, om ikke vi lige kan fortælle lidt om, hvad Borgerlyst og Samtalesaloner går ud på. Det er en virkelig dårlig start på enhver samtale med os – for hvis vi har sat tid af til at mødes med folk, er det et udtryk for ren dovenskab, hvis de ikke lige har sat sig ind i det helt basale, der er nemt at google sig frem til og er grundigt beskrevet i vores bøger, som man kan downloade gratis på nettet.

Man behøver naturligvis ikke læse ALT, hvad vi har skrevet, før man henvender sig til os. Men vi prioriterer klart at mødes med dem, vi kan se, har strammet sig an. Det kan både vi – og alle mulige andre eksperter, du gerne vil henvende sig til – ret nemt se allerede på din henvendelse. Så den er der god grund til at gøre sig umage med.

De allermest interessante henvendelser, er dem, der fokuserer på koblingen mellem eksperternes særlige erfaringer og dit konkrete projekt. Netop dét har de aldrig udtalt sig om før, netop dét har de endnu aldrig skrevet om i nogen bog, du ligeså godt kunne have læst hjemmefra og netop dét kan kun de besvare.

Så i stedet for at skrive, om ikke de har tid til en kop kaffe til gensidig inspiration, kan du med fordel allerede i henvendelsen for eksempel:

1) Stille et par pirrende spørgsmål, der viser, hvorfor netop deres erfaringer er relevante for netop dit projekt.
Det virker allerstærkest, hvis du tager udgangspunkt i nogle helt konkrete elementer i eksperternes projekt, virke, termnilogi eller oeuvre, som du gerne vil vide mere om. Man bliver ikke alene glad – og smigret – når man kan mærke, at andre har sat sig ind i de ting, man har lavet. Det bliver også nemmere at give rigtig god sparring, fordi man er så meget på hjemmebane, at man ikke behøver at forklare en masse, før man kan introducere sine modeller, redskaber og begreber. Så kan man som ekspert udnytte tiden bedre og virkelig give konkret rådgivning på det specifikke projekt.

2) Vise, at du har orienteret dig i 'landskabet' omkring din ide.
Findes der allerede noget lignende – og hvordan adskiller din ide sig så fra det, og hvorfor

BL_Revised.indb 179 09/05/2018 10.51

er det vigtigt, at lige netop din version også kommer til at findes? Og hvis der er mange eksempler på noget lignende, der ikke er lykkedes, hvad er så din analyse af, hvorfor det er gået galt – og hvad er det ved din løsning, der gør det sandsynligt, at det vil lykkes nu? Måske skimter du konturerne til nye løsningsforslag mellem vragdelene fra de tidligere forsøg. De vil være langt sjovere for eksperten at hjælpe med at udforske.

3) Vise, at dit projekt ikke bare er en god ide, men at du allerede har gjort en masse benarbejde.

Ufatteligt mange mennesker har mange fine ideer, men de færreste evner at få rykket på dem. Så ikke alene skiller det virkelig fårene fra bukkene, hvis man kan se, at du allerede har taget et slæb – du bliver også i stand til at stille nogle bedre spørgsmål, når du er kommet lidt i gang, fordi du først da for alvor er begyndt at opdage projektets muligheder og faldgruber.

4) Forklare, hvorfor du har brug for hjælp lige nu.

Det er klart sjovest og uden tvivl mest meningsfuldt at give gode råd, før projektet er alt for færdigstøbt. Så selvom vi opfordrer dig til at være velforberedt, når du kontakter en ekspert, skal du heller ikke vente så længe, at du reelt har erklæret projektet færdigt, og der kun kan justeres detaljer. Undervejs i samtalen skal du ikke lade dig slå ud af, at eksperten stiller en masse spørgsmål, du ikke kan svare på lige her og nu. Hvis du vidste det hele på forhånd, var der jo ingen grund til at spørge om hjælp. Din fintpolerede salgspræsentation kan vi se til dit launcharrangement. Hvis sparringsmøder skal give mening, skal der stadig være noget væsentligt, du kan nå at ændre.

5) Sig altid pænt tak for hjælpen

Uanset, om din henvendelse munder ud i et pænt nej tak fra eksperten, eller I mødes, er det virkelig vigtigt, at du følger ordentligt op. Den slags helt banale høflighed kan gøre udslaget, hvis eksperten senere skal beslutte sig for, om du og dit projekt er værd at bruge mere tid på. Og selvom du ikke selv skulle have brug for mere hjælp, kan din opførsel have stor betydning for, om eksperten tager sig tid til at hjælpe andre i din situation en anden gang. Som ekspert risikerer man ofte at bruge utroligt meget tid på at sortere og besvare henvendelser, uden at man hører et ord igen bagefter. I det lange løb er det temmelig opslidende. Til sidst bliver det lettere at lukke kategorisk af for alle henvendelser. Og det

BL_Revised.indb 180 09/05/2018 10.51

er synd. Du indgår også i et stort kredsløb. Så jo bedre og mere ordentligt, du opfører dig, jo mere ansporer du eksperten til også at hjælpe andre fremover.

Så snart du begynder at snakke med andre om din ide, begynder de at stille spørgsmål. Det kan godt være lidt overvældende, fordi de kommer til at spørge til en masse ting, du ikke har tænkt over endnu – og du føler dig endnu mere nybegynderagtig, når du ikke har svar på rede hånd. Men andres spørgelyst er som regel et godt tegn. For det betyder, at ideen fænger, de er nysgerrige, de vil høre mere – de engagerer sig faktisk og vil gerne hjælpe dig. Så tænk på det som en uvidenskabelig brugerundersøgelse – for det, de spørger om, er nok også det, andre i sidste ende vil spørge dig om. Nu får du indsigt i, hvilke flanker der er særligt sårbare og kan nå at udtænke gode løsninger. Så lyt åbent og lær af deres erfaringer og reaktioner på dit projekt.

Og et par gode råd, hvis du sidder på ekspertsiden af bordet

Hvis du engang imellem sidder på den anden side af kaffebordet, og er den ekspert, initiativtagerne kommer til, er der også nogle ting, du skal være opmærksom på, for at begge parter får mest muligt ud af samtalen:

1) Tag ikke pusten ud af ideen, fordi du har hørt om noget lignende 100 gange før. Når man har mødt tilstrækkeligt mange entusiastiske initiativtagere, tegner der sig hurtigt nogle mønstre i både ideerne og de udfordringer, initiativtagerne støder på. Der er simpelthen nogle 'arke-ideer', der meget hyppigt dukker op. Indenfor borgerlystens verden er vi stødt på uendeligt mange variationer over to temaer, der begge lyder som indlysende gode ideer, men i praksis har vist sig at være næsten umulige at realisere, uanset hvor mange fine initiativer, der har forsøgt sig. Det ene er et væld af ideer, der skal få folk til at snakke mere sammen i det offentlige rum – især i tog og busser. Det andet er at lave en digital platform, hvor folk kan finde sammen om gode projekter og udveksle frivillige timer eller tjenester. En slags dating-platform for de borgerlystne.

Her skal man passe på som ekspert. For man risikerer hurtigt at tage pusten fra helt friske nye initiativtagere, der er fyldt op af forårs-begejstring, når man som det første siger: "Ja, det er jo prøvet mange gange før, men det lykkes tilsyneladende aldrig. "Bare fordi det

BL_Revised.indb 181 09/05/2018 10.51

ikke er lykkedes endnu, kan det sagtens være, at nogen formår at knække den nu. At det var alle de andres mislykkede forsøg, der skulle til, og som man nu kan bygge videre på. Eller at timingen bare pludselig er helt rigtig. Lidt ligesom når de første 15 iværksættere prøver at introducere en ny trend, der fungerer virkelig godt i udlandet, og danskerne er notorisk træge og skeptiske, når det handler om at tage noget nyt til sig. Og den ene iværksætter efter den anden knækker halsen på noget, alle analyser viste burde være en helt genial ide. Og så iværksætter nummer 16 pludselig brager igennem med noget, der ikke var markant bedre end de 15 første – timiningen var bare mere rigtig. Så hvis man bliver bedt om at rådgive om noget, der viser sig at være en 'arke-ide', gælder det om at spørge ind til, hvordan denne nye version adskiller sig nævneværdigt fra de tidligere forsøg, dele sin viden om, hvad der gik galt for de andre og være med til at udforske de uudforskede sider af arke-ideen sammen med initiativtageren, for at se, hvordan det måske kan lykkes nu.

2) Vær åben og ærlig

Gensidig mesterlære fungerer bedst, hvis begge parter tør være hudløst ærlige. Og det gælder ikke mindst eksperten. Når noget er lykkedes, glemmer vi alt for ofte at fortælle om de mængder af blod, sved og tårer, det kostede undervejs. Om den økonomiske usikkerhed, de søvnløse nætter, de dage, hvor man mest af alt havde lyst til at kaste computeren ud af vinduet og flygte til en øde ø. Men det er vigtige dele af historien – især af succeshistorien.

For når vi ikke fortæller om skyggesiderne, risikerer nye initiativtagere at tro, at det er dem og deres ide, den er gal med, når de løber panden mod en mur. Hvorfor går det tilsyneladende så nemt og gnidningsfrit for alle andre? Og hvorfor er det så svært for mig? Alt for mange fine initiativer går i stå, så snart det begynder at blive lidt svært. For de flestes vedkommende faktisk allerede, når den første forårsbegejstring begynder at aftage, om man skal til at skære projektet til – og man uundgåeligt bliver nødt til at skære noget man selv var begejstret for. Hvis vi som rådgivere og eksperter tør være mere åbne om vores egne udfordringer undervejs i processen, bliver det afmystificeret og tydeligt, at ALLE støder på udfordringer undervejs. Og at selv de største succeser har været lige ved at bukke under op til flere gange i processen. Når nye initaitivtagere hører, at det er helt normalt, får de ofte mod til at holde fast indtil de når om på den anden side.

BL_Revised.indb 182 09/05/2018 10.51

3) Lad nybegynderen udfordre dig

Alle gode læremestre lærer hele tiden, mens de lærer fra sig. Derfor er det lidt pudsigt, at vi ikke har et ord for at undervise og at lære på samme tid. For den bedste måde at lære på er netop ved at lære fra sig, fordi man derved også udfordrer sig selv til at genopdage det, man tror, man ved. Derfor fungerer den gensidige mesterlære bedst, hvis eksperten er ydmyg nok til at lade sig udfordre af nybegynderens spørgsmål og opleve sit fag eller felt igennem nybegynderens øjne på ny. Så bestræb dig på at skabe en stemning, hvor nybegynderen ikke skal føle sig alt for benovet over at sidde overfor dig.

4) Pas på, at din rådgivning ikke får projektet til at svulme op

En af de største farer ved kompetent sparring er, at projektet hurtigt svulmer uoverskueligt meget op undervejs. Pludselig får initiativtageren indblik i mange uventede aspekter af noget, der forekom at være en meget simpel ide. Måske er der ligefrem tale om et uartigt problem. Ofte er eksperterne fulde af gode ideer til, hvor man kan søge støtte. Eller hvem man skal samarbejde med. Bøger, man virkelig skulle se at få læst. Måder, man ville kunne udvikle projektet, så det ville være nemmere for andre at forstå. Nogle gange bliver man som sparringspartner ovenikøbet så optaget af ideen, at man – ofte ubevidst – forsøger at presse den over i det hjørne, der bedst matcher med ens egne interesser.

Tonsvis af velmente, gode ideer, der i praksis dog ofte skader, mere end de gavner. Ofte oplever man som initaitivtager også, at eksperterne er uenige og giver nogle helt modsatrettede råd. Det kan alt sammen være svært at navigere i.

Så selvom det lyder banalt, er det vigtigt at eksplicitere, at du som ekspert ikke forventer, at initiativtageren følger dine råd til punkt og prikke, og at du godt ved, du taler ud fra en særlig synsvinkel og position. Understreg, at hele pointen er, at de tager det med sig, de kan bruge.

BL_Revised.indb 183 09/05/2018 10.51

Bliv ikke skræmt af de iltløse huller

Undren: *Hvordan bevarer man energien i projektet, når udfordringerne og hverdagen melder sig?*

Eksperiment: *Crowdfunding af det første Borgerlyst-bog og forudbestillinger af denne bog.*

Vigtigste læring: *Hvis man gerne vil have noget gjort, hjælper det af afpresse sig selv og hinanden. Hvis man har lovet nogen noget, får man tingene gjort – ellers er det nemt at udskyde ting på ubestemt tid. Selvom det er vigtigt.*

Det blev helt afgørende for Borgerlysts videre udvikling: *At vi lærte at leve med de iltløse huller og blev gode til at trække hinanden op af dem.*

BL_Revised.indb 184 09/05/2018 10.51

I ethvert projekt opstår der iltløse huller. Perioder, hvor man hverken kan finde energien eller gejsten. Det skal man ikke blive forskrækket over, for det er en helt naturlig del af kredsløbet.

Og vi bliver nødt til at lære at leve med dem. For vi lever i en projektkultur, hvor alt for meget startes op og alt for lidt fuldføres. Og alt for mange gode intentioner, meget god energi og mængder af støttekroner går tabt i den evige jagt på det næste spændende projekt og den forførende forårsenergi

Det er ikke bæredygtigt. Vi bliver nødt til at lære at holde fast og videreudvikle projektet. Også i de perioder, hvor det ikke ligefrem er lysten, der driver værket.

For det svære er hverken at få en god ide eller at sætte et stort projekt i gang. Det svære er at holde fast, når det bliver svært. Det formår kun de færreste, og derfor slår det også så meget desto stærkere igennem, når det lykkes.

Ellers bliver alt for meget ved de gode ideer, der havde et stort potentiale – men som aldrig blev forløst.

Det første iltløse hul er også det dybeste

De iltløse huller opstår typisk, hver gang årstiderne i projektets kredsløb skifter. En ting er, at man lige skal vænne sig til den nye energi og rytme, der er forbundet med den nye årstid. Men en anden ting er vemodet over, at én fase allerede er overstået, og at det hele gik så hurtigt, at man slet ikke nåede at få nydt det ordentligt, før man pludselig er midt i en ny fase.

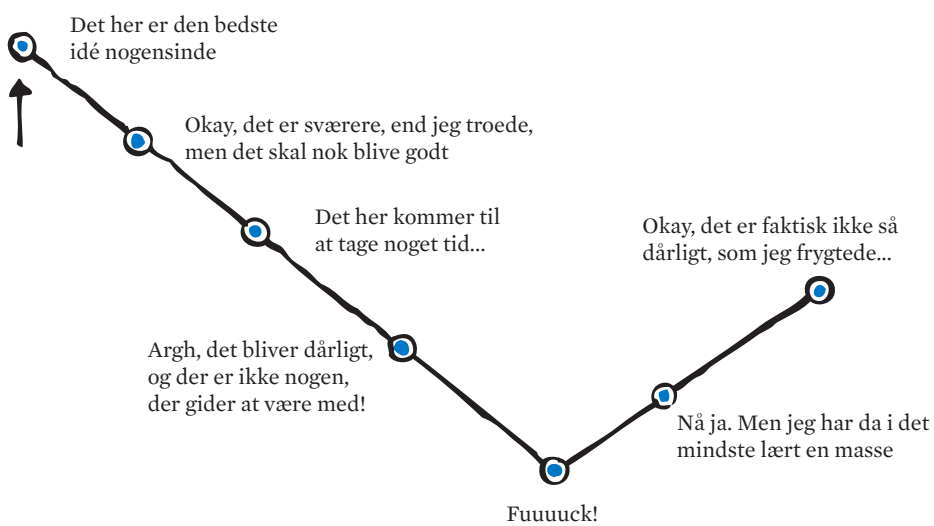
Det dybeste iltløse hul ligger typisk i slutningen af foråret. Lige der, hvor den indledende begejstring over den gode ide ikke længere er nok i sig selv, og hvor det er på tide at bevise projektets værd. Mens ideen stadig på én gang er så spæd, at ingen endnu tager den alvorligt – og samtidig så moden, at omgivelserne begynder at forvente en form for resultater. Nu har de hørt længe nok på, at man gik og fiflede med et eller andet. Nu skal ideen bevise sit værd.

BL_Revised.indb 185 09/05/2018 10.51

Her kuldsejler mange spæde projekter, inden de er kommet ordentligt i gang. For det er her, de storladne erklæringer og åbne formuleringer, folk hidtil har kunnet tolke på hver deres måde, ikke længere er nok i sig selv.

Alle projekter er forskellige, så vi ved selvfølgelig ikke præcis, hvordan netop du har det. Men lad os sige det sådan, at du i hvert fald ikke skal føle dig unormal eller forkert, hvis du genkender nogle af de følelser, vi beskriver her:

Nu begynder man at være klar med de første konkrete eksempler på, hvad projektet går ud på. Det er stadig håndholdte prototyper. De ligner slet ikke den fulde vision endnu. Det er bare en beta-test, og sådan skal det være. For det er det eneste sted, man kan starte. Men omgivelserne aner ikke, hvor svært det har været overhovedet at nå hertil og troede, at man var nået meget længere, havde tænkt meget større, havde eksekveret det langt mere professionelt. Deres skuffede reaktioner overeksponerer den dårlige mavefornemmelse, man selv gik rundt med. Man havde lidt håbet, at ingen andre opdagede alle fejlene, når musikken spillede. Men nu står det pludselig lysende klart, hvor lang vej der er igen. Og lige nu orker man bare ikke mere. Men fat mod. Det er helt normalt. Faktisk følger de fleste initiativtageres forhold til projektet denne udviklingskurve:

BL_Revised.indb 186 09/05/2018 10.51

Det kan være vildt nedslående at ramme 'Fuuuuuuck-nulpunktet'. Især fordi man ofte rammer det, lige når man gerne ville bevise, at projektet ikke bare var en døgnflue. Når man har trukket på familiens og vennernes tålmodighed længe nok. Når kroppen længes efter hvile. Når bankrådgiveren gerne snart vil begynde at se resultater.

Man er træt nu. Har kørt for længe for reserverne. Udskudt alt andet på ubestemt tid. Men det er først nu, hvor man trænger til at slappe af og egentlig fortjente at hvile lidt på laurbærrene ovenpå det første lange stræk, at det for alvor står klart, hvor langt der er igen.

Lige præcis dér er det så fristende at give op. Især fordi man også lige netop nu begynder at få en masse nye ideer, man har meget mere lyst til at bruge sin tid på. Hvor der er masser af god opstartsenergi. Hvor man bliver fuld af alle de forårsfornemmelser, der for længst er fordampet fra det nuværende projekt. Et nyt projekt, hvor alt endnu er muligt, og man endnu ikke står overfor de svære fravalg og alt det hårde arbejde, der skal til for at nå i mål. Åh, hvor er det dog fristende at give slip på sit nuværende projekt og i stedet flyde videre på en ny lyserød sky.

Men nu er det nu, man skal holde fast. Acceptere at dette dyk er helt naturligt. Minde sig selv om, at det faktisk er et dårligt tegn, hvis man ikke rammer nulpunktet indimellem, for så tyder alting på, at man ikke tør træffe de svære beslutninger, der skal til for, at et projekt udvikler sig fra drøm til virkelighed.

Det kan godt være, at alle de andre initiativtagere omkring en ser ud til at være gjort af et helt særligt ildjæle-stof, hvor de altid bare er fulde energi og høje på både deres projekt og deres egne fortræffeligheder. Men man skal ikke lade sig narre. Selv de sejeste, mest energiske, ukuelige ildsjæle er også bare helt almindelige mennesker, der også indimellem ligger og raller på bunden af et iltløst hul. Den primære forskel på dem, der lykkes med gode projekter, og dem der ikke gør, er om man giver slip og zapper videre, når det begynder at blive svært. Eller om man bider tænderne sammen, formår at holde fast og får trukket sig selv op af det iltløse hul.

Undervejs i et projekt falder man jævnligt i iltløse huller. Men senerehen i projektet er de sjældent helt så dybe, som det første store iltløse hul, der indtræffer, når forårsentu-

BL_Revised.indb 187 09/05/2018 10.51

siasmen fortager sig. Primært fordi man nu er forberedt på, at de findes og dukker op med ujævne mellem, men også fordi man ved, man har kunnet trække sig selv op af de iltløse huller før – og så kan man nok også gøre det igen. Men det betyder også meget, at man senerehen selv er mere fortrolig med projektet, og at ideen er begyndt at vise sit værd. Så selv når det ser sort ud, kan man senerehen i projektets kredsløb trøste sig med, at rigtig meget af det faktisk går rigtig godt.

Afpres dig selv

Den nemmeste måde at komme igennem det seje træk er ved at afpresse sig selv: Melde en dato ud med det samme, også selvom man ikke er helt klar eller ved præcis, hvad der skal ske. Det er nok bare at have datoen, tidspunktet og et godt navn klar. Så kan man altid finde ud af, hvad der skal ske, når dagen nærmer sig. Når man har lovet andre, at der skal ske noget på en bestemt dag, hænger man på den på den gode måde. Ikke alene kan man ikke gå og putte med det længere, det gør faktisk også, at andre begynder at tro på, at man mener det alvorligt. Ved at melde en dato klart ud, markerer man både for sig selv og sine omgivelser, at nu er det ikke længere bare snak. Nu rykker man fra tanke til handling.

Det er en god ide at sætte en kort tidsfrist, for det minimerer risikoen for, at man taler sig selv fra det og finder på alle mulige gode grunde til at forsinke det eller lade være.

Når man først har meldt ud, at det kommer til at ske, holder man op med at bruge energi på at overveje, om det skal det skal ske. Nu begynder man at fokusere på, hvordan det helt konkret skal ske. Og med et bliver man markant mere handlekraftig og bedre til at fokusere sin arbejdsindsats. For nu bliver man nødt til at prioritere. Hvad er det allermest nødvendige, der skal være klar til den dato, man har meldt ud? Alt det andet må vente. Alle de andre delelementer og små sjove krøller må komme senere.

Det er vigtigt at vende det til en fordel, at mange af de elementer, man er nødt til at parkere her og nu, er nogle af dem, man brænder allermest for. Det lyder umiddelbart meget demotiverende, men i virkeligheden kan det være utroligt motiverende at vide, at de venter som lyset for enden af tunnelen. Desserten, man kan glæde sig til, når man har gnavet sig gennem alle gulerødderne.

BL_Revised.indb 188 09/05/2018 10.51

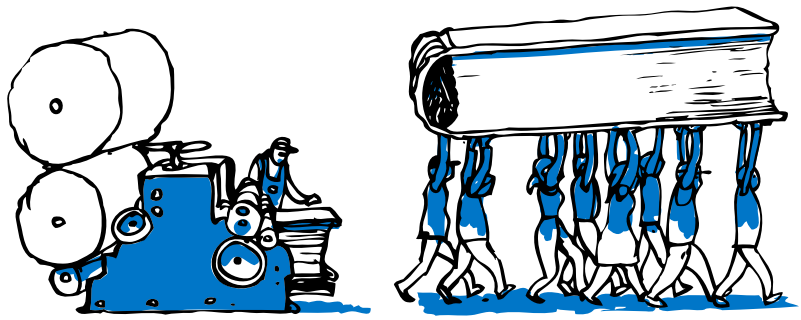
Hvornår er du faldet i et iltløst hul?

Og hvordan fik du trukket dig selv op af det igen?

BORGERLYST

BL_Revised.indb 189 09/05/2018 10.51

EKSPERIMENT:

Borgerlystbøgerne

Et meget konkret eksempel på, hvordan vi har afpresset os selv var, da vi besluttede os for at udgive den første Borgerlyst-bog. Ideen opstod, da vi i foråret 2013 gennemgik alle de eksperimenter, vi havde foretaget i vores lille samfundslaboratorium og alt det tankegods, vi havde indsamlet gennem de første fire år med Borgerlyst. Det var svært at få overblikket over det hele. Der var så mange hjemmesider, videoklip og statusopdateringer, at det druknede i mængden. Derfor besluttede vi at samle vores bedste blogindlæg i en bog, så der var et let, samlet sted at starte for alle, der var interesserede i at lære mere om Borgerlyst.

I sensommeren 2013 følte vi os så godt som færdige med bogen. Og vi satte en crowdfundingkampagne i gang for at rejse pengene til at kunne udgive bogen selv. Vi satte som mål, at vi ville indsamle 50.000 kroner på 50 dage. Og vi lovede, at bogen ville udkomme inden jul, så dem, der støttede os, kunne give bogen i julegave.

Da vi skød kampagnen i gang, var vi virkelig godt hjulpet af, at vi allerede havde taget en masse lange seje træk med Borgerlyst, Samtalesaloner og vores andre eksperimenter i næsten fire år. Folk kendte os og vidste, hvad vi stod for – og vi opdagede meget hurtigt,

BL_Revised.indb 190 09/05/2018 10.51

at mange derude bare havde ventet på en anledning til at støtte os og vores virke. Det var utroligt rørende og dejligt. Vi modtog løbende beskeder om, at endnu én havde støttet vores projekt, og mange af dem sendte ikke kun penge, men også små opmuntrende hilsner. Desuden var det meget inspirerende at se, hvad andre skrev om Borgerlyst på de sociale medier, når de delte linket til kampagnen og opfordrede deres venner til også at støtte. Det gjorde os utroligt meget klogere på, hvilke dele af Borgerlyst folk satte pris på, noterede sig og ønskede sig mere af. Og dermed også, hvad de ønskede sig af bogen.

Fra da af begyndte ambitionsniveauet hurtigt at stige. Så selvom det egentlig bare skulle have været en ret enkel udgivelse, endte vi alligevel med at skrive bogen the long, hard, stupid way – med masser af omskrivninger, tilføjelser og nye erkendelser undervejs. Det var et meget intenst efterår, men vi nåede det lige akkurat: Bogen kom fra trykken lige tidsnok til, at de over 200 bogpakker kunne nå frem inden jul. På den måde pressede crowdfundingen os ikke bare til at få udgivet bogen, men også til at gøre den meget bedre og mere helstøbt, end vi først havde forestillet os.

Da vi crowdfundede Borgerlyst-bogen var det at afprøve crowdfunding som finansieringsmetode lidt af et eksperiment i sig selv. For på det tidspunkt var det et helt nyt fænomen herhjemme, og vi brugte en anseelig del af vores tid og energi på at forklare folk, hvad det overhovedet gik ud på. Det var i sig selv spændende og gav anledning til mange spændende samtaler om vores 'aktivt uorganiserede' samarbejde. Om fravalget af traditionelle støtte- og finansieringsformer. Og om lysten til at udgive bogen selv, selvom det selvfølgelig havde været en kæmpe fordel at have et forlag i ryggen.

I dag er crowdfunding langt mere udbredt, og det har vist sig at være en god måde at finansiere mange borgerlystne projekter, fordi de ofte er lidt for eksperimenterende til at bankrådgiverne helt kan forstå dem og lidt for altruistiske til, at private investorer finder dem tilstrækkeligt interessante. Men hvis ideen er god og vigtig nok har det nu mange gange vist sig, at gode projekter kan rejse penge på den måde. Man skal bare være klar over, at det i sig selv er kæmpe arbejde – et projekt i sig selv, faktisk – at rejse penge gennem crowdfunding.

BL_Revised.indb 191 09/05/2018 10.51

Men hvis man er villig til at gøre den indsats, er der samtidig en god chance for en overraskende bonus: Nemlig, at crowdfundingkampagnen i sig selv udvikler sig til et stort fagligt sammenskudsgilde.

For da det kom til stykket, viste de ca 60.000 kroner vi fik indsamlet sig kun at udgøre en lille del af det samlede 'resultat'. Pengene var selvfølgelig virkelig dejlige at have og helt nødvendige for, at vi kunne betale trykkeriet og belønne grafikeren og illustratoren for deres kolossale arbejde. Men nok så interessant blev kampagnen en anledning til, at mange gode folk, der tavst havde fulgt os fra sidelinjen i mange år, pludselig piblede frem og spurgte, om der var noget, de kunne hjælpe med. Nogle meldte sig som prøvelæsere på et tidligt tidspunkt i processen for at se, om vi var på rette vej, andre ville gerne læse korrektur på et par kapitler, da udgivelsen nærmere sig. Nogle ville hjælpe med at slæbe bøger og dele dem ud til vores 'vin-for-porto-arrangementer'. En enkelt skrev, at han hverken kunne hjælpe med korrektur eller fysisk arbejde, men han håndrejede nogle meget smukke træ-penne, som vi gerne måtte få et par stykker af, som vi så kunne give i belønning til dem, der hjalp os. Tilsammen var rigtig mange med til at sende bogen i trykken. Og mindst lige så vigtigt – da først bogen kom ud af trykken, var der så utroligt mange ambassadører for bogen.

Alle følte – med rette! – at det også lidt var deres bog. Det var ikke bare et forlag, der havde sendt endnu en bog på gaden. Det var noget, vi var mange, der havde gjort sammen. Det var vores bog. Den bog du sidder med i hånden lige nu, ville aldrig være blevet til noget, hvis ikke vi virkelig havde afpresset os selv og hinanden til at få den lavet.

Vi havde længe snakket om, at det var for ærgerligt, at den trykte udgave var udsolgt. Vi var også enige om, at vi ikke bare havde lyst til at genoptrykke den første version af bogen, fordi der var sket så meget både med Borgerlyst, med samfundet og med os, siden vi først udgav den. Så vi havde lyst til at omskrive den godt og grundigt og opdatere den med alle vores erfaringer fra tiden med det mere modne projekt og afrundingen af Borgerlyst-æraen. At dele alle de læringer, vi har taget med os og arbejder videre med nu. Men trods vores gode intentioner var det svært for os at finde tiden til at få skrevet den nye udgave, for vi havde begge nok at se til med vores nye projekter.

BL_Revised.indb 192 09/05/2018 10.51

Derfor besluttede vi at tage vores egen medicin. At sætte en dato og afpresse os selv og hinanden til at få det gjort. Så vi annoncerede, at den nye bog ville udkomme på Borgerlysts fødselsdag den 5. juni 2018, og vi opfordrede folk til at forudbestille den nye bog med det samme. Så hang vi på den – og måtte sørge for at sætte tid af til at gennemskrive og redigere bogen for at nå i mål.
Denne gang lavede vi ikke en formel crowdfundingkampagne, men vi opfordrede folk til at støtte bogen ved at forudbestille den, så vi fik hjælp til at betale trykkeriet. Og ikke mindst efterlyste vi 'prøve-læsere', der havde lyst til at læse en udgave af bogen, mens den stadig var i beta, og vi derfor stadig kunne nå at justere på tingene ud fra deres kommentarer.

Som et konkret eksempel på, hvordan man kan afgrænse og beskrive en mikroopgave, kan du her se det opslag, Nadja skrev meget spontant et Facebook-opslag – stærkt inspireret af kapitlet om faglige sammenskudsgilder og mikrohandlinger, som hun lige havde redigeret. Opslaget fungerede virkelig godt. Indenfor få døgn havde næsten 20 meget forskellige prøvelæsere meldt sig. Og næsten alle nåede at få læst så meget i bogen, at de kunne sende nogle virkelig værdifulde kommentarer.

Det særligt interessante ved prøvelæserne i denne runde var, at det med en enkelt undtagelse ikke var nogle, vi kendte i forvejen. Og de kendte også så lidt til både os og Borgerlyst, at vi blev meget rørt over, at de overhovedet havde lyst til at bruge tid på os – og vi samtidig fik nogle virkelig friske blikke på det hele. For vores indre blikke har vi nok altid, når vi skrev om Borgerlyst, forestillet os læsere, der havde fulgt ret godt med undervejs og typisk også deltaget i flere af vores samtalesaloner og andre eksperimenter. Og nu hørte vi fra en masse læsere, der næsten intet vidste på forhånd. Det var virkelig sundt – også selvom vi holder fast i, at dette især er en projektbiografi for dem, der har en fornemmelse af, hvad vi har lavet og er nysgerrige efter at læse om vores tanker og udfordringer bag kulisserne. Og at høre, hvorfor vi gjorde, som vi gjorde. Men det var også en vigtig snak at få taget, som vi aldrig ville have fået taget på samme måde, hvis ikke det havde været for prøvelæsernes hjælp.

Kombinationen af forudbestillingerne og prøvelæserne udgjorde tilsammen en meget motiverende cocktail, der også i høj grad har hjulpet os til at afpresse os selv og få gjort

BL_Revised.indb 193 09/05/2018 10.51

bogen færdig, selvom det ind i mellem har trukket mange tænder ud. Hvis ikke vi havde vidst, at der sidder mange og venter på den nye udgave, vi gerne ville ære de mange forudbestillinger, og vi gerne ville honorere, at så mange mennesker havde brugt tid på at hjælpe os med læsningen, havde vi nok droppet at lave denne nye version, da det begyndte at blive svært og meget tidskrævende at få den redigeret på plads. Men nu var der ingen vej udenom – og det var slet ikke så ringe endda.

Havde vi ikke afpresset os selv og hinanden, havde det nemmeste i hele verden været at sige til hinanden, at det faktisk ikke passede så godt lige nu, og at der nok ville være mere luft om et par måneder. Men det ved vi jo godt, at der aldrig er. Skal det være, så skal man se at få rykket på det. Og den nemmeste måde at sikre, at det sker på, er ved blidt at afpresse sig selv og hinanden.

BL_Revised.indb 194 09/05/2018 10.51

Hvordan kan du hjælpe dig selv op af de iltløse huller?

- Bliv ikke alt for bange, når du falder i et iltløst hul. Det er en helt naturlig del af udviklingsprocessen. Men hav gerne nogle strategier klar, så du har nogle håndtag at gribe ud efter, når du har brug for at kravle op igen. Det er vidt forskelligt fra person til person, hvilke håndtag der virker bedst. Men måske kan du finde inspiration til at finde dine håndtag ved at læse i Nadjas logbog på næste side.

- Se om du og dine samarbejdspartnere kan hjælpe hinanden videre ved at afpresse hinanden til rykke fra tanke til handling. Kan I sætte nogle deadlines eller aftale nogle del-leverancer undervejs i processen, der sikrer, at I løbende bevæger jer videre? Her kan crowdfunding eller forudbestillinger ofte være en stor hjælp. Det er meget motiverende at vide, at nogen venter på noget i den anden ende.

- Forhold dig konstruktivt og aktivt til dine egne "Fuuuuuck"-det er jo helt håbløst-fornemmelser. Selvom det næppe står helt så galt til, som du tror, når du befinder dig på bunden af det iltløse hul, ser du nu på projektet med et helt nyt klarsyn, der kan hjælpe dig med at skærpe projektet.

BL_Revised.indb 195 09/05/2018 10.51

Kravl op af det iltløse hul

Jeg har livet igennem sat så mange projekter i gang, at jeg også masser af gange har befundet mig på bunden af iltløse huller. Da jeg var yngre skræmte det mig. Nok mest fordi jeg var uforberedt på dem, fordi de typisk gemte sig lige der, hvor det hele egentlig gik ret godt. Men nu, hvor jeg er blevet ældre og visere, har jeg efterhånden lært, at de iltløse huller er en helt naturlig del af både livet og af et ethvert projekt. Jeg ved stadig ikke, hvornår de kommer og i hvilken form, de kommer. Men jeg ved, at de med temmelig stor sikkerhed kommer. Og det er i sig selv er med til at gøre dem langt mindre skræmmende.

I dag synes jeg slet ikke, de er skræmmende. Faktisk kan de indimellem ligefrem være kærkomne. For selvom folk sjældent tror det, har jeg en voldsomt melankolsk side. På samme måde som jeg er langt mere introvert, end de fleste umiddelbart opfatter mig. Den melankolske side trives bedst, når jeg er alene, mens det er min mere sangvinske side folk typisk kender, fordi det er den, der trives bedst, når jeg bevæger mig ud i verden. Men selvom jeg har struktureret hele mit liv, så der er masser af plads til alenetid og melankoli, længes jeg stadig altid efter endnu mere tid til eftertanke og fordybelse.

Derfor har jeg også med årene lært at sætte pris på de iltløse huller. For de tvinger mig til en langsomhed og en eftertanke, og nogle af mine bedste nye ideer er spiret frem, netop mens jeg sidder og kukkelurer på bunden af et iltløst hul. Det svarer meget præcist til det store projektkredsløb. Der skal også være plads til vinterens eftertanke og melankoli for at noget nyt får mulighed for at spire frem. Så ærligt indrømmet er jeg med alderen begyndt at dyrke dem lidt, de iltløse huller.

Men jeg ved også, at jeg skal passe på med at dyrke dem for længe, for så bliver de sværere og sværere at trække mig selv op af. Og jeg ved efterhånden også, at det kan være farligt for projektet, hvis jeg sidder på bunden af et iltløst hul alt for længe ad gangen. For jo

BL_Revised.indb 196 09/05/2018 10.51

længere jeg kukkelurer, jo sværere har jeg ved at trække mig selv op derfra igen, og jo større er risikoen for, at jeg slipper projektet, fordi det forekommer for uoverskueligt.

Så derfor har jeg efterhånden udviklet en masse strategier, der kan hjælpe mig op af hullet, når jeg har kukkeluret dernede længe nok:

Skab et indre forårssolhverv

Det sværeste ved at sidde på bunden af et iltløst hul er typisk, at man ikke aner, hvornår det ender. Hvis bare man kender en konkret dato for næste forårssolhverv. kan man holde det meste ud. I dagligdagen betyder det mere konkret, at man kan mønstre masser af energi, når man ved, at man afslutter en stor arbejdsopgave, en eksamen eller en deadline meget snart og måske ovenikøbet har et par fridage bagefter at se frem til. Men hvis der bare hele tiden er så grundtravlt, og det bliver normaltilstand, at man hele tiden presser sig selv, som om man var i undtagelsestilstand, så er det næsten umuligt at holde ud. Så bliver det bare en evig trummerum.

Derfor synes jeg, det er meget vigtigt at huske at markere, når en opgave er afsluttet, et eksperiment er afprøvet, eller man afrunder en fase. Jeg er vokset op i et hjem, hvor vi altid havde en flaske champagne på køl i tilfælde af, at der pludselig var noget at fejre. Men det handler ikke kun om at fejre – det handler også om at huske at unde sig selv det gearskifte, der skal til ovenpå en kraftanstrengelse. Og det er vi ofte alt for dårlige til. For de – om ikke andet mentale - fridage vi havde set frem til sander hurtigt til i praktiske gøremål og opfølgning på alt det, man ikke fik gjort, da man havde travlt. Det er ikke fordi, alt bare skal være champagne. Personligt kan jeg finde en stor nydelse i at bruge et par dage på at erobre mit hjem tilbage efter en lang intens arbejdsperiode, hvor alt har fået lov at flyde lidt og elsker at lytte til høj musik, mens jeg rydder op, gør rent og vasker mange vaske i rap. Det er gearskiftet, der er det vigtige. Og det skal man huske at unde sig selv.

Læg honningdepoter ud

For at sikre sig selv variationen i tempo og gøremål, kan det være en god ide at lægge 'honningdepoter' ud. Nogle små godbidder at se frem til, og som man bliver nødt til at kravle op af det iltløse hul for at få fat i. Det kan selvfølgelig sagtens være i form af

BL_Revised.indb 197 09/05/2018 10.51

klassiske belønninger - en lille ferie eller et spaophold eller en dejlig middag. Og for mig behøver det ikke være noget dyrt. Det fungerer ofte rigtig godt at vide, at jeg snart kan rykke et par sammenhængende dage op i sommerhuset – også selvom jeg skal arbejde deroppe. Alene skiftet i omgivelser og stemninger kan trække mig op af de iltløse huller. Men nu er jeg så tilstrækkeligt nørdet, at det for mig også kan være et honningdepot, hvis jeg har formået at knække mit projekt ned på små bidder, og jeg har gemt nogle af godbidderne... Et afsnit, jeg har glædet mig til at skrive. Et eksperiment, jeg ser frem til at afprøve. Jeg kan også nogle gange finde på at skrive nogle små indforståede vittigheder ind til mig selv i de første kladder til en tekst, så jeg sikrer mig selv et smil, når jeg åbner dokumentet igen.

Jeg har efterhånden lært, at jeg ikke skal fyre alt krudtet af i starten af projektet. Det er vigtigt at gemme noget af det sjove til senere i processen, der ellers hurtigt drukner i praktik og administration. Det lange, seje træk kan jeg godt tage mig sammen til at tage, men jeg bliver utroligt meget mere motiveret til at gøre det, hvis jeg også indimellem får lov at baske lidt med vingerne. Og hvis jeg glæder mig tilstrækkeligt meget til at komme i gang med de nye opgaver, bliver jeg nødt til at kravle op af det iltløse hul for at komme i gang med dem.

Pluk endelig de lavthængende frugter

I de perioder, hvor man skal kæmpe sig op af et iltløst hul, er det ikke altid hensigtsmæssigt at blive ved med at gå 'the long, hard, stupid way'. Man kan også gøre tingene unødigt svære for sig selv, så hvis du er tæt på at give op, skal du se dig om efter nogle lette successer, der kan give dig noget energi, få dine økonomiske bekymringer ud af verden og give dig fornyet blod på tanden. Så kan du altid tage nogle af de tungere udfordringer op, når du føler dig mere sikker på projektet.

I Borgerlysts tilfælde har det været en gennemgående frustration for os, at det ofte var Samtalesalonerne, der løb med al opmærksomheden. For os var de bare ét ud af mange interessante eksperimenter, og det var selve Borgerlyst, der var det rigtigt interessante. Så mens resten af verden var klar til at overdynge os med guld og grønne skove, så snart vi kaldte noget en samtalesalon, var det sværere at fastholde fokus på det, vi selv syntes

BL_Revised.indb 198 09/05/2018 10.51

var kernen, men som ingen andre interesserede sig nær så meget for. Dér har vi ind i mellem gået 'the long, hard, stupid way' et par omgange længere, end det havde været nødvendigt selv for os. Og her skal jeg ikke underkende, hvor kærkomment det hele tiden har været at vide, at Samtalesalonerne var der og kørte rigtig godt stort set af sig selv, og at vi altid kunne rejse nogle hurtige penge ved at sige ja til at arrangere lidt flere af dem for virksomheder og organisationer, når vi havde brug for det. Vi kimsede nok lidt af dem, fordi de var helt utroligt lavthængende frugter. Men set i bakspejlet er det mange gange samtalesalonerne, der har reddet os. Både økonomisk og når troen på, at det nyttede, indimellem var ved at fordampe.

Mind dig selv om, hvor skønt det er at være nybegynder

Når vi taler om voksne nybegyndere, kan de fleste godt forstå tankegangen, når vi fortæller om den i forbindelse med opstarten af et nyt projekt. Men nybegyndermentaliteten er en grundtilstand, der gennemstrømmer hele livet og alle dele af et projekt, hvis man først for alvor omfavner den.

Hvis projektet er nyskabende og spændstigt nok, vil man blive ved med at føle sig som en nybegynder, hver gang projektet bevæger sig ind i en ny fase. For der er altid noget nyt at lære, noget vi ikke har prøvet med lige netop dette projekt før, og som vi ikke aner, hvordan vi skal håndtere.

Da jeg efter Borgerlyst-tiden startede Samtidens Akademi, havde jeg flere gange tidligere sat store projekter i gang. Det var der ikke i selv noget nyt i, og Samtidens Akademi bygger nærmest 100 % på alt det, jeg har lært gennem mine tidligere projekter – deriblandt i høj grad Borgerlyst og Samtalesaloner. Men skalaen var ny og meget større, end jeg havde prøvet før. Det var også første gang nogensinde, jeg havde rollen som selvbestaltet rektor. Og mens nogle af mine faglige kammerater på akademiet er folk, jeg har arbejdet sammen med mange før – for eksempel grafikeren Jan Rasmussen, som jeg har arbejdet sammen med i over 20 år, og som også er manden bag denne bogs smukke design – er der også mange helt nye ansigter, jeg aldrig har prøvet at samarbejde med før.

Nu er jeg på ingen måde længere nybegynder som social og kulturel iværksætter, så jeg

BL_Revised.indb 199 09/05/2018 10.51

bliver for eksempel ikke længere bange for at falde i et iltløst hul, og jeg har for længe siden lært at leve med en svingende økonomi. Jeg begår masser af fejl undervejs – og nu hvor vi gennemskriver denne bog, opdager jeg masser af vores egne gode råd, som jeg ikke engang selv har formået at efterleve. Men jeg er ikke så bange for at begå fejl. Jeg hader at begå fejl, som jeg har begået før, og som jeg derfor kunne have undgået, fordi jeg burde vide bedre nu. Men med alle de andre fejl jeg begår eller uventede ting, der opstår, har jeg lært at trække mere på skulderen og tænke "How fascinating!" og så se at komme videre.

Men det er første gang, jeg arbejder så intensivt med undervisning og folkeoplysning, og hvert nyt arrangement på Samtidens Akademi er et temmelig stort eksperiment i sig selv. Så på den ene side er jeg blevet et gammelt røvhul, og på den anden side har jeg stadig en ret barnligt undrende tilgang til det meste, der ansporer mig til at gå til det meste med masser af nybegyndermentalitet. I alle faser. Igen. Og igen. Og igen. Og det er dybest set bare om at nyde det.

Sæt gang i flere sideløbende kredsløb

Noget jeg også er blevet stadigt bedre til, jo mere erfaren initiativtager jeg er blevet, er at sørge for, at projektet kan rumme mange forskellige kredsløb i ét. Så selvom projektet som helhed er en stor samlet paraply, der følger sit eget store kredsløb, rummer det en masse mindre delprojekter, der følger deres egne små kredsløb. I Borgerlyst-tiden udgjorde selve samfundslaboratoriet Borgerlyst det store kredsløb, mens vores mange eksperimenter fulgte hver deres eget lille kredsløb. På den måde var der altid noget, der var nyt og spændende og fuldt af forårsenergi, men der var også noget, der 'bare' skulle driftes og vedligeholdes og noget, der kaldte på omkalfatring og eftertanke. Med Samtidens Akademi gælder det samme. Selve opbygningen af akademiet og genopdyrkningen af folkeoplysningen er et kæmpestort kredsløb. Men hvert lille arrangement, hver samtidskommission, hver udflugt er et lille nyt eksperiment i sig selv, som følger sit helt eget kredsløb, mens det indgår i akademiets store kredsløb. Det fungerer godt for mig, fordi det giver mig mulighed for at spille på hele tilværelsens store klaviatur og give plads til mine mange forskellige sindsstemninger og energier på samme tid. Så selvom jeg befinder mig på bunden af et iltløst hul i det store kredsløb, kan jeg glæde mig over, at der trods alt spirer små anemoner frem andetsteds.

BL_Revised.indb 200 09/05/2018 10.51

Hvor i kredsløbet befinder du dig lige nu?

BORGERLYST

BL_Revised.indb 201 09/05/2018 10.51

Acceleration

I de år vi har arbejdet med Borgerlyst, er tempoet steget meget markant.

De fleste af os mærker på egen hjerne og krop, hvordan mobiltelefonien, de sociale medier og de konstante skift mellem mange kanaler på få år har forringet vores koncentrationsevne. Hvordan det pludselig er blevet svært at bevare overblikket over de mange kanaler og indbakker. Hvordan forventningerne til høje svarhastigheder bliver skruet i vejret. Hvordan opfattelsen af, at en aftale er en aftale på få år har forandret sig til noget langt mere flygtigt og uhåndgribeligt. Og hvordan vi – også udenfor datingmarkedet – har vænnet os til lynhurtigt at 'swipe' videre, hvis ikke et menneske, en tanke, et projekt eller en ide fuldstændig har indfanget og fortryllet os på få øjeblikke.

Hastigheden påvirker i sig selv mange initiativtageres velbefindende og stressniveau. Og kombineret med det stadigt stigende udbud af initiativer, oplevelser og arrangementer påvirker det også chancen for at andre opdager projektet, undersøger det og tager sig tid til at deltage i det. Kampen om opmærksomheden er massiv.

Det har fået tempoet i start-up-miljøet og det borgerlystne landskab til at accelerere voldsomt på få år. Det er som om, der ikke længere er plads til efterårets og vinterens eftertænksomhed. Selv sommeren tør de færreste projektmagere efterhånden finde hvile i. De springer direkte fra forår til forår.

Umiddelbart opdager man det ikke. For alting ser så flot ud. Men enhver kan i dag klampe en præsentation eller en hjemmeside sammen, der ved første øjekast ser mere professionel ud, end selv de dygtigste designere kunne sætte op for få år siden. Men når man kigger det nærmere efter i sømmene, er næsten alt bare skabeloner og mumletekst. Og selvom man klikker på 'Læs mere', er der sjældent nogen, der har taget sig tid til at skrive en ordentlig forklaring. Alle billeder og illustrationer er bare lige foreløbig det,

BL_Revised.indb 202 09/05/2018 10.51

der allerede lå i designskabelonen, "men der kommer noget virkelig lækkert snart, og teksten bliver selvfølgelig på en gang vildt kort, præcis, underspillet humoristisk og fuld af stof til eftertanke..."

Men kladder er taknemmelige. De store linjer er ofte forbløffende lette at blive enige om, og så længe tekster, billeder og illustrationer bare er kladder, kan alle nemt blive enige om, hvor lækkert det hele skal være. Det svære er at finde ud af – og blive enige om – HVORDAN tingene helt konkret skal formuleres, skrives, kodes, produceres, implementeres...

For djævelen ligger som altid i detaljen. Det er først, når man skal formulere den endelige tekst, godkende det færdige layout, vælge de endelige billeder, at problemerne begynder at opstå. Og det er så ovenikøbet kun kommunikationsdelen af projektet – endnu sværere er det at nå fra tanke til handling, når selve produkterne, initiativerne og eksperimenterne skal søsættes.

Den del af processen gør ofte ondt. Især fordi man nu skal begrænse sig og vælge en masse ting fra. For et øjeblik siden var alt muligt. Nu skal drømmene gøres til virkelighed. Man risikerer ovenikøbet at blive uvenner eller miste gejsten, fordi projektet udvikler sig i en anden retning, end det man flokkedes omkring.

Derfor viger de fleste udenom. Og så ender det hele med at blive ved snakken.

Den udvikling er desværre bagsiden af beta-medaljen. Da vi startede Borgerlyst, var det en kæmpe aha-oplevelse og befrielse for os, at vi kunne tillade os at tænke og leve i beta. Vi var vilde med ideen om den acceptable fejltilstand, store dele af vores Borgerlyst-samarbejde blev drevet frem af denne fælles begejstring, og vi fik en masse opmærksomhed på netop denne tilgang, der hjalp til at sprede Borgerlyst meget længere ud, end vi ville have kunnet, hvis vi ikke havde været i beta.

Men det er vigtigt at være opmærksom på, at klangbunden i dag er en anden. Når alle konstant er i beta, og alt er foreløbigt, skal der noget andet til for at skille sig ud. Så i dag er det mindst lige så vigtigt at fremhæve et andet karakteristikum ved vores samarbejde – nemlig vores fælles glæde ved at gøre alting 'the long, hard, stupid way'. For mens beta-

BL_Revised.indb 203 09/05/2018 10.51

tankegangen er blevet stadigt mere almindelig, er der blevet stadigt længere mellem dem, der tager det lange seje træk – og derfor står det så meget mere klart frem, når man gør det. Og vi gør det.

Langsommelighed er ikke i sig selv en dyd. Men man har aldrig skullet undervurdere, at tid i sig selv er en vigtig ingrediens, når et projekt skal modnes. At enhver ide bliver bedre, hvis man giver den tid til at marinere ordentligt. Og i en tid, hvor alting går med lynets hast, og alt er foreløbigt, kan der i sig selv ligge en væsentlig parameter i at præsentere noget, der er ordentligt gennemarbejdet – bærer præg af, at man har strukket sig, gjort sig umage.

Hvis vi kigger på den hastige projekt-acceleration med det makroskopiske blik for øje, er det selvfølgelig på det nære plan i sig selv ærgerligt, at mange projekter aldrig bliver til andet snak.

Men det har også konsekvenser på fællesskabsniveauet, fordi det massive opbud af ufærdige projekter risikerer at gøre mange projekt-trætte. Hvis man først et par gange har prøvet at kaste sin energi ind i et projekt, der viste sig at være et luftkastel – eller handlede om noget helt andet, end man troede, fordi ingen havde taget sig tid til rigtigt at afgrænse og formulere rammerne for fællesskabet – svinder sandsynligheden for, at man giver et andet projekt chancen en anden gang. Det er spild af god borgerlyst.

Og i det helt store perspektiv påvirker accelerationen og den store mængde projekter også det borgerlystne økosystem negativt, fordi de rådgivere, pengefolk og mentorer, der tidligere stillede så beredvilligt op for at hjælpe borgerlystne nybegyndere godt i gang begynder at blive mere påholdne med deres tid eller støtte.

Et endnu dybere hjertesuk er, at den hastige acceleration faktisk også påvirker, hvor meget, hvor tidligt og med hvor mange, vi i dag kan anbefale borgerlystne initiativtagere at dele deres begejstring. Det er egentlig ikke fordi, vi selv er bange for at blive kopieret. Vi går så meget ind for open source, creative commons og det fælles bedste, at det ofte kun er en hjælp, hvis andre løber videre med nogle af de bolde, vi ikke selv kan følge op på.

BL_Revised.indb 204 09/05/2018 10.51

Men selv vi kan i dag blive helt forpustede på andres vegne, når vi ser, hvor hurtigt ideer, der kun lige akkurat var begyndt at spire, på ganske kort tid kan blive så overeksponerede, at omgivelserne når at blive trætte af ideerne, længe inden de finder ordenligt rodfæste. En ide skal ikke være mange øjeblikke gammel, før den risikerer at virke som en kopi af sig selv, fordi andre allerede er løbet videre med den.

Man må hjertensgerne lade sig inspirere af andre – og hellere end gerne også af os. Men hvis vi skal stræbe efter det originale, er det vigtigt at huske, at det helt bogtaveligt – med en definition hentet i Den Store Danske Encyklopædi – betyder: "inspirere, (af lat. inspirare blæse i, indblæse, indgyde, in- deri, ind- + spirare puste, ånde), indånde; beånde; indgive; begejstre; fremkalde inspiration".

Man ånder noget stort og nyt dybt ind – men det er meningen, at det skal være passeret gennem ens eget system, før man ånder det ud igen. De eksempler, historier, anekdoter, citater og faglige pointer, man inspireres af, skal kobles med alle ens egne erfaringer, historier og faglige indsigter og smelte sammen til noget nyt, før man ånder dem ud igen. Den proces tager tid. Og den kræver helt bogstaveligt en dyb vejrtrækning.

Så den voldsomme acceleration har betydet, at vi i dag er nødt til at komme med lidt flere forbehold, når det gælder både beta-tankegangen og opfordringen til at dele sin begejstring, end vi gjorde, da vi skrev den første borgerlyst-bog.

Pointerne er stadig både vigtige og rigtige. Men sidder man med en af de der sjældne ideer, der virkelig er et hjertebarn; en af dem, man har lyst til at bruge år af sit liv på, så er vi i dag nødt til at råde uerfarne initiativtagere til at gå en anelse mere forsigtigt til værks.

Det er stadig en god ide at dele sin begejstring. Men i dag anbefaler vi at starte med en mindre kreds, der kan give den nødvendige sparring og inspiration, mens ideen finder sit rodfæste. Så er ideen langt mere modstandsdygtig, når man er klar til at dele den med en større kreds.

BL_Revised.indb 205 09/05/2018 10.51

SOMMER

Sommeren er kendetegnet ved bevaring og lagring. Kun de stærkeste dyr og planter er tilbage og lagrer nu den overskydende energi i mere kropsfedt, større løvfang, større frugter. Alt går trygt og godt. Men det går ud over fleksibiliteten og lægger en dæmper på energien.

BL_Revised.indb 206 09/05/2018 10.51

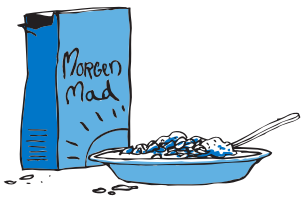
Ideen har nu vist sit værd. Flere og flere begynder at forstå, hvad man har gang i. Og når de forstår, at det ikke bare var en døgnflue, bakker de op og hjælper med at sprede ideen. Alt det, der før var svært, går nu næsten af sig selv. Man er heller ikke selv nybegynder længere. Det er på den ene side dejligt, fordi man pludselig kan se, hvor dygtig man er blevet, og hvor godt man har fået trænet sine borgermuskler. Men hvis man holder meget af forårets buldrende energi og trives med nybegyndermentaliteten, kan man også godt begynde at kede sig lidt om sommeren.

Nu er det tid til organisering, drift og vedligeholdelse – og det er ret sjældent initiativtagernes største spidskompetence eller motivation. Så ofte er det også om sommeren, man finder ud af, at man skal alliere sig med nogen, der er gode til drift og vedligehold, mens man frigiver sin egen tid til udvikling.

I Borgerlyst brugte vi meget af sommertiden på at undersøge, hvordan vi kunne gøre borgerlyst til en meget mere naturlig del af hverdagen. Ikke kun for os selv, men også for mange andre, der levede knap så fleksible liv som os. Vi udforskede forskellige veje til mere handlekraft i hverdagen, alternative forretningsmodeller og ikke mindst brugte vi meget tid på at udforske, hvordan man kan organisere og deltage i projekter uden at brænde ud.

BL_Revised.indb 207 09/05/2018 10.51

BORGERLYST · SOMMER

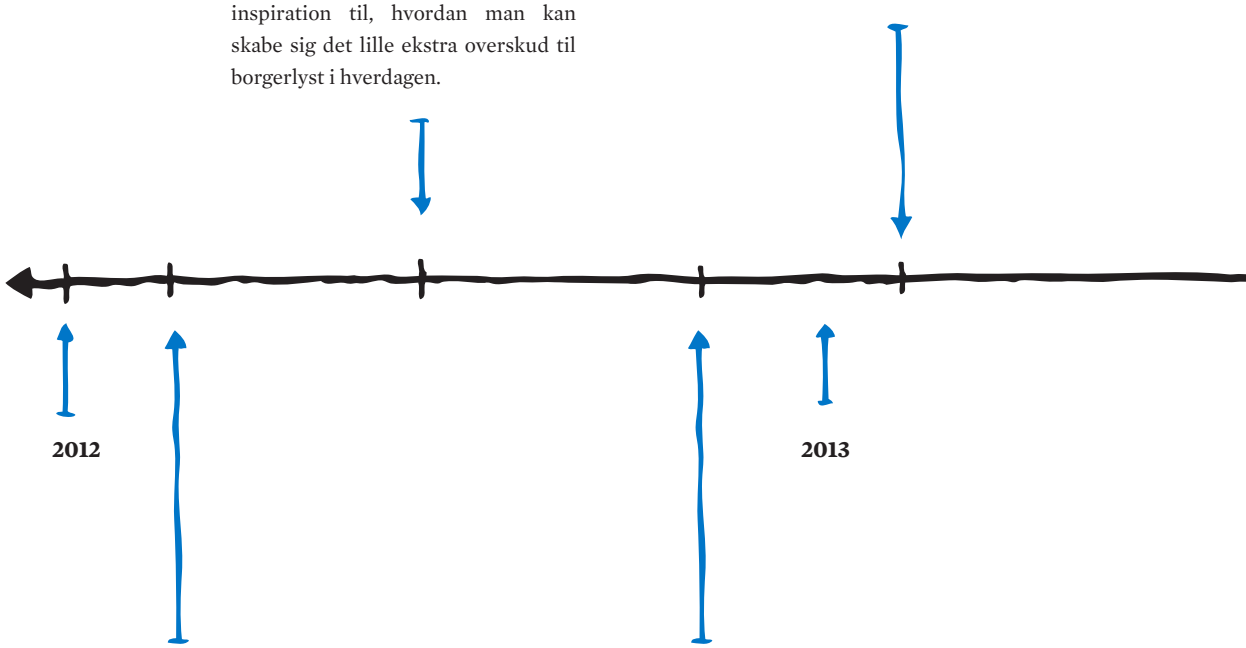

24. september 2012

Vi lancerer Hverdage.dk for at samle inspiration til, hvordan man kan skabe sig det lille ekstra overskud til borgerlyst i hverdagen.

7. februar 2013

Vi vores første åbne løsningslaboratorium, hvor vi mixer civilsamfundets nye nøgleaktører med nytænkende embedsmænd, erhvervsfolk og rådgivere

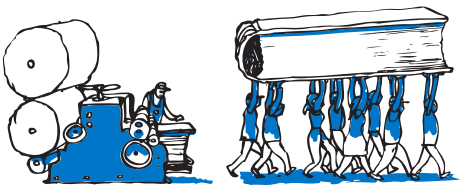
Sensommer 2012

Miljøministeriet spørger om vi kan bruge samtalesalon-teknikkerne til nye former for borger- og interessentinddragelse. Det bliver til vores Løsningslaboratorier.

14. december 2012

En gruppe borgerlystne århusianere tager initiativet til at holde deres helt egne samtalesaloner. Siden begynder der at dukke samtalesaloner op rundt om i landet.

BL_Revised.indb 208 09/05/2018 10.51

August 2013

Vi lancerer crowdfunding-kampagnen for vores første bog. Halvanden måned senere har vi indsamlet 65.000 kroner og modtaget masser af hjælp med idéudvikling og redaktionel sparring.

16. december 2013

Vores første bog "Borgerlyst – Handlekraft i hverdagen" udkommer – lige tidsnok til, at ca. 200 bogpakker kan blive sendt ud til crowdfunderne inden jul.

2014

11. marts 2013

Vi holder vores første Træffetid, hvor alle kan komme forbi til gratis spontansparring på deres borgerlystne projekter.

Efterår 2013

Vi går i intensiv skrivelejr for at få gjort bogen færdig, og undervejs udvikler vi for alvor centrale modeller som det makroskopiske blik og engagementstrappen.

BL_Revised.indb 209 09/05/2018 10.51

Indret din hverdag

Undren: *Borgerlysten trives bedst, når man føler et lille ekstra overskud i hverdagen. Men alt for ofte har vi indrettet vores hverdage på en måde, der levner meget lidt plads til spontanitet og engagement. Hvor og hvordan finder vi inspiration til at indrette vores hverdage anderledes?*

Eksperiment: *Hverdage.dk - En blogstafet, hvor deltagerne skrev et portræt af deres hverdag ud fra otte faste spørgsmål, og derefter sendte stafetten videre til andre, hvis hverdage de gerne ville høre mere om.*

Vigtigste læring: *Hvor traditionelt mange stadig indretter deres hverdage og hvor uhensigtsmæssigt mange arbejdspladser stadig er indrettet, selvom ny teknologi og nye samarbejdsformer giver mange mulighed for at leve langt mere fleksibelt og få meget mere overskud i hverdagen. Men også hvor nemt man kan inspirere hinanden til at indrette hverdagen anderledes, hvis bare man begynder at tale mere åbent om de alternative livsformer og løsninger.*

Det blev afgørende for Borgerlysts videre udvikling: *At vi udviklede rygradsmodellen som økonomisk model for, hvordan vi på den ene side kunne bevare vores frihed, uafhængighed og kompromisløshed – og på den anden side begyndte at kunne leve af vores arbejde med Borgerlyst.*

BL_Revised.indb 210 09/05/2018 10.51

Vi fokuserer så ofte på forårets vilde opstartsenergi. Men ligesom med store forårsforelskelser er der tale om en slags undtagelsestilstand. Og undtagelsestilstand kan man ikke leve ret længe i af gangen. Man er nødt til at finde ud af, hvordan man kan bevare borgerlysten, energien og gejsten, også når hverdagen sætter ind. Når undtagelsestilstand bliver til normaltilstand. Når forår skifter til sommer.

Rygradsmodellen som økonomisk rygrad

Da vi selv havde været i gang med Borgerlyst i nogle år, begyndte vi selv at få en masse henvendelser fra kommuner, ministerier og organisationer, der gerne ville hyre os som konsulenter, når de arbejdede med borgerinddragelse, samskabelse og politikudvikling. Pludselig var vi efterspurgte foredragsholdere, for mange ville gerne høre om vores erfaringer med Borgerlyst og vores mange eksperimenter. Og især var der mange, der gerne ville hyre os som værter for Samtalesaloner, løsningslaboratorier og konferencer, hvor som vi byggede op omkring salonteknikkerne.

Det var aldrig planen, at Borgerlyst eller Samtalesalonerne skulle udvikle sig til en forretning – og til sidst blev efterspørgslen så stor, at det udviklede sig til lidt af et luksusproblem. Men i Borgerlysts sommertid var de mange konsulentopgaver med til at få tingene til at glide og sikre en vis økonomisk tryghed for os begge to, mens vi brugte langt størstedelen af vores arbejdstid på alle de eksperimenter og al den grundforskning, vi ikke tjente en øre på.

Mellem os begyndte vi at kalde vores økonomiske model for 'rygradsmodellen'. Rygsøjlen bestod af vores grundlæggende ambitioner om at styrke samtalekulturen, sikre fri krydsbestøvning og skabe mere mod på forandring. Alt hvad vi foretog os, skulle på en eller anden måde kunne begrundes med en af de tre ambitioner. På hver side af rygsøjlen havde vi så de mange ribben. Ribbenene på venstre side var alt vores frivillige arbejde, grundforskningens, eksperimenterne. Hvert eksperiment udgjorde sit eget ribben – og på den højre side bestod det tilsvarende ribben af de produkter, vi efterhånden havde på hylderne, fordi folk efterspurgte dem.

På den venstre side lå alle de store, åbne Samtalesaloner, vi hver måned holdt for at styrke samtalekulturen og som vi intet tjente på at udvikle og afholde. På den højre side lå så

BL_Revised.indb 211 09/05/2018 10.51

alle de gange, vi blev hyret som samtalesalon-værter eller blev betalt som konsulenter for at hjælpe andre med at udvikle samtalesaloner.

På den venstre side lå vores åbne, gratis Træffetid, hvor enhver kvit og frit kunne møde op, når vi sad klar til at hjælpe andre borgerlystne videre med deres projekter. Men man også måtte være forberedt på, at der kunne være andre gæster. På den højre side viste det sig, at der også var efterspørgsel på 'Eksklusiv Træffetid', hvor vi kom ud til folk og havde afsat to timers sparring kun til dem.

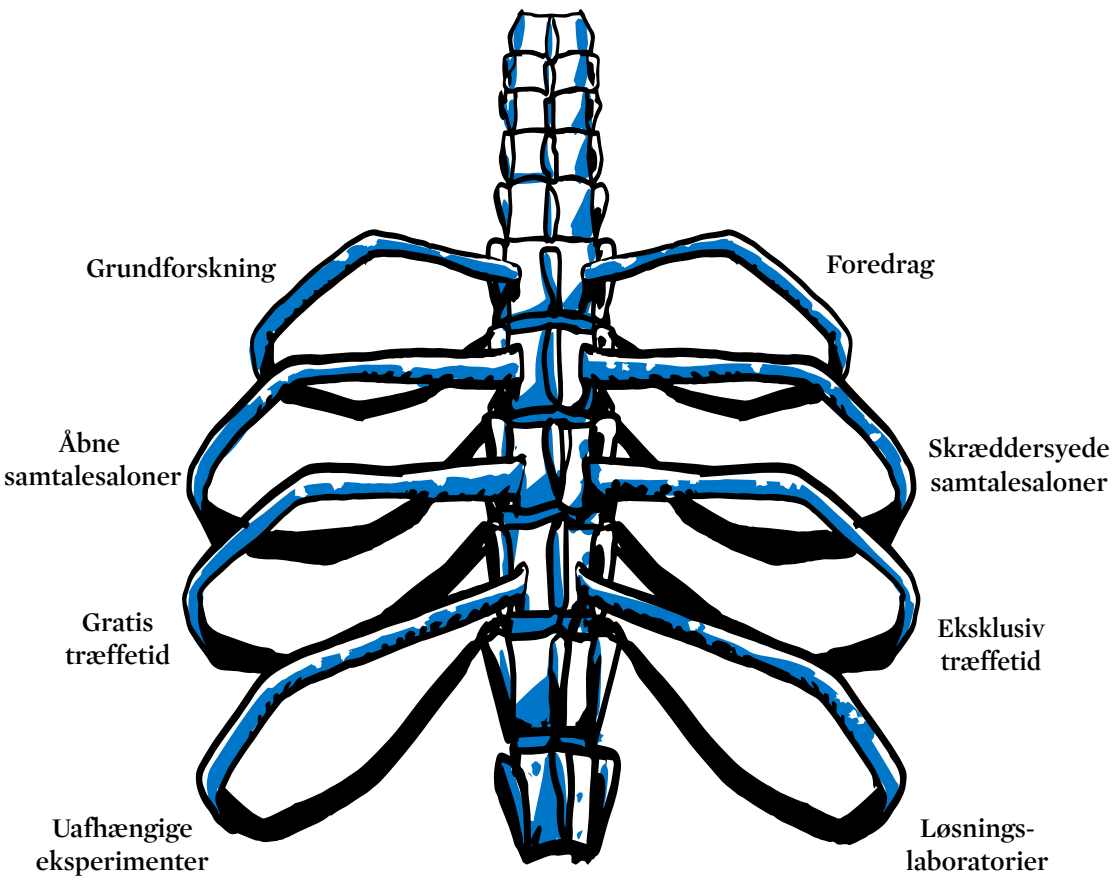
Al den tid vi på den venstre side brugte på at finde tankegods, grundforske og udvikle nye redskaber og salonteknikker, brugte vi i vores bøger og foredrag. Og så fremdeles.

For os var det meget vigtigt at holde laboratoriet og forretningen adskilt, fordi vores uafhængighed og kompromisløshed var en vigtig forudsætning for vores samarbejde i Borgerlyst. Så derfor var det en meget holdbar model – der også frisatte os hver især til at påtage sig opgaver, der måske ikke lige var i den andens – eller Borgerlysts – ånd. For det var ikke Borgerlyst som sådan, der skulle tage stilling til, om vi ville løse opgaven. Det var os hver især som personer, konsulenter og eksperter, der blev spurgt, om vi ville påtage os opgaven med udgangspunkt i alt det, vi havde lært og udviklet gennem vores Borgerlyst-arbejde. Det var ikke Borgerlyst som bureau eller virksomhed – og for os gjorde det en væsentlig forskel, at vi på den måde kunne fastholde Borgerlysts frihed, uafhængighed og mod til at eksperimentere. Det ville have svært, hvis vi samtidig skulle levere et professionelt stykke arbejde i Borgerlysts navn. Så det hjalp os virkelig altid at være bevidste om, hvilken side af rygradsmodellen, vi befandt os på fra opgave til opgave, eksperiment til eksperiment.

Samtidig er det vigtigt at understrege, at konsulentopgaverne ikke kun var rare at få, fordi de hjalp os økonomisk. Vi lærte også helt utroligt meget af dem. For når man rådgiver på minister-, borgmester- eller topledderniveau er man nødt til at sætte sig meget ind i tingene – og man møder rigtig mange embedsmænd og medarbejdere på sin vej. Så gennem de mange opgaver fik vi et grundigt indblik i mange forskellige sektorer, brancher og organisationer. Og blev meget klogere på, hvor snublesnorene, benspændene og

BL_Revised.indb 212 09/05/2018 10.51

LABORATORIUM VÆRDIER KONSULENTOPGAVER

VÆRDIER

BL_Revised.indb 213 09/05/2018 10.51

udviklingspotentialerne befandt sig i store dele af samfundet. Og blandt alle dem, der ikke kunne tænke og handle lige så frit som os – hvilket det trods alt kun er de færreste, der har mulighed for. Og derfor var det vigtigt for os også at få afdækket alle de andre mekanismer.

Meget overraskende viste det sig at være en kæmpe fordel rent forretningsmæssigt, at vi var forblevet 'aktivt uorganiserede'. For vores totale uafhængighed gav os mulighed for at gå meget kompromisløst til alting – og hjalp os derfor til at udvikle nogle løsninger, vi aldrig ville have kunnet lave ligeså godt, hvis vi havde skullet levere dem til en bestemt kunde.

Lad os tage samtalesalonerne som eksempel. Det er ikke spor usandsynligt, at en kommune kunne have fundet på at spørge, om ikke vi kunne udvikle et dialogværktøj til dem. Det kunne vi sagtens have gjort, og det ville også være blevet fint. Men det ville aldrig være endt med at stå så skarpt som samtalesalonerne gjorde. For undervejs i udviklingsprocessen ville borgmesteren næppe have brudt sig om ordet 'saloner', kommunaldirektøren kunne måske ikke lide orange og embedsværket ville nok have syntes, at vi formulerede lige lovligt provokerende. Alle de andre kommuner ville have haft sværere ved at tage ideen til sig, når nu den var udviklet til en bestemt kommune. Og borgerne ville have vægret sig mere ved at dukke op, fordi de så lugtede af politisk møde eller høring, når nu kommunen var afsender.

Helt anderledes forholdt det sig, da vi i stedet selv udviklede ideen fra grunden og gjorde det præcis som vi syntes, det skulle gøres. Med alle de mærkelige krøller, der gav det kant. Det er noget helt andet at komme til samtalesalon, hvis det er to helt almindelige borgere, der inviterer deres medborgere, end hvis det er et alle-kald fra kommunen. Og da vi delte materialet open source, stod det enhver kommune – og bibliotek, organisation, kirke, klubhus eller borger – frit for at bygge videre på vores ideer og tilpasse det til deres egne konkrete behov. Med de farver, navne, spørgsmål og logoer, der passede dem. På den måde blev spredningen langt større end den ellers ville være blevet – og nu hvor dette afsnit handler om økonomi og rygradsmodellen – vi blev langt mere attraktive at hyre som konsulenter mange forskellige steder, fordi vi kendte grundideen ud og ind og så kunne hjælpe med at skræddersy de optimale løsninger til alle de andre behov.

BL_Revised.indb 214 09/05/2018 10.51

Når borgerlysten udvikler sig til et decideret job

For os var det vigtigt at holde fast i rygradsmodellen, fordi den gav os mulighed for at bevare den 'frie grundforskning' i vores lille samfundslaboratorium. Men det er faktisk ikke spor ualmindeligt at tage det skridtet videre og bygge en decideret virksomhed ved hjælp af sin borgerlyst.

Den mest velkendte model herhjemme er, at man søger fondsmidler til at realisere sin ide og finansiere lønnen til sekretariatet – der ofte starter med at være en selv. Men vi kender også til flere andre projekter, der er gået anderledes til værks og i stedet har skabt en virksomhed på baggrund af deres borgerlystne erfaringer – og lever af foredrag og konsulentjobs.

Tag for eksempel Lars AP fra Fucking Flink. Han startede med at undre sig over, hvorfor danskerne egentlig ikke var flinkere og skrev en bog om det – og få år senere stod han i spidsen for en lille virksomhed med flere ansatte, der alle sammen arbejder for at gøre danskerne mere flinke. Mads Boserup Lauritsen fra TagTomat startede med at plante tomater på skraldeskuret i baggården, og har i dag en håndfuld ansatte, der hjælper ham med at beplante parkeringspladser og tag i hele landet. Så hvad der starter som et frivilligt initiativ ender ret ofte med samtidig at udvikle sig til en forretning. Og det er blot et par af de mange eksempler, vi løbende støder på. Når man brænder så meget for noget, at man er klar til at bruge mange frivillige timer på et projekt, uddanner man sig – ofte helt ubevidst – samtidig til ekspert på området. For det er de færreste andre, der har tid til at bruge så meget tid på at udforske emnet og mod nok til at bruge sig selv så meget som forsøgskanin, som man ofte ender med at gøre som borgerlysten initiativtager.

En oplagt forretningsmodel for borgerlystne projekter, der pludselig viser sig at have forretningspotentiale, er de såkaldte socialøkonomiske virksomheder. Det er en virksomhedsform, der fungerer på markedsvilkår, men bruger overskuddet til at skabe positive samfundsforandringer og sikre projektets videre drift. Ofte skaber de socialøkonomiske virksomheder som en del af deres virke også arbejdspladser til nogle af samfundets udsatte grupper.

BL_Revised.indb 215 09/05/2018 10.51

Her er Oliver Maxwells ByBi et godt eksempel. Oliver blev opmærksom på, hvor truede bierne på landet efterhånden er blevet, og opdagede, at bierne ofte trivedes bedre i byerne, hvor variationen i planterne er langt større på grund af de mange parker og altaner. Så han begyndte at opsætte bistader rundt om på byens tage – og trænede arbejdsløse i at passe bistaderne og slynge honning. Pakket ind i et lækkert visuelt univers og med sjove detaljer – så som at man kan købe honninger fra de forskellige bydele – skabte han en forretning, der på den måde både tager sig af et alvorligt miljøproblem og skaber arbejde til nogle af samfundets udsatte grupper.

Kunsten at indrette sin hverdag

Men det lille ekstra overskud i hverdagen handler langtfra kun om økonomi og forretningsmodeller. Det handler om i det hele taget at blive sig sin hverdag mere bevidst – og undersøge, hvordan man kan indrette den, så vi spilder mindst muligt tid og energi på alle de gøremål og praktiske fornødenheder, der hurtigt kan få voksenlivet til at føles klaustrofobisk – og skaber mest muligt plads til alt det, der gør livet meningsfuldt.

I de år der er gået siden vi startede Borgerlyst, har den nye teknologi med rasende fart gjort det stadigt nemmere at arbejde meget mere fleksibelt – hvor som helst og når som helst. Men størstedelen af arbejdsmarkedet er stadig i sin grundform bygget på industrisamfundets måde at tænke arbejde og effektivitet på. Man pendler for at kunne 'stemple ind' på en bestemt pind, selvom mange former for arbejde i dag reelt lige så godt kan udføres i en skov eller på den anden side af kloden. Man snakker stadig om timepriser, månedsløn og afspadsering, selvom meget arbejdskraft i dag umuligt kan gøres op i tidsforbrug. Man forventes at sidde med til afdelingsmøder, hvis indhold man ligeså godt kunne have skimmet sig til i et referat, i stedet for at bruge mødetiden på det, der virkelig giver mening at mødes om: nemlig at samstemme, hvorfor det vi laver er vigtigt – og hvordan vi bedst hjælper hinanden til at realisere det.

Der er stadig alt for mange, der rynker lidt på næsen, når nogen 'arbejder hjemme', i stedet for at anerkende, at mange arbejder langt mere koncentreret langt fra storrumskontorernes forstyrrelser. Og at man minimerer myldretidstrafikken og at det især i mange børnefamilier kan være med til at få logistikken til at gå langt bedre op. Så her kan

BL_Revised.indb 216 09/05/2018 10.51

det i sig selv være en borgerlysten handling at lægge sit eget arbejdsliv om og dermed være en af dem, der er med til at vise vejen for, hvordan man kan skabe mere overskud i hverdagen. Jo flere trojanske mus, der viser nye veje og finder sprækkerne i hverdagen, jo nemmere bliver det for andre at finde modet til at gøre noget lignende.

Og arbejdsmarkedet er kun et ud af mange hverdagselementer, man kan være med til at nytænke. Vælger man at flytte i bofællesskab, rykke ud af storbyerne eller at skabe et fællesskab i sin opgang, kan man være med til at vise nye veje for, hvordan man kan indrette sin hverdag ved at deles om opgaverne og udgifterne, ved at leve så billigt, at man kan bruge sin tid på andet end arbejde, bidrage til at binde landsdelene sammen eller genetablere fællesskaberne omkring sig, så det bliver nemmere for naboerne at passe hinandens unger.

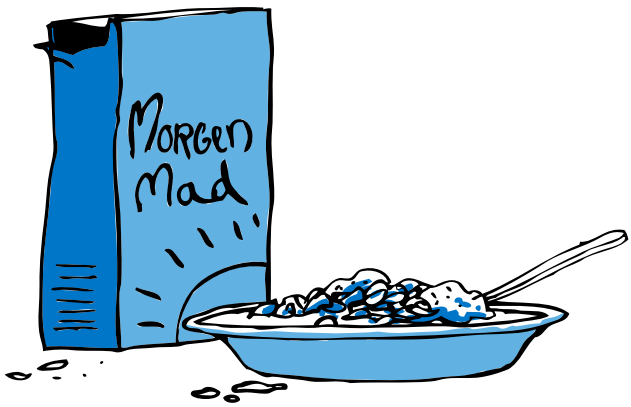
Skruer man ned for sit forbrug, rejser man mindre eller skærer ned på sit kødindtag, er man ikke alene med til at minimere overforbruget – man kan måske også inspirere sine omgivelser ved at vise, at man sagtens kan opleve noget eksotisk, mærke suset og finde lykken, uden at skulle købe sig til det eller flyve om på den anden side af jorden.

Vi vil ikke gøre os til dommere over, hvordan vi hver vælger at leve vores liv og hvad vi prioriterer – men vi synes, det er vigtigt, at man er bevidst om sine valg. For alle de hverdagsvalg vi hver især træffer, har ikke alene på makroskopisk vis konsekvenser for verdens udvikling. De har også direkte konsekvenser for os selv og vores børn. Jo dyrere vi bor, jo oftere vi synes, vi skal forny garderoben, og jo længere vi har brug for at rejse væk for at føle, at vi lever, jo mere er vi nødt til at arbejde for finansiere det hele – og jo mindre overskud bliver der tilbage i hverdagen.

Men hvorfor indrette vores hverdage som noget, der bare skal overstås for at vi kan nå frem til den næste ferie eller fest? Hvorfor ikke i stedet indrette vores hverdage, så de rummer plads til masser af livsfylde?

BL_Revised.indb 217 09/05/2018 10.51

EKSPERIMENT:

Hverdage

Helt i begyndelsen af vores Borgerlyst-samarbejde snakkede vi meget om, at vi helt grundlæggende gerne ville gøre det nemmere at bruge sit 'lille ekstra overskud i hverdagen': Den aftentime, hvor børnene er langt i seng og man har lyst til at få lidt mere ud af aftenen end fjernsynet eller Facebook tilbyder. Den uge, hvor skilsmisseforældrene ikke har ungerne. Den måned, der kan være mellem et jobskifte. De lange perioder mellem opgaver og eksaminer, hvor studerende har lidt luft i kalenderen. De enorme ressourcer mange arbejdsløse brænder inde med i dagpengesystemet. De stille uger, mange selvstændige oplever mellem større opgaver. Det overskud af tid, erfaring og energi, der bliver frigivet, når ungerne flyver fra reden, eller man skruer ned for blusset på vej ud af arbejdsmarkedet.

Vi oplevede selv, hvordan vores lille ekstra overskud ofte bare fordampede, fordi vi ikke vidste, hvor vi skulle gøre af det. En time eller en dag hist og pist var ikke nok til at gøre en forskel i sig selv – og heller ikke tilbagevendende eller konsistent nok til, at vi kunne påtage os en længerevarende tjans eller sidde med i en bestyrelse. Men det var nok til at vi godt kunne have gjort et eller andet, hvis bare vi havde vidst, hvor og hvordan vi kunne hjælpe.

Derfor satte vi os for at udforske, hvordan vi kunne skabe nogle rammer, hvor man nemt kunne byde ind med en hånd, lidt intensiv sparring, et par timers arbejde eller et vågent øje – og vide, at den lille ting, man gjorde, betød noget i en større sammenhæng.

BL_Revised.indb 218 09/05/2018 10.51

Når vi snakkede med andre om deres borgerlyst eller interviewede dem til Folkets Stemmer, blev det mere og mere tydeligt for os, at de fleste foreninger eller frivillige organisationer i dag kræver et enten-eller-engagement, der afholdt rigtig mange fra at følge deres borgerlyst. Det var ikke lysten, der manglede. Men derimod den praktiske mulighed for at bidrage på en måde, der forekom både realistisk og meningsfuld i hverdagen.

Derudover var der et andet ret grundlæggende problem med al vores snak om 'det lille ekstra overskud i hverdagen'. Det viste sig, at der faktisk ikke var særligt mange voksne danskere, der genkendte vores følelse af at have det lille ekstra overskud særligt ofte. De ville ønske, at de havde det. Men reelt havde de det ikke.

Derfor begyndte vi efterhånden at snakke meget om, at en af udfordringerne i forhold til demokratiet, civilsamfundet og moderne frivillighed nok ikke handlede nær så meget om 'det tavse flertal' som om 'det travle flertal'. Og hvis vi skulle have det 'det travle flertal' i tale, var vi nødt til at udvikle nogle nemmere, sjovere og mere spontane måder at dyrke sin borgerlyst på, end dem vi kender fra det traditionelle foreningsliv og de frivillige organisationer.

På det tidspunkt stødte vi på begrebet hverdagsmagere, som samfundsforskerne Eva Sørensen og Henrik Bang har opfundet til at beskrive en ny type samfundsdeltager, der er opstået i rummet mellem den passive borger, der bare stemmer til valgene på den ene side, og den dedikerede græsrodsaktivist, der lever og ånder politik, på den anden side. De beskriver hverdagsmageren som en slags amatør-aktivist, der pragmatisk fokuserer på at løse konkrete problemer i sin egen nære hverdag. I skolen, i boligen, i lokalområdet. Hvis tingene ikke fungerer, tager hverdagsmagerne fat på det. De koncentrerer sig om det, de kan gøre noget ved — i et åbent og fleksibelt samarbejde med ligesindede. Det er, som de to samfundsforskere så smukt formulerer det "et udtryk for, at individualitet og fællesskab hører sammen og gensidigt betinger hinanden i hverdagen."

Det blev vi stærkt inspirerede af. For hverdagsmagere formåede at forløse deres borgerlyst og kombinere det sjove og lystbaserede og nødvendige med den sparsomme tid, de havde til rådighed.

BL_Revised.indb 219 09/05/2018 10.51

Vi hørte bare aldrig rigtigt om dem. For herhjemme har vi en tendens til at hylde ildsjælene som små superhelte, der er gjort af et særligt stof. Og sige, at alle vi andre aldrig ville være i stand til at gøre det samme.

Hverdagsmagere er ikke magiske, overskudsagtige superhelte. De er også bare helt almindelige borgere. De har bare fundet ud af, hvordan de kan få mest muligt ud af deres lille overskud i hverdagen.

Vi blev nysgerrige efter at høre, hvordan forskellige hverdagsmagere havde indrettet deres hverdage. For hvis vi andre kunne høre om deres hverdage, ville vi sikkert kunne finde inspiration til nogle nye måder at indrette vores egne hverdage på. Især hvis vi kunne få hverdagsmagerne til ikke kun at fortælle om deres sejre og successer, men også om vejen derhen, de udfordringer de havde mødt på vejen, og hvordan de var kommet om på den anden side. Hvis bare vi kunne få dem til blotlægge processen og afmystificere deres handlekraft. Hvis bare vi kunne få dem til at fortælle mere om, hvordan de indrettede deres hverdage. Om hvordan de fandt tiden. Om hvordan de fik økonomien til at gå op. Om de fravalg, det havde krævet. Om alt, hvad der var gået galt undervejs. Vi ville gerne høre om alle de grå detaljer vi sjældent fortæller hinanden om, men som er kittet, der får historierne til at hænge sammen og gør det lettere for andre at gennemskue, hvordan de selv kunne gøre noget lignende i deres egne hverdage.

Nogenlunde samtidig havde Andreas haft nogle spændende snakke med Jeppe Kabell, der på det tidspunkt studerede arbejdsliv og organisationsformer på RUC og havde gjort sig en masse tanker om balancen mellem arbejdsliv, familieliv og fritidsliv. De havde især snakket om, hvordan email og smartphones nedbrød grænserne mellem arbejde og fritid. Og om, hvordan man kunne skabe nye kulturelle normer, der kunne mindske den stress og det manglende overskud, denne 'always-on'-kultur har medført. Jeppe eksperimenterede med at boycotte Facebook og andre sociale medier. Og Andreas solgte sin smartphone og satte sig for kun at tjekke sin email én gang om dagen.

De var meget inspirerede af bloggen The Setup, hvor forskellige programmører og teknikere bliver inviteret til at svare på fire konkrete spørgsmål om, hvordan de har indrettet

BL_Revised.indb 220 09/05/2018 10.51

deres arbejdsplads og hvilke redskaber og programmer, de bruger for at få deres arbejdspladser til at fungere optimalt. Andreas og Jeppe snakkede om, hvor fedt det ville være, hvis en tilsvarende blog satte fokus på, hvordan forskellige mennesker havde indrettet deres hverdage. For ligesom med arbejdsredskaber er der ingen 100% gnidningsfrie måder at indrette sin hverdag på. Man kan lade sig inspirere af, hvordan andre har skabt åndehuller, fleksibilitet, rytmer, systemer eller luft i økonomien, men vi har alle sammen så forskellige forudsætninger, prioriteter og ønsker, at vi hver især er nødt til at indrette vores egne hverdage. Så hvis vi kunne give et indblik i mange forskellige hverdage og løsningsmodeller, ville det blive nemmere for hver enkelt at plukke de pointer og løsninger, der inspirerede dem og sammenstykke deres helt eget bud på en velfungerende hverdag.

Det syntes Nadja også lød rigtig sjovt — især fordi grundkonceptet mindede lidt om Folkets Stemmer, hvor det også var de samme spørgsmål folk besvarede, og det havde vist sig at fungere rigtig godt. Så det tog ikke mange samtaler, før vi tre havde udviklet konceptet, der skulle være en hyldest til hverdagene, give et indblik i vidt forskellige hverdagsmageres hverdage og udvikle sig til et stort inspirations-katalog over forskellige hverdagsløsninger.

Det blev til en blogstafet med otte faste spørgsmål, som alle deltagerne skulle svare på. For når alle deltagerne svarede på de samme spørgsmål, blev deres hverdagsportrætter lette og sjove at sammenligne.

Vi fik hurtigt sat en blog og en Facebook-side op, hvor vi kort introducerede ideen og lagde portrætterne op efterhånden, som de tikkede ind. Og vi startede med at lægge et hverdagsportræt ud hver især, så vi kunne gå forrest med vores egne eksempler. Og sendte så de første tre stafetter af sted hver især til andre, som vi syntes havde indrettet deres hverdage på en inspirerende måde.

Bloggen kaldte vi og godt Hverdage.dk. Den var – som der også stod i introduktionen – tænkt som: ”En hyldest til hverdagen. Alle de små bidder af livet, som rigtig mange bare gerne vil have overstået, så de kan nå frem til den næste weekend eller ferie. Men som vi synes, er det allervigtigste i livet. De skal ikke bare overleves. De skal udleves. Det er dem, der er livet.”

BL_Revised.indb 221 09/05/2018 10.51

I begyndelsen var hverdagen med hverdage.dk en fest. Det var nemt, sjovt og lige til at sætte i gang. Mange fulgte med og fandt masser af inspiration i at læse om de andres hverdage.

Men vi stødte også ret hurtigt på en masse problemer. Vi havde tænkt det som en stafet, så dem, der havde modtaget en stafet fra os, skulle sende stafetten videre til tre andre, når de selv havde svaret på spørgsmålene – og vi håbede på den måde både at nå langt ud over vores eget netværk og høre om hverdage, der lå meget fjernt fra vores egne. Og samtidig var stafettanken et forsøg på at gøre det enkelt at håndtere. For hvis deltagerne selv sendte stafetterne videre, ville der ikke være så meget arbejde i det for os.

I praksis gik det ret meget anderledes: Folk fulgte ikke rigtigt op på stafetterne og skulle rykkes mange gange, før de reagerede på dem. Det havde ingen af os rigtigt lyst til at gøre eller bruge tid på. Folk skulle jo kun deltage, hvis de havde mod på at dele deres tanker – og vi havde ikke lyst til at skulle opretholde et arkiv over, hvem der havde modtaget stafetter, om vi havde rykket dem, og hvem der havde sagt nej. Og endnu mere problematisk: Dem, der typisk svarede, var dem, der allerede havde en hel del overskud i hverdagen – og også var ret velformulerede på skrift. Det kom i praksis til at give en vis skævvridning af, hvem der blev portrætteret. Så billedet blev ikke nær så varieret, som vi havde forestillet os.

Desuden stejlede mange over spørgsmålet om økonomi. De syntes, det var for intimt at fortælle offentligt om – men for os at se var det nøglen til hele projektet. Det var jo netop derfor, vi spurgte. For økonomien er og bliver en vigtig forudsætning for, at man kan gøre alt det andet. Det er det uudtalte spørgsmål, der altid står tilbage, når folk beklager sig over, at de har travlt på jobbet. Hvor mange penge skal de egentlig tjene for at få deres hverdag til at hænge sammen? Og hvor meget behøver de i så fald egentlig at arbejde? Disse spørgsmål ville vi ikke undlade. Deltagerne valgte selvfølgelig selv, hvor konkret de svarede. Men de måtte ikke knibe sig helt uden om. Og set i bakspejlet er det helt tydeligt de portrætter, der mest konkret og ærligt fortæller om deres økonomi, som fungerer bedst.

Til vores store overraskelse var der også mange læsere, der blev provokerede af konceptet. Især dem, der havde pressede hverdage, blev utroligt irriterede over at læse om andres mere eller mindre velfungerende hverdage – og mange af kommentarerne endte med at

BL_Revised.indb 222 09/05/2018 10.51

blive forsvarstaler for, hvorfor de ikke selv kunne gøre som portrætpersonen havde gjort. Helt konkret spurgte mange, hvorfor vi kun portrætterede selvstændige. Reelt skildrede ca. halvdelen af portrætterne folk med fuldtidsjobs og børn. Men de andre sprang i øjnene. Så det, der var tænkt som inspiration, blev alt for ofte læst som en provokation.

I starten stilede vi efter at have et nyt hverdagsportræt om ugen, men efterhånden som stafetterne gik i stå, besluttede vi os for at sætte Hverdage.dk lidt i bero. Jeppe havde travlt med sine studier og skulle være far. Og Nadja og Andreas havde en masse nye Borgerlyst-eksperimenter i støbeskeen, som de hellere ville bruge tid og energi på. Så vi holdt op med at sende flere stafetter ud, og lod samlingen af hverdagsportrætter stå. Og så skete der noget interessant: Vi begyndte at få mails, hvor folk fortalte, hvor inspirerede, de var blevet af hverdage.dk og hvor store hverdagsbeslutninger, de havde truffet på baggrund af portrætterne. Nogle sendte ligefrem nye hverdagsportrætter ud af det blå. Eller fulgte op en stafet, vi havde opgivet et halvt år tidligere. Andre spurgte ivrigt, hvornår de næste hverdagsportrætter mon kom.

Så hvor vi før mest havde fået skældud og følt, at eksperimentet virkede modsat hensigten, viste det sig nu pludselig, at meget af eksperimentet faktisk var lykkedes. Rigtigt mange havde faktisk ikke alene fulgt med, de var også blevet meget inspirerede af portrætterne og havde justeret deres hverdage på baggrund af dem. Desuden var Hverdage helt tydeligt nået langt bredere ud i befolkningen, end dem, der ellers fulgte med i Borgerlyst og Samtalesaloner. Hverdage.dk ramte et helt andet sted, og fik netop fat i mange fra det 'travle flertal', som vi ellers havde svært ved at få i tale. Så hvis vi snakker i engagementstrappe-terminologi var det tydeligt at se, at Hverdage fungerede virkelig godt for de nysgerrige tilskuere. Vi opdagede det bare først, da vi havde sat ideen i bero – og det siger så også noget om, at man også som nysgerrig tilskuer engang imellem skal huske at skrive til initiativtagerne, når der er et projekt man følger og er meget inspireret af. For man ved aldrig om det var lige præcis den lille opmuntring, der skulle til, for at initiativtagerne besluttede sig for at hænge i lidt endnu.

BL_Revised.indb 223 09/05/2018 10.51

HVERDAGSPORTRÆT

Andreas Lloyd

Udgivet 11. september 2012

Tre ord, der beskriver det særlige ved din hverdag:

Forundring. Fordybelse. Fællesskab.

Den vigtigste erfaring fra din hverdag i een sætning?

Lov mindre end du kan holde — og levér mere, hvis du kan.

Hvem er du, og hvad optager dig til dagligt?

Jeg hedder Andreas. Uddannet antropolog, selvlært aktivist, halvstuderet blogger, og selvstændig konsulent. Ikke nødvendigvis i den rækkefølge.

Jeg er optaget, af hvordan folk kan arbejde sammen, udvikle sig og bruge deres handlekraft uden at opgive deres værdier eller brænde ud. Sagt på en anden måde: Jeg er optaget af, hvordan vi kan skabe bæredygtige, lærende fællesskaber, der bygger folk op i stedet for at bryde dem ned.

I Københavns Fødevarefællesskab er jeg med til at skabe en prototype på en sådan organisation: Et læringsrum, hvor vi alle kan udvikle os og opdage vores handlekraft. Med Borgerlyst prøver jeg at skabe en katalysator, der kan åbne hele samfundet som et læringsrum på samme måde, som fødevarefællesskabet er det. Og som dermed kan gøre det lettere for folk at opdage og bruge deres handlekraft i deres egen hverdag.

Endvidere prøver jeg at samle disse tråde og flere endnu op i en syntese, der kan præsentere denne tilgang for andre: Organisk, menneskelig, rodet og for evigt ufærdig.

Hvordan har du valgt at indrette din hverdag?

Jeg bor i kollektiv i Vanløse sammen med seks andre mellem 26 og 35. For mig er det en

BL_Revised.indb 224 09/05/2018 10.51

helt naturlig måde at bo på. Jeg er vokset op i kollektiver og bofællesskaber, boede på kollegie, mens jeg studerede og har boet i flere forskellige kollektiver de sidste fem år.

For mig giver det at bo i kollektiv både en hyggelig og hjemlig base, hvor der altid er liv og folk at snakke med. Desuden er det meget praktisk, fordi det huslige arbejde bliver delt i syv: Vi har hver en ugentlig maddag, hvor vi køber ind, laver mad og vasker op. Og vi har hver vores rengøringsområde, som vi har ansvaret for at holde rent og pænt. Når vi hver især skal gøre så lidt, så er det også let at gøre mere, end der forventes. Og det er en af hemmelighederne til at få et kollektiv til at fungere. På den måde giver kollektivet mig både mere tid og mere hjemlig hygge, end hvis jeg boede alene.

Arbejdsmæssigt har jeg skruet min hverdag meget fleksibelt sammen. Som selvstændig konsulent har jeg som regel få, men forholdsvist indbringende, opgaver. Dette gør, at jeg har god tid (og råd) mellem opgaver til at fokusere på andre projekter, som jeg brænder for — herunder Borgerlyst og KBHFF. På længere sigt håber jeg, at mit arbejde med Borgerlyst kan blive min primære indtægtskilde, og dermed også min hovedbeskæftigelse.

Til daglig sidder jeg i et superhyggeligt kontorfællesskab på Østerbro, sammen med en masse seje iværksættere, aktivister og studerende. Det giver en god og strukturerende ramme for mit hverdag at have et kontor at tage hen på og gode folk at spise frokost med.

Som selvstændig har jeg også haft mulighed for at eksperimentere en del med at udvikle filtre for at mindske, hvor megen tid jeg bruger på email og andre online distraktionsmomenter.

Hvor mange penge skal du tjene for at få din hverdag til at hænge sammen? Og hvad bruger du resten til?

Husleje, forbrug og madpenge i kollektivet er til sammen 3850 kr. Derudover kommer A-kasse, betaling af studiegæld plus det løse. Så jeg skal nok bruge omkring 6000 om måneden for at få min hverdag til at hænge sammen. Det, jeg tjener derudover, bliver ofte brugt på bøger, rejser og kulturoplevelser.

BL_Revised.indb 225 09/05/2018 10.51

Hvorfor er du endt med denne hverdag? Hvad har du gjort undervejs?
Jeg skal ærligt sige, at jeg aldrig troede, at jeg skulle blive selvstændig. Jeg var meget lidt erhvervsrettet, mens jeg læste på universitetet, og da jeg blev kandidat i 2007, var jeg arbejdsløs i 8 måneder, kun afbrudt af et 6-ugers kursus og et par freelance-opgaver.

Jeg kom i løntilskud hos Socialsquare i foråret 2008, og blev derefter fastansat. Jeg arbejdede der i næsten 2 år, hvilket var en slags lærlingetid som konsulent. Jeg lærte at lave sexede powerpoints og skrive tilbud og tænke sammenhængende omkring internettet, og jeg blev dybt skuffet over, hvor uambitiøse de fleste organisationer er omkring de nye muligheder, som internettet har åbnet.

Samtidigt blev jeg involveret i Københavns Fødevarefællesskab, og blev enormt begejstret for, at her var en organisation, der kunne rykke på alle de ting, som vi snakkede om i Socialsquare. Så efter at have overvejet det et stykke tid og snakket med flere venner, der er selvstændige, om det, besluttede jeg mig for at sige op og blive selvstændig. Det har jeg slet ikke fortrudt.

Hvad har du valgt fra? Hvilke muligheder har du udelukket?
Set i bakspejlet kan det nærmest se ud som om, at jeg konsekvent har truffet karrierevalg, der ville mindske mine indtjeningsmuligheder. Jeg har bestemt ikke gjort det for pengenes skyld.

Jeg kan klare mig for forholdsvist få penge. Dels fordi jeg har det lidet charmerende karaktertræk at være nærig. Dels fordi jeg har fravalgt at have dyre hobbies eller vaner. Jeg er glad for bøger og fællesskab, og det koster heldigvis ikke så meget.

Samtidigt har jeg også fravalgt at gøre karriere i en stor organisation. Jeg har været frustreret over den inerti, som kendetegner store organisationer. Og lige nu tror jeg, at jeg kan bruge min energi bedre udenfor sådanne organisationer end indenfor dem.

BL_Revised.indb 226 09/05/2018 10.51

HVERDAGSPORTRÆT

Nadja Pass

Udgivet 12. september 2012

Tre ord, der beskriver det særlige ved din hverdag:
Situationsbestemt. Krydsbefrugtning. Eventyrlyst.

Den vigtigste erfaring fra din hverdag i én sætning?
Hold de faste udgifter nede – så bliver det meget nemmere at prioritere alt det, der virkelig betyder noget.

Hvem er du, og hvad optager dig til dagligt?
I virkeligheden beskriver det mig ret godt, at jeg har svært ved at svare på et spørgsmål om noget 'dagligt'. For der er ikke særlig mange daglige rytmer i mit liv.

Nogle dage er jeg den meget udadvendte erhvervskvinde, der holder foredrag og workshops for erhvervslivets top om alt fra mangfoldighedsledelse og motivationsretorik til iværksætteri, konceptudvikling og innovation. Andre gange er jeg den megafokuserede nørd, der sidder helt stille oppe i sommerhuset i en slidt gammel sommerkjole og skriver lange artikler, bøger og undersøgelser om kulturelle tendenser og sociale medier – og typisk er så meget i flow, at jeg ikke rører mig ud af flækken i 10 timer. Jeg har møder med mange forskellige kunder hver uge, har en masse forskellige faglige legekammerater, jeg walk&talker med, og jeg er rigtig glad, hvis jeg kan lægge små udflugter eller månedlange rejser ind i min hverdag.

Men uanset, hvad jeg konkret løser for en opgave, hvem jeg er sammen med, og præcis hvor jeg befinder mig, optager det mig altid meget at finde på nye løsninger, der kan komme rigtig mange til gode. Det har jeg de senere år arbejdet fokuseret på gennem mine aktiviteter i hverdagslaboratoriet Borgerlyst, som jeg har startet sammen med Andreas. Men det kan også sagtens være mine kunder – der ofte er ministerier, styrelser og kommuner – som jeg hjælper med at genopfinde alt det, de tidligere tog for givet.

BL_Revised.indb 227 09/05/2018 10.51

Noget af alt det jeg laver, får jeg rigtig mange penge for. Så mange, at jeg 7-9-13 ofte er heldig at hente en månedsløn hjem på ca. en uges arbejde. Meget andet laver jeg af ren og skær borgerlyst. Jeg skelner faktisk ikke så meget mellem arbejde og fritid, venner og arbejdskolleger, arbejdsopgaver og hobbies. Det hele krydsbefrugter hinanden og giver lidt på både gyngerne og karusellerne. Men fællesnævneren for alt det, der fanger min opmærksomhed er helt klart, at det handler om at finde nye mønstre i det velkendte, understøtte piblende kulturelle tendenser og udvikle nye løsninger på fastlåste sager.

Hvordan har du valgt at indrette din hverdag?

Jeg er meget et 'enten eller menneske'. Jeg er både ekstremt introvert og ekstremt ekstrovert, meget glad for byen og meget glad for landet, meget glad for at have travlt og meget glad for at stemple HELT ud. Jeg taler VIRKELIG meget. Men jeg har også tit brug for at være HELT STILLE. Så jeg trives bedst med at veksle mellem tilværelsens yderpoler, og undgår så vidt muligt mellempositioner som fælleskontorer, forstæder, konstant småstress og lignende forsøg på at få både-og.

I praksis betyder det, at jeg som udgangspunkt helst arbejder hjemmefra. 'Hjemme' skal der helst være helt stille. Her koncentrerer jeg mig så godt – er i flow, om man vil – at jeg på ret kort tid kan få en ret stor mængde artikler, bøger, blogindlæg, konferenceprogrammer eller koncepter fra hånden. Alt det, der kræver fokus, skærmarbejde og så få afbrydelser som muligt. De hyperkoncentrerede hjemme-stræk frigiver en masse tid til alt det andet. 'Hjemme' behøver ikke at være fysisk hjemme i min lejlighed på Nørrebro. Det kan også godt være i mit sommerhus eller et helt fremmed sted, hvor jeg 'relocater' hen i et par måneder. Det har gennem tiden både været New York og Nuuk. Men pointen er, at jeg er der længe nok til at FØLE mig 'hjemme' og have en hverdag dér.

Når jeg så til gengæld er 'ude', nyder jeg også dét i fulde drag. Dér må der gerne være fuld knald på alle sanser. Dér elsker jeg at være sammen med andre, få inspiration, blive uventet afbrudt og overrasket. Det kan være kundemøder, kaffe- eller frokostaftaler, interviews, hele dage hos nogle af mine faste kunder, walk&talks med mine gode sparringspartnere og faglige legekammerater. Det ville ikke være nogen tilsnigelse at kalde Assistenskirkegården og Superkaffeforsyningen i Møllegade for mine 'udekontorer'. Dér befinder jeg mig også rigtig ofte og elsker at mærke livet omkring mig.

BL_Revised.indb 228 09/05/2018 10.51

Den livsstil betyder også, at jeg stort set ikke bruger tid og energi på noget af det, der fylder mange timer i de fleste andres hverdage. Jeg bruger uendeligt lidt tid på transport, har næsten kun supergode og konstruktive møder, og der er nærmest aldrig risiko for kødannelse, når jeg skal købe ind, i IKEA eller på posthuset.

Alt i alt kan man sige om min hverdag, at jeg lægger stor vægt på, at hver dag skal rumme et eller andet, jeg kan glæde mig særligt over. Det er ikke fordi livet skal være lutter lagkage. Men et eller andet særligt skal der helst ske hver dag. Noget, der gør dagen (og dermed tilsammen livet) mærk-værdigt. Det behøver ikke være noget stort og kan sagtens være et fint lille Facebook-kommentarspor, en dejlig gåtur eller noget skægt, jeg overhører på gaden. Men det kommer for eksempel meget konkret til udtryk ved, at jeg gerne leger med min påklædning eller madlavningen i hverdagen. Og glad og gerne bruger effekter, krydderier eller ingredienser, der ellers hører 'weekenden' eller 'festdagene' til. Det er bestemt ikke fordi, jeg kimser ad, at det kan være dejligt at glæde sig til ting. Og jeg behovsudskyder faktisk meget gerne engang i mellem, fordi jeg er stor fan af forventningens glæde. Men aldrig på ubestemt tid – og aldrig baseret på, hvad der er hverdag og fest. Mere baseret på humør og om jeg er 'ude' eller 'hjemme'.

Hvor mange penge skal du tjene for at få din hverdag til at hænge sammen? Og hvad bruger du resten til?

Det er meget vigtigt for mig at have så lave faste udgifter som muligt, så jeg kan skrue op og ned for mit forbrug alt efter, hvor meget jeg har lyst til at arbejde for penge – og hvornår jeg har lyst til at bruge min tid på noget andet. Og jeg prioriterer meget højt, at jeg aldrig er tvunget til at arbejde videre for en kunde, jeg ikke bryder mig om eller løse nogle opgaver, jeg ikke synes giver mening. Jeg elsker mine arbejdsopgaver – men det gør jeg nok også især fordi, jeg udvælger dem nøje, så de er meningsfulde og inspirerende. Og jeg arbejder sammen med nogle gode folk om at løse dem.

Derfor har jeg skruet min økonomi sammen, så jeg fint kan klare mig for 8.000-10.000 udbetalt om måneden. Jeg kunne godt klare mig for lidt mindre, for de nagelfaste udgifter til husleje, strøm og forsikringer udgør ikke mere end ca. 6000 kroner. Men der er nogle andre ting, der for mig er så uundværlige, at de også tæller med blandt de 'faste

BL_Revised.indb 229 09/05/2018 10.51

udgifter'. Og det er fx rengøringshjælp og muligheden for aldrig at sætte mine ben i et discountsupermarked. Jeg er dårlig til at gøre rent og får dårlig samvittighed over ikke at få det gjort – og det gider jeg ikke at have. Og jeg nægter at gå på kompromis både med kvaliteten af mine fødevarer og indkøbssituationen. Den depression, jeg oplever, når jeg en sjælden gang bevæger mig ind i discount-verdenen er simpelthen ikke de par sparede kroner værd. Så der SKAL være råd til inspirerende indkøbsoplevelser. Ellers skruer jeg op og ned alt efter, hvor mange penge, jeg har mellem hænderne. Jeg kan – med verdens bedste samvittighed og stor fornøjelse – bruge enorme summer på tøj, cremer, friske blomster, strømper, lingeri og gadgets af høj kvalitet – og jeg kan godt lide at rejse, spise ude, drikke cocktails og give flotte gaver. Men jeg synes faktisk også, det er meget rart at leve lidt på en sten engang imellem. Så sætter jeg mere pris på luksusvarerne, når jeg forkæler mig selv med dem. Der er jeg igen meget enten eller.

Hvorfor er du endt med denne hverdag? Hvad har du gjort undervejs?
Da jeg var 15 år vandt jeg en essaykonkurrence, hvor man skulle beskrive sin hverdag, når man var 35 – og hvad man ønskede og frygtede for fremtiden. Jeg skrev et ret dystert-ironisk digt om det forudsigelige liv i kernefamilien med en stresset hverdag og udslukte drømme. Og modtog en hel masse breve fra voksne om, hvor vildt det var, at jeg havde gennemskuet det hele i så ung en alder. Sådan skulle det i hvert fald ikke gå for mig, besluttede jeg højt og helligt den gang. Og det har faktisk været et vigtigt pejlemærke for mig siden.

For nylig talte jeg med en tysk professor, der fortalte mig om begrebet 'Lebensfülle', der grundlæggende handler om at gøre sig bevidst om, hvordan man fylder livets bæger og gør sig klart, at der er begrænset plads. Og sjældent har jeg følt mig så forstået. Det er lige netop sådan, jeg helt grundlæggende altid har tænkt. Og kombineret med min store faible for svinkeærinder – fordi jeg mener, det er ude i svingene, alt det interessante ligger, og at man misser det, hvis man stæser for direkte mod målet – er det vist ret meget min hverdagsfilosofi i en nøddeskal.

Så jeg har altid sørget for, at der var en vis retning frem imod noget, jeg fandt godt og vigtigt – men også tilladt mig selv at bruge enorme mængder tid og energi på alt muligt

BL_Revised.indb 230 09/05/2018 10.51

andet, der fangede min interesse og optog mig på vejen. Og indtil nu har det vist sig at være en genial investering. Ikke kun i min egen livsglæde – men også i min karriere. For det jeg lever af i dag handler faktisk i helt enormt høj grad om at kombinere alle de mærkelige erfaringer og opdagelser, jeg har gjort mig undervejs, på nye måder. Alt det ingen af de andre havde tid til på vej mod toppen.

Hvad har du valgt fra? Hvilke muligheder har du udelukket?

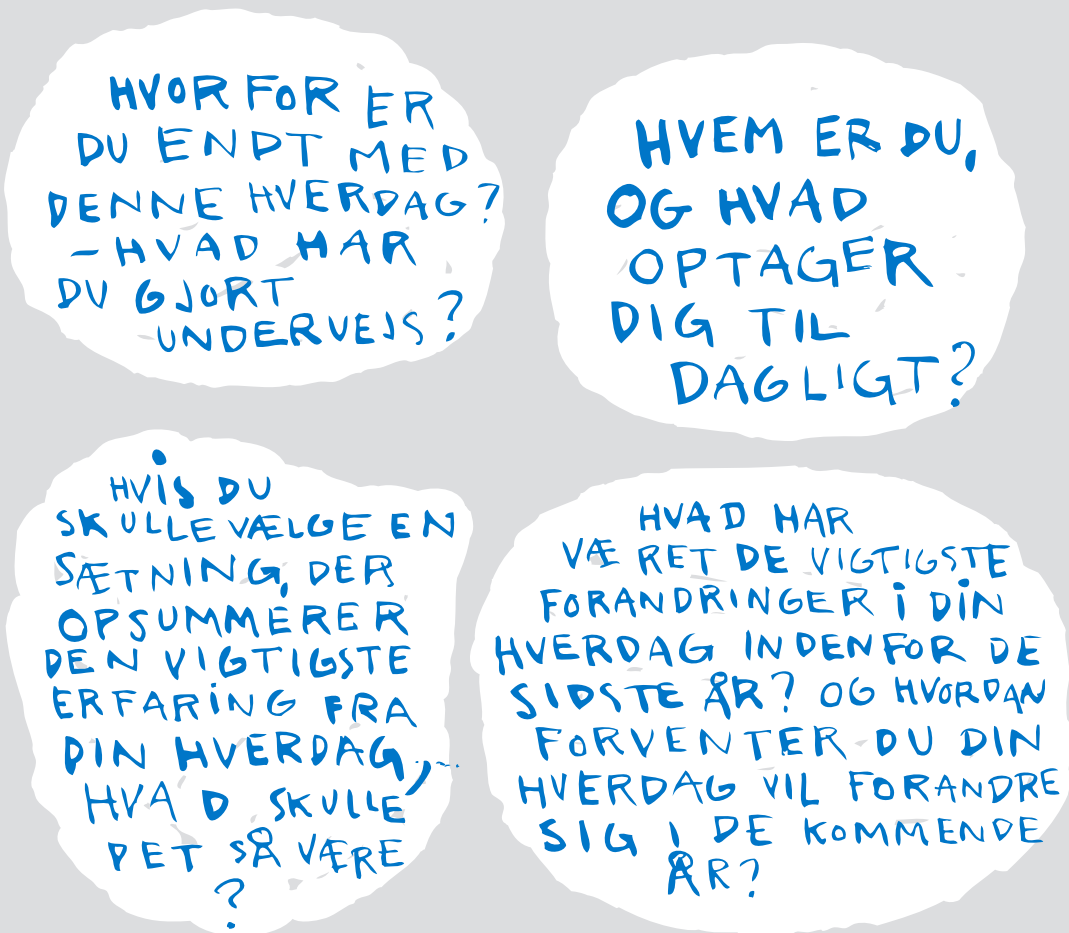
Jeg har helt klart og meget bevidst udelukket en masse af det, mange andre kalder meningen med livet. Mest markant er nok fravalget af det faste arbejde og et kernefamilieliv – hvilket jeg nok lige er nødt til pointere hverken er lig med fravalget af en meget ambitiøs karriere eller af kærlighed, nære relationer og erotik.

Det giver jo så plads, tid og overskud til alt muligt andet, så ellers synes jeg faktisk ikke, jeg har måttet udelukke særligt meget – hvilket nok er ret atypisk i en alder af 38 år. Jeg føler stadig, at jeg ret frit kan vælge på de fleste hylder. Og det er sikkert derfor, jeg ubevidst har valgt at leve sådan. Jeg er simpelthen for nysgerrig til at lukke døre for altid. Jeg har en voldsom appetit på det meste – og en meget bred smag. Og jeg har stadig aldrig helt forstået, hvorfor man skulle snyde sig selv for at prøvesmage det meste.

BL_Revised.indb 231 09/05/2018 10.51

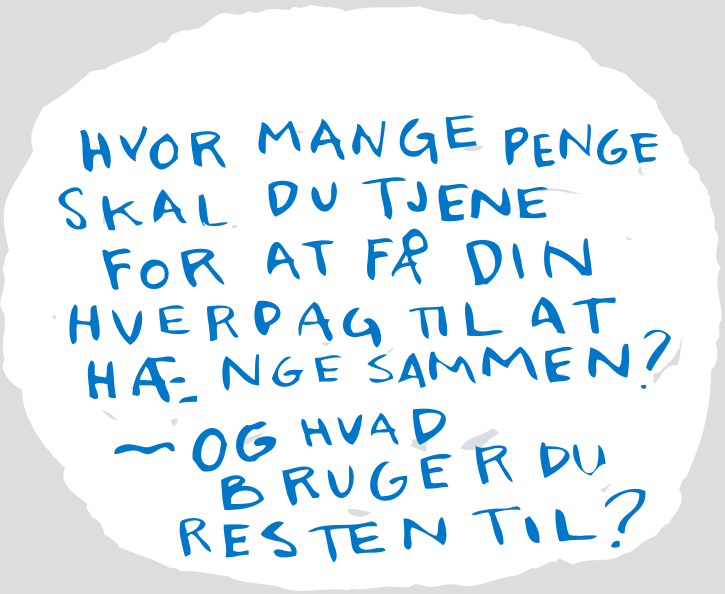
Hvis du selv vil skabe plads til mere borgerlyst i hverdagen, anbefaler vi:

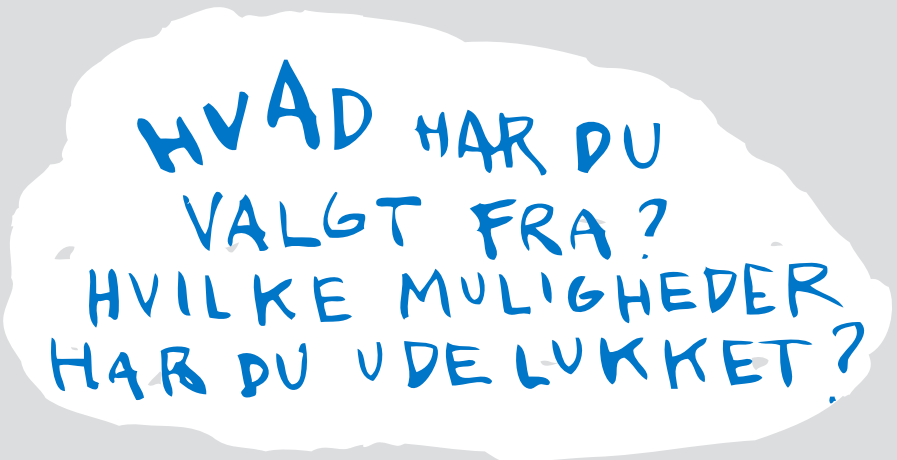
Prøv at besvare de 8 spørgsmål fra Hverdage og se, hvilke erkendelser om din egen hverdag, det bringer frem. Stil dem enten til dig selv, bed en ven spørge og lytte opmærksomt eller vend spørgsmålene enten med med dine samarbejdspartnere eller dine nærmeste – de kan være med til at afdække, om der er nogle ting i jeres hverdag, I kunne gøre anderledes.

BL_Revised.indb 232 09/05/2018 10.51

BL_Revised.indb 233 09/05/2018 10.51

Ikke en fusker

I april 2013 blev jeg inviteret til Fakse Ladeplads af en gruppe lokale borgere, der havde startet initiativet Liv i Ladepladsen med det formål at styrke det lokale fællesskab, udvikle lokalsamfundet og i det hele taget gøre deres landsby til et endnu dejligere sted at bo.

Fakse Ladeplads er en skøn landsby med ca. 2500 indbyggere helt ude ved vandet på det sydøstlige Sjælland, og det er en by med stolte traditioner og masser af engagement. Hvert år afholder den lokale Borger- og Erhvervsforening den store Riviera-fest — en fire dage lang byfest med musik, kunst og fest. Det har de gjort hvert år i 55 år.

Men kommunesammenlægninger og økonomisk krisetid har sat lokalsamfundet under pres. De lokale borgere var bekymrede for, at skolelukninger og for få kulturtilbud ville gøre det svært at lokke yngre tilflyttere til byen. Og derfor var de gået sammen om at gøre deres landsby til et attraktivt sted at bo. Som Almer fra initiativgruppen spidsformulerede det: “Enten så udvikler vi byen, eller også så lader vi den blive afviklet.”

Lykke fra initiativgruppen havde gennem en veninde hørt om Borgerlyst, og skrev til os, og spurgte om vi ikke kunne være interesserede i at hjælpe dem i gang. Så jeg tog ned og sparrede med dem og hjalp dem med at planlægge en række på tre borgermøder, der skulle sætte gang i en positiv udvikling i byen.
Da mødet var ved at være slut kiggede Almer anerkendende på mig og sagde, ”du er slet ikke så slem, som jeg frygtede at sådan en københavner-akademiker ville være. Du brugte kun et par ord, som jeg ikke forstod.”

BL_Revised.indb 234 09/05/2018 10.51

Jeg havde slet ikke overvejet, at det havde været en bekymring for gruppen, og spurgte hvad det så var for nogle ord, som han havde haft svært ved. ”Udfordringer!” svarede han bestemt, ”du bliver ved med at snakke om udfordringer. Hvorfor kan vi ikke bare kalde det problemer?!”

Jeg smilede og sagde, at det kunne vi såmænd også godt. Jeg har lært at kalde det udfordringer, fordi det udtrykker at det er noget man selv er en del af, og dermed noget som man selv kan være med til at løse. Hvorimod det at kalde det for et problem antyder, at det er noget udefrakommende, som man ikke selv har en andel i.

Jeg kunne godt se på Almer, at det var en skelnen, der lød lidt for opstyltet i hans ører, men han lod være med at forfølge det yderligere. Men det fik mig til at tænke over, hvad det egentlig er, jeg har lært på universitetet. I de første mange år på universitetet var jeg dybt frustreret over, at konklusionen på alle undersøgelser og alle forskningsresultater altid sluttede med at sige noget i retning af ”disse resultater er kun foreløbige eller af begrænset gyldighed. Det er meget mere komplekst end som så.” Denne afslutning gik igen så ofte, at det nærmest blev en stående vittighed. Alt er så komplekst, at det lammer os. På universitetet kan vi ikke sige noget som helst med sikkerhed.

Den engelske matematiker og filosof Bertrand Russell sagde engang, at et af de store problemer her i verden er, at uvidende mennesker altid er så selvsikre, mens de, der har større viden altid er fyldt med usikkerhed og tvivl. Pudsigt nok er denne både kæphøje og triste observation siden blevet videnskabeligt bevist af de to amerikanske psykologer, David Dunning og Justin Kruger.

Dunning-Kruger effekten, som de så ydmygt har valgt at kalde den, er kort fortalt, når vores uvidenhed begrænser vores evne til at erkende vores egen uvidenhed. Et klassisk eksempel er Florence Foster Jenkins, en kvinde, der trods udtalt mangel på sangtalent alligevel troede fuldt og fast på sin vokal og udgav adskillige plader (indspilningerne blev finansieret af hendes velgørere) og holdt adskillige koncerter for et først måbende og siden hysterisk leende publikum.

BL_Revised.indb 235 09/05/2018 10.51

Dunning og Kruger lavede adskillige forsøg, hvor de testede forsøgsdeltagere i spørgsmål om grammatik, humor og logik. Derefter interviewede de de 25% af deltagerne, der havde klaret testen dårligst for at høre om deres forventninger til deres resultat. Og det viste sig, at deltagerne ganske ofte overvurderede deres egne evner. Altså: Selvom du staver dårligt, så er det ikke ensbetydende med, at du er klar over, at du staver dårligt.

Da jeg læste om Dunning-Kruger-effekten gik det op for mig, at det vigtigste som jeg har fået ud af at gå på universitetet ikke så meget et bestemt sæt kompetencer, men måske i endnu højere grad, at jeg er blevet bevidst om alt det, jeg ikke ved.

Jo, jeg har lært en masse, men for hvert felt jeg har snuset til eller er dykket ned i, har der været hundrede andre, som jeg har valgt fra. Nogle fordi de ikke tiltalte mig, andre fordi jeg ikke havde tid og prioriterede andet højere. Men bare det, at jeg har hørt om dem og bevidst har valgt dem fra, har gjort at jeg ved, at der en utrolig masse jeg ikke ved.

For eksempel så var det først da jeg i forbindelse med mit speciale interviewede computer-programmører, at jeg fandt ud af, hvor helt utroligt meget jeg ikke ved om hvordan en computer virker. Og at IT er et felt som så mange andre, hvor vi i stadig højere grad forlader os på nogle få eksperters viden for at kunne tage vores brug af computere og internet for givet. Det var først da jeg lærte lidt, at jeg fandt ud af, hvor meget jeg ikke ved.

Det havde den bagvendte effekt, som Bertrand Russell påpegede, at jo mere jeg lærte, jo mere usikker blev jeg. Da jeg var færdig på universitetet led jeg som så mange andre akademikere af 'the imposter syndrome' — altså følelsen af, at man ikke er kvalificeret eller kompetent nok til at løse den opgave, som man har fået. At man bare er en fusker, der lader som om. Det er en følelse, som er meget let at få efter syv år på universitetet, hvor jeg ikke havde lavet noget, der har haft nogen indflydelse på den virkelige verden. Jeg havde bare lært at bruge fine ord til at påpege hvor komplekst alting er, og hvor svært det er at lave noget-som-helst om.

Grunden til, at jeg fortæller denne historie er ikke for at sige, at jeg ved en masse, som Almer ikke ved. Tværtimod! Almer er en utrolig klog og handlekraftig mand, der hvert

BL_Revised.indb 236 09/05/2018 10.51

år forlader Fakse Ladeplads et par uger og tager på valsen som vagabond og lever det frie liv. Han lader sig ikke gå på af kompleksiteten, og han er ikke bange for at kalde en spade for en spade og et problem for et problem — og så gå i gang med at finde en løsning. Almers bekymring var, at sådan en københavner-akademiker som mig sad fast i al den kompleksitet og ikke var i stand til at finde håndfaste løsninger og rykke på at føre dem ud i livet, men bare ville komme med en distanceret analyse fyldt med højtragende begreber som 'diskurs', 'konstruktivisme' og 'paradigme'.

Og det er rigtigt, at hvis han havde mødt mig fire år tidligere, så ville jeg unægteligt have været meget mere akademisk abstrakt og fjern i blikket. Men noget af det vigtigste, jeg har lært gennem Borgerlyst er at kunne rumme al denne tvivl og kompleksitet uden at lade den begrænse min handlekraft. Det fik jeg bekræftet da jeg i juni 2013 igen var i Fakse Ladeplads for at sætte samtalerne i gang til det første af Liv i Ladepladsens tre borgermøder. 85 borgere i alle aldre mødte op på den lokale skole til en meget livlig aften, hvor de sammen udviklede deres ideer til, hvad de gerne ville forandre i deres by, og gav hinanden sparring på, hvordan det kunne komme til at ske. Der var så megen god energi og borgerlyst i lokalet, at det var en fryd at se.

Der var mange forskelligartede ideer: Til indretningen af et nyt lokalt kulturhus, til udviklingen af stranden, som i 1930'erne og 1940'erne havde været den danske Riviera, hvor de rige Københavner-familier tog ned om sommeren, til at revitalisere den nedslidte bymidte, til bedre samarbejde på tværs mellem byens foreninger.

Aftenen sluttede med en åben mikrofon, hvor borgerne fik lejlighed til at komme op og præsentere deres ideer for forsamlingen, så de efterfølgende kunne finde sammen og arbejde videre. Og det var virkelig dejligt at se, hvor længe folk blev hængende bagefter og snakkede videre om, hvordan man kunne gå videre med de forskellige ideer og projekter.

Jeg var meget opløftet, da jeg satte mig i toget på vej hjem mod København. Ikke bare fordi, at mødet var gået godt og deltagerne havde været glade. Men fordi jeg følte, at jeg var nået til et punkt, hvor jeg rent faktisk kan bruge mine erfaringer til at handle og hjælpe andre til at handle — uden at lade mig lamme af tvivl, usikkerhed og utilstrækkelighed.

BL_Revised.indb 237 09/05/2018 10.51

Byg engagementstrapper

Undren: *Hvordan gør vi det nemmere og sjovere for andre at deltage i et projekt, selvom de ikke har mulighed for at trække et kæmpe læs?*

Eksperiment: *Lockout-skolen Nadja holdt under lærer-lockouten i 2013.*

Vigtigste læring: *Hvor nemt, sjovt og lystbetonet det er at sætte et stort eksperiment i søen, hvis bare man bygger det op ved hjælp af engagementstrapper, og gør det nemt for alle at forstå rammerne.*

Det blev helt afgørende for Borgerlysts videre udvikling: *At vi lærte at skelne mere nuanceret mellem nysgerrighed, frivillighed og pligtvillighed.*

BL_Revised.indb 238 09/05/2018 10.51

Efterhånden som projektet vokser, får man behov for hjælp til at løse alle mulige forskellige opgaver og udfordringer – og det er rigtig god ide at alliere sig med andre, der kan alt muligt andet, end man selv kan. Ikke alene kan man nå længere, hvis man løfter i flok. Det er også sjovt, lærerigt og inspirerende at knække en udfordring sammen.

Men det er ikke altid lige let for de nye at finde ud af, hvor de skal tage fat. Nogle gange føler de sig ligefrem uvelkomne. For efterhånden som initiativtagerne selv er kommet godt i gang med ideen og godt ind i stoffet, er det let at glemme, at alle de nytilkomne stadig er nybegyndere. Når man selv er kommet videre i projektet, glemmer man nogle gange, hvad det var, man selv syntes var spændende og begejstrende lige da man gik i gang. Faktisk klinger det nu måske ligefrem banalt og naivt. Men nybegynderne skal have lov at gøre sig deres egne erfaringer og dyrke deres egen begejstring, hvis de for alvor skal begynde at engagere sig i projektet.

Derfor opstår der ofte en kløft mellem de garvede initiativtagere og de nysgerrige nybegyndere. Utålmodigt vrisser initiativtagerne: "Det har vi jo snakket om. Det har vi prøvet for længst, det virker ikke" når nybegynderne begejstret fortæller om deres ideer. Det er ikke særligt befordrende for borgerlysten.

Samtidig er det vigtigt at huske, at det for mange kræver stor overvindelse overhovedet at dukke op til det første møde og stille de første spørgsmål. De færreste er i så god borgerlysten grundform, at de kan (eller vil!) påtage sig ansvaret for et projekt, de ikke selv har taget initiativet til eller brænder for endnu. Som initiativtager har man både gennemlevet de lange vintermåneder, mens projektet modnede og oplevet forårets vilde begejstring – og begynder nu i sommertiden for alvor at vide, hvad der virker. Man har talt med mange mennesker om det. Man har mærket på egen krop, hvad der giver energi og hvad der dræner. Man kender sit projekt ud og ind.

Og det er ikke fordi alle andre behøver helt så lang tid – eller at gå helt så mange svinkeærinder ud ad 'the long, hard, stupid way' for at kunne være med. Men man er nødt til at give dem en ærlig chance for at lære projektet at kende indefra, for at mærke glæden, når et eksperiment lykkes og for at lære de andre at ordentligt at kende, før man kan forvente, at de er klar til at påtage sig nogle af de større opgaver og forpligtelser.

BL_Revised.indb 239 09/05/2018 10.51

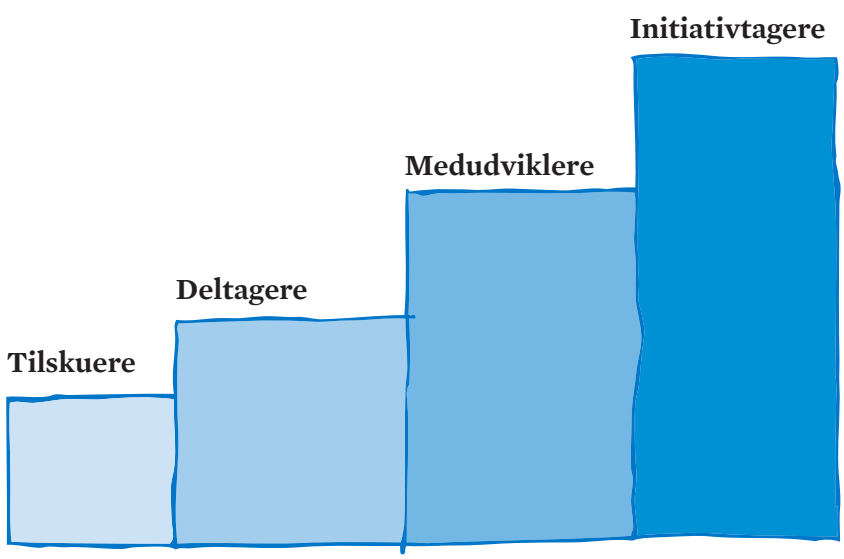
I praksis sker der bare næsten altid det omvendte: Når de nysgerrige nybegyndere dukker op til deres første møde, bliver Tordenskjolds soldater så begejstrede for at se et nyt ansigt, at de straks spørger, om ikke man vil være med i bestyrelsen de næste to år.

Det kan de færreste overskue i ét hug. Springet fra nysgerrighed til langstrakt forpligtelse er simpelthen for stort og pludseligt. Derfor er det en rigtig god ide i stedet at tænke på sit projekt som en engagementstrappe, som man kan bevæge sig op ad i det tempo, der passer bedst – og alt efter, hvad de har tid, mod og borgerlyst til.

Engagementstrappen trin for trin

Engagementstrappen giver folk mulighed for at engagere sig mere og mere, efterhånden som de lærer projektet og dets rammer at kende.

Den består af fire trin:

BL_Revised.indb 240 09/05/2018 10.51

1. Initiativtagere har taget initiativet til projektet eller har overtaget lederskabet, hvis de oprindelige initiativtagere har forladt det. Som navnet antyder, tager de initiativ og sætter ting i gang. På den måde er de en slags fyrtårn for projektet, fordi de formidler og fastholder de værdier og mål og den ånd, projektet er startet i. De sætter rammerne for projektet og inviterer andre til at skabe og videreudvikle projektet sammen med dem.

For eksempel var vi – Andreas og Nadja – initiativtagerne til Samtalesaloner. Vi fik ideen, udviklede metoderne og afholdt de første samtalesaloner i København. Vi gjorde det mest af alt sådan, fordi vi selv savnede den slags dybe samtaler, og vi afpressede os selv ved at lave en fast aftale med en café på Nørrebro om, at vi kunne holde samtalesaloner hos dem den sidste onsdag i hver måned. De stod for lokalerne og alt det praktiske, så vi kunne fokusere på at lave de bedst mulige samtalesaloner. Denne faste rytme gav de nysgerrige folk omkring os fornemmelsen af, at vi mente det helt bogstaveligt, når vi sagde, at man bare kunne dukke op, når det lige passede. Ideen stod og faldt ikke med, om de dukkede op til et enkelt arrangement. Vi havde påtaget ansvaret for at udvikle ideen henover en længere periode, og alle andre kunne deltage, efterhånden som de opdagede samtalesalonerne og kunne passe det ind i kalenderen.

2. Medudviklere videreudvikler og tilpasser projektet og ideen til deres egne behov. De er tiltrukket af projektet, men fortolker og remixer det med udgangspunkt i deres egne kompetencer og interesser. På den måde skærper og fokuserer de ofte projektet i de retninger, som de bedst forstår og kan formidle til andre. Det er ikke sikkert, at de forstår alle initiativtagernes dybere meninger med hele projektet. Men de er begejstrede for nogle små dele af ideen, som de så målrettet videreudvikler på.

Samtalesalonernes medudviklerne var alle dem, der videreudviklede konceptet og tilpassede det deres egne behov og deres egne rammer. Fra starten bød vi medudviklerne velkomne og sørgede for at dele alle vores gamle samtalemenuer og øvelser på samtalesaloner.dk, så alle let kunne gå på opdagelse og plukke inspiration, hvis de ville prøve kræfter med at holde deres egne samtalesaloner. Det ledte til, at gode folk startede samtalesaloner i mange forskellige byer rundt om i landet. Andre brugte samtaleteknikkerne som icebreakers til fødselsdagsselskaber, nystartede højskoleelever eller konferencegæster.

BL_Revised.indb 241 09/05/2018 10.51

Og undervejs udviklede de deres egne nye samtaleteknikker og øvelser med inspiration alt fra psykoterapi til indiansk rådslagning, designprocesser og dating-koncepter. Andre igen tog afsæt i samtalesalonerne og opfandt ting, vi aldrig selv ville have kunnet finde på. Fra tekstildesigneren, der håndbroderede spørgsmål fra vores gamle samtalemenuer på smukke samtaleduge, så middagsgæsterne altid havde noget at snakke om, til den specialestuderende, der afholdt en samtalesalon for at formidle resultaterne af sit speciale. På hver deres måde var disse medudviklere med til at bekræfte os i, at vi havde fået i noget rigtigt – og sprede ideen langt ud over, hvad vi selv ville have formået.

3. Deltagere har taget det første skridt og påtaget sig at udføre en enkelt mikrohandling eller to. De er nysgerrige på projektet, men er stadig ved at finde ud af, hvordan de bedst kan bidrage – og om de har lyst til at engagere sig mere, eller om de har det bedst med kun at løse en mikroopgave i ny og næ. Deltagernes begejstring eller mangel på samme er ikke altid et udtryk for, om de har tænkt sig at engagere sig yderligere i at udvikle projektet, men mere et udtryk for, hvor godt de kan lide ideen. Jo mere begejstrede de er, jo mere tilbøjelige vil de være til at sprede budskabet og invitere andre til at prøve at deltage, men de skal også have lov at forblive på det trappetrin, hvis det passer dem bedst. Måske er de selv initiativtagere til alt muligt andet, og nyder bare at være med.

Deltagerne til Samtalesalonerne er de mange hundrede gæster, der gennem årene har deltaget i samtalerne. For nogle faldt det helt naturligt at dukke op, og for andre krævede det stort mod at deltage. Som en salongæst, der til sidst i salonen fortalte hele selskabet, at han led af social angst, og hans psykolog havde opfordret ham til at tage til samtalesalon for at øve sig. For ham havde det markante værtskab og samtalestarternes stramme rammer gjort det trygt at deltage.

Alle deltog de i samtalerne og fik en hyggelig og sjov aften ud af det, hvor de lærte nye mennesker at kende. Nogle kom en enkelt gang, langt de fleste vendte tilbage igen og igen. Andre deltog for at lære, hvordan de selv kunne holde deres egne samtalesaloner og tog dermed det næste skridt op af engagementstrappen til medudviklere eller initiativtagere, der begyndte at holde samtalesaloner i deres egne byer, på deres gymnasier, blandt deres kolleger.

BL_Revised.indb 242 09/05/2018 10.51

4. Tilskuere følger med fra periferien. Måske hører de om det, fordi nogle af deres venner deltager. Måske har de hørt om det i medierne. De er i hvert fald blevet så nysgerrige og inspirerede, at de har projektet på radaren. Måske følger de med på de sociale medier eller har tilmeldt sig nyhedsbrevet. Måske har de planer om at deltage, men har bare ikke lige kunnet få det til at passe endnu. Eller måske bor de for langt væk eller har små børn, så det er begrænset, hvor meget de kan deltage i om aftenen. Uanset årsagen til, at de ikke deltager, selvom de har givet udtryk for deres interesse, udgør de det interesserede publikum: De kigger og hepper fra sidelinjen. Måske hjælper de også ved at videreformidle de gode historier om projektet. Og på sigt kan det også være, de vil være med, hvis omstændighederne passer.

Tilskuerne til samtalesalonerne var alle dem, der fulgte med på Samtalesaloner.dk, på Facebook-siden og i nyhedsbrevet. Nogle af dem kendte en af os og blev spammet med invitationer, siden vi startede. Andre kendte nogen, der kendte nogen, der var vilde med samtalesaloner og kunne godt tænke sig at prøve det engang. De fleste tilskuere hørte om Samtalesaloner i medierne, blev fænget af ideen og fulgte tæt med, selvom det aldrig lykkedes dem at komme afsted. Mange af dem nåede at deltage i en af vores store åbne samtalesaloner, men har siden fortalt, at de hver måned ville ønske, at de kom afsted, men at der altid kom noget i vejen. I stedet endte mange af dem med at bruge de spørgsmål, vi havde skrevet i invitationerne til at tage snakken hjemme omkring middagsbordet eller over frokosten med kollegerne. For os var det jo nok så vigtigt – vi ville gerne styrke samtalekulturen i det hele taget. Ikke kun til samtalesalonerne. Så det var en vigtig indsigt at høre, hvor nemt det var for andre at bruge materialerne derhjemme – og det har siden inspireret os til ind i mellem at lægge særlige samtalemenuer ud, man kan bruge til nytårsaften, påskefrokosten eller på valgaftenen.

Et trin ad gangen

Sådan en engagementstrappe kan ikke undgå at give et meget generaliseret og fortegnet billede af virkeligheden. Der kan være meget stor forskel fra projekt til projekt på, hvordan man kan engagere sig, og hvordan man går fra det ene trin til det andet. Der kan for eksempel godt gå meget lang tid, fra man starter et projekt, til de første medudviklere melder sig på banen. Det har vi selv i høj grad oplevet med vores Samtalesaloner. Der gik

BL_Revised.indb 243 09/05/2018 10.51

i hvert fald halvandet år fra vi holdt vores første samtalesalon, til andre tog initiativ til at holde deres egne. Ideen, konceptet og teknikkerne skulle lige modnes først. Men dérfra gik det pludselig meget hurtigt.

En af de vigtigste indsigter, engagementstrappen giver er, hvor langt tilløbet er fra at en nysgerrig nybegynder begynder at interessere sig for projektet til de begynder at give sig til kende og deltage synligt i projektet. Ofte lytter folk og forholder sig til det på afstand, smager på det, tænker over det, snakker med andre om det og fordøjer det, længe inden de træder op på deltager-trinnet. Som oftest føles det som en heltemodig indsats, når man endelig overvinder sig selv, bestiger det første trin og går fra tanke til handling.

Imens venter initiativtagerne utålmodigt på, at andre opdager og bakker op om projektet. Måske mister de ligefrem gejsten og troen på, at det nytter noget som helst. Og meget ofte kan det være manglen på reaktioner, støtte og hjælp udefra der gør, at man falder i et iltløst hul.

Sådan er det hele vejen op ad trappen. Så snart man selv er nået op på et nyt trin, glemmer man, hvor stort det første lille spring kan føles.

Og vi glemmer, at når man står nederst på trappen, strækker man sig ikke efter dem, der står øverst og fører an og fører sig frem. Enten forekommer de så uopnåelige, og man end ikke leger med tanken om at springe direkte derop eller også forekommer deres engagement overvældende. Så meget tid og energi har man alligevel ikke selv mulighed for at lægge i det. Nej, man kigger på dem på trinnet over en selv. Dem som er i gang med de ting, man overvejer at begynde på. Dem som har overvundet det, som man gerne vil overvinde. Og man tænker: "Hvordan har de mon gjort det?"

Derfor er dem, der står på trinnet lige ovenover en selv ofte de allerbedste til at tage de nye i hånden og hjælpe dem med at tage det næste trin op ad trappen. Det er dem, der skal vise de nye, hvordan man kan være med. Det er dem, der har udfordringerne – og hvad de selv gjorde for at overkomme dem – i friskest erindring. De er 'the second guy dancing' der viser, hvordan andre kan være med. Så hvis man er en af dem, der står på trappens nederste trin, har man en vigtig opgave: Hjælp med at byde de nye velkommen!

BL_Revised.indb 244 09/05/2018 10.51

Farvel til den dårlige samvittighed

Det kan tage rigtig lang tid, før andre har fået arbejdet sig så langt op ad trappen, at de har mod på at skabe og videreudvkle projektet. Men jo bedre man er til at gøre det let for andre at klatre op ad engagementstrappen, jo hurtigere vil de få mod på mere og dermed også være klar til at gøre projektet til deres eget.

Så i stedet for at spørge, om de vil sidde med i bestyrelsen de næste to år, er det en god ide i stedet at lade sig inspirere af de faglige sammenskudsgilder og mikrohandlingerne. Jo mere præcist man kan formulere velafgrænsede, simple og sjove og synlige små opgaver, man hurtigt kan tage fat på, jo nemmere bliver det for andre at være med uden at forpligte sig på mere, end de kan overskue.

På den måde slipper alle parter også for al den dårlige samvittighed og svære forventningsafstemning, der tit omgærder fine projekter. Der sker så utroligt meget i alles liv hele tiden, der påvirker, hvor meget vi har mulighed for at engagere og forpligte os. Vores økonomiske overskud, bekymringer, ansvar og stress skifter konstant. Vores arbejdsliv bliver stadigt mere fleksible og varierede, så man i perioder har meget travlt og i andre perioder har langt mere luft. Og det er umuligt at forudsige, hvornår vi selv, vores børn eller gamle forældre er syge. Så mange undlader at forpligte sig i gode projekter alene fordi de er bange for også at skulle have dårlig samvittighed over dét, hvis livet brænder på. Så er det sikrere at lade være. Men det er for ærgerligt, for der er jo mange andre gode ting, de kunne have bidraget med, der ikke kræver en nær så langstrakt forpligtelse, men alligevel kan gøre en stor forskel. Så lad være at forlange noget eller give andre dårlig samvittighed over, at de ikke løfter mere. Fokusér i stedet på at gøre det så nemt og fleksibelt som muligt at bidrage med noget meningsfuldt.

Engagementets tre udviklingsstadier

Engagementstrappen kan også hjælpe os med at rydde lidt op i begreberne. For vi har en tendens til at kalde alt for 'frivilligt arbejde', selvom der er reelt er tale om så forskellige indsatser som at bage en kage til at være bestyrelsesformand i 20 år.

Det er ikke altid hensigtsmæssigt. For når foreninger og offentlige instanser i dag hylder

BL_Revised.indb 245 09/05/2018 10.51

frivillige ildsjæle, lyder det alt for ofte som om det er en trist, tør og tung tjans at være med til at tage ansvar og forpligte sig overfor fællesskabet. Der tales om de store ofre, de har ydet – at de virkelig har sat sig selv til side for at gøre en forskel. Og ydet noget næsten overmenneskeligt. Det lyder som en heroisk indsats på linje med soldaterne, der under 1. verdenskrig meldte sig som de første til at springe op af skyttegraven: Modige og prisværdige, men også ret meget selv ude om, at de endte som kanonføde.

Derfor kan der i sig selv ligge et stort borgerlystent potentiale i at nytænke den gængse forståelse af, hvad det vil sige at være frivillig. Dels afholder det alt for mange andre fra at tage en tørn, hvis de tror, man skal være gjort af et særligt stof eller skal sætte alt andet til side, for at kunne påtage sig sin lille del af ansvaret for vores fælles samtid. Dels er det faktisk misvisende at omtale en så stor, ansvarsfuld og langstrakt indsats som frivillighed. Det er pligtvillighed.

Pligtvillighed er en ekstraordinær indsats

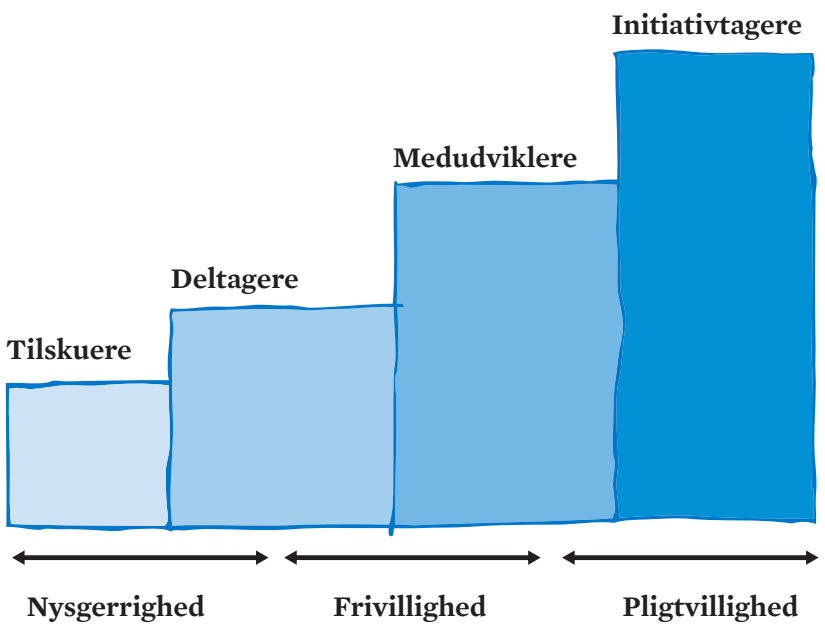
Pligtvillighed er noget ganske andet end frivillighed. De pligtvillige er dem, der ikke alene er rede til at være en del af et givent projekt eller initiativ, men som gør det til deres eget, hvis ikke de ligefrem selv er initiativtagerne. Som er villige til at forpligte sig på det. Pligtvillighed er medejerskab. Det forudsætter medbestemmelse. For hvis du engagerer dig så meget i et projekt, at du gør det til dit eget – til en del af din egen identitet – gør du det også for at være med til at præge det og forme det efter dine egne værdier. Pligtvillighed er den ekstra-ordinære indsats: Det er at tage tørnen i bestyrelsen. Det er at sidde til kedelige, men nødvendige, møder i banken. Det er at samle op på det, som ellers ville falde mellem sprækkerne. Og det fortjener helt sikkert hyldest. Ikke mindst fordi det ofte er dem, der laver de sjove, spektakulære opgaver, der typisk løber med al hæderen og opmærksomheden.

Derfor er pligtvillighed noget ganske andet end frivillighed. Frivillighed er ikke ekstra-ordinært. Frivillighed er normen. Vi er allesammen frivillige i forskellige sammenhænge: Vi hjælper hele tiden hinanden med stort og småt. Vi gør hele tiden ting, vi ikke behøvede at gøre. Som Tor Nørretranders siger, er det kun 'amatør-egoister', der er sig selv nærmest, for vi bliver glade af at være generøse. Vi kan slet ikke lade være. Men ofte er vi frivillige på en uforpligtende og midlertidig facon, fordi det passer bedst til den projekt-baserede

BL_Revised.indb 246 09/05/2018 10.51

måde, vi lever vores moderne liv på. Det passer ofte dårligt overens med den traditionelle måde at tænke frivillighed på – og den form for frivillighed optræder sjældent i statikkerne.

Hvis vi genbesøger Engagementstrappen, kan vi nu placere trappens fire trin i tre forskellige faser for engagement: Nysgerrighed, frivillighed og pligtvillighed.

Nysgerrighed er den indledende fase, hvor folk står udenfor som tilskuere og forestiller sig, hvordan det ville være at være en del af et givent projekt, initiativ eller fællesskab. Her vurderer de, om projektets løfter er plausible eller ej: Kommer jeg virkelig til at gøre en forskel ved at deltage her? Er disse grøntsager virkelig værd at arbejde tre timer om måneden for? Betyder "du skal også lave kaffe engang imellem", at jeg i virkeligheden ikke kommer til at lave andet? Er det virkelig denne sag, der ligger mit hjerte så nært, at jeg skal prioritere dén over alt det andet, der også ligger mit hjerte nært, og som jeg også har lyst til at bruge tid på?

BL_Revised.indb 247 09/05/2018 10.51

Frivillighed er den fase, hvor folk har engageret sig. De har fundet ud af, at projektet passer ind i deres hverdag, og at mikrohandlingerne giver dem mulighed for at bidrage med det, de brænder for i det omfang, de har tid eller overskud til det. De kan se, at projektet gør en positiv forskel i deres eget liv.

Pligtvillighed er den fase, der kun involverer et fåtal af alle dem, der deltager i et givent projekt. Det er dem, der indser, at projektet kun kan holdes kørende, hvis nogen forpligter sig til at stå for nogle af de ansvarsområder, der kræver en større og mere vedvarende indsats, der ikke kan løses gennem mikrohandlinger. De gør det, fordi de sætter så stor pris på projektet, at de føler et ansvar for det. De er villige til at tage en tørn for at holde det kørende. Nogle ser det som en acceptabel byttehandel for den større sag. Nogle benytter sig af lejligheden til at lære en masse om organisation, økonomistyring og administration. Nogle ser på det som en slags værnepligt, hvor de ind i mellem er nødt til at tage deres tørn. Nogle benytter lejligheden til at opbygge netværk og cv. Andre kan bare ikke lade være.

Invitér de nysgerrige med ned i maskinrummet

Mange projekters store svaghed er, at de alt for ofte prøver at hverve nysgerrige til at påtage sig pligtvillige opgaver fra starten. Men når man dukker op for allerførste gang, er man meget sjældent klar til straks at være pligtvillig. Man skal lige nå at finde ud af, hvorfor det overhovedet er vigtigt, før man forpligter dig. Og man bliver meget let skræmt væk, hvis man oplever, at man forventes at påtage sig de pligtvillige opgaver med det samme. Det svarer til, hvis man bliver friet til på første date – man skal lige have haft en ærlig chance for at forelske sig og lære hinanden at kende, før man er klar til en mere langvarig forpligtelse. Kunsten ligger derfor i at give de løst forpligtede frivillige mod på at træde op ad engagementstrappens trin.

Det forudsætter for det første, at de frivillige langsomt – mikrohandling for mikrohandling – kan oparbejde det fornødne mod og erfaringerne til at byde ind på disse opgaver. Og for det andet, at de let og uforpligtende kan se og snuse til, hvad de pligtvillige opgaver indebærer. Jo mere man tillader de frivillige at kigge dybt sig over skulderen og giver dem adgang til maskinrummet, jo bedre er de forberedt på, hvordan arbejdsgangene er, og hvordan beslutningerne bliver taget.

BL_Revised.indb 248 09/05/2018 10.51

Her kan man finde stor inspiration i den måde, man arbejder med projekter i open source software-bevægelsen: Alle udvekslinger og møder er åbne for alle. Som nybegynder-programmør kan du stå trygt i periferien af et projekt og høre verdens bedste programmører diskutere tekniske detaljer, uden at nogen forventer, at du også skal bidrage til diskussionen. Du kan bare lytte og lære, så længe du har lyst. Københavns Fødevarefællesskab bygger på samme open source-tilgang. Alle nysgerrige kan frit læse mødereferaterne på hjemmesiden, melde sig på mailing-listen og sidde med til møderne – uden at forpligte sig på en hel masse.

Giv andre muligheden for at sige oprigtigt ja

Hvis du håber, at andre vil engagere sig og påtage sig ansvar og forpligtelser, er det vigtigt at gøre det nemt for hver enkelt frivillig at blive ved med at sige ja, ja og ja. Vi er så vant til at skulle 'sidde på vores hænder', når vi er til møder og generalforsamlinger af frygt for pludselig at være blevet valgt til alle mulige tillidsposter. Derfor anbefaler vi at vende det om, så det bliver sjovt og let at sige ja til små skridt af gangen. For hvert ja rykker man tættere på projektet. Men det er noget helt andet at sige ja, når man samtidig har den fulde og oprigtige følelse af, at det også ville have været i orden at sige nej.

Husk, at 'frivillig' betyder, at man når som helst har muligheden for at sige nej og gå sin vej. Det er helt afgørende, at man som frivillig føler, at man har en reel mulighed for at sige nej. For ved at give dem muligheden for at sige nej, giver du dem også muligheden for at sige oprigtigt ja. Og hvis de først har sagt ja én gang, vil de have meget nemmere ved at sige ja, hvis de bliver spurgt en anden gang. For det er først, når de har sagt ja til at forpligte sig og påtage sig ansvar, at de går fra at være frivillige gæster til at være pligtvillige medværter for jeres fælles sammenskudsgilde.

BL_Revised.indb 249 09/05/2018 10.51

EKSPERIMENT:

Lockout-Skolen

Et meget konkret eksempel på en fuldt udbygget – omend kortvarig – engagementstrappe var, da Nadja under lærerlockouten i 2013 arrangerede en skoledag for ca 20 børn og 10 meget forskellige voksne, der underviste i det, de hver især brændte for at give videre. Som initiativtager skrev Nadja ud på Facebook, at hvis der stadig var lockout den følgende mandag, ville hun holde en skoledag for unger, der havde svært ved at finde pasning eller kedede sig derhjemme. Hvis det kun var hende selv, ville hun ikke turde tage ansvaret for mere end fire børn, som hun ville kunne lære nogle af de ting, hun selv er god til – papirklip, madlavning, måske skrivning... Men hvis der var flere voksne der gerne ville være med, ville hun booke andelsforeningens kælderlokale – og så kunne der blive plads til ca 20 børn.

Der gik kun ganske få øjeblikke, før de første medudviklere meldte sig på banen. En landskabsarkitekt, der gerne ville bygge en modelby med ungerne; en topleder, der i sin fritid er i indianertræning, og som gerne ville lære dem at tegne indianer-skjolde. En, der gerne ville være gårdvagt i et par timer. En, der lavede et journalistværksted for de ældste. En, der sammen med ungerne bagte kanelsnegle til alle som en slags alternativ madkundskabstime. I løbet af dagen dukkede en teenager op, der selv var lockoutet og rigtig god til parcour – og han stod for en idrætstime netop som mange af ungerne havde brug for at brænde lidt krudt af.

BL_Revised.indb 250 09/05/2018 10.51

Lynhurtigt kom der også deltagere til. Det var især alle børnene, vi skulle undervise. Men et par af deres forældre blev faktisk også hængende hele dagen og hjalp med at få det hele til at glide. Og udover alle dem, der deltog på selve dagen, var der rigtig mange nysgerrige tilskuere, der fulgte med på sidelinjen. Og fandt inspiration til, hvordan de selv ville kunne holde lignende arrangementer i deres by, bofællesskab eller klub.

Dette eksperiment er uden sammenligning et af de eksperimenter, der lod sig lettest gøre, selvom det var komplekst og involverede virkelig mange mennesker. Selve dagen blev helt vildt sjov og lærerig både for børn og voksne. Alle fik indblik i alt muligt, de ellers aldrig ville have lært eller hørt om. Og Nadja lærte meget af at opleve hvordan engagementstrappen, mikrohandlingerne, de faglige sammenskudsgilder og ideen om skalérbare arrangementer undervejs foldede sig ud i praksis:

1) Det var helt afgørende, at Nadja fra starten meldte klart ud, hvilken dato det drejede sig om. Ellers ville meget af energien være gået tabt i diskussionerne om, hvilken dato der passede folk bedst. Der var reelt kun en dag, Nadja selv kunne – og i øvrigt skulle det hele gå meget hurtigt, fordi ingen vidste, hvor længe lockouten varede. Så i stedet for at bruge en masse tid og energi på at finde frem til den mest optimale dato, meldte Nadja en dato ud – og så måtte dem, der kunne den dag være med. Og så stod det jo ellers alle andre frit for at gøre noget lignende på andre datoer, der passede dem. Et vigtigt element i invitationen var også, at Nadja fra starten forsikrede, at lockout-skolen ville blive til noget, uanset, hvor mange, der meldte sig. Jo flere voksne der meldte sig til at undervise, jo flere unger kunne vi påtage os ansvaret og jo mere varieret en dag kunne vi tilbyde dem. Men det skulle nok blive sjovt uanset, hvor mange vi var. Det var også med til at presset af tilmeldings-angsten. Det stod og faldt ikke med andres tilmeldinger – det blev bare bedre af det. Så snart datoen var meldt ud, var det nemt for alle andre at se, hvornår på dagen de kunne være med. Nogle voksne deltog hele dagen, de fleste kun de par timer, de skulle undervise.

Ungerne havde selv madpakker med, så vi vidste, at de fik noget, de kunne lide og vi ikke havde udgifter til mad. Og ganske vist havde Nadja bagt nogle morgenboller og der blev bagt kanelsnegle under madkundskabstimen – men ingen af delene var strengt nødvendigt. Arrangementet kunne sagtens have været gennemført uden en eneste mental pindemad.

BL_Revised.indb 251 09/05/2018 10.51

2) Det var dybt fascinerende at opleve, hvor gerne folk vil dele deres begejstring for det, de har lært og kært. Og hvor fremragende undervisere mange bliver, når de får lov at dele det, de virkelig brænder for. Samtidig opdagede Nadja, hvor meget mange gerne vil bidrage med, hvis bare det bliver gjort tilstrækkeligt nemt at bidrage. Det var meget påfaldende, at mange af dem, der meldte sig som undervisere var voksne, der ligesom Nadja selv ikke har egne børn, men som alligevel kærer sig meget om at give de yngre generationer den bedst mulige start på livet. På det tidspunkt i lockouten var alle forældre og bedsteforældre fuldstændig underdrejede af at have skullet sørge for pasning i ugevis. Men vi var en stor gruppe voksne, der havde masser at bidrage med, men som bare aldrig blev spurgt. Det stod jo enhver frit for selv at begynde at undervise ungerne omkring sig, men de færreste gjorde det af sig selv. Men da først anledningen og rammerne pludselig var der i form af lockoutskolen, var det nemt og sjovt at være med. Og sådan er det med masser af borgerlystne ideer – vi tænker alt for snævert, når vi skal forestille os, hvem der kunne have lyst til at deltage. Rigtig mange finder ikke på at melde sig, før muligheden pludselig byder sig.

3) Med en ide som lockout-skolen ville Nadja meget nemt have kunnet fare vild i regeljunglen. Hvad hvis et af børnene eller deres ting kom til skade? Kunne initiativet opfattes som et partsindlæg i debatten eller opfattes som skruebrækkeri? Det havde været kompliceret at finde ud af, hvis afsenderen havde været en mere formel aktør. Men som privatperson kunne Nadja fra starten skrive, at man kun skulle melde sit barn til, hvis det foregik på eget ansvar – og at hun anbefalede, at man lod al elektronik og alle værdigenstande blive hjemme. Men hvis man medbragte det, skete det også på eget ansvar. Samtidig meldte hun klart ud, at dette hverken handlede om at være for eller imod lærernes krav – men at vi gjorde det for børnenes skyld. Og så gik det jo alt sammen...

Eksperimentet med lockout-skolen var virkelig en Borgerlyst-sommer-oplevelse for Nadja, for hun opdagede, hvor ubesværet hun kunne mixe alle de forskellige redskaber og tankegange og strukturere ideen på en måde, der gjorde det meget nemt for hende selv at organisere – og sjovt for andre at være med. Og hun opdagede hvor hurtigt det kunne orkestreres, fordi hendes borgermuskler nu var i topform.

BL_Revised.indb 252 09/05/2018 10.51

Hvis du selv vil i gang med at bygge en engagementstrappe anbefaler vi:

Kig grundigt på engagementstrappen og stil dig selv disse spørgsmål for hvert trin. Spørg dig selv, få en ven til at spørge dig og lytte opmærksomt – eller snak med dine samarbejdspartnere om, hvordan I bedst kan dele jeres projekt op, så der er nogle gode, relevante aktiviteter på hvert trin.

Tilskuerne: Hvordan kan man følge med i projektet, selvom man ikke har mulighed for at være fysisk tilstede? Hvad kan I dele af tankevækkende materiale, opskrifter på små gør-det-selv-initiativer eller samtalestartere, der på en eller anden måde inspirerer andre til at deltage i projektet, hvor og hvornår det passer dem bedst?

Deltagerne: Hvordan kan man være en del af projektet uden at skulle forpligte sig på et længerevarende forløb? Kan I lave nogle arrangementer, hvor man nemt kan hjælpe med at samle skrald, plante tomater, uddele madpakker, undervise eller bygge langborde i et par timer, uden at man behøver at forpligte sig til andet og mere end det?

Medudviklerne: Hvordan hylder I medudviklerne og skaber plads til alt det nye, de finder på og bidrager med? Kan I gøre det nemmere at være medudvikler, uden at man behøver at deltage i det organisatoriske arbejde eller kende projektet ud og ind? Hvor store frihedsgrader kan – og vil – I tillade?

Initiativtagerne: Hvad er det administrative minimum, der skal opfyldes for, at organisationen kan fungere og er lovlig? Behøver I mere end det? Hvis ja – hvorfor? Og kan det i så fald gøres til en spændende opgave at tage sig af? Kan I holde jeres møder på nye måder, så de ikke føles som en pligt, men bliver en fornøjelse at deltage i?

BL_Revised.indb 253 09/05/2018 10.51

Pas på nej-situationerne

Noget af det jeg især har taget med mig fra Københavns Fødevarefællesskab er, hvor vigtigt det er at sikre trygge rammer, der gør det nemt for folk at tage engagere sig. Der var utroligt mange meget engagerede, initiativrige og begejstrede mennesker, der meldte sig ind i KBHFF, men mange af dem forsvandt lige så hurtigt ud igen, fordi vores organisation var så ustruktureret, forvirrende og hektisk.

Efterhånden fandt vi ud af, at det stort set altid var de samme "nej-situationer", der fik folk til at slå bak og trække sig. Hver især er disse situationer forholdsvis enkle at undgå, hvis bare man er opmærksom på dem fra starten. Men det kræver, at de frivillige føler, at de har en reel mulighed for at sige nej. For ved at give dem muligheden for at sige nej, får de også muligheden for at sige oprigtigt ja. Og hvis man sørger for at tage sig tiden til at skabe gode, imødekommende rammer for de nysgerrige deltagere, er der næsten ingen ende på, hvor meget de vil engagere sig.

Her er seks af de mest hyppige nej-situationer, og hvad du kan gøre for at undgå dem:

1. Når man ikke bliver budt ordentligt velkommen
Som nysgerrig dukker man ofte op til et møde eller en event, hvor alle har for travlt, stresser rundt eller taler meget indforstået om noget, man slet ikke har forudsætningerne for at forholde sig til. Og så risikerer man som nytilkommen bare at blive set som et ekstra par hænder og ikke som et menneske, der har noget på hjerte og meget at bidrage med. Og så får man mest lyst til bare at gå sin vej igen.

Derfor bør projekter og organisationer have en klart defineret og velfungerede måde at opfange og integrere de nysgerrige, der overvejer at engagere sig. I fødevarefællesskabet havde vi månedlige intromøder, hvor nysgerrige kan få en omhyggelig indføring i fællesskabet og

BL_Revised.indb 254 09/05/2018 10.51

blive skrevet op til en første vagt, hvor man kan tage del og være med til at gøre en forskel fra starten, så man får et helt konkret indtryk af, hvad projektet rent faktisk går ud på.

2. Når stemningen er dårlig

Som ny i et projekt eller i en organisation er man på usikker grund. Det er lidt som en første date: Man bruger meget krudt på at mærke efter, om det er noget, man har lyst til at gå videre med. Man fokuserer på menneskene og stemningen, og forestiller sig, hvordan man selv kan indgå i dette fællesskab. Derfor er man hyper-overfølsom overfor dårlig stemning. Hvis man som nysgerrig snuser til et projekt, og kun møder stressede, vrede eller udmattede mennesker, bliver man skræmt væk med det samme.

Grundstenen i et fællesskab er en god og optimistisk stemning. Så gør alt hvad du kan for at holde gejsten oppe, selv når der er travlt eller modgang. Husk, at fællesskab ikke kun er at lave de ting, der skal laves, men også at lave alt det andet generøse og overskudsagtige ingen forventer. At bage en kage. Arrangere en fredagsbar. Give en uventet fødselsdagsgave. Det er at opleve den glæde og engagement, alle i projektet deler.

3. Når møderne er for ustrukturerede

Den største entusiasmedræber for nye frivillige er lange, ustrukturerede møder om emner, de nye alligevel ikke kan byde ind på at løse. Hvis nye frivillige får indtryk af, at det hele sejler, og de vil blive suget ind i en stor kaotisk hvirvelstrøm, siger de pænt nej tak.

Derfor er det afgørende at holde gode møder – især i projekter og organisationer, hvor alle deltagerne frit kan rejse sig og gå deres vej, når det bliver for meget. Derfor har jeg skrevet et helt afsnit om, hvordan man kan holde bedre møder, der ikke dræner energien, men i stedet skaber ny begejstring og styrker sammenholdet.

4. Når opgaver og ansvarsfordeling er uklar

Der er ikke noget, der så effektivt får frivillige til at sige nej en anden gang, som hvis de oplever at stå i en helt anden situation end den, de troede, de havde sagt ja til. For eksempel hvis en opgave er dårligt beskrevet, og rummer er en masse ekstra arbejde, som den frivillige ikke kendte til fra starten.

BL_Revised.indb 255 09/05/2018 10.51

Derfor skal mikrohandlinger ikke bare være konkrete, sjove og synlige, de skal også være afgrænsede med klare rammer, ansvarsfordeling og forventningsafstemning. Hver gang de påtager sig en ny opgave, skal de føle sig sikre på forventningerne. Opgaverne skal være tidsmæssigt og ansvarsmæssigt afgrænsede, så alle ved præcis, hvad de forpligter sig til.

5. Når rammerne er for stramme

Omvendt må opgaver, roller og rammer heller ikke være så stramme, at de frivillige på sigt ikke kan gøre opgaverne til deres egne. At være pligtvillig forudsætter i høj grad, at man selv føler medansvar for projektet. Og endnu vigtigere: At man kan påvirke, hvordan projektet skal udvikle sig. For der er intet, der er mere dræbende for borgerlysten end at få at vide, at "det har vi prøvet, og det virkede ikke", hver gang man kommer med et forslag.

Derfor er det meget vigtigt at vise, hvordan de kan gøre projektet til deres eget. Det kan være ved at fortælle de gode historier om, hvordan andre har taget initiativ og sat ting i gang indenfor projektets rammer. Eller ved at starte små, afgrænsede projekter, hvor deltagerne hurtigt kan få en stor grad af frihed til at forfølge en særlig faglig interesse eller kæphest.

6. Når man ikke kan få hjælp

Det kan få enhver til at trække sig, hvis de oplever, at der ikke er hjælp at hente. Det er ikke rart at stå alene med ansvaret i en svær situation uden at vide, hvem man kan ringe til eller trække på. Når man vægrer sig ved at påtage sig nye opgaver, skyldes det næsten altid frygten for, at der ikke vil være nogen at afhænde opgaven til, hvis man først har påtaget sig den.

Derfor er det meget vigtigt, at der er masser back-up og sparring, når det gælder. Uanset, hvilken opgave man påtager sig, skal man have tillid til, at nogen støtter én, hvis opgaven viser sig at være større, end man regnede med. For nysgerrige og frivillige kan det være med mentor-ordninger eller en telefonvagt, man kan ringe til i nødstilfælde. For rutinerede pligtvillige kan det være en buddy-ordning, hvor man forpligter sig til at holde øje med hinanden og løbende snakke om de udfordringer, man står med.

BL_Revised.indb 256 09/05/2018 10.51

Hvornår har du selv
stået i en nej-situation?
Og hvad kan du lære af det?

BORGERLYST

BL_Revised.indb 257 09/05/2018 10.51

Undgå luksusproblemer

Undren: *Hvorfor ender mange borgerlystne projekter med at drukne i deres egen succes?*

Eksperiment: *At insistere på at gøre tingene 'the long, hard, stupid way' – hele vejen igennem*

Vigtigste læring: *Det er svært at genkende luksusproblemer som problemer og handle på dem i tide – fordi de til forveksling ligner succes.*

Det blev helt afgørende for Borgerlysts videre udvikling: *At vi holdt fast i at gøre tingene 'the long, hard, stupid way' og fastholdt vores uafhængighed, selvom det mange gange var fristende at tage imod penge udefra eller vælge en mere klassisk organisationsform.*

BL_Revised.indb 258 09/05/2018 10.51

Gennem årene har vi fulgt så mange borgerlystne projekter og initiativtagere tæt, at vi har lagt mærke til et lidt foruroligende mønster. Alt for mange gode projekter bliver på forskellig vis kvalt i deres egen succes.

For efterhånden som et projekt vokser, får opmærksomhed, anerkendelse og kommer til penge, kan der opstå helt nye og uventede problemer. Problemer, der ved første øjekast ligner gode nyheder – og omgivelserne har det med at kalde luksusproblemer. Men som ikke desto mindre er problemer.

Det er så berusende, når der begynder at komme henvendelser om alt fra foredrag og inter views til praktikpladser, fondsmidler, konsulentopgaver og invitationer til konferencer. Men det kræver også ofte en langt større og mere driftsikker organisation at kunne gribe mulighederne. Så mange borgerlystne initiativtagere ender med at slide sig selv op i forsøget på både at holde liv i den oprindelige gnist, bevare gejsten og leve op til de nye krav.

Og her bliver al den handlekraft og optimisme, der var initiativtagernes store styrke under opstarten af projektet, nu deres akilleshæl. For det er fristende i optimismens navn at slå problemerne hen og blive ved, som man plejer, så længe man kan.

Krisestyring

I ordbogen defineres krise som "en vanskelig situation, som betyder et vendepunkt, og som kræver en afgørende beslutning eller handling". Det er som oftest en afbrydelse af, eller en undtagelse fra, hverdagen – det vante, sikre og velkendte. Krisen opstår netop, som det går op for én, at tingene ikke bare kan fortsætte som før. At man ikke længere kan se verden på samme måde, som vi hidtil har gjort. Derfor udskyder vi det også så længe vi kan, for den lurende krise er for svær og for smertefuld at forholde sig til: Det vil kræve for meget arbejde, for mange tanker og for mange kampe at lave om på. Og når man i forvejen har travlt, virker det helt uoverskueligt.

Derfor anerkender vi ofte først meget sent, at vi står overfor en krise. Og dermed begynder vi også først meget sent at forholde os aktivt til den som et vendepunkt, "som kræver en afgørende beslutning eller handling".

BL_Revised.indb 259 09/05/2018 10.51

Spørgsmålet er så: Hvad kan vi gøre for at være bedre til at genkende forestående kriser, så vi kan reagere og handle i tide? Netop dette spørgsmål har historikeren og antropologen Joseph Tainter beskæftiget sig indgående med. I sin bog The Collapse of Complex Societies undersøger han hvilke faktorer, der historisk set har givet anledning til krise og kollaps i en række forskellige samfund, blandt andet Romerriget, Mayariget og Anasazi-indianernes rige. Alle disse samfund havde rige traditioner, avanceret teknologi og komplekse sociale strukturer, men trods alle disse fortrin gik de under, og kendes i dag nærmest udelukkende som arkæologiske fund og ruiner, der giver et lille indtryk af fordums storhed. Tainter undersøgte, hvilke fælles træk der var ved disse vidt forskellige samfunds pludselige kollaps.

Hans konklusion var ret overraskende: Disse riger gik ikke under på trods af deres viden og komplekse samfundsstrukturer, men på grund af dem.

Ifølge Tainter skyldes dette, at kompleksitet er et problemløsningsværktøj. Samfund bliver mere komplekse, fordi det er en måde at løse problemer på. Grundlæggende kan det ske på to måder:

Specialisering – at have mange forskellige funktioner og erhverv i samfundet, der alle løser deres specialiserede opgaver med deres specialiserede teknologi. For eksempel bruger både landmanden, arkitekten og lægen særlige færdigheder og redskaber til at udføre deres erhverv.

Organisering – at organisere alle de forskellige specialiserede opgaver og funktioner sammen i ét fungerende hele. For eksempel kan folk i et offentligt bureaukrati ikke bare gøre, hvad der passer dem. De udfører nogle klart definerede opgaver og opfører sig i forudsigelige og velorganiserede mønstre. De gør, hvad de får besked på.

Men jo mere komplekst et samfund bliver, jo mere komplekst bliver det at holde styr på det. Og den nemmeste måde at løse kompleksitet på er ved at øge kompleksiteten endnu mere. Og til sidst bliver den samlede kompleksitet så stor, at det uundgåeligt forårsager en krise.

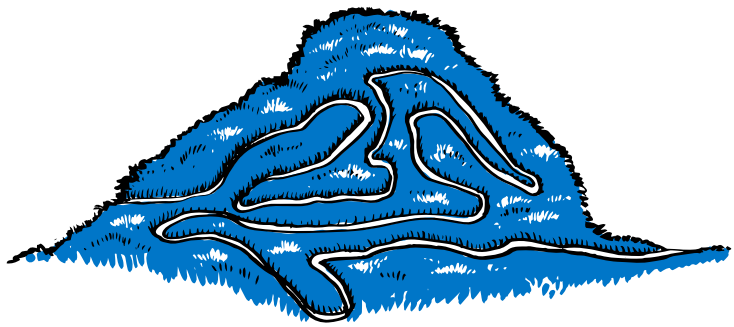
BL_Revised.indb 260 09/05/2018 10.51

Den samme dynamik er let at genkende i alle former for organisationer og projekter, der vokser sig større. For jo mere projektet vokser, jo mere kompleksitet skal man holde styr på. Og så skal man til at lave nye arbejdsgange og procedurer for at holde det kørende. Dette var især tydeligt for Andreas igennem hans engagement i Københavns Fødevarefællesskab, hvor organisationen voksede så hurtigt, at der hele tiden blev lavet nye arbejdsgrupper, og holdt et utal af møder. Der blev endda holdt møder om, hvordan der kunne blive holdt færre møder!

Denne snigende kompleksitetsstigning kan også ramme en enkelt person. Jo flere og mere specialiserede opgaver, man sidder med, jo mere uundværlig føler man sig. Og jo sværere er det at afhænde opgaverne til nogen andre. Derfor er det afgørende, at man opdager og genkender de alvorlige problemer tidligt nok til, at man kan nå at sadle om og få projektet på ret kurs igen eller trappe ordentligt ud, før det er for sent.

BL_Revised.indb 261 09/05/2018 10.51

EKSPERIMENT:

The long, hard, stupid way

Vi er selv stødt på mange forskellige luksusproblemer under arbejdet med Borgerlyst. Og efterhånden udviklede det sig til et eksperiment i sig selv at holde dem stangen.

Det lykkedes faktisk overraskende længe, dels fordi kompleksiteten trods alt var begrænset til to personer, og dels fordi vi fra starten var meget opmærksomme på at eksperimentere med forskellige greb og ikke komplicere tingene unødigt:

Luksusproblem # 1: Paradoksal ekspertstatus

En af vores største styrker, da vi startede Borgerlyst var, at vi selv var nybegyndere og netop tog udgangspunkt i vores egen undren over, at det var så svært at udøve vores borgerlyst i de velkendte systemer og derfor brugte os selv som forsøgskaniner til at gøre det nemmere, sjovere og mere spontant at bruge sin handlekraft i hverdagen.

Men der gik ikke lang tid, før vi begyndte at blive inviteret til at holde foredrag om vores borgerlyst, samfundsengagement og samskabelse set fra borgernes synspunkt. Overraskende mange myndigheder og offentlige instanser havde savnet en "rigtig borger", som de kunne spørge til råds og få til at give et frisk indspark, og pludselig optrådte vi til konferencer som den skæve vinkel mellem alle de fagligt tunge oplæg. Og pludselig havde vi en paradoksal ekspertrolle i det at være borger.

Det har været vildt sjovt og lærerigt og vi har ovenikøbet tjent en del penge på det undervejs, der har hjulpet os til at finansiere alt vores frivillige arbejde i Borgerlyst. Men

BL_Revised.indb 262 09/05/2018 10.51

det var faktisk ikke meningen. Og det kunne også have været farligt for projektet. For det er ofte en udfordring både for initiativtageren og projektet.

For når man bliver udråbt som ekspert, er det i sagens natur ret svært at fastholde sin nybegyndermentalitet. For man risikerer at blive indlemmet så meget i systemet, at man selv begynder at gentage de faste vendinger om, hvad der ikke kan lade sig gøre og alt det, der for længst er prøvet før. For nu kender man ikke alene historierne, man er også begyndt at færdes hjemmevant blandt de andre eksperter. Derfor er det virkelig vigtigt, at man ikke alene fastholder sin egen nybegyndermentalitet, men også at man bliver ved med at snakke med andre nybegyndere og høre om deres historier, udfordringer og ideer, så man bliver ved med at nuancere sit blik og også forstår, hvordan udfordringerne ændrer sig over tid.

I vores tilfælde gjorde vi to ting for at fastholde denne nybegynder-tilgang, der set i bakspejlet var ret smarte, selvom det slet ikke var så strategisk tænkt, da vi satte det i gang.

For det første begyndte vi at holde Træffetid, hvor vi hver mandag sad i to timer på en cafe for at hjælpe borgerlystne nybegyndere videre med deres ideer. Vores egentlige intention var at hjælpe andre godt i gang. Men set i lyset af den paradoksale ekspertstatus, vi allerede havde opnået på det tidspunkt, viste det sig samtidig at være en rigtig god måde at følge med i udviklingen og bevare følingen med de udfordringer, man står overfor som nybegynder.

For det andet fortsatte vi med at lave nye eksperimenter. Så selvom vi efterhånden fik status som eksperter i både borgerlyst og samtalekunst, udforskede vi samtidig hele tiden noget nyt. Hvor vi igen var usikre og udforskede ukendte territorier, hvilket tvang os til at fastholde vores nybegyndermentalitet.

Luksusproblem # 2 – Overeksponering i medierne

Det er altid en stor hjælp, når medierne omtaler et projekt og ikke mindst når projektets venner fortæller andre om projektet og hjælper med at sprede budskabet via de sociale medier. Men der er også en alvorlig bagside af medaljen. For en alt for massiv og pludselig

BL_Revised.indb 263 09/05/2018 10.51

eksponering i medierne kan være en alvorlig trussel. For i kølvandet på medieopmærksomhed følger der næsten altid en pludselig stigning i efterspørgsel og interesse.

Som initiativtager ved man godt, at det er vigtigt at smede, mens begejstringen og interessen er varm. Og for det meste bliver man jo virkelig glad for alle henvendelserne og vil gerne besvare dem ordentligt. Men det kan hurtigt blive stressende, hvis man ikke kan følge med. Og som begejstret nybegynder er der ikke noget mere afskrækkende end at få en kold karklud i hovedet i form af et surt eller travlt svar, når man lige begejstret har tilbudt sin frivillige hjælp på projektet. Eller slet ikke at få noget svar. Og lige dér går rigtig meget potentiel borgerlyst tabt. Det oplevede Andreas i Københavns Fødevarefællesskab, hvor en enkelt TV-reportage førte til, at flere hundrede meldte sig ind i løbet af få uger. Og alt for mange af dem rendte ind i 'Nej-situationer', der gjorde, at de hurtigt trak sig igen.

En andet uheldig følgevirkning af en tidlig overeksponering er, at mange af de nysgerrige hurtigt sværmer videre til det næste nyeste nye. Langtidsholdbar interesse og begejstring vækkes allerbedst, når folk selv får lov at opdage projektet, udforske det og tage det til sig. Det var vi allerede opmærksomme, da vi startede Borgerlyst. Derfor undlod vi at udsende pressemeddelelser og slå højlydt på tromme for vores ide. Vi lod journalisterne selv opdage os. Og det resulterede i nogle rigtig gode artikler, fordi de kom til os med en meget oprigtig nysgerrighed. Vi har gennem årene fået meget omtale af både Borgerlyst og især Samtalesalonerne. Men det passede os godt, at artiklerne kom meget sporadisk dryppende. Ellers havde vi ikke selv kunnet følge med.

Men i det moderne mediebillede er det uhyre sjældent, at noget får lov til at udvikle sig så organisk. Tværtimod er det som om alle slår større og større brød op hele tiden i jagten på omtale og opmærksomhed – og risikerer derfor at knække halsen på deres første møde med medierne. Så selvom de fleste vil råde nybagte initiativtagere til at sprede deres glade budskab så hurtigt og massivt som muligt, vil vi snarere anbefale, at man også her går lidt mod strømmen. Man skal tage sig tid til at lære projektet ordenligt at kende og lade de nysgerrige opleve glæden ved lige så stille at finde frem til det. Så kan man altid skrue op for charmeoffensiven og presseomtalen, når man reelt har noget at fortælle og levere.

BL_Revised.indb 264 09/05/2018 10.51

Luksusproblem # 3 – For mange kunder i butikken

I kølvandet på medieopmærksomhed og ekspertstatus, følger noget, der klinger meget af luksus og meget lidt af problem. Nemlig, at man begynder at få opgaver som foredragsholder og konsulent. Det er jo luksus, at man kan tjene penge på det, man brænder for – og en stor kompliment, at andre vil betale for, at man kloger sig. Men det svarer lidt til det paradoks, mange forfattere oplever, hvis deres debutroman bliver en bestseller: De ender med at bruge så meget tid på at turnere rundt med foredrag og signere bøger, uden at finde tid og ro til at skrive deres næste bog. For omgivelserne efterspørger i sagens natur det, de allerede har hørt om – alt det, der stadig kun er i støbeskeen, kan de i sagens natur endnu ikke efterspørge.

Da Thomas Edison i sin tid opfandt fonografen var det første gang, man kunne optage lyd. For at teste funktionen æste han et gammelt børnerim op. Det blev en stor sensation – og alle ville opleve miraklet. Så Edison rejste land og rige rundt med sin fonograf. Alle vegne bad de ham læse det samme børnerim op, når han skulle demonstrere funktionen. Det var jo det, der var berømt at lytte til. Ret hurtigt var Edison ved at gå til. Han var fuld af nye ideer, til alt fra elpærer til levende billeder – så det føltes som spild af tid at gentage det samme børnerim, med et instrument, han for længst havde opfundet.

For os i Borgerlyst blev det især sat på spidsen i samtalesalonerne, som pludselig blev meget efterspurgte. Helt fra starten forklarede vi grundideen sådan her: ”Vi har alle sammen nogle faste grammofonplader, vi ender med at afspille igen og igen, når vi taler med fremmede. Vi keder os selv ved at gentage dem – og vores samtalepartnere keder sig også hurtigt, fordi de kan høre, at vi bare lirer dem af. Men samtalestarterne flytter vi pick-up’en, så samtalerne starter et helt andet sted.” Så det var skæbnens ironi, at vi nu selv gentog præcis dén formulering, som var vores indre grammofonplade gået i hak. Men alle, der deltog i en samtalesalon for første gang, havde stadig brug for at høre det, for at komme godt i gang med samtalerne.

For ikke at drukne i gentagelserne begyndte vi at bruge konsulentopgaverne som en anledning til ny ide- og metodeudvikling. Så i stedet for at have faste produkter på hylden, insisterede vi på at skræddersy samtalesalonerne, løsningslaboratorierne og konsulent-

BL_Revised.indb 265 09/05/2018 10.51

opgaverne fra gang til gang. Det tog ekstra tid og var uden tvivl at gøre det 'the long, hard, stupid way' sammenholdt med de ret basale løsninger, folk oftest efterspurgte. Men for os blev det et kreativt benspænd at tilpasse arrangementerne til en meget konkret virkelighed. Det hjalp os til hele tiden at tænke nyt, så vi ikke gik alt for meget i hak.

I sidste ende var de mange konsulentopgaver dog en væsentlig del af grunden til, at vi splittede vores samarbejde op. For jo mere vi begge levede af konsulentopgaverne, jo mere afhængige blev vi også af hinanden og af Borgerlyst. Og efterhånden blev Borgerlyst i mindre grad det pligtfrie og lystfyldte frirum, der var meningen med det hele. Vi havde aldrig sigtet efter at starte en konsulentvirksomhed sammen. Borgerlyst var vores frivillige arbejde, vores hobby, om man vil. Vi var mest af alt faglige legekammerater, men nu fik vi så travlt med konsulentopgaver, at vi kun sjældent havde tid til at lege sammen. Nu var vi i stedet nødt til at snakke arbejdsdeling, procedurer og budgetter.

Det gik godt overraskende længe, fordi vi valgte 'the long, hard, stupid way' og benyttede konsulentopgaverne som en anledning til at lege og udvikle sammen. Og vi på den måde undgik vi alt for mange gentagelser og kunne holde ånden frisk. Men i længden var det ikke det, vi skulle sammen.

Luksusproblem # 4 – Hvad skal pengene bruges på?

Efterhånden som et projekt vokser, kommer der typisk flere penge i det. De kommer fra fondsmidler, konsulentopgaver, eller indtægter fra de produkter, man måske er begyndt at sælge undervejs.

Nogle gange er flere penge præcis det, der skal til. Men penge kan også være ansatsen til, at projektet imploderer indefra. For så længe der vitterligt ingen penge er, er rammerne og reglerne ret klare: Alle er med på, at de er nødt til at yde en ulønnet indsats og byder ind i det omfang, de kan overskue. Det frigiver en enorm kreativitet – og igen og igen kan man blive overrasket over, hvor langt man egentlig kan nå uden en krone på lommen. Vi har for eksempel udviklet hele Borgerlyst uden at have nogen penge til det overhovedet, omend det selvfølgelig er vigtigt at understrege, at det lod sig gøre, fordi vi begge havde prioriteret at have en hverdag, der gjorde det muligt for os at bruge rigtig meget tid på det.

BL_Revised.indb 266 09/05/2018 10.51

Vi har begge fulgt – og været del af – mange andre projekter, der efter en lang periode uden midler har fået tilført en lille pose penge. Og det sætter meget hurtigt gang i en masse diskussioner om, hvordan de skal bruges. Ofte er det megte forskelligt, hvor mange penge og hvor meget tryghed, inititivtagerne har brug for. Blandt de andre tilknyttede kan hurtigt opstå diskussioner om, hvem der skal have hvor meget? Alle leverandører forventer – med rette – også, at de bliver ordentligt betalt for deres leverancer. Og lynhurtigt begynder alle at tænke, at man jo nu kan købe sig fra nogle af hadeopgaverne – der ofte, når først de er forsvundet, viser sig at have været noget af det, der bandt fællesskabet sammen. Ofte ender det med at blive meget dyrere, end det var, da man slet ingen penge havde. For man risikerer let, at en del af fællesskabsånden går tabt, når pengene går ind. Så skal der penge ind, skal det helst være så mange penge, at man kan foretage et stort udviklingsspring med dem. Ellers risikerer små klumper penge at koste projektet ret dyrt.

Luksusproblem # 5 – Problemet er løst

Egentlig er det jo det bedste, der kunne ske. Man satte sit projekt i gang, fordi man så en sprække i systemet og i stedet for bare at tænke "nogen burde gøre noget" tog man sig sammen og begyndte selv at gøre noget. Og hurtigt viste løsningerne sig at være så gode, at man forholdsvis hurtigt fik løst det problem, projektet var sat i verden for at løse. Eller sprækkerne i systemet nåede at blive tætnet på anden vis, inden man nåede at komme igang. Pludselig er projektet ikke længere nær så tiltrængt, som da ideen opstod.

Her skal man som borgerlysten initiativtager virkelig være klar til at tage sin egen bitre medicin. For selvom det i virkeligheden er gode nyheder, kan det godt være svært at acceptere, at man selv eller projektet ikke længere har den samme eksistensberettigelse.

Man er nået til efteråret, inden man overhovedet har nået at gennemleve de andre årstider. Men der er ingen grund til at kæmpe med næb og klør for at holde et i live, der ikke længere er brug for. Så er kræfterne langt bedre brugt på andre projekter – eller på at finde en ny vinkel på den oprindelige ide. Ellers ender man med at gøre det, man tidligere så hånligt anklagede de gamle systemer og fordums eksperter for at gøre – at holde systemerne, instanserne og organisationerne i live udelukkende for at holde dem i live.

BL_Revised.indb 267 09/05/2018 10.51

Så man må aldrig holde op med at spørge sig selv, om det stadig giver mening at gøre det, man gør på den måde, man gør det. Det er vigtigt at tage sig selv og projektet så alvorligt, at man videreudvikler det på nye betingelser og præmisser. For der kan sagtens stadig være alt muligt nyt – og endnu vigtigere – at tage fat på, jo dybere man kommer ind i emnet. Udfordringer ingen andre har forudsætningerne for at løse, fordi ingen andre har brugt så meget tid og energi på at udforske netop dette felt. Ofte skal man være virkelig godt inde i sagerne, før de næste udviklingsmuligheder åbenbarer sig.

Nu er det jo ikke, fordi vi synes, vi med Borgerlyst har løst de problemer, vi satte os for at løse i 2010. Der er stadig masser at tage fat på, og ufatteligt mange borgere, der godt kunne bruge et skud handlekraft i hverdagen. Men det ville også være forkert, hvis vi stadig sagde og gjorde præcis det samme, som da vi startede. Ligesom det ville have været forkert, hvis vi bare havde genoptrykt denne bog som vi skrev den, da vi havde været i gang med Borgerlyst i 3 år. For som det også fremgår af strømningerne i denne bog, har både verden og det borgerlystne landskab forandret sig markant i mellemtiden. Klangbunden for Borgerlyst er en anden i dag, end da vi startede.

Men vi er også selv et andet sted. Nu hvor det hele er kommet lidt på afstand, kan vi se borgerlystens udvikling i et større perspektiv. Vi har nu også selv gennemlevet årstids-cyklussen flere gange. Og vi har lært en masse af at skulle runde vores samarbejde af og trappe ned. De erfaringer har det været mindst lige så vigtigt for os at give videre, som alt det vi har lært om opstart og ideudvikling. For det er også en vigtig del af ethvert projekt. Man hører eller læser næsten bare aldrig om den. Hvilket ikke er så mærkeligt, for der er langt flere, der starter op, end der er initiativtagere, der formår at holde fast. Og fortællingerne er ikke nær så berusende, for de handler om svære ting, dilemmaer og overvejelser, man ofte helst holder for sig selv. Men det gør dem ikke mindre vigtige.

Så der kan være god grund til at holde fast i sit projekt og nysgerrigt blive ved med at følge udviklingen og alt det nye, der bliver ved med at åbenbare sig – og som man ikke har en chance for at se, før man er nået til et nyt stadie.

BL_Revised.indb 268 09/05/2018 10.51

Hvad kan du selv gøre, hvis du bliver ramt af luksusproblemer:

- Husk altid at minde dig selv om, hvad der oprindeligt var intentionen med jeres projekt. Styrker de udefrakommende tilbud intentionen, eller risikerer de at svække den? Det er helt forståeligt, hvis du har ændret intention og fokus siden den tidlige opstart – og måske har din livssituation også ændret sig, så du nu har brug for mere økonomisk tryghed end tidligere. Det vigtige er bare, at du er bevidst om, at du nu bringer projektet ind i en ny retning – og ikke mindst er bevidst om de mulige konsekvenser det kan få.

- Hvis I er flere sidestillede initiativtagere, er det vigtigt, at I får taget nogle grundige – og givetvis ret svære – samtaler, hvis luksusproblemerne begynder at melde sig. For det er ikke sikkert, at I vil det samme længere. Og der kan også være stor forskel på, hvor I er i jeres liv. Nogle har måske fået nye behov, der betyder, at de rigtig gerne vil tjene flere penge, mens andre stadig foretrækker at lægge en masse frivillige timer. Det er nu, det kan blive svært, hvis I har arbejdet aktivt uorganiseret frem til nu. For hvem af jer ejer egentlig retten til at gå videre med ideerne, hvis I vil noget forskelligt? Men på den anden side ville I nok alligevel ikke have kunnet forudse scenarierne under den tidligste opstart. Så det helt afgørende er, at I får taget hul på samtalerne så tidligt som muligt, så I kan finde en god løsning, inden det begynder at gå i hårdknude.

- Overvej om nogle af konsulentopgaverne skal skilles ud til en separat virksomhed, så I kan løse dem, uden at det påvirker selve projektets frivillige ånd og natur. Nogle gange løser luksusproblemer sig selv, hvis man får ryddet op i tingene.

BL_Revised.indb 269 09/05/2018 10.51

Bedre møder

En af de ting, som folk oftest fremhæver, når de skal forklare, hvorfor de ikke kan overskue at engagere sig mere i frivilligt arbejde eller være med til at søsætte nye projekter, er "at de ikke magter alle de møder." Og jeg forstår dem virkelig godt. I mange år var møder også den vigtigste grund til, at jeg ikke engagerede mig i en forening eller et parti. For hver gang jeg deltog i et møde skete der altid det samme: Det var den samme håndfuld, der altid tog ordet. Dagsordenen druknede i lange, ustrukturerede snakke, og endte altid med at gå over tiden. Og det kan lynhurtigt dræne en gruppe mennesker for engagement og energi. Også selvom de alle har de bedste intentioner.

Det problem har vi ikke haft med Borgerlyst, fordi vi blot var to, så der var aldrig brug for dagsorden eller talerliste. Men jeg har oplevet det i mange andre sammenhænge. Ikke mindst i Københavns Fødevarefællesskab, KBHFF, hvor det var en meget større og broget skare, der mødtes.

Det skyldes, at vi danskere slet er så gode til at holde møder, som vi selv tror. Det skyldes en særligt dansk mødekultur, som vi lærer i folkeskoler og foreningsliv. Kort sagt tror vi, at ethvert møde skal være et demokratisk forum. Og at demokrati er lig med, at alle siger noget. Og at vi helst alle sammen siger lige meget. I skolen har vi jo lært, at hvis vi blot rakte hånden op, skulle vi nok komme til. Og mødelederen tør ikke afbryde, for det ville jo være udemokratisk. Og så ender det meget let med alt for lange, rodede og ustrukturerede snakke, der ikke fører noget sted hen.

Men det er ikke alle møder, der er lige demokratiske. Selvom formålet med møder er at skabe noget sammen, betyder det ikke, at vi skal tale os til rette om alting. Ja, der kan være møder, hvor formålet er at skabe en fælles forståelse, og hvor det er vigtigt, at vi bruger lang tid på at lytte til hinanden og tale for og imod. Men der er også masser af møder,

BL_Revised.indb 270 09/05/2018 10.51

hvor formålet bare er at skubbe nogle ting fremad, fordele opgaver og komme videre. Og det behøver man ikke den store demokratiske fællesånd for at gøre.

Det er nemt at sige, men svært at udleve i praksis. For det handler om at lave om på nogle dybtliggende vaner. I KBHFF oplevede jeg igen og igen, at vi let faldt tilbage i den gamle mødeform uden at tænke over det. Jeg har derfor været meget opmærksom på, hvordan vi sammen kan holde hinanden oppe på at holde bedre møder. Og som mødeleder til utallige møder har jeg haft god lejlighed til at øve mig og dumme mig. Og jeg er nået frem til 4 mødedogmer, der samler op på disse erfaringer:

1. Formålet skal være klart for alle

Ethvert møde har et formål, og det er afgørende at gøre sig klart hvad det er. Hvorfor mødes vi? Hvad mødes vi om? Hvis vi ikke kan forklare formålet, så ved vi heller ikke, hvornår mødet er slut. Forskellige møder kan have forskellige formål, og inden i hvert møde kan der være forskellige punkter med forskellige mål. Problemet er, at vi let blander mange forskellige punkter i løbet af det samme møde uden at være opmærksomme på, at vi skal snakke om dem på forskellige måder.

Jeg har mange gange oplevet, at nogen har sat et punkt på dagsordenen uden det stod klart, hvad punktet gik ud på. Og det betyder, at snakken let kan gå i alle mulige retninger. Nogen ideudvikler, andre snakker prioritering og strategi, og andre igen snakker deadlines og rollefordeling. Og langt de fleste siger slet ikke noget. Når vi ikke klart definerer formålet med den snak, vi skal have på mødet, tillader vi, at folk tager snakken i alle mulige retninger. Og alle gør det jo med de bedst tænkelige hensigter. Selv dem, der ikke siger noget, gør det, fordi de tænker, at det er sådan, de bedst bidrager.

Derfor er det vigtigt at forberede dagsordenen og afstemme deltagernes forventninger til, hvad mødet handler om, og hvad de kan bidrage med. For jo mere uklar dagsordenen er, jo større er risikoen for, at deltagerne bliver skuffede bare fordi, det ikke svarer til deres forventninger. Den form for mødeforberedelse betaler sig. For selvom det tager længere tid at forberede mødet, kan man til gengæld få følelsen af, at et møde rykker. Konklusionerne stod klart, man nåede igennem hele dagsordenen — og sluttede ti minutter før tid!

BL_Revised.indb 271 09/05/2018 10.51

Erhvervsmanden Dee Hock fortæller i sin erindringsbog One From Many om en af sine gamle chefer, der altid afsluttede sine møder med at spørge "tjente dette møde jeres formål?" På den måde kunne han sikre sig, at der ikke var nogen, der gik skuffede fra mødet, fordi det ikke levede op til deres forventninger. Hvis vi virkelig bliver gode til at holde møder, så skal vi turde stille os selv det samme spørgsmål, hver gang vi afslutter et møde. Og her skal vi altid huske på, at formålet med et møde ikke bare er de ting, dagsordenen siger, vi skal nå. Det er også at give os mod og energi på at arbejde videre frem til det næste møde.

2. Sørg for mødets udbytte

Det allermest afgørende for, at et møde er godt, er, at man når det, som man havde sat sig for. At alle kan gå fra mødet med fornyet energi og tro på, at I kan løfte disse opgaver sammen. Det handler om det kollektive udbytte, ikke det individuelle. Derfor er det vigtigt, at du som mødeleder har gennemgået dagsordenen på forhånd og sikret dig, at det er tydeligt hvad punkterne går ud på, og hvilken beslutning der skal træffes. Hvis du er i tvivl, så spørg folk, der har sat et givent punkt på dagsordenen, hvad vil de gerne opnå. Afklar på forhånd, hvilke forberedelser, der skal til for at kunne tage en beslutning. Hvis forudsætningerne ikke er på plads, kan I ikke opnå det, I har sat jer for. Og så er det bedre at aflyse mødet – og det er også helt okay. Ingen vil savne et uproduktivt møde.

Du skal også vurdere, om det er realistisk at nå alle punkterne på den tid, I har til rådighed. En god tommelfingerregel er at beregne 25% mere tid ind i dagsordenen, end du umiddelbart tænker er nødvendigt. For det tager bare tid, når folk taler sammen — også selvom du sørger for, at det ikke kører ud af en tangent. Hvis du allerede på forhånd kan se, at der er punkter, I ikke kan nå, kan du på forhånd spørge vedkommende, om det er i orden at udskyde punktet til et senere møde, eller bryde punktet ned, så det er lettere at forholde sig til på mødet.

3. Sæt klare rammer

Det er vigtigt at afstemme forventningerne til, hvordan mødet kommer til at forløbe. Derfor er det afgørende at have en mødeleder, der tager ansvaret for at sætte rammerne og sørge for, at det bliver afviklet effektivt, produktivt og empatisk. Som mødeleder skal

BL_Revised.indb 272 09/05/2018 10.51

du repræsentere dagsordenen, for det er dagsordenen, der er mødets vigtigste stemme. Derfor skal du som det første præsentere dagsordenen og sikre, at alle deltagere er enige om, at dette er slagplanen for mødet. På den måde giver de dig mandat til at styre mødet og sikre, at I kan nå alt det, I har sat jer for. For hvis først deltagerne føler sig trygge ved, at du nok skal styre mødet, bliver det meget lettere for dig rent faktisk at gøre det.

Som mødeleder er det din fornemste opgave at sørge for, at alle deltagere i mødet forstår, hvordan gruppen i fællesskab snakker om et bestemt punkt. Derfor er det meget vigtigt, at du ikke lader dig rive med af diskussionen, for hvis du ikke styrer mødet, vil der ofte være en anden mødedeltager, der begynder at overtage styringen.

Jeg kan godt lide mødekonsulenten Ditte Wulff's model Mødehuset, når jeg skal skabe en fælles forståelse af, hvordan mødet forløber og hvordan vi snakker om et givent punkt. Mødehuset består af fire rum, der repræsenterer de fire hovedkategorier af snakke, der typisk er på et møde: Orientering, ideudvikling, koordinering og værdisnak.

Som model og metafor kan Mødehuset være med til at tydeliggøre, at I som gruppe ikke skal springe rundt og snakke om tingene på forskellige måder, når der er flere forskellige punkter på dagsordenen. Hvis vi forestiller os et møde som et hus, er det klart, at man ikke kan gå igennem væggene. Så derfor har Mødehuset også en entré, som man skal gå igennem for at komme fra det ene rum til det andet. Som mødelederen er det din opgave at sørge for, at folk er i det samme rum, og tydeligt fortælle folk, når de bevæger sig fra et rum til et andet.

4. Giv plads til perspektiver fremfor stemmer

Ikke alle møder er født lige. Og det er alle mødedeltagere heller ikke. Nogle har mere erfaring, nogle har mindre. Nogle taler højt og længe. Andre tier. Nogle er rationelle, andre er følelsesladede. Det kræver stor grad af social intelligens og empati at kunne navigere i et møde, og finde ud af, hvordan man bedst kan bidrage.

Som mødeleder skal du sikre, at alle forskellige, relevante perspektiver blive hørt, så mødedeltagerne kan træffe de bedst mulige beslutninger. Det kræver, at alle mødedelta-

BL_Revised.indb 273 09/05/2018 10.51

gere forstår, at det ikke deres stemme, der er vigtig i selv, men de nye perspektiver, som de bidrager med. Der kan sagtens være en situation i et møde, hvor det kan være helt irrelevant at høre nogen gentage en holdning, som andre allerede har givet udtryk for. For så er det perspektiv kommet til udtryk. Men det er meget relevant at høre alle de forskellige perspektiver, der måtte være på en sag.

Som mødeleder skal du derfor være god til at høre, når deltagerne begynder at gentage sig selv eller hinanden og udtrykker det samme perspektiv. For dér skal du være god til at afbryde dem. Det kan godt give ondt i maven at skulle afbryde folk. Men når du har fået mandatet som mødeleder, har du også fået tilladelse på forhånd til at afbryde nogen for at sikre, at alle perspektiver bliver hørt, og at I kan nå alle punkterne på dagsordenen.

Der vil altid være folk, der kommer til at dominere et møde. Ofte fordi de er mere selvsikre eller ekstroverte, og derfor virker, som om de ved bedre. Men ifølge socialpsykologen Berit Ås sker det også ofte, at mødedeltagere bruger forskellige 'herskerteknikker' til — bevidst eller ubevidst — at styrke deres position for at få deres egne holdninger til at stå i et bedre lys og miskreditere andres. De fleste af os kommer til at bruge herskerteknikkerne fra tid til anden uden at tænke over det. For vi glemmer, at de andre mødedeltagere kan have helt andre vilkår eller forudsætninger for at deltage i mødet, som slet ikke ligner vores egne. Og så kan vi let komme til at dominere et møde uden at være klar over det.

Den bedste måde at undgå, at nogle få mennesker kommer til at dominere et møde, er, at vi hver især giver slip på vores ret til at tale, og i stedet tage mere fat på vores pligt til at bidrage. Det handler om at slippe vores individuelle behov for at komme til orde og i stedet koble ind på gruppens fælles ønske om at nå frem til beslutninger, som alle kan acceptere. Det kræver, at vi er i stand til at lytte til perspektiver, der er grundlæggende forskellige fra vores egne, og at vi sammen kan finde frem til fælles løsninger uden at påtvinge andre vores egne holdninger. I sidste ende vil det gøre os i stand at træffe beslutninger, der — som antropologen David Graeber udtrykker det — handler om at finde fælles løsninger på fælles problemer, fremfor en kamp mellem forskellige interesser.

BL_Revised.indb 274 09/05/2018 10.51

Det første skridt på vejen til bedre møder er at anerkende, at det ikke bare noget, der sker af sig selv. Møder er et grundvilkår, når man skal arbejde sammen med andre. For hvis man skal reducere begrebet 'organisation' til sin mest grundlæggende essens, betyder det bare 'enighed' — at vi er nået til enighed om noget, vi i fællesskab søger at føre ud i livet. Men denne enighed opstår ikke af sig selv. Den tager tid, tillid og fælles forståelse. Og det kræver, at vi mødes. Derfor er det her så vigtigt, at vi alle bliver bedre til at holde gode møder.

For tænk bare, hvis vores møder var dér, hvor vi fik energi. Hvor vi i fællesskab blev mindet om, hvorfor vi gør det her sammen. Hvor vi rykker og bliver begejstrede for det arbejde, som vi laver mellem møderne. For i sidste ende er det jo formålet med at holde møder: At vi gennem vores fælles arbejde og koordinering bekræfter hinanden i, at det, vi skaber sammen, er vigtigt, og at vi får mod på mere.

BL_Revised.indb 275 09/05/2018 10.51

Sammenskud

På få år har den gamle andelstanke oplevet en forunderlig renaissance. Sociale medier, ny teknologi har gjort det meget nemmere at slå sig sammen og løfte i flok. Enkle systemer som bofællesskaber, byttemarkeder og delebiler gør det nemt at minimere sit eget forbrug, uden at skulle mangle noget. Crowdfunding og Creative Commons gør det nemt at finansiere fine forretningsideer og dele sin viden. Jo mere vi deler, jo mere får vi alle ud af det.

Gennem de seneste 50 år er vi blevet opdraget til at være forbrugere. Til at bruge og smide væk. Til at tro, at vi hver især er nødt til at eje vores helt eget eksemplar af bøger, boremaskiner, biler og bukser — i stedet for at dele dem med andre, eller simpelthen give dem videre, når vi ikke længere har brug for dem selv. Til at tro, at vores ejendele og outfits helst skal matche hinanden i en grad, så vi føler os nødsaget til at skifte hele vores garderobe eller møblement ud med jævne mellemrum. Vi har lært, at kunden altid har ret, og at den bedste måde at gøre noget for samfundet og økonomien er at købe nyt, nyt, nyt.

Denne kunde-mentalitet har også i høj grad smittet af på den måde, vi ser og bruger velfærdsstatens mange goder. Som borgere er vi blevet de offentlige institutioners kunder, som skal betjenes hurtigt og effektivt. Børnehaver, sygehuse og A-kasser er blevet service- ydelser på samme måde som fitness-centre, frisører og banker. Det ser man tydeligt i rebrandingen af de gamle kommunekontorer til Borgerservice.

Udviklingen har utvivlsomt været sund for de offentlige institutioner, der frem til 1970'erne var præget af en gammeldags bedrevidenhed og magtfuldkommenhed. Men den har desværre også betydet, at vi har glemt, hvor disse velfærdsgoder oprindeligt kommer fra.

Men faktisk er mange af grundpillerne i velfærdssamfundet, som vi i dag tager for givet, resultatet af mange små borgerlystne initiativer, hvis drift og udvikling siden er blevet

BL_Revised.indb 276 09/05/2018 10.51

overtaget af staten. Båret af de to store folkelige bevægelser i slutningen af det 19. århundrede — andelsbevægelsen på landet og fagbevægelsen i byerne — fandt danskerne sammen lokalt og skabte fælles løsninger på fælles behov. De organiserede sygekasser og arbejdsløshedskasser, der sikrede medlemmerne lægebehandling og indkomst i tilfælde af sygdom eller arbejdsløshed. De organiserede daginstitutioner, højskoler og oplysningsforbund, der gjorde det muligt for børn og voksne at uddanne sig. De organiserede medlems-ejede købmandsbutikker og bagerier, så de alle kunne få billigere og bedre adgang til fødevarer af god kvalitet. De startede mejerier, slagterier, bryggerier og fabrikker, som de ejede og drev i fællesskab og som ikke bare gjorde dem i stand til at konkurrere med de traditionelle magtgrupper i samfundet, men også til at konkurrere på det internationale marked. Alle disse borgerlystne initiativer var en del af enorm bølge af social innovation, som har formet vores samfund meget mere, end vi tror.

Denne bølge blev båret af generationer, der opfattede sammenskud som det naturligste i verden: At man deltes om de dyre landbrugsredskaber, ingen havde råd til at købe alene; at man overnattede hos hinanden, når man var langt hjemmefra; at man lånte en kop sukker hos naboen, når man havde glemt at købe sukker selv; at man lige gav hinanden en hånd med på de små tjenester i snævre vendinger og aldrig smed noget ud, der kunne bruges igen.

På samme måde som vi på meget få generationer har glemt den nøjsomme livsstil, vores bedsteforældre og generationerne før dem førte, har vi også glemt glæden ved det gode sammenskud. Og selv hvis vi skulle kunne huske det, er det nok de færreste af os, der føler, at de gamle former for foreningsliv og fællesskab stadig passer ind i vores moderne liv. Men vi tror på, at det kan lade sig gøre igen. På helt nye måder. Faktisk er vi ikke i tvivl, for det har længe kriblet og krablet i undergrunden – og på de få år der er gået siden vi startede Borgerlyst, er meget af det, vi i starten skulle bruge lang tid på at forklare andre – som for eksempel crowdfunding – blevet noget helt almindeligt, som de fleste danskere har haft en form for berøring med.

Inspirerende fællestræk

Kært barn har mange navne – og det har denne udvikling også. Forfatteren Rachel Bots-

BL_Revised.indb 277 09/05/2018 10.51

man, der som en af de første italesatte fænomenet, kalder det 'Collaborative consumption'. Tor Nørretranders og Søren Hermansen kalder det 'fælledskaber' og har skrevet virkelig fint om tendensen i deres bog af samme navn. I Borgerlyst-regi kalder vi det 'sammenskud'. Sidenhed er Venligboerne blevet så udbredt et fænomen, at mange i dag nemmest forstår, hvad sammenskud går ud på, hvis man referer til Venligboerne. Men det er egentlig underordnet, hvad vi kalder det. Det interessante er alt det, vi kan lære af at studere initiativernes mange fællestræk.

Nogle af de mest interessante fællestræk er:

- Bryder udfordringerne ned på mikrohandlinger, man nemt kan rykke på her og nu. Samtidens udfordringer forekommer ofte uoverskueligt store, når man forholder sig til dem i form af FNs samlede verdensmål – men hvis man træner sit makroskopiske blik bliver det nemmere at finde ud af, hvor man selv kan tage fat og skabe velfungerede handlefællesskaber. Og det er især det, de nye initiativer er rigtig gode til. De gør det nemt at se, hvordan man kan bidrage – og at tro på, at det nytter, hvis vi løfter i flok.
- Opfordrer os til at eje tingene sammen, bytte indbyrdes, lave deleordninger og recirkulere så meget som muligt, så vi alle sammen kan få mange flere af de ting, vi drømmer om — uden at belaste klimaet og økonomien nær så meget, som hvis vi skulle have hver vores. Derfor ligger mange af deres væsentligste nyskabelser i at nytænke forsyningskæderne og gøre det nemt at genbruge det, der ellers ville være gået tabt. Om så det er mad, tøj, teknologi eller ting. De gør det nemt at se, hvem der kan bidrage med hvad, hvor de skal gøre af det og hvordan det vil blive brugt.
- Lader sig gøre ved hjælp af crowfunding eller andre former for indsamlinger, der hjælper initiativtagerne til at komme godt i gang, selvom de hverken har penge til at gøre det for eller har en stor organisation i ryggen. Crowdfunding var et næsten ukendt begreb herhjemme, da vi i 2013 udgav den første version af denne bog, men er allerede i dag blevet helt almindeligt.
- Benytter sig af sociale medier eller andre former for ny teknologi til at koordinere tid, sted og betingelser for et sammenskud og sprede budskabet udenfor de nærmeste venner og familie. Samtidig deler de dokumenter og arbejdsredskaber online, så alle kan arbejde med hvornår og hvorfra det lige passer. På den måde løser de ikke alene nogle praktiske udfordringer, men styrker fællesskaber og opdyrker nye sociale bånd

BL_Revised.indb 278 09/05/2018 10.51

mellem generationer, befolkningsgrupper, fagligheder, livssituationer og politiske overbevisninger, der ikke ellers ville have talt så meget sammen. Internettet har også gjort det meget lettere at dele erfaringerne bagefter, så det kan kopieres andetsteds. På den måde kan andre bruge tiden og energien på at fylde alt muligt godt i den dybe tallerken i stedet for at skulle opfinde den først.

- Har et stærkt socialt element, der får fremmede til at falde i snak – eller inspirerer naboer til at snakke meget mere sammen. Det er både spændende og hyggeligt at lave noget meningsfuldt sammen, så ofte har sammenskuds-initiativerne stort held med samtidig at afhjælpe ensomhed og genopbygge vores grundlæggende tillid til hinanden — og til samfundet.

Her i bogen anbefaler vi ligefrem initiativtagerne at holde faglige sammenskudsgilder. Og det er meget bogstaveligt ment. For ikke alene er de bedste initiativer inspireret af sammenskuds-tanken. 'Gildet' er også væsentligt. Gode projekter kan sagtens være sat i verden for at løse store og meget alvorlige samfundsudfordringer på en seriøs måde – og samtidig være festlige at deltage i. Både pligten og lysten er med til at drive værket

I årene med Borgerlyst har det været vildt inspirerende at følge, hvordan sammenskud-stanken har spredt sig. I dag er det helt almindeligt at dele biler, boliger, maskiner og værktøj - og at slå sig sammen om at løse hverdagens praktiske udfordringer. Så efter mange år, hvor vi isolerede os stadigt mere, er landsbytanken ved at blomstre op igen. Også midt i byerne.

Men også denne strømning er trods vores begejstring forbundet med et hjertesuk. For det er lidt foruroligende at følge, hvor hurtigt markedskræfterne erstatter borger- og byttelysten. Og mange af sammenskuddene udvikler sig til små nye industrier.

Men det ændrer ikke ved, at sammenskudstanken i dag falder mange så naturligt, at det er blevet markant nemmere at sætte nye faglige sammenskudsgilder i gang, at crowd-funde og at deles om goderne. En strømning, der har udviklet sig langt hurtigere, end vi havde turdet håbe på, da vi startede Borgerlyst og de færreste rigtigt forstod, hvad vi mente med sammenskud.

BL_Revised.indb 279 09/05/2018 10.51

Efterår

Efteråret er kendetegnet af frigivelse. En knastør skov bryder i brand eller en storm vælter træerne. Store mængder oplagret energi slippes løs i et uforudsigeligt kaos. Først føles det som et tab af alt det trygge, velkendte og sikre. Men efterhånden viser det sig også at være en befrielse.

BL_Revised.indb 280 09/05/2018 10.51

Der er opbrud på vej. Nu gik det ellers lige så godt. Men nu går den ikke længere. Nu kan de svære beslutninger ikke udskydes længere. Den første forelskelse – både i ideen og i dem, man arbejder sammen med – er for længst fordampet, og nu begynder man se alle fejlene. Alle de små irritationer, man hidtil har undertrykt. Alle de faresignaler, man så behændigt ignorerede, mens man fyldt af forårsenergi. Samtidig skal der mere og mere til, før man rigtigt tænder på projektet, og når folk nysgerrigt spørger til det – alle de spørgsmål man plejede at elske at besvare – begynder man pludselig at glide udenom.

Det er ikke rigtig sjovt længere. Der er behov for omorganisering. Og måske også for nye samarbejdspartnere eller nye samarbejdsformer. Noget af det kan være svært at få sagt. Det kan gøre ondt både på en selv og andre. Men selvom kriser kan være skræmmende, er de sjældent af det onde. For de skaber plads til tiltrængte nybrud.

I Borgerlyst ramte vi for alvor efteråret da vi havde udgivet den første udgave af denne bog. Det havde været en lang og svær proces, og vi havde trukket mange veksler på hinanden. Og samtidig var vi begge tændt på hver vores helt nye projekt, der trak i to så forskellige retninger, at ingen af dem ville kunne lade sig uden, at vi måtte gå alt for meget på kompromis, hvis vi skulle ved at arbejde sammen. Så vi besluttede at binde en sløjfe på vores samarbejde – og brugte den sidste del af tiden på at trappe langsomt ud af projektet, så vi bedst muligt kunne videre alt det, vi havde lært, så andre kunne bygge videre på det.

BL_Revised.indb 281 09/05/2018 10.51

BORGERLYST · EFTERÅR

Vinter 2013 - 2014

Vi laver første version af vores samtalesalon-manual og lægger den til fri download på samtalesaloner.dk. I 2016 udkommer en meget udvidet udgave af manualen i bogform.

Forsommer 2014

Vi bliver inviteret til Helsinki for at deltage i det internationale træf for 'Social Innovators Connected'.

December 2014 - Januar 2015

Nadja holder to måneders orlov på Cuba.

2014

April 2014

Nadja bliver inviteret til London for at holde samtalesaloner under opstarten til et nyt demokratisk projekt. Andreas besøger Citizens UK.

2015

15. januar 2015

Andreas er med til at sætte rammen for over 60 samtalemiddage om Det Fælles Bedste rundt om i hele landet.

Forår 2014

Vi bliver hyret til at holde foredrag og samtalesalonkurser rundt om i landet, samt flere store løsningslaboratorier for blandt andet Miljøstyrelse og Albertslund Kommune. De mange konsulentopgaver er med til at fjerne fokus fra den videre udvikling af Borgerlyst.

BL_Revised.indb 282 09/05/2018 10.51

6. marts 2015

Vi afholder samtalemiddag på Statens Museum for Kunst med tema om HJEM. 10 værter dækker bord med ting hjemmefra og får 50 hemmelige gæster til bords – og snakker om, hvad HJEM betyder for dem.

rammen
om Det
landet.

16. april - 5. juni 2015

Borgerlyst indretter et helt rum i udstillingen Fællesskab Din By på Dansk Arkitektur Center, hvor vi blandt andet stiller op med vores ugentlige træffetid. Udstillingen afsluttes med et stort grundlovsgilde på kajen 5. juni.

5. juni 2015

Vi fejrer Borgerlysts fem års fødselsdag med en stor fest. Festen markerer samtidig, at vi nu splitter vores samarbejde op – og gæsterne refererer i dag til den som 'skilsmisse-festen'.

BL_Revised.indb 283 09/05/2018 10.51

Find nybruddets sprækker

Undren: *Hvor er alle de 'rigtige ledere' og 'rigtige helte', der kan hjælpe os ud af alle de kriser, som vi står overfor som samfund?*

Eksperiment: *Vores fokus på den nære handlekraft i hverdagen, hvor borgere finder sammen om at løse konkrete problemer, som de selv oplever.*

Vigtigste læring: *Der findes ingen overmenneskelige ildsjæle, der er gjort af et særligt helte-stof. Der er bare helt almindelige mennesker, der får ting til at ske.*

Det fik afgørende betydning for Borgerlyst: *At vi valgte at udforske, understøtte og udvikle samfundets nybrud i stedet for at holde fast i de gamle strukturer.*

BL_Revised.indb 284 09/05/2018 10.51

Nu hvor vi i snart otte år har talt nærmest uafbrudt med folk om deres syn på samfundet, om demokratiet og om deres spirende borgerlyst – og hvor vi har holdt masser af Samtalesaloner om alt fra helte til lyspunkter, beslutninger og handlekraft, tegner der sig et tydeligt mønster: Mange længes efter 'rigtige ledere' og 'rigtige helte'. Folk med store visioner, klare fortællinger og gode planer. Folk, der gik foran og var det gode eksempel, som satte bølger af positive handlinger i gang, som alle kunne tage del i. Folk som Mahatma Gandhi, der samlede millioner af mennesker på tværs af sprog og religioner i passiv modstand mod det britiske overherredømme i Indien. Folk som Emmeline Pankhurst, der trodsede fordomme og fordømmelse og gik forrest i kampen for at sikre kvinders rettigheder i England. Folk som Martin Luther King, der samlede sorte og hvide på tværs af et splittet USA med sin drøm om en fremtid uden raceskel.

Det var ledere, der kunne forveksles med helte. Det er der vist ikke megen fare for, at vi gør med de ledere, vi har i dag.

Men i virkeligheden handler det om noget andet og dybere, end at vores ledere ikke er så heltemodige og skarptskårne som i gamle dage. For vi vil næppe nogensinde igen få en leder, der vil kunne forveksles med en helt. Der er sket det forunderlige, at verden i dag er blevet så kompleks, at den ikke længere kan forklares let. Det betyder på den ene side, at vores behov for forklaringer, for tryghed og for lederskab aldrig har været større. Men på den anden side betyder det også, at det ikke længere er troværdigt, når en leder stiller sig frem og hævder at have en plan, der nok skal løse alle problemerne.

Det er ikke længere muligt at have alle svarene på forhånd. Der er ikke nogen, der kan tænke for os. Vi bliver nødt til at tage stilling til tingene selv. Og det er både forunderligt og nødvendigt — og en smule skræmmende. Men når det kommer til stykket, så har det altid været sådan. Som Diane Nash, der som ung kvinde deltog i den amerikanske borgerrettighedsbevægelse, forklarer:

"Martin Luther King var ikke leder. Han var talsmand. En meget dygtig og veltalende talsmand. Han var en stor mand. Men hvis folk tror, han var en supermand eller en helgen, så er de tilbøjelige til at sige 'gid vi dog havde en leder som Martin Luther King

BL_Revised.indb 285 09/05/2018 10.51

i dag'. Men folk skal vide, at det var helt almindelige mennesker lige som dem selv, der udtænkte strategierne og styrede bevægelsen. Veltalende ledere har ikke og vil aldrig kunne befri os. For frihed er, per definition, når folk indser, at de er deres egne ledere."

Der findes ingen overmenneskelige ildsjæle, der er gjort af et særligt helte-stof. Der er bare helt almindelige mennesker, der handler og får ting til at ske. Og i sidste ende er det også derfor, vi er utilfredse med de ledere, vi har. For de minder os om, hvad godt lederskab i virkeligheden er. Ella Baker, der var en anden af drivkræfterne i borgerrettighedsbevægelsen, sagde det godt: "Lederskab handler helt grundlæggende om at give andre muligheden for at udvikle og realisere deres evner, så de selv kan være ledere."

Kunsten at skabe nybrud

Det nytter ikke at vente på, at en heltemodig leder vil samle os og skabe fælles forandring i vores samfund. At nogen gør noget. For selv om der nok skal komme nye kriseøjeblikke, så kan vi ikke længere regne med, at der er nogen, der vil være i stand til at lede os igennem dem.

I stedet må vi påtage os at være vores egne ledere. Vi må skabe vores egne små kriser: Situationer og oplevelser, der bryder med folks forventninger. Nybrud, der overrasker, og som ikke kan ignoreres. Som giver anledning til eftertanker. Nybrud, der viser nye muligheder. Der stiller spørgsmål og udfordrer folk til at svare noget andet end det, de plejer at svare. Nybrud, der skaber en fælles bevidsthed om de kriser, vi må løse sammen. Nybrud, der fanger folks fantasi og lader dem udfylde hullerne selv. Der lader dem bygge videre i nye retninger, som de kan gøre til deres egne. Nybrud, der giver dem mulighed for at være ledere. Nybrud, der giver lyst til at handle.

Her er der meget inspiration at hente i radioværten Helle Solvangs udforskning på P1 af, hvad der skete i årene fra Danmark gik bankerot i 1813, til guldalderen opstod få år efter. For en nok så vigtig – men ofte henglemt – del af historien er, at det langt fra kun var de store historiske navne som H. C. Ørsted, Eckersberg, Thorvaldsen, H. C. Andersen, Fru Heiberg, Grundtvig og Ingemann, der skabte guldalderen.

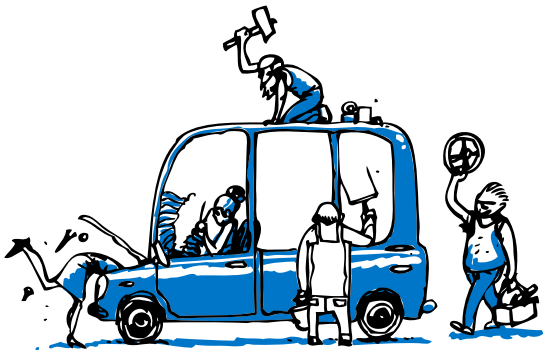
BL_Revised.indb 286 09/05/2018 10.51

Det var også alle de 'trojanske mus', der ikke søgte at lave den store revolution som med sagnets trojanske hest, men i stedet fandt hver deres små sprækker i systemet og skabte forandringer, der hvor de kunne. Det var dem, der skabte de første andelsmejerier, folkeskoler og højskoler. De støttede hinanden, lod sig inspirere og krydsbestøvede ideer og kopierede fra andre steder i landet. Og tilsammen skabte de nogle af de store bevægelser, der skabte grundlaget for det Danmark, vi kender i dag.

Der er ingen, der forventer, at vi hver især skal matche fortidens store helte. Men det forhindrer os ikke i at spille en væsentlig rolle i historien alligevel. Vi kan være de nye trojanske mus – hvis bare vi hver især er os vores ansvar bevidst og handler på det, når vi kan, kan vi selv være med til at skabe de tiltrængte nybrud.

BL_Revised.indb 287 09/05/2018 10.51

EKSPERIMENT:

Handlekraft i hverdagen

Alt dette er grunden til, at vi i Borgerlyst konsekvent har fokuseret på den nære handlekraft, hvor borgerne selv-organiserer for at løse konkrete problemer og skabe synlige forbedringer i deres hverdag. Vi oplevede, at de traditionelle måder at engagere sig politisk på er under så stort forandringspres, at de lukker sig mere og mere om sig selv, hvilket gør det nærmest umuligt for almindelige borgere reelt at bruge deres handlekraft inden for disse rammer.

Vi så især tre tendenser på dette:

For det første har det stadigt mere åbne og globaliserede verdensmarked betydet, at meget beslutningskraft er blevet forskubbet fra de folkevalgte politikere til virksomheder og investorer, fordi alle lande konkurrerer om at skabe de mest tiltrækkende vilkår for virksomheder, kapital og højtuddannet arbejdskraft. Derfor kan politikerne ikke længere frit gennemføre deres politik i et dansk perspektiv uden at tage hensyn til, hvordan det vil påvirke vores relationer med resten af verden. Dette har ledt til, hvad samfundsforskeren Ove Kaj Pedersen kalder 'konkurrencestaten'. Her er den dominerende politiske kurs en form for 'nødvendighedens politik', hvor politiske tiltag skal afvejes i forhold til effekten på landets konkurrencedygtighed: Økonomien skal trimmes, og først og fremmest skal arbejdskraften være produktiv og stå til rådighed for arbejdsmarkedet. Det er kort sagt meget begrænset, hvad politikerne kan gøre og beslutte på landsplan, når de samtidig skal have blikket på det større europæiske og globale niveau.

BL_Revised.indb 288 09/05/2018 10.51

Og borgernes muligheder for at bruge deres handlekraft i hverdagen inden for det politiske systems rammer virker derfor også ret begrænset.

Derfor valgte vi i Borgerlyst i stedet at fokusere på de forandringer, vi selv kan være med til at skabe. Hver især. Her, nu og ved egen handlekraft.

For det andet er kompleksiteten i den offentlige forvaltning steget voldsomt. Både i forhold til lokal lovgivning og til de mange forskellige internationale lovgivningsrammer, som Danmark indgår i både gennem EU, FN og forskellige handelsaftaler. Det stiller stadigt større krav til politikernes faglige viden. Det at være politiker er blevet en selvstændig karrierevej i modsætning til tidligere, hvor politikere så deres hverv som folkevalgte som en overbygning på en anden karriere. Ungdomspolitik er blevet et grundlæggende uddannelsesforløb i mediehåndtering, debatteknikker og realpolitisk taktisk positionering.

Og ungdomspolitikere vælger i stigende omfang at studere forvaltningsfag som økonomi, statskundskab og jura, som kan ruste dem til at navigere i den stadigt mere komplekse lovgivning. Denne udvikling kaldes 'DJØFicering', opkaldt efter forvaltningsfagenes primære fagforening DJØF. Efter folketingsvalget i 2015 er andelen af folketingsmedlemmer, der har en uddannelse i DJØF-fagene jura, økonomi eller statskundskab på ca. 30 %, mens den andel af befolkningen, der har disse uddannelser, ligger på ca. 1%. Denne tendens har vist sig at være selvforstærkende, for det tiltrækker ambitiøse unge med blik for magten og interesse for forvaltning, mens andre unge borgerlystne, der ikke er tiltrukket af den slags magtspil, eller som har andre bærende interesser end politik og forvaltning, bliver afskrækket eller ligefrem frastødt.

Med Borgerlyst valgte vi derfor i stedet at fokusere på at udvikle alternativer, der kan give alle dem, der ikke vil være forvaltere eller politikere, mulighed for alligevel at deltage aktivt i samfundsudviklingen.

For det tredje er vores formelle demokrati et helt økosystem af gensidigt afhængige institutioner: De politiske partier, medierne, interesseorganisationerne, den offentlige administration, domstolene og de folkevalgte forsamlinger. Alle disse institutioner er

BL_Revised.indb 289 09/05/2018 10.51

under et voksende forandringspres. Mens andre organisations- og virksomhedstyper har udviklet sig markant over de sidste hundrede år, kører vores demokratiske institutioner stadig efter den samme uændrede 'forretningsmodel'.

Men denne forretningsmodel er under voldsomt pres. For hele verden omkring den er i forandring. Hvis vi kigger på de forskellige relationer og flows af viden, indflydelse og penge i det demokratiske økosystem, er det tydeligt, at de forskellige institutioner er under forandring – og at relationerne mellem dem derfor også forandres:

- Borgerne og de folkevalgte kan tale direkte til hinanden gennem sociale medier.
- Medierne presses på deres indtægter, efterhånden som borgerne kan skaffe og skabe nyhederne selv.
- Interesseorganisationerne mister medlemmer og indflydelse i takt med, at borgerne selv kan organisere sig uden om de traditionelle organisationsstrukturer.
- Det offentlige embedsværk presses til større åbenhed og transparens i takt med, at normerne for åbenhed og tilgængelighed forandres.

Disse forandringer har generelt betydet, at institutionerne forekommer mere defensive. Partierne er blevet mere topstyrede. Politikerne markerer sig selv stadigt skarpere. Medierne er blevet mere forsigtige med deres penge og dermed med deres journalistiske satsninger. Interesseorganisationerne kannibaliserer hinandens tilbageværende medlemmer. Embedsværket bliver endnu mere omhyggeligt i deres nulfejlskultur. Det er, som om alle frygter og forskanser sig mod forandringerne.

Derfor valgte vi i Borgerlyst at fokusere på de muligheder og nybrud, kriserne skaber. Vi hilser disse nybrud velkomne og opfatter dem som kærkomne udviklingsmuligheder. Vores mål med Borgerlyst har fra starten af været at udforske, skabe, understøtte og udvikle disse nybrud. Og det mente vi bedst, vi kunne gøre ved at arbejde uden for de eksisterende institutioner.

BL_Revised.indb 290 09/05/2018 10.51

Hvordan kan du selv finde sprækkerne?

- Genbesøg makroskopet. Hvad er det store perspektiv, du gerne vil gøre noget ved, men som også godt kan være lidt uoverskueligt, at du selv skulle kunne gøre den store forskel indenfor? Hvad er så de små helt konkrete ting, du selv kan gøre lige her og nu, som kan være med til at skubbe i den rigtige retning?

- Prøv som et benspænd at skrive alle de mikrohandlinger ned, du selv eller dine medkumpaner ville kunne gøre indenfor 24 timer, der ville være et lille skridt i den rigtige retning. Det er altid en start.

- Tænk på dig selv som en ud af mange 'trojanske mus', der på hver jeres vis trækker i den rigtige retning. Hvis bare I hver især finder den lille sprække i samfundet, hvor I vil kunne gøre en forskel, kan I tilsammen skabe en bevægelse. Det var sådan andelsbevægelsen og højskolebevægelsen startede. Hvilke nye bevægelser kan opstå i vores samtid, hvis vi hver især bliver bedre til at påtage os hver vores lille del af ansvaret for vores fælles samtid?

BL_Revised.indb 291 09/05/2018 10.51

Om at give slip

Begyndelsen af 2011 var en intenst rodet periode i mit liv. Jeg gik fra min kæreste efter tre års forhold. Vores brud betød også, at jeg måtte flytte fra det kollektiv, hvor vi havde boet sammen de seneste to år. Og på den måde var det ikke bare et brud med hende, det var et brud med ni mennesker, som jeg holdt meget af, på én gang.

Bruddet efterlod mig rodløs og sårbar, men på sin vis også meget lettet. Jeg havde brug for at tage væk fra det hele.

Året forinden var jeg sprunget ud som freelance konsulent, så jeg var ikke længere bundet af et fast arbejde. De eneste forpligtelser jeg havde, var dem, jeg havde tilvalgt gennem fødevarefællesskabet og Borgerlyst. Men midt i al dette følelsesmæssige rod havde jeg mistet følingen med, om jeg var engageret i disse projekter ud fra en følelse af lyst eller forpligtelse.

I de løbet af de forgangne to år havde fødevarefællesskabet vokset enormt hurtigt, og fordi jeg havde været med så længe, følte jeg mig forpligtet til at have overblik og ansvar for meget mere, end jeg kunne rumme. Jeg var begyndt at føle, at det hele ville falde fra hinanden, hvis jeg ikke var der. Og det sled på mig. Samtidig var Borgerlyst lidt i et vadested. Vi havde været i gang i lidt over et år, og vi havde lavet nogle sjove eksperimenter, men vi stadig usikre på formen, og hvad det egentlig skulle ende med. Selvom det føltes vigtigt, var det ikke vigtigt nok, til at jeg ville undlade at tage afsted.

Så jeg besluttede mig for at rejse til Mellemøsten i tre måneder. Mest af alt for at komme væk fra hjertesorger og hjemløshed, men ligeså meget for at få skyllet hverdagen af mig og koble fra. Ved at være væk i lang tid ville jeg få lejlighed til at mærke efter, hvad jeg savnede ved Danmark, og dermed hvad der var vigtigt for mig derhjemme.

BL_Revised.indb 292 09/05/2018 10.51

Jeg havde sagt til alle, at jeg ville være tilbage i slutningen af juli, men jeg var afklaret med, at det var en mulighed, at jeg ikke kom tilbage. Mentalt havde jeg behov for at slippe mine forpligtelser og se, om de projekter, jeg havde været med til at skabe, kunne stå selv. For det ville gøre mig i stand til at komme tilbage på en anden måde end tidligere.

Jeg brugte det meste af min tid i Mellemøsten på at være frivillig i en alternativ kibbutz i Israel. Det var et meget stærkt form for fællesskab, og selvom beboerne gjorde meget ud af at byde udlændinge som mig velkomne, så understregede sproget og kulturen til stadighed, at dette ikke var mit fællesskab. Og selvom jeg lærte meget og nød det simple liv med at passe geder og trimme daddelpalmer, føltes det kun som en pause fra noget større og vigtigere.

Og langsomt gik det op for mig, at det, som jeg savnede mest af alt, var at være en del af et fællesskab, hvor jeg følte, at jeg hørte til. Jeg ville ikke rejse verden rundt og være en kortvarig del af andres liv. Jeg ville være et sted, hvor jeg kunne føle mig hjemme. Hvor jeg kunne føle, at det var her, jeg skulle være.

Og jeg begyndte så småt at glæde mig til at komme hjem igen, til alle mulighederne og projekterne. Og jeg nød, at jeg kunne vende hjem – utynget af de forpligtelser, der før havde fyldt så meget. Jeg kunne komme hjem med ny energi og begejstring – og finde en ny rolle og en ny måde at være en del af de fællesskaber, der betød noget for mig.

Nu hvor jeg kan se dette forløb på en længere tidshorisont, kan jeg se, hvor vigtig denne krise har været for mig. Jeg var et sted i mit liv, hvor jeg havde brug for at miste fodfæstet for at komme videre. Og det var først, da jeg turde give slip, at der blev plads til, at jeg kunne se det, som var vigtigt for mig. Det gav mig en klarhed, som jeg stadig nyder godt af i dag.

BL_Revised.indb 293 09/05/2018 10.51

Trap langsomt ned

Undren: *Alt for mange gode projekter løber ud i sandet, fordi initiativtagerne bliver så slidte eller trætte, at de til sidst kaster håndklædet i ringen.*

Eksperiment: *Skilsmissefest på Borgerlysts 5-års fødselsdag og Det Store Grundlovegilde*

Vigtigste læring: *Hvor meget klogere man selv bliver på projektet, når man skal finde ud af, hvordan man formidler det til andre. Og hvor meget poesi, der også ligger i at raffinere, gentage og bearbejde tingene. Forårsbegejstringen er berusende. Men der ligger også en smuk – og meget undervurderet – poesi i efterårets eftertænksomhed.*

Det blev fuldstændig afgørende for Borgerlysts videre udvikling: *At vi nåede at få rundet det af i tide, mens vi stadig var gode venner og havde energien til at tage det sidste lange, seje træk. Det betød, at vi nu – flere år senere – også havde lyst til og mod på at samles igen for at skrive denne bog.*

BL_Revised.indb 294 09/05/2018 10.51

Engagementstrappen rummer et indbygget paradoks: Mange initiativtageres største akilleshæl er, at de hverken er særligt stabile eller entusiastiske pligtvillige. De er fulde af gode ideer og energi, men har netop sat initiativet i gang, fordi de gerne vil vriste sig fri af systemets snærende bånd og begrænsninger.

Men efterhånden som projektet modnes, har mængden af administrations- og driftsopgaver det med at stige, og har man stiftet en forening eller modtaget støtte udefra, går der pludselig meget tid med afrapporteringer, vedtægter og regnskaber.

Der findes selvfølgelig initiativtagere, der er rigtig gode til den slags, men groft generaliseret vil de fleste initiativtageres energi, tid og evner ofte være brugt på at udvikle selve ideen og opbygge fællesskabet. Alt det, der oprindeligt var årsagen til, at man overhovedet fik ideen og satte initiativet i gang.

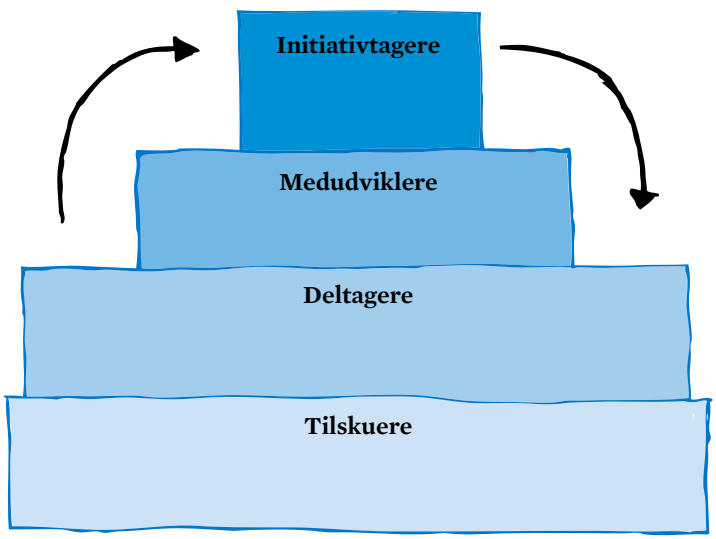
Nedtrapning

Selvom man måtte være den fødte pligtvillige, er der ingen, der kan blive på toppen af engagementstrappen til tid og evighed. For vores livsomstændigheder ændrer sig hele tiden. Man kan få nyt job. Børn. Flytte. Blive skilt. Blive færdig med sin uddannelse. Finde andre projekter, man brænder endnu mere for. Have lyst til at flytte til udlandet i en periode. Have bidraget med den del, man selv kunne – men nu kan man se, at der skal noget andet til. Opdage at kroppen eller hjernevindingerne ikke kan følge helt så godt med længere. Eller man kan bare finde ud af, at man ikke har energien, overskuddet og borgerlysten til at blive ved med at lægge så mange kræfter i projektet.

Det er alt sammen helt naturligt. Det er ikke meningen, at man skal være stavnsbundet til et projekt, bare fordi man engang fik en god ide eller har påtaget sig en vigtig pligtvillig opgave i nogle år. Derfor er det meget vigtigt, at man kan mindske sit engagement mindst lige så nemt, som man indledningsvis kunne øge det. Men vi er stort set lige så elendige til at gøre det nemt for de pligtvillige og initiativtagerne at trappe ned fra et projekt, som vi er til at gøre det nemt for de nysgerrige nye at trappe op.

BL_Revised.indb 295 09/05/2018 10.51

Derfor er det nu tid til at genbesøge engagementstrappen. Da vi fortalte om den sidst, handlede det meget om, hvordan man som initiativtager bedst kan engagere andre i sit projekt. Men den trappe vi tegnede i første omgang, viser faktisk kun den ene del af den samlede engagementstrappe. Den samlede engagementstrappe ligner faktisk snarere en trappepyramide:

Vi taler så ofte om, at ildsjæle brænder ud og brænder sig selv i begge ender. Det skyldes, at vi gang på gang hører om fantastiske initiativtagere, der pludselig går ned med flaget og må kaste håndklædet i ringen. Men det er både dumt og unødvendigt, at den ene ildsjæl efter den anden kaster sig ud i afgrunden fra engagementstrappens øverste trin og brænder op og ud på vejen ned. Sådan behøver det ikke at være. Det er langt bedre at skabe rammerne for en langsom, naturligt nedtrapning, hvor tingene bliver overleveret ordentligt, end at komme til at presse hinanden så hårdt, at der til sidst ikke er andet at gøre end at smide det hele fra sig og overlade det til andre at samle stumperne op. Derfor er det vigtigt, at alle altid melder klart ud, hvis deres livssituation eller prioriteter ændrer sig så meget, at de ikke længere kan varetage deres ansvarsområder. I så god tid som muligt. For jo tidligere og jo mere klart, de andre ved det, jo bedre kan de finde en

BL_Revised.indb 296 09/05/2018 10.51

løsning og fordele opgaverne mellem sig, så der kan blive tale om en langsom, gnidningsfri nedtrapning. Det er mindst lige så vigtigt at kunne træde sikkert ned ad engagementstrappen igen, som det er at kunne komme trygt op i første omgang. Det er helt underbelyst, men meget afgørende. For det betyder både meget for de helt nyes mod på at engagere sig og påtage sig de pligtvillige opgaver, at de kan se, at de vil kunne komme helskindet ud af det igen. Og ikke mindst betyder det virkelig meget for de andre pligtvillige, at de kan se, at det lader sig gøre at trappe ud på en god, værdig og respektfuld måde. Nok er de pligtvillige, men de er der trods alt primært, fordi lysten og engagementet driver værket. Hvis man kan se, at den ene efter den anden knækker på at påtage sig pligterne, bliver det stadigt mindre attraktivt og utaknemmeligt at blive pligtvillig, og man vægrer sig ved at aflaste hinanden, når der er mest brug for det. Det er ikke bæredygtigt i længden. Man er nødt til at vide, at man kan trappe ordentligt ned, for at man overhovedet tør begynde at trappe op.

Bliv hængende

Mange af dem, der har været dybt involveret i et projekt, kan have svært ved at vende tilbage til bare at være almindelige deltagere på lige fod med alle mulige andre. Man er jo vant til at færdes hjemmevant i maskinrummet, tage beslutningerne, få ting til at ske og vant til, at de andre lytter, når man tager ordet. Velvidende at man jo selv trak sig, kan det alligevel være svært at se, hvordan de nye driver projektet videre. Og derfor ender rigtig mange erfarne kræfter med helt at forlade projektet og søge nye græsgange.

Nogle gange er det eneste rigtige selvfølgelig at komme væk. Men ofte er det et stort tab. Både for en selv og for projektet. For hver gang nogen forlader projektet, tager de alle deres erfaringer, indsigter, viden og sociale relationer med sig. Og de efterlader som oftest et stort hul bag sig. Det er som et bibliotek, der brænder. Derfor er det ironisk, at så mange borgerlystne projekter bruger så meget krudt på at hverve nye deltagere og medlemmer, men bruger så lidt tid på at holde fast i gamle og garvede kræfter.

Det er langt mere bæredygtigt, hvis de tidligere initiativtagere kan blive hængende som en slags 'emeritus-medlemmer'. Tanken er inspireret af den måde, pensionerede universitetsprofessorer eller præster kan beholde deres kontor og stilling med titlen 'Professor

BL_Revised.indb 297 09/05/2018 10.51

Emeritus' eller 'Pastor Emeritus'. 'Emeritus' stammer fra latin og blev oprindeligt brugt om romerske soldater, når de havde afsluttet deres militærtjeneste. Det er en bøjning af ordet merit, som direkte oversat betyder 'fortjeneste' som i 'at gøre sig fortjent til'.

Udfordringen er selvfølgelig at undgå, at emeritusserne udvikler sig til en slags skyggekabinet, der uformelt bliver ved at styre projektet i det skjulte. Så der er vigtigt, at emeritusserne udviser den fornødne ærlighed og selvjustits, det kræver at overlade ikke bare ansvaret, men også beslutningskraften til de friske kræfter. Deres rolle er mest af alt at være erfarne rådgivere, de nye kræfter kan søge hjælp, inspiration og vejledning hos – og som er relevante at sparre med på en helt anden måde end udefrakommende rådgivere, fordi de kender projektet ud og ind. Deres historieforståelse kan være guld værd, når nye kræfter skal genopdyrke ånden i projektet eller undgå skjulte fælder ved at forstå, hvorfor nogle beslutninger i sin tid blev som de blev. Det må bare aldrig spærre for, at de nye træffer friske beslutninger ud fra den nuværende situation.

Rund det ordentligt af

Da vi efter fem års samarbejde valgte at binde en sløjfe på Borgerlyst, skyldtes det dog ikke stress. Der var to helt andre årsager til den krise, vores samarbejde pludselig befandt sig i.

Den ene skyldtes luksusproblemet med de konsulentopgaver. Det var vanvittigt spændende, og vi lærte simpelthen så meget, mens vi udviklede nye metoder og satte os ind i de mange vidt forskellige emner og lærte eksperterne at kende og blev klogere på, hvordan hele systemet fungerede indefra. Det var meningsfuldt både at kunne sætte ting i gang helt nede fra den spirende ukontrollerede borgerlystne grobund og helt oppe fra allerøverste ministerniveau. Og det var da også virkelig dejligt at vores arbejde og metoder blev anerkendt så massivt.

Men det udfordrede vores samarbejde. For meningen med Borgerlyst var jo aldrig, at det skulle være et konsulentbureau. Det var vi hver især i vores respektive arbejde. Borgerlyst skulle være vores frirum, vores legeplads. Men nu var det Borgerlyst, kunderne henvendte sig til – og dermed også Borgerlyst, der skulle levere varen.

BL_Revised.indb 298 09/05/2018 10.51

Så selvom vi i den periode arbejdede tættere og oftere sammen end nogensinde før, og selvom vi lærte en masse og udviklede masser af nye metoder og spændende løsninger på samfundets store udfordringer i den periode, var der ikke nær så meget tid til leg. Hver gang vi mødtes, startede vi nu med en alenlang liste over vigtige spørgsmål, vi skulle tage stilling til; møder, vi skulle koordinere og produkter, vi skulle levere.

Den slags er vi begge ret gode til at få rykket på i vores arbejde. Men det var ikke det, der bandt os sammen i Borgerlyst. Vi var ikke kolleger, vi var legekammerater. Og når vi nu pludselig også skulle have styr på det hele og hinanden, gik det ud over borgerlysten.

Den anden store udfordring, der førte til, at vi afsluttede samarbejdet, var, at vores forskelligheder begyndte at være for modsatrettede til, at enderne kunne blive ved med at mødes. I de første år af vores samarbejde havde det været en kæmpe styrke, at vi var så forskellige, og der opstod mange vildt inspirerende gnister i spændingsfeltet mellem os. Men det betød også, at vi sammen gik efter de ideer, der trivedes lige præcis i spændingsfeltet mellem os, mens vi ikke ofrede så meget tid og energi på at opdyrke de ideer og sider af os selv, der befandt sig i randzonerne af vores samarbejde, men var kerneværdier og –interesser for os hver især. Og begge havde vi fået nye ideer, vi havde lyst til at afprøve, men oplevede, at det blev stadigt sværere at få hinanden med på eksperimenterne. For Andreas' vedkommende var det meget konkret at starte Medborgerne med kraftig inspiration fra den britiske organisation Citizens UK. For Nadjas vedkommende var det mange af de tanker, der i dag udmønter sig i Samtidens Akademi. Da vi afsluttede Borgerlyst-samarbejdet havde ideen ikke helt krystalliseret sig endnu, men grundideerne lå allerede klar og pressede sig stadigt mere på. Og vi oplevede begge to, hvordan det piblede frem nye spændende legekammerater, der hellere end gerne ville hjælpe os med at føre de nye ideer ud i livet, mens vi i hinandens selskab pludselig oplevede, at vi bremsede hinandens iderigdom. Vi havde simpelthen ramt et sted i kredsløbet, hvor vores før så frugtbare samarbejde ikke længere var bæredygtigt.

Så vi besluttede at afrunde vores samarbejde, mens legen stadig var ret god. Mens vi stadig var venner og kunne fortsætte som hinandens bedste sparringspartnere.

BL_Revised.indb 299 09/05/2018 10.51

EKSPERIMENT:

Grundlovsgildet og skilsmissefesten

Da vi besluttede at afrunde vores Borgerlyst-samarbejde, handlede det heldigvis ikke om stress og ingen af os var overbebyrdede med opgaver. Vi skulle 'bare' videre med andre spændende projekter. Så vi var enige om, at vi lige skulle tage det sidste seje træk sammen, så vi kunne få afsluttet Borgerlyst med manér. Vi var jo stadig begge to rigtig glade for og stolte af det vi sammen havde skabt. Det ville være for ærgerligt, hvis det bare løb ud i sandet. Det skulle markeres. Så vi valgte at afslutte Borgerlyst, som vi havde skudt i gang – med en stor fest grundlovsaften. På Borgerlysts 5-års fødselsdag. Med en ordentlig salut.

Borgerlysts 5-års fødselsdag faldt sammen med markeringen af 100-året for den grundlovsændring, der sikrede valgret til alle. Så hele byen boblede over af grundlovsfejringer, der for en gangs skyld virkelig fik grundlovsdag til at være den sexede og festlige dag, vi havde ønsket os, da vi startede Borgerlyst 5 år tidligere.

Som afslutning på vores udstilling om Borgerlyst, havde Dansk Arkitektur Center spurgt, om vi ville lave et grundlovsarrangement på kajen ud for Gammel Dok, hvor de dengang havde til huse. Og meget symbolsk blev Det Store Grundlovsgilde, vi holdt derude, Borgerlysts sidste store eksperiment.

BL_Revised.indb 300 09/05/2018 10.51

Her bad vi halvdelen af gæsterne om at dukke op to timer før selve arrangementet for at hjælpe med at bygge de langborde, vi skulle sidde ved – og den anden halvdel skulle så medbringe den mad, vi skulle spise. Bordene hjalp arkitekterne fra Vi!Gør helt bogstaveligt med at få op at stå. De havde medbragt en masse træ og værktøj – og hjalp med gode råd om, hvor der skulle skrues og hamres. Og gæsternes medbragte mad var ligeså spraglet i farver, krydderier og cuisines som gæsterne selv – så det udviklede sig et overdådigt gilde.

Et ekstra sammenskudselement på dagen var, at vi havde bedt hver gæst om at skrive lidt om, hvad de syntes, der var værd at fejre på denne grundlovsjubilæumsdag. Det havde vi skrevet sammen til en tale bestående af en masse små løsrevne bidder, som gæsterne en efter en rejste sig op og deklamerede, så det tilsammen blev en smuk tale samskabt af alle omkring bordet.

En virkelig dejlig dag, der på meget festlig vis og helt i Borgerlysts ånd markerede den sidste dag i vores Borgerlyst-samarbejde – og hvor vi egentlig ikke selv gjorde så meget på selve dagen.

Vi havde skabt rammerne. Men det var takket være alle gæsterne, at det store grundlovsgilde blev så overdådigt, som det blev.

Og om aftenen havde vi så inviteret alle dem, der havde støttet os og fulgt med gennem årene til en mere privat fest, hvor vi holdt taler for hinanden og gæsterne udvekslede borgerlystne erfaringer gennem forskellige samtalesaloner.

Alt i alt en meget rørende og symbolsk dag, der bandt en fin sløjfe på fem års godt samarbejde.

BL_Revised.indb 301 09/05/2018 10.51

Hvis du selv skal trappe ud af et stort projekt, anbefaler vi:

- At du under dig selv og projektet at tage det sidste seje træk, der skal til for runde projektet ordentligt af. Det kan godt forekomme helt uoverskueligt lige nu, hvor du er godt og grundigt træt af det hele. Men hold ud lidt endnu. Du har så mange vigtige erfaringer at give videre, at det er for ærgerligt, hvis for meget går tabt.

- Saml en lille logbog, hvor du forklarer, hvorfor du gjorde, som du gjorde. Ofte ligger der vigtige erfaringer og overvejelser bag alle store beslutninger i projektet, som andre ville kunne lære rigtig meget af. Men som vi glemmer at give videre, når vi haster videre.

- Markér så vidt muligt også projektets afslutning. Gerne med en fest eller en reception for alle dem, der har deltaget og bakket op undervejs. Vi er tit gode til at fejre åbninger, men markerer alt for sjældent afrundinger. Men der er tit mange, der fortjener tak – og det kan være meget rørende at samle dem. man skylder tak – og det er rørende at fejre projektet med dem og høre om alle deres erfaringer og oplevelser undervejs. Ofte har de set, hørt og oplevet noget helt andet, end man selv nåede at opfatte midt i travlheden.

BL_Revised.indb 302 09/05/2018 10.51

Hvad vil du gerne give videre?

BORGERLYST

BL_Revised.indb 303 09/05/2018 10.51

Hospitalssengen som tænkelomme

I december 2017 var jeg ved at dø. Jeg blev meget pludseligt indlagt med et blodtryk så højt, at enhver læge og sygeplejerske, der ser i min journal udbryder, at jeg faktisk ikke burde være i live længere. Det skete ret kort efter, at jeg havde afsluttet det første semester på Samtidens Akademi, hvor jeg havde holdt virkelig mange store arrangementer, masterclasses og samtidskommissionsmøder lige efter hinanden – og jeg havde flere gange sagt, at nu trængte jeg bare til at ligge og stirre lidt ud i luften og lade tankerne falde på plads.

Og det skal jeg så også lige love for, at jeg fik lejlighed til. For jeg lå på Riget i en uge, og hvis det ikke havde været fordi, det blev jul, havde de nok beholdt mig temmelig meget længere.

Det høje blodtryk viste sig hverken stress- eller livsstilsrelateret. Det er bare sådan noget, der åbenbart engang imellem sker, når man er fyldt 40. Og der er ikke så meget jeg selv kan gøre for at ændre på det herfra. Det er 7-9-13 under kontrol igen nu.

Men det tankevækkende er selvfølgelig det pludselige indre efterår, sygdommen forårsagede, selvom jeg egentlig var fuld af forårsenergi og -begejstring i mit arbejde med Samtidens Akademi.

For selvom det ikke var stress-relateret, var det jo ikke desto mindre faktisk lige præcis det, jeg trængte til: At ligge og stirre ud i luften og lade tankerne falde på plads.

På det meget personlige plan var den væsentligste erkendelse, at jeg med ro i sindet helt oprigtigt kunne sige, at jeg hvis jeg døde nu, syntes jeg faktisk, at jeg har brugt mit liv rigtig godt. Jeg ville selvfølgelig ønske, at jeg fik mange år endnu, for der er så mange

BL_Revised.indb 304 09/05/2018 10.51

ting, jeg stadig gerne vil gøre, udrette, opleve – og så mange dejlige mennesker i mit liv, jeg gerne vil tilbringe meget mere liv sammen med. Men det var faktisk en meget stor glæde at konstatere, at det frie liv med Borgerlyst og Samtidens Akademi ikke alene har givet mig mulighed for at realisere mange mine drømme og kaste mig kompromisløst ud i en masse eksperimenter. Det har samtidig sparet mig for utroligt meget livsspild i form af frustrationer over dårlige arbejdspladser, kolleger og chefer – og til gengæld givet mig muligheden for at bruge de fleste af mine vågne timer på ting, jeg synes er virkelig meningsfulde, mennesker, jeg elsker at arbejde og være sammen med, og projekter, der har givet mig masser af livsfylde. Og den erkendelse er også vigtig at have med, når folk så ofte tror, at man skal være meget modig for at være selvstændig eller forfølge sine drømme. Det altid undret mig sådan, at folk altid siger, at jeg må være meget modig, fordi jeg har været selvstændig i så mange år. For i mine øjne er det langt mere dumdristigt at lægge ansvaret for sit arbejdsliv i hænderne på en tilfældig chef, der hurtigt kan blive udskiftet. De mest arbejdsmæssigt utrygge mennesker, jeg kender, er dem, der på papiret er ansat i meget trygge stillinger i store, hæderkronede organisationer. De bekymrer sig ufatteligt ofte over fyringsrunder, fusioner eller udflytninger. Det er ikke fordi det altid er lykken at være selvstændig, og ind i mellem har jeg også været under voldsomt økonomisk pres. Men jeg har 'købt' mig til noget, der i mine øjne er langt vigtigere end en fast månedsløn og tre måneders opsigelse – nemlig friheden til at bruge mit liv på det og dem, jeg skønnede vigtigst og mest meningsfuldt. Og dét gav en helt uvurderlig tryghed at tænke på, mens jeg lå der i hospitalssengen.

Samtidig var det lidt af en velsignelse, at jeg ikke allerede havde lagt en masse nye arrangementer ind i kalenderen. Presset havde ellers været stort. For hvert eneste af efterårets mange arrangementer havde været en stor succes og meget hurtigt udsolgt. Så alle spurgte igen og igen, hvornår jeg gentog dem. Det havde jeg stædigt undladt at svare på. For jeg havde lovet mig selv, at de første to år med Samtidens Akademi skulle være 100% i beta, så jeg kunne afprøve mange forskellige formater – også dem, der langtfra var sikre succeser. Og hvis jeg nu begyndte at booke kalenderen op med ting, der var gentagelser af de første arrangementer, ville jeg havde indsnævret feltet alt for tidligt. Nok havde det hele været succeser, men derfor var det langtfra det hele, der havde opfyldt den intention, der lå bag dem, og som var grunden til, at jeg syntes, de skulle udbydes på Samtidens Akademi.

BL_Revised.indb 305 09/05/2018 10.51

Et konkret eksempel var, da vi holdt en 'Bindestue' med henblik på at genopdyrke strikkekunsten og den gensidige mesterlære fra mesterstrikker til nybegynder. Arrangementet var egentlig sat på programmet med henblik på at hjælpe nybegynderne godt i gang. Men på få øjeblikke var alle pladserne revet væk – og det viste sig, at alle dem, der kom, var mesterstrikkere. Vi havde en fantastisk aften, det var en skøn forsamling, og alle var meget glade. Og jeg kunne nemt have drevet en velbesøgt, månedlig strikkecafe videre derfra. Det var bare slet ikke det, der var meningen med arrangementet. Det handlede om at træne nybegyndernes håndarbejde, fingerspidsfornemmelse og materialeforståelse. Så noget skulle justeres, for at det ikke kun blev meningsfuldt for dem, der deltog, men også gav mening i det større samtidsperspektiv, der skal være omdrejningspunktet for alt, hvad jeg sætter på programmet på Samtidens Akademi. Nu havde jeg lært af den første Bindestue, at der var virkelig mange mesterstrikkere, der gerne ville lære fra sig, og at de ville møde talstærkt op, hvis jeg holdt et arrangement igen. Hvordan kunne jeg så næste gang skrue det sammen, så der kom mindst ligeså mange nybegyndere, der kunne få glæde af at sidde ved siden af mesterstrikkerne? Den slags overvejelser fik jeg nu rig mulighed for at gøre mig, mens jeg lå først i hospitalssengen og sidenhen hjemme i sofaen med mere sammenhængende tænketid end nogensinde før. Det gav et midlertidigt afbræk i akademiets eksplosive vækst – men faktisk var det utroligt rart og tiltrængt, at jeg fik tid til at tænke mig ordentligt om og marinere alt det, jeg havde lært i det første semester, inden jeg kastede mig ud i det næste. Og i det langsigtede perspektiv er jeg sikker på, at det gør Samtidens Akademi langt mere langtidsholdbart og slidstærkt.

En tredje ting, jeg også tænkte rigtig meget over, mens jeg lå på hospitalet, var alt det her med at sætte et aftryk. Allerede da jeg havde udbudt en af akademiets første masterclasses – Skriv en fagbog – havde jeg tænkt rigtig meget over, hvordan min generation risikerer aldrig at komme til at sætte nogle ordentligt aftryk. At vi udkommer konstant, men at alt, hvad vi deler, er foreløbigt og lynhurtigt forsvinder i strømmen. Vi bliver nødt til at få taget os sammen til at sætte os ned engang i mellem og tage det lange, seje træk med at for eksempel at skrive fagbøger, hvor vi deler alt det, vi har lært, så andre kan bygge videre på det.

BL_Revised.indb 306 09/05/2018 10.51

Allerede inden jeg blev syg, havde Andreas og jeg aftalt, at vi skulle udgive en ny version af Borgerlyst-bogen, fordi den dels havde været udsolgt meget længe, og vi dels havde lært så meget nyt, der ikke var med i den gamle bog. Det var selvfølgelig en af de arbejdsopgaver, det på mange måder ville have været fornuftigt at droppe, når nu jeg havde behov for at rekonvalescere, og jeg – i hvert fald på daværende tidspunkt – endnu ikke vidste, om mit blodtryk ville påvirke mit energiniveau og min arbejdskapacitet. Men for mig forekom det vigtigere end nogensinde at prioritere at få skrevet denne bog. Langt vigtigere end om der kom et par arrangementer fra eller til på Samtidens Akademi. For hvis jeg nu døde snart, var det vigtigere for mig, at Andreas og jeg havde fået videregivet vores erfaringer med Borgerlyst, fordi jeg virkelig synes der mangler faglitteratur om at drive, udvikle og afvikle mere modne projekter. Det er også derfor vi i denne bog har givet meget mere plads til vores personlige læringer og eftertanker, end der var i den første Borgerlyst-bog. Det andet kan man læse sig til alle mulige andre steder. De personlige erkendelser og erfaringer har alt for få taget sig tid til at dele.

Og så tænkte jeg selvfølgelig også en hel masse på alle mine nære og kære og blev fyldt af en meget stor taknemmelighed over, hvor afgørende roller de spiller i mit liv. Alt det, jeg har lært af dem. Alle de fantastiske oplevelser, vi har haft sammen. Al deres kolossale opbakning gennem årene. Og med alle de tanker fulgte også en ny ydmyghed – en endnu dybere erkendelse end tidligere af, hvor afhængige vi er af vores samtidige. Og hvor meget vi tilsammen kan løfte, hvis vi hver især bliver bedre til at løfte hver vores lille del af ansvaret for vores fælles samtid.

BL_Revised.indb 307 09/05/2018 10.51

Giv det videre

Undren: *Hvorfor er der så få borgerlystne projekter, der deler deres erfaringer og gør det let for andre at lære af dem?*

Eksperiment: *Bøger, virtuelle tidskapsler og en udstilling på Dansk Arkitektur Center, der alle samlede op på de vigtigste erfaringer fra fem år med Borgerlyst.*

Vigtigste læring: *Kriser er en del af ethvert borgerlystent projekt. Men man kan forberede sig på dem og nå at få høsten i hus inden vinteren sætter ind.*

Det fik afgørende betydning for Borgerlyst: *At vi insisterede på at tage os tiden til at runde projektet ordentligt af og give det videre.*

BL_Revised.indb 308 09/05/2018 10.51

De fleste ting her i livet følger en eller anden form for cyklus. Økosystemer har deres cyklusser. Virksomheder og aktiemarkeder har deres cyklusser. Som alle andre pattedyr følger vi også en livscyklus: Vi fødes, vi vokser op, vi får børn, vi bliver gamle, og vi dør. Selv Jorden har sin cyklus i dens kredsen om Solen. Det, der kendetegner alle disse cyklusser er, at de består af forskellige faser.

Nogle gange forandrer tingene sig hurtigt, andre gange langsomt. I økonomien er der fremgangstider og krisetider. I vores liv er der perioder med dramatisk forandring – som når vores parforhold forliser, vi skifter job eller bliver forældre – og der er perioder med tilsyneladende uforanderlighed og ro, hvor hverdagen fungerer, og dagene flyder sammen på en måde, der nogle gange gør en ufatteligt lykkelig og andre gange er kilde til stor kedsomhed.

Selvom disse cyklusser og faser umiddelbart ser meget forskellige ud, har de meget mere til fælles, end man umiddelbart skulle tro. Ved at studere livets cyklusser i økosystemer over hele verden har økologerne C. S. Holling og Lance Gunderson fundet ud af, at de fleste økosystemer almindeligvis gennemgår de samme fire tilbagevendende faser: Hurtig vækst, bevaring, frigivelse og omorganisering. Fælles for alle økosystemer er, at de opfører sig mærkbart forskelligt, alt efter hvilken fase de befinder sig i. Økologer kalder denne cyklus for tilpasningscyklussen. Livet tilpasser sig løbende de ydre omstændigheder omkring det. Og det er overraskende let at overføre disse fire faser til mange andre kredsløb og cyklusser, vi mennesker indgår i undervejs i livet.

Velkendte mønstre

Det lyder måske lidt abstrakt, men mønsteret går igen, når vi følger udviklingskredsløbet i alt fra forelskelser til begejstringen for nye jobs, studier eller hobbies.

Kredsløbene går også meget tydeligt igen, når man kigger på udviklingen inden for forskellige markeder. Tænk for eksempel på den eksplosive udvikling, mobilmarkedet har gennemgået de senere år. Først opstod et nyt marked. I starten var der mange nye virksomheder, der begyndte at designe og sælge mobiltelefoner. Nogle satsede mest på pris, nogle på design, andre på batteritid. Efterhånden begynder enkelte virksomheder

BL_Revised.indb 309 09/05/2018 10.51

som Nokia og Sony Ericsson at dominere markedet. De opkøbte eller udkonkurrerede de andre firmaer og specialiserede sig inden for hver deres niche: Dyre telefoner, der kunne gå på nettet, til forretningsfolk; lavpristelefoner til udviklingslandene; designertelefoner til modebevidste unge.

Efterhånden som virksomhederne voksede, begyndte flere og flere aktionærer at investere i dem, fordi der tydeligvis var gode penge at tjene. Men samtidig låste disse virksomheder sig mere og mere. De sad så sikkert i det, at de gjorde det meget svært for andre at komme ind på mobilmarkedet – men det gjorde også, at de stirrede sig blinde på markedet, konkurrenterne og markedsandelene, som de kendte det.

Og så lancerede Apple pludselig deres iPhone og ændrede vores opfattelse af, hvad en mobiltelefon kunne være. Pludselig var det at kunne tale i sin telefon ikke længere en af de vigtigste funktioner ved en telefon. Nu efterspurgte markedet mere noget, der mindede om en lommecomputer, og det havde andre teknologivirksomheder bedre forudsætninger for at udvikle. På få år brasede hele mobilmarkedet, som de kendte det, sammen om ørerne på de gamle giganter, og nye virksomheder med friske ideer fik plads til at genopfinde telefonen og dermed markedet. Og så startede det hele forfra, men nu var omdrejningspunktet ikke længere en mobiltelefon, men en smartphone. Og om få år vil omdrejningspunktet være noget andet, vi ikke har fantasi til at forestille os i dag.

Det er vigtigt at bemærke, at faserne i disse eksempler ikke nødvendigvis er låst fast. Og at den tiltrængte fornyelse sagtens kan komme indefra. Det er langtfra altid helt nye udefrakommende spillere, der vender op og ned på det hele. Det kan sagtens ske indefra, hvis man er modig nok. Hvis en af telefonproducenterne havde hængt lidt mindre fast i deres vanetænkning og havde været mere fremsynet og dygtig, kunne de sagtens have nået at omstille deres virksomhed, så de kunne have imødegået krisen og opfundet deres eget svar på smartphonen. Så det kan foregå på mange forskellige måder – det, der er vigtigt at holde sig for øje, er mest af alt, at faserne skifter – og at når krisen først er indtruffet, er der ingen vej uden om en omorganisering.

BL_Revised.indb 310 09/05/2018 10.51

Borgerlystens fire årstider

Gennem årene med Borgerlyst har vi opdaget, at næsten alle borgerlystne projekter også følger den samme ret faste kredsløbscyklus. Og at dette kredsløb består af de samme fire faser: Vækst, bevaring, frigivelse og omorganisering. Det er de fire årstider, som danner rammen for denne bog.

Mange af årstiderne har vi allerede selv gennemlevet flere gange – ofte forskudt af hinanden: Mens den ene har følt vild, sprudlende forårsenergi, har den anden set efterårsbladene falde af træerne. Andre gange har selve Borgerlyst været inde i en herlig sommertid, hvor alt er gledet let – mens vores andre eksperimenter har været under opstart, eller vi har måttet lægge dem lidt i vinterdvale for at se, om der spirede noget nyt ud af dem. Og mens Borgerlyst og alle de forskellige eksperimenter har fulgt hver deres kredsløb, har vi jo også selv fulgt vores personlige kredsløb. Forelsket os, haft kærestesorger, modtaget fristende jobtilbud, deltaget i andre projekter, haft travlt med alt muligt andet end Borgerlyst. Ligesom verden og samfundet omkring os også har skiftet årstid fra total krisestemning til spirende nybrud.

For uanset hvor meget, man kunne ønske sig evigt forår eller sommer, bliver ens egne kredsløb påvirket af alle mulige andre kredsløb, der ligger udenfor éns kontrol. Og, nå ja, om ikke andet, så af årstiderne og vejret udenfor. For det er unægtelig noget nemmere at tage sig sammen til at få skrevet en bog, når det er blæst og slud, end når solen lokker udenfor – og at få folk til at tro på, at noget som helst nytter, når foråret bringer os solskin i sindet.

Men det afgørende for os har været at opdage, at alle dele af kredsløbet er vigtige, brugbare og nødvendige. Der er en indbygget long, hard, stupid way i alle kredsløb. Man kan aldrig bare springe fra forår til forår eller leve i konstant sommertid. Man må også give plads til kriserne og den eftertænksomhed og melankoli, som det kan vække.

Høsttid

I økologernes tilpasningscyklus er efterår kendetegnet af pludselig krise, forandring og frigivelse. De opstår, når den trygge, glade sommer pludselig bliver afløst af efteråret, og

BL_Revised.indb 311 09/05/2018 10.51

alle bladene falder af træerne. De er – nærmest i deres essens – foruroligende, skræmmende og uventede. Men når først krisen er indtruffet, og vi er blevet opmærksomme på den, virker det samtidig helt utroligt, at vi ikke så den komme. Tegnene var der hele tiden, mere eller mindre tydelige. Det var bare, som om vi ikke kunne – eller ville – se dem.

Men når det kommer til stykket, så er det eneste vi kan være sikre på, at krisen nok skal komme. Lige så sikkert som efterår følger efter sommer, vil der altid opstå situationer eller omstændigheder, der vil give anledning til kriser i ethvert borgerlystent projekt. I virkeligheden burde vi være meget bedre til at forberede os på det.

For efteråret er ikke kun krisetid. Det er også høsttid. Inden bladene falder af træerne, falder æblerne. Og fordi vi ved, at det ikke varer længe inden frosten sætter ind, forbereder vi os på vinteren ved at høste og samle forråd.

På samme måde ville vi ønske, at initiativtagerne til ethvert borgerlystent projekt også tog sig tiden til at samle op på alle de erfaringer, relationer og viden, de har opbygget gennem projektets levetid. For ellers risikerer man alt for let, at alle disse erkendelser forsvinder for eftertiden.

BL_Revised.indb 312 09/05/2018 10.51

Hvilket aftryk vil du gerne sætte?

BL_Revised.indb 313 09/05/2018 10.51

EKSPERIMENT:

Aftryk

Derfor brugte vi det meste af vores sidste tid med Borgerlyst på at få givet alle vores erfaringer, metoder og ideer så godt videre som muligt. Det var vigtigt for os, at vi fik sat et ordentligt aftryk.

Det kommer til at lyde, som om det var noget, vi gjorde for vores egen forfængeligheds skyld. Men det var nu mest for at gøre det nemt for andre at lade sig inspirere af og bygge videre på vores arbejde.

Vi tilhører en generation, der udkommer konstant. Men som af samme grund heller aldrig rigtigt får taget os sammen til at sætte os ned og bearbejde tingene ordentligt. Alt er foreløbigt – og alt, hvad vi producerer, er alligevel forsvundet i strømmen i løbet af få øjeblikke. Hvordan skal de kommende generationer få indblik i, hvorfor vi tænkte, handlede og gjorde, som vi gjorde? Hvor skal man finde brevvekslingerne mellem de store tænkere fra vores tid? Hvad giver vi videre?

En del af vores fælles ansvar for samtiden er også, at vi ind i mellem tager os sammen og får sat os ned og får samlet tankerne og finder ud af, hvad vi synes er væsentligt at overlevere. Velvidende at det til enhver tid kun bliver et ret tilfældigt snapshot af, hvor man var i sit liv lige nu, og hvad man var optaget af.

Da vi udgav vores to første bøger – "Borgerlyst – mere handlekraft i hverdagen" og "Samtalesaloner – Små skub, der får folk til at falde i snak" – opdagede vi også to meget positive frynsegoder ved at udgive vores tanker på bogform:

BL_Revised.indb 314 09/05/2018 10.51

For det første skærpede selve skriveprocessen vores bevidsthed markant. Inden vi begyndte at skrive, var vi fulde af ufordøjede indtryk, løse tanker, tavs viden og alskens ting, vi tog for givet, at den anden forstod og var enige med os i. Men så snart vi begyndte at vende, hvordan det skulle formidles videre, opdagede vi dels, at der ting, som vi var meget uenige om, dels, at der var behov for at grave meget dybere ned i nogle af vores pointer. Det skabte ansatsen til nogle meget frugtbare samtaler. Og det er meget sigende, at nøglebegreber som det makroskopiske blik og engagementstrappen først rigtigt blev foldet ud og forklaret, da vi skulle videreformidle det i vores første bog. Det tvang os simpelthen til at komme mere dybden med det hele.

For det andet oplevede vi, at Borgerlyst blev taget langt mere alvorligt, så snart den første bog udkom. Bogen gjorde det langt mere håndgribeligt og konkret, hvad det var, vi arbejdede med. Og det blev markant nemmere for andre at bygge videre på, end det var, når de lyttede til et foredrag og tog et par billeder af vores slides. Ikke fordi de nødvendigvis læste den, men de vidste, at den fandtes, og at de kunne vende tilbage til den, hvis der var noget, de gerne ville blive klogere på, efterhånden som deres eget projekt bevægede sig gennem projektkredsløbets forskellige årstider.

I foråret 2015, netop som vi havde besluttet, at det var tid til at splitte vores samarbejde op, blev vi inviteret af Dansk Arkitektur Center til at lave en udstilling om Borgerlyst som en del af en større udstilling om byudvikling og samskabelse.

Så det blev en god anledning til at få afrundet Borgerlyst med manér. Det var også sjovt. For vi havde aldrig prøvet at lave en udstilling før, og samtidig gav det os anledning til at nytænke vores gamle stof og finde ud af, hvordan vi kunne gøre det udstillings-egnet. En helt anden disciplin end at formidle gennem en artikel, en bog eller et foredrag.

Det endte blandt andet med, at vi designede et bord med lange bænke på hver side. Her skulle gæsterne sidde overfor hinanden og stille hinanden nogle opklarende spørgsmål om deres ideer og projekter. For hvert spørgsmål rykkede man en plads – og når man nåede til enden af bordet, skulle man gerne være blevet langt klogere på ideens potentiale, end man var, da man startede.

BL_Revised.indb 315 09/05/2018 10.51

De fem spørgsmål var de samme, som vi også ofte bruger, når vi laver 'rapid prototyping' til vores løsningslaboratorier:

- *Hvad er ideen?*
- *Hvorfor er den vigtig?*
- *Når nu ideen er så god og vigtig – hvorfor findes den så ikke allerede i dag?*
- *Hvem skal du tale med for at komme videre med ideen?*
- *Hvad er den første lille ting, du selv kan gøre indenfor 24 timer for at nå et lille skridt videre med ideen?*

Et andet greb, vi afprøvede som en del af udstillingen var at holde Træffetid midt i det hele, så vi en gang om ugen udgjorde en slags levende installation. Og undervejs inviterede vi også alle borgerlystne til et løsningslaboratorium, der foregik i selve udstillingen.

Udstillingen var en god anledning til at samle og videregive vores vigtigste erfaringer. Men faktisk sluttede det ikke helt der. For efter vi formelt havde afrundet Borgerlyst tog vi endnu et langt sejt træk med at få ryddet op på vores mange hjemmesider, så det h,ele nu blev samlet og forseglet som to tidskapsler på borgerlyst.dk og samtalesaloner.dk. Vi samlede alle vores erfaringer fra samtalesalonerne i den lille håndbog "Samtalesaloner – små skub, der får folk til at falde i snak". Og nu – tre år efter vi bandt sløjfe på Borgerlyst – har vi sat os sammen igen for at skrive denne bog.

Det er ikke nogen hemmelighed, at det indimellem har trukket tænder ud – især fordi vi begge for længst er videre i vores liv og arbejder med nye projekter, vi brænder for, og som har brug for al vores opmærksomhed. Men vi har gjort det alligevel i håbet om, at vi på den måde kan hjælpe mange andre borgerlystne videre, når de vil udvikle deres ideer fra tanke til handling.

BL_Revised.indb 316 09/05/2018 10.51

Hvordan kan du selv sikre høsten?

- Lav en podcast eller video, hvor du og dine medkumpaner optager jeres overvejelser og erfaringer. Fortæl også gerne om alt det, der er svært lige nu eller som I er uenige om. Alt for ofte fortæller vi kun den rosenrøde historie, men typisk er det de svære situationer, og hvordan vi kom på den anden side af dem, andre kan lære mest af at høre om.

- Skriv en bog eller serie artikler. Hvis du ikke selv orker – og det forstår vi godt, for det er et kæmpe arbejde! – så hyr en trænet skribent til at interviewe dig og skrive en projektbiografi på baggrund af jeres samtaler. Det behøver ikke være en hel bog. Et par artikler kan også være rigeligt til, at du får givet det vigtigste videre – og kan være et hurtigere og nemmere format for andre at læse.

- Leg med tanken om, at du skulle lave en udstilling om projektet. Hvad er vigtigst at fremhæve? Hvad vil du gerne give videre? Hvordan bliver det så nemt som muligt for andre at forstå?

BL_Revised.indb 317 09/05/2018 10.51

Et frø bliver plantet

I perioden efter vi havde udgivet den første udgave af bogen om Borgerlyst, var jeg virkelig grundtræt. Det skyldtes ikke bare, at det havde været en hård spurt at gøre bogen færdig. Men en måned inden deadline stod det klart, at Københavns Fødevarefællesskab – mit andet borgerlystne hjertebarn –befandt sig midt i en krise, der truede med at blive fællesskabets endeligt.

Manglen på struktur, overblik og ledelse havde slidt så mange nøglepersoner op, at ingen længere havde overblik over foreningens økonomi. Selv var jeg trådt ud af bestyrelsen året forinden og havde været lettet over at slippe ansvaret. Men da krisen ramte os, følte jeg mig forpligtet til at være med til at sætte gang i det selvransagelses- og oprydningsarbejde, der skulle til for at få fællesskabet på ret køl igen.

Det stod hurtigt klart, at jeg ikke var den eneste, der følte, at historien om fødevarefællesskabet ikke kunne være slut endnu. Og vi fik organiseret et krisemøde, hvor over 120 fødevarefæller sammen forpligtede sig på at vende skuden. Og selvom der stadig var meget arbejde at gøre, vendte stemningen den dag.

Men selvom både krisen blev afværget, og vi fik udgivet bogen til tiden, kunne jeg ikke rigtigt føle den store begejstring. Jeg havde slidt meget på mig selv dette efterår. Og nu følte jeg mig mest af alt bare tom. Og denne tomhed blev kun forstærket af en rodet og ulykkelig forelskelse, der tog alt for mange kræfter i samme periode.

Jeg havde mistet gejsten – ikke bare på Borgerlyst, men i det hele taget. Hver gang Nadja kom med en ny ide til, hvad vi kunne gøre, hang jeg i håndbremsen. Jeg kunne ikke sætte mig op til det. Jeg havde mest af alt lyst til en pause.

BL_Revised.indb 318 09/05/2018 10.51

For at nulstille os og genfinde gejsten tog Nadja og jeg på en lille inspirationstur til London i april 2014. Anledningen var egentlig, at Nadja var blevet inviteret til London for at holde en samtalesalon, men vi tænkte, at vi kunne bruge lejligheden til at besøge nogle af de mange borgerlystne tiltag, der er i byen. Jeg skrev bl.a. til borgeralliancen Citizens UK, hvis tilgang jeg havde stødt på et par år tidligere på et højskoleseminar. Jeg fik et hurtigt og temmeligt uimponeret svar fra deres direktør og stifter, Neil Jameson. Han ikke var interesseret i at mødes med os, hvis det bare skulle være en hyggesnak, der ikke ledte til konkret handling. Han skrev:

"Ærligt talt, så har vi haft en del besøg af gode folk fra Danmark, der er interesserede i vores arbejde, men vi hører aldrig fra dem igen, og (så vidt vi ved), så sker der ikke noget konkret i jeres smukke land, der rent faktisk forbedrer vilkårene for det flertal af befolkningen, der føler, at de står udenfor de politiske beslutningsprocesser. Vi er interesserede i at mødes med praktiske folk, der oprigtigt arbejder for at bygge borgeralliancer, som engagerer tusindvis af borgere, og som har magten til at skabe strukturelle forandringer i samfundet. Hvis det er jer, så er I velkomne til at komme og besøge os. Hvis ikke, så er det bedst at lade være. Jeg håber, I forstår?"

Da jeg fortalte Nadja om svaret, blev hun voldsomt provokeret og sagde, at så havde hun bestemt ingen interesse i at mødes med dem. Men for mig havde provokationen den modsatte effekt. Jeg ville vise ham, at han tog fejl. Jeg skrev et svar, hvor jeg lagde vægt på mine erfaringer med fødevarefællesskabet, hvor vi netop havde organiseret os for at skabe en lille samfundsforandring for mere økologi og mere lokalt fællesskab. Og jeg skrev, at jeg gerne ville mødes med dem og lære mere.

Jeg mødtes med Neil og to andre fra Citizens UK over frokost og blev kastet ud i en hvirvelvind af spørgsmål og overvejelser, som jeg slet ikke kunne svare fyldestgørende på. Det var tydeligt, at de havde en helt anden faglighed og en helt anden tilgang til det at være borger og til at skabe engagement og forandring.

De kaldte sig community organisers. De organiserede borgere og fællesskaber i lokalsamfund rundt om i England – trossamfund, skoler, fagforeninger og alt muligt indimellem

BL_Revised.indb 319 09/05/2018 10.51

– i en fælles alliance, der kunne lave politikerinddragelse i stedet for borgerinddragelse. De fortalte om, hvordan de til det sidste parlamentsvalg havde stillet de tre premierminister-kandidater til ansvar foran 2500 borgere. I stedet for at overlade initiativet til politikerne hjalp de lokale borgere til selv at skabe forandringer i deres eget liv. De lavede målrettede politiske kampagner om de problemstillinger, som de alle ønskede at gøre noget ved: Levedygtige lønninger. Ordentlig pleje af syge og ældre. Værdig modtagelse af asylansøgere og flygtninge.

De talte åbent og direkte om magt. Om, at hvis vi ikke selv bruger vores stemme, er der andre, der vil bruge vores stilhed imod os. Om hvordan man opbygger magten til at skabe forandringer i samfundet. Ikke ud fra en bestemt ideologi eller holdningspakke. Men ud fra det, som lokale borgere selv kunne finde sammen om. Praktisk, konkret og tæt knyttet til deres egne hverdagsliv.

Det var en åbenbaring. Jeg gik derfra med en følelse af, at jeg havde fundet nogen, der havde tænkt de tanker til ende, som jeg selv i blinde havde kredset om gennem de sidste fem år. Det var en hel skole indenfor medborgerskab, som jeg aldrig havde hørt om før. En skole, hvor man godt turde tale om magt. Hvor man havde masser af historier og erfaringer med, hvordan man kan rykke magten tættere på borgerne. Det var handlekraft i hverdagen – ikke bare i den nære hverdag, men også på det større samfundsplan. Det var en måde at gøre op med den magtesløshed og frustration, som havde ledt mig til at gå ind i Borgerlyst til at begynde med.

Jeg vidste endnu ikke præcis, hvad det skulle føre til. Men et frø var blevet plantet. Måske kunne denne tilgang også bruges i Danmark på den ene eller den anden måde? Over de kommende måneder lå det og ventede på det rigtige tidspunkt til at spire.

Efter vi kom hjem fra England, følte jeg mig stadig ikke klar til at fortsætte med Borgerlyst som hidtil. Jeg havde stadig brug for en pause. Så jeg trak stikket og tog en måned afsted som frivillig grøntsagsdyrker hos storkollektivet Svanholm nær Frederikssund. De mange timer i marken gav mig god tid til at tænke over, hvilke muligheder jeg stod overfor, når jeg vendte tilbage til hverdagen.

BL_Revised.indb 320 09/05/2018 10.51

Efterhånden stod det klart for mig, at jeg stod overfor et valg. Enten kunne jeg fortsætte som hidtil i den trygge, sjove og lærerige tilværelse, som jeg havde skabt mig. Eller jeg kunne prøve kræfter med den nye tilgang, som jeg havde fundet – og se, om jeg kunne løfte det. Jeg kom til at tænke på Neil Jameson's bemærkning om, at de ofte fik besøg af gode folk fra Danmark, men aldrig hørte fra dem igen. Og jeg tænkte "fandeme nej! Det skal ikke falde, fordi jeg ikke havde modet til at gøre det."

Fra da af var retningen sat. Det tog dog næsten et år, før jeg trådte ud af Borgerlyst. Igennem lang tid håbede jeg på, at jeg kunne begejstre Nadja til, at vi sammen kunne gøre Borgerlyst til en platform for community organising i Danmark. Men dels lå tilgangen hende for fjernt, og dels var hun ikke interesseret i bare at kopiere andres ideer.

I stedet begyndte jeg så småt at lede efter nye medkumpaner, der ville være med til at starte et sådant nyt initiativ op. Og det gik efterhånden op for mig, hvor stort et projekt det ville være. Jeg kunne ikke både gøre dette og fortsætte med at sidde mit engagement i Københavns Fødevarefællesskab og drive Borgerlyst sammen med Nadja. Dette var noget, jeg var nødt til at gøre fuldt og helt og ikke halvt ved siden af en masse andet. Og derfor rundede Nadja og jeg vores lange samarbejde af i foråret 2015.

Alt imens spirede det nye initiativ ligeså langsomt under den kluntede arbejdstitel "civilsamfundsalliancen", som jeg startede sammen med Michael Wulff og Ruth Gøjsen. Snart fik det navnet Medborgerne – og allerede fra start var forskellen fra Borgerlyst tydelig: For vi stiftede en forening og begyndte at søge fondsmidler med det samme!

BL_Revised.indb 321 09/05/2018 10.52

STRØMNING:

Kriser og konjunkturer

Vi startede Borgerlyst i 2010 i kølvandet på en finanskrise, der i løbet af ét år havde vendt brølende højkonjunktur til massefyringer, bankkrak og nedskæringer. Det var året efter det mislykkede klimatopmøde COP15 i København, hvor bekymringen for klimaet for alvor begyndte at sprede sig. Og dengang var krigene i Irak og Afghanistan stadig i frisk erindring. Så lige i den tid var systemets sprækker lette at få øje på, og der var mange, der begyndte at stille spørgsmålstegn ved systemerne, som vi kendte dem, og efterspurgte nye løsninger.

Disse kriser var i høj grad med til at forme Borgerlyst. For det skabte en åbning, hvor folk omkring os kunne se behovet for noget nyt. For at udvikle nye løsninger og for at gå nye veje. Og derfor viste det sig, at vi løb åbne døre ind, når vi begyndte at tale om borgerlyst, beta-tilgang og handlekraft i hverdagen. Vi skulle ikke overbevise dem. Kriserne i samfundet havde allerede overbevist dem.

Gennem årene har det været helt tydeligt, at der vitterlig ikke er noget, der er så skidt, at det ikke er godt for noget. For mens kriserne i sig selv selvfølgelig er forfærdelige, har det været helt utroligt at se, hvor megen borgerlyst, der kan opstå i kølvandet på dem. For mens de fleste af os godt kan have lidt svært ved rigtigt at få rykket på vores borgerlyst, når hverdagen triller trygt derudad, er vi ret gode til at tage os sammen, når kriserne rammer. Og selvom langt de fleste af os slipper grebet igen, når undtagelsestilstand igen afløses af normaltilstand, er der næsten altid nogen, der holder fast. Og nye løsninger, redskaber og fællesskaber er opstået undervejs, som vi kan blive ved med at trække på. Det så vi for eksempel med lockouten af lærerne i foråret 2013, hvor alt fra bagere til blomsterhandlere og boldklubber kastede sig ud i spontanpasning af ungerne, der fik sig nogle fantastisk lærerige skoledage. Og vi så det, da syriske flygtninge i efteråret

BL_Revised.indb 322 09/05/2018 10.52

2015 vandrede op af de danske motorveje. Det affødte, at en masse borgere spontant hjalp flygtningene med transport, mad og tøj. Og ikke mindst mundede ud i det, vi i dag kender som Venligboerne, der udover al den praktiske selvbestaltede flygtningehjælp og juridiske rådgivning satte vigtige debatter i gang og skabte rammerne om hyggelige sociale fester og arrangementer. Alt sammen borgerdrevet helt udenom de eksisterende instanser og systemer.

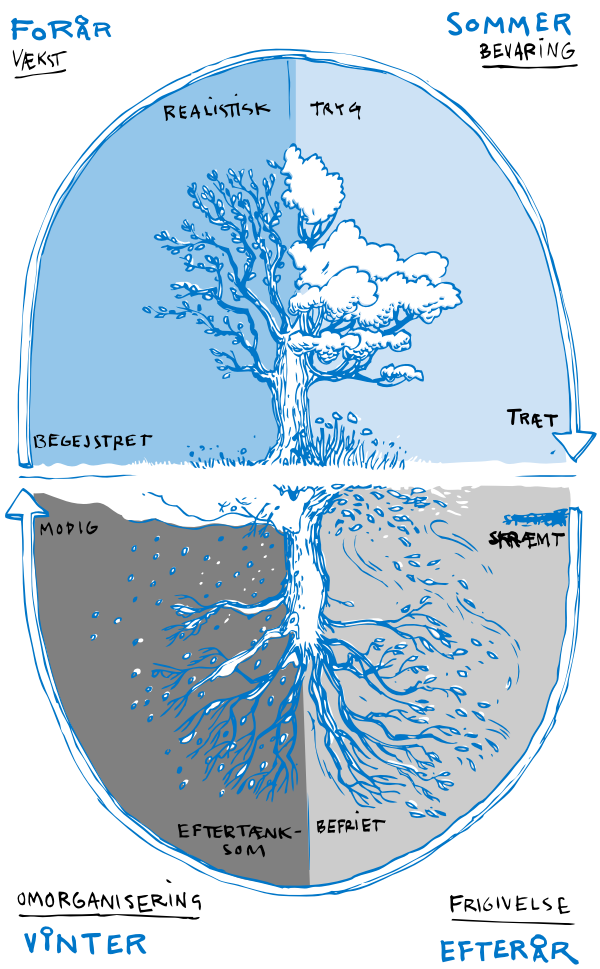
Sådanne kriser og konjunkturer påvirker borgerlystne projekter meget. Og her spiller en ofte uforudsigelig timing ind, der kan få stor betydning for projektets udvikling og udbredelse. Når der er højkonjunktur, befinder alle sig i en kollektiv forårsbegejstring. Når man lancerer en ny ide under højkonjunkturen, er den nem at få opmærksomhed på. For alle konstant er på jagt efter det nyeste nye. Og ingen tør sige, man er tosset, for luften svirrer af historier, der er for gode til at være sande. Om boligejere og iværksættere, der er blevet millionærer fra den ene dag til den anden. Og ingen tør rigtigt afsløre kejserens nye klæder af frygt for at blive afsløret som negative nej-hatte eller gå glip af 'the next big thing'.

Til gengæld er der virkelig mange om buddet, så selv gode ideer drukner let i mængden, og man skal være forberedt på, at den store opmærksomhed kun varer kort, fordi alle hurtigt sværmer videre til det endnu mere nyeste nye.

Under lavkonjunkturen er stemningen helt anderledes. Det kan være trægt at få andre med på en god ide, for forbehold og bekymringer, der intet har med dig og dit projekt at gøre, lægger en uforholdsmæssig stor dæmper på begejstringen. Til gengæld tager folk dem mere til sig, når de først opdager dem. Klangbunden er langt dybere. Krisen gør også, at gode frivillige kræfter stimler omkring projektet, fordi mange nyuddannede har svært ved at få deres første job, og mange erfarne folk har længere pauser mellem jobs end under højkonjunkturen. Så her er der mange, der er friske på at tage nogle af de længere, sejere træk på projektet. Her er der masser af tid til at dygtiggøre sig og afprøve noget nyt. Intet af det har som sådan med hverken dig eller dit projekt at gøre. Men det kommer uvægerligt til at påvirke dit projekts udviklingsmuligheder og tempo. På godt og ondt. Det er ikke noget, du kan ændre på. Men det er værd at være opmærksom på.

BL_Revised.indb 323 09/05/2018 10.52

Fremtiden starter med dig

BL_Revised.indb 324 09/05/2018 10.52

I hverdagen er der så mange ting at holde styr på – aftaler, møder, deadlines og andre forpligtelser – at vi for det meste bare fokuserer på at holde snuden i sporet for at nå alt det, vi har sat os for. Det er sjældent, vi har tid til at stoppe op og tænke over fremtiden som mere end bare i morgen, i næste uge, i næste sommerferie. Det er svært at finde tid til at overveje, hvor vi er på vej hen på længere sigt.

Det bliver endnu mere udtalt, når man får børn. Man har så travlt med at sørge for, at børnene har det godt lige her og nu, at det bliver endnu sværere at finde tid og overskud til at forholde sig til, hvilken fremtid de skal leve i. Men hvad nytter det, at vi sørger for, at vores børn har det godt nu, hvis vi ender med at efterlade dem en planet og et samfund, der er ved at gå op i limningen?

Derfor er det tid til, at vi stopper op et øjeblik. Tid til, at vi spørger os selv og hinanden, hvilken fremtid vi har lyst til at skabe og være en del af. Vi har brug for at skabe nye fortællinger om, hvor vi er på vej hen. Fortællinger om, hvordan vores samfund kan blive bedre. Fortællinger, vi kan fortælle vores børn. Fortællinger, vi selv kan tro og håbe på. Vores fem år med Borgerlyst bestyrkede os i troen på, at mange af vores samtids store og vigtige fortællinger starter her og nu og med hver eneste af os. Vi kan ikke længere udlicitere fremtiden til eksperterne. De kloge hoveder, politikerne, de kreative og beslutningstagerne.

Fremtiden er ikke noget, som kun kan skimtes af mænd i hvide kitler i kliniske laboratorier, af fuldmægtige i Finansministeriet eller til produktlanceringer hos den seneste nye teknologiske start-up. Vi skal alle være med til at drømme om fremtiden. For vi er alle en del af den.

De borgerlystne frø, vi hver især sår i dag, rummer kimen til en bedre fremtid. Vi tager de første vigtige skridt hver gang, vi går fra at tænke "nogen burde gøre noget" til at tænke, "det her vil jeg være med til at gøre bedre." Fremtiden gror ud af vores fælles borgerlyst. Den spirer, når vi begynder at bruge vores egen handlekraft til at skabe forandringer i vores egen hverdag.

BL_Revised.indb 325 09/05/2018 10.52

Og i sidste ende er det jo det, borgerlyst handler om: At tro på, at det nytter. At tro på, at vores gode handlinger smitter. At hver enkelt handling kan være med til at sætte lignende handlinger i gang andre steder. At det gode eksempel kan inspirere hundredevis af andre gode tiltag. At jo flere, der gør det – jo større forskel gør det.

Vi synes, der er god grund til at være håbefulde. For selvom problemerne står i kø, har der aldrig før været så mange mennesker, der har haft så meget mulighed for at bruge deres handlekraft i hverdagen som nu. De finder sammen i civilsamfundets nye fællesskaber og forløser den energi, begejstring og borgerlyst, som er så afgørende for at vise nye muligheder og veje til at udvikle samfundet.

På hver deres måde og på hver deres lille nøgne plet på civilsamfundets danmarkskort sår de frøene til en blomstrende fremtid. En fremtid, der giver håb – også for vores børn.

Og på den måde kan vi alle være med til at skabe en fortælling om fremtiden, vi kan give videre til vores børn. Det er en fortælling om alle de små handlinger, vi foretager sammen. En fortælling om at bruge sin handlekraft i hverdagen.

Denne fortælling starter med dig. Lige nu er det os, der er dem. Fremtiden afhænger af vores borgerlyst. Det er vores fælles ansvar at skabe den samtid – og dermed den fremtid – vi gerne vil give videre.

Så uanset hvordan du vælger at gå videre herfra, så snak med andre om dine tanker – gerne folk, der ikke ligner dig selv – og hav modet til at kaste dig ud i noget, du ikke helt ved, hvordan vil ende.

Det skal nok blive godt.

BL_Revised.indb 326 09/05/2018 10.52

Så hvad har du lyst til
at gå igang med lige nu?

BORGERLYST

BL_Revised.indb 327 09/05/2018 10.52

En magtdemonstration

Onsdag d. 27. september 2017 var en stor dag for mig. Efter mere end to års opstartsarbejde skulle Medborgerne endelig præsenteres for verden. En time før det hele skulle gå i gang, stod jeg foran Nørrebrohallen og kiggede ud mod Nørrebrogade og krydsede fingre. Dette var den afgørende prøve på, om vi havde gjort vores forarbejde godt nok. Var folk med? Ville de møde op og bakke op?

I de forgangne to år var Medborgerne gået fra at være en luftig ide, inspireret af de imponerende borgeralliancer jeg havde set i England, til at være en rigtig organisation: En sammenslutning af foreninger, uddannelsesinstitutioner og trossamfund på Nørrebro og Nordvest. Samlet på tværs af deres forskelligheder om et fælles ønske om at styrke lokalsamfundet og forbedre levevilkårene for de over 130.000 mennesker, der bor på de tættest befolkede kvadratkilometer i Danmark.

I løbet af disse to år havde jeg mødt alt for mange lokale borgere, der for længst havde afskrevet muligheden for, at de problemer, de oplevede i deres hverdag, kunne løses: Stigende boligpriser, partikelforurening, bandekriminalitet, arbejdsløshed, diskriminiation og mangel på fritidsfaciliteter for lokale børn og unge. Disse problemer kan kun løses ved, at lokale borgere organiserer sig i en samlet bevægelse og skaber forandringer sammen.

Og det var dette løfte, som vi nu skulle til at indfri. Både overfor Tryg Fonden, der i foråret 2016 havde givet os en donation på små to millioner til at opbygge den første danske borgeralliance. Men også overfor de mange lokale ildsjæle, foreningsaktive og nysgerrige borgere, som jeg sammen med mine seje community organiser-kolleger Natasha Al-Hariri og Ditte Bloch Noer havde opsøgt og søgt at begejstre i det forgangne halvandet års tid.

For at afpresse os selv havde vi besluttet at sætte Medborgerne på det kommunalpolitiske landkort med et stort lancerings-event en måneds tid før kommunalvalget. Vi

BL_Revised.indb 328 09/05/2018 10.52

satsede stort. Vores mål var at vise hele verden, at Medborgerne var en ny magtfaktor i København, som de skulle tage højde for. Vores magt lå ikke i at have mange penge, men i at være mange godt organiserede, handlekraftige lokale borgere med en plan og klare målsætninger. Men det krævede en magtdemonstration. Det hele ville falde til jorden, hvis ikke folk rent faktisk mødte op og bakkede op.

De to måneder op til eventet var et hektisk ræs. Og de små pusterum undervejs blev let til iltløse huller, når tankerne myldrede, og jeg så, hvor meget vi stadig manglede at få styr på. Jeg forbandede, at vi havde været så kække. Vi havde booket Nørrebrohallen med plads til 600 mennesker. Vi havde lavet en nøje planlagt drejebog for den halvanden time, eventet skulle vare. Vi havde inviteret topkandidater fra alle 9 partier. Vi havde inviteret pressen. Vi havde inviteret alle de nysgerrige borgere og foreninger, som ikke havde været klar til at forpligte sig på at være en del af Medborgerne endnu.

Og dér stod jeg så. Foran indgangen til Nørrebrohallen en time før det hele skulle gå løs – og håbede, at folk ville komme. Vi havde taget alskens forholdsregler: Vi havde sat skillevægge op for at få rumme til at virke mindre. Vi havde kun sat stole frem til 200, selvom der var over 300 tilmeldte –fordi det altid er bedre at skulle sætte flere stole frem end at have rækker af tomme stole, der viser de uindfriede forventninger. Vi havde fået vores medlemsorganisationer til at forpligte sig til at få folk fra deres respektive baglande til at deltage. Men i sidste ende var der ingen garantier. Var folk klar til at bruge halvanden time en sen onsdag eftermiddag på et borgermøde uden en klar dagsorden eller slutmål – afholdt af en organisation, som de ikke rigtigt kendte endnu?

Det var de! Det viste sig hurtigt, at der kom mange flere, end vi havde sat stole frem til. Også flere, end der havde tilmeldt sig. Der var flere, end vi kunne nå at få indskrevet eller taget ordentligt imod. Vores bedste bud er, at et sted mellem 430 og 450 medborgere mødte op. Af alle aldre og sociale, etniske og religiøse baggrunde. Sammen fejrede vi vores kvarter – og det spirende fællesskab, som vi har sammen, i kraft af at vi alle bor på Nørrebro og Nordvest.

Det var først flere timer efter, forsamlingen var slut, at det gik op for mig. Undervejs havde

BL_Revised.indb 329 09/05/2018 10.52

jeg haft alt for travlt med at koordinere, forberede og opmuntre og lave nød-redninger på små og store tekniske koks. Det var først nu, hvor spændingen var udløst, og det hele var overstået, at lettelsen ramte mig: Det lykkedes.

Over 30 lokale medborgere havde været på scenen, fortalt deres historier og forpligtet de kommende borgmestre på at samarbejde om konkrete forandringer på Nørrebro og Nordvest. De otte toppolitikere havde virket overvældede. For de kunne godt mærke, at denne dag var magten ikke på scenen hos dem, men i salen hos de medborgere, der ikke længere bare ville afgive deres stemmer.

Medborgerne levede – ikke længere bare som en ide, men som en ny magtfaktor i København. Og det kunne kun ske, fordi så mange gode, handlekraftige medborgere var med til at få det til at ske. Ikke bare de mange, der var på scenen, men alle dem, der mødte op på dagen. Og som tog det første skridt op af engagementstrappen til at skabe en bedre bydel og en bedre hverdag sammen.

Jeg var ikke selv på scenen. Jeg holdt ikke tale og jeg fortalte ikke min historie. For det handlede ikke om mig. Det handlede om os alle sammen. For der er problemer i vores samfund, som vi kun kan løse i fællesskab. Jeg er blot en enkelt lille del i dette store fællesskab, der med blid stemme minder om, at vi alle kan være de ledere, vi har brug for.

BL_Revised.indb 330 09/05/2018 10.52

Sammen genfortryller vi verden

Da jeg besøgte Eckersberg-udstillingen i efteråret 2016 på Statens Museum for Kunst, blev jeg som så ofte før ramt af guldaldermisundelse. I midten af udstillingen var der en sal, der zoomede ind på Eckersbergs nærmest naturvidenskabelige tilgang til malekunsten. Dét rum i udstillingen fulgte lige efter et rum fyldt med portrætmalerier af alle Eckersbergs samtidige. Hans mæcener og venner. Og mens jeg kiggede på de redskaber, han havde udviklet for at ramme de helt rigtige perspektiver og proportioner, gik jeg og tænkte på, hvor spændende samtaler Eckersberg må have haft med H. C. Ørsted om videnskab og med Thorvaldsen om kroppe.

Mens jeg gik gennem resten af salene, tænkte jeg over, hvordan de gode guldalderfolk har løftet hinanden, lært af hinanden og givet hinanden indblik i nye verdener, tænkemåder og faglige tilgange, og hvordan samspillet og samværet mellem dem har gjort dem hver især bedre. Og hvordan de tilsammen prægede deres samtid, så den løftede sig til noget så ekstraordinært, at vi stadig kalder den guldalderen.

Og netop da slog det mig for første gang for alvor, hvad det vil sige at 'være hinandens samtidige'. Og hvor stort et ansvar vi hver især har for ikke alene at bidrage til vores samtid med alt det gode, vi kan – vi har også et ansvar for at hjælpe med at danne, løfte og udvikle vores samtidige. Så de også kan udvikle deres fulde potentialer. Og vi sammen kan præge vores samtid.

Vi er ikke bare 'produkter af vores samtid' – vi er lige så meget 'produkter af vores samtidige'. Og det er vores fælles ansvar at præge vores fremtid. I stedet for at misunde guldalderikonerne deres samtid og deres samtidige er det op til os at skabe vores egen guldalder. Hvis det skal kunne lade sig gøre, er det helt afgørende, at vi mødes og lader vores tanker, erfaringer og talenter krydsbestøve hinanden. At vi ofte omgås nogen, der er helt

BL_Revised.indb 331 09/05/2018 10.52

anderledes end os selv, så vi kan udfordre hinandens tilgange og tankegange. At vi lytter åbent og fordomsfrit til hinanden i stedet for at stå stejlt på vores eget, så vi kan udvikle løsninger, der er til alles fælles bedste. At vi hjælper med at løfte hinanden og støtte op om hinandens projekter, så dem, der kæmper for en bedre samtid, ikke ender som enlige tosser, men i stedet bliver hyldet for deres iderigdom.

Det tænkte jeg meget over. Det var ved at være et halvt år siden, at Andreas og jeg havde bundet sløjfe på vores samarbejde med den store skilsmissefest. Formelt set var det nu mig, der drev Borgerlyst videre, og interessen og efterspørgslen var egentlig større end nogen sinde, og jeg havde også lavet nogle meget vellykkede eksperimenter: Forsamlingen, der handlede om at hjælpe og styrke de mange spontant opståede folkehjælpsinitiativer under flygtningekrisen, og Samtaledøgn om Danmark, som jeg holdt sammen med Helle Solvang, hvor vi dels samlede 100 vidt forskellige samfundsaktører i Tårnet på Christiansborg til en snak om visionerne og drømmene for dagens Danmark – og dels inspirerede folk over hele landet til at mødes om den samme samtalemenu i private hjem, klubhuse, teatre, menighedshuse og biblioteker. Det var vildt sjovt og spændende at udvikle samtaledøgnet sammen med Helle, der på rigtig mange måder minder meget om mig og samtidig går til samtalerne og værtskabet på en helt anden måde end Andreas og jeg havde grebet det an. Så jeg lærte en masse af at arbejde sammen med hende.

Begge eksperimenter voksede sig store og stærke og var på mange måder en smuk krystallisering af alt det, Borgerlyst kunne. Og jeg brugte alt det, jeg havde lært gennem Borgerlyst på nogle helt nye måder. Det swingede virkelig. Det var en fantastisk kulmination.

Men det var bare slet ikke det samme at drive selve Borgerlyst videre uden Andreas. For Borgerlyst var som det var, fordi det en sammensmeltning af begge vores meget forskellige tilgange og tankegange. Meget af det ville jeg have gjort helt anderledes, hvis jeg havde skullet gøre det selv, eller hvis jeg havde gjort det sammen med andre end Andreas. Så nu føltes det mærkeligt at drive noget videre alene, der var så meget vores.

Så det gik egentlig rigtig godt. Og samtidig havde der længe været opbrud på vej, da jeg besøgte Eckersberg-udstillingen.

BL_Revised.indb 332 09/05/2018 10.52

Et par uger senere vågnede jeg midt om natten, da jeg pludselig satte mig brat op i sengen og med en dyb røst proklamerede højt for mig selv: "Jeg skal starte en helt ny form for læreanstalt – og den skal hedde Samtidens Akademi".

Så faldt jeg plonk i søvn igen. Men næste morgen vågnende jeg med følelsen af voldsom fornyet kraft. Og sådan lød startskuddet til, at jeg i dag er rektor for Samtidens Akademi – et nyt samlingspunkt, hvor vi erstatter modløsheden og magtesløsheden med troen på, at det nytter. Og sammen genfortryller verden.

Men det er en helt anden fortælling. Et nyt kredsløb. Og måske en dag en ny bog.

BL_Revised.indb 333 09/05/2018 10.52

Litteraturliste

Fra borgerpligt til borgerlyst
-Billedet med "You're not stuck in traffic, you are traffic" stammer fra Eric Liu og Nick Hanauers bog Gardens of Democracy (Sasquatch Books, 2011).
- Tankerne om fri krydsbestøvning er i høj grad inspireret af Thomas Madsen-Mygdal, der dels med sine Reboot-konferencer og sine forskellige arbejdsfællesskaber har arbejdet meget aktivt med at udvikle rammerne for fri krydsbestøvning. Aktuelt i den sociale selskabsklub Klub.

Del din undren
- Derek Sivers' TED Talk hedder How to start a movement in 3 minutes og kan ses på ted.com og på youtube.com: https://www.youtube.com/watch?v=V74AxCqOTvg.
- Måden, vi formulerede vores samtalestartere og spørgsmålene til Folkets Stemmer på, er inspireret af den schweiziske forfatter Max Frisch's lille bog Spørgeskemaer (Forlaget Basilisk, 2007).
- Lars APs bog hedder praktisk nok også Fucking Flink (Peoples Press, 2010) og fortæller hele historien om projektet og tankerne bag.

Træn dine borgermuskler
- Zen-mesteren Shunryu Suzuki var med til at introducere zen-buddhisme til et vestligt publikum, og meget af hans filosofi er opsamlet i bogen Zen Mind, Beginner's Mind (Weatherhill, 1970).
- Aktivisten Annie Leonard snakker om borgermuskler i de inspirerende videoer, hun har lavet som del af projektet Story of Stuff. Se dem på storyofstuff.org.
- Tor Nørretranders skriver om amatør-egoister i sin bog Vær Nær – sammenhæng i samfundet (tor.dk, 2013).
- Hal Kochs bog Hvad er demokrati (Gyldendal, 1945) er en klassiker indenfor dansk folkeoplysning. Og den er lige så relevant i dag, som den var da, den udkom lige efter Anden Verdenskrig.
- Forfatteren Anne Lamotts beskrivelse af perfektionisme kommer fra hendes inspirerende bog Bird by bird: Instructions on Writing and Life (Anchor Books, 1980), der er en samling inspirende refleksioner over kunsten at skrive – fyldt med praktisk anvendelige råd.
- Historien om "The Long, Hard, Stupid Way" fandt vi i Frank Chimero's præsentation Do Things The Long, Hard, Stupid Way: http://dolectures.com/lectures/do-things-the-long-hard-stupid-way/.
- Begrebet beta og dets konsekvenser bliver grundigt udforsket af journalisten Jeff Jarvis i hans bog What Would Google Do (Harper Collins, 2011).
- Andreas har skrevet meget mere udførligt om open source software i sit speciale fra 2007, som kan findes her: http://andreaslloyd.dk/writings/thesis/.
- Nadja har skrevet udførligt om at vække samfundsengagement i sit speciale fra 2001 om motivationsretorik, som kan findes her: http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/motivationsretorikken

Lad dig ikke knække af reglerne
- Jørgen Rosted sagde, at det er op til tosserne på en paneldebat til konferencen DANSIC 2012, der satte fokus på social innovation.

Man bliver aldrig rigtigt klar
- Nadja har lavet to omfattende, eksplorative undersøgelser for Beskæftigelsesministeriet i samarbejde med ledernetværket Protocol. De hedder Kvinder i ledelse, hvad skal der til og Snublesnore på Direktionsgangen.

How fascinating!
- Hvis du vil se vidoeen, hvor Benjamin Zander, der meget kropsligt viser, hvordan man kan vende sin frustration udad i stedet for indad, så søg på benjamin zander poptech 2008 – det oprindelige link er forsvundet, men videoen skal nok være at finde...

Fald i snak
- Du kan finde Zack Wieners tegning af 'Mount Stupid' på hans hjemmeside Saturday Morning Breakfast Cereal: http://www.smbc-comics.com/?id=2475
Sociologen Robert Putnam har udfoldet sine tanker om samlende og brobyggende relationer meget mere i sin bog Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community (Touchstone Books, 2000).
- Citaterne fra Tor Nørretranders kommer fra Nadjas interview med ham til denne bog. Du kan finde uddrag af samtalerne på Borgerlyst's Facebook-side.
- Samtalesalonerne er blandt andet inspirerede af kulturhistorikeren Theodore Zeldin's to bøger Conversation: How talk can change our lives (HiddenSpring, 2000) og An intimate history of humanity (Harper Perennial, 1995).
- Art of Hosting er et open source-netværk for folk, der arbejder med at sætte rammerne for gode samtaler. Læs mere på www.artofhosting.org.
- Du kan læse meget, meget mere om, hvordan du kan holde dine egne samtalesaloner i vores håndbog Samtalesaloner – Små skub, der får folk til at falde i snak (Borgerlyst, 2016).

Hold faglige sammenskudsgilder
- Mikrohandlinger er til dels inspireret af hjemmesiden If We Ran The World, der gør det let at starte et projekt og knække det ned i små opgaver, man kan udbyde til andre: www.ifwerantheworld.com.

Træn dit makroskopiske blik
- Citatet fra Leo Tolstoj kommer fra John-Paul Flintoff's fantastisk borgerlystne lille bog How to change the world (Pan MacMillan, 2012).
- Ordet makroskop er opfundet af den franske forsker og systemtænker Joël de Rosnay. Han udfolder begrebet til fulde i sin bog The Macroscope (Harper & Row, 1979).
- Tallene om madspild er indsamlet af Stop Spild Af Mad: stopspildafmad.dk/madspildital.html
- Der er lang række gode, konkrete eksempler på, hvordan man kan bruge sit makroskopiske blik i Donella

BL_Revised.indb 334 09/05/2018 10.52

Meadows' bog Global Citizen (Island Press, 1991).
- Du kan læse meget mere om TagTomats udvikling og erfaringer i Mads Boserup Lauritsens store bog Gør det grønt og gør det sammen. (Ctrl+Alt+Delete Books, 2016).
- Historien om landsbyen Chambon-Sur-Lignon stammer fra James C. Scotts lille bog Two Cheers for Anarchism (Princeton University Press, 2012).
- Rebecca Solnit's smukke slagsætning om håb kommer fra hendes bog Hope in the Dark (Canongate Books, 2005)

Dyrk den gensidige mesterlære
- Kio Stark's bog hedder Don't Go Back to School: A Handbook for Learning Anything (Kio Stark, 2013).

Bliv ikke skræmt af de iltløse huller
- Kurven over et projekts udvikling kommer fra Austin Kleons bog Steal Like an Artist: 10 Things Nobody Told You About Being Creative (Workman Publishing, 2012). Sjovt nok har han selv hugget den fra sin veninde Maureen McHugh...

Indret din hverdag
- Center for Offentlig Innovation samler deres erfaringer og projekter på hjemmesiden coi.dk.
- Begrebet 'hverdagsmagere' bliver beskrevet grundigt i Eva Sørensen og Henrik Bangs essay Hverdagsmagerne – en udfordring til demokratiet og samfundsforskningen, som optræder i bogen Den demokratiske udfordring (Hans Reitzels Forlag, 1999)
- Bloggen The Setup, hvor en lang række forskellige programmører, kunstnere og teknik-nørder deler deres fifs og yndlingsværktøj kan findes på http://usesthis.com.

Ikke en fusker
- Dunning-Kruger effekten er beskrevet i Justin Kruger and David Dunnings artikel Unskilled and Unaware of It: How Difficulties in Recognizing One's Own Incompetence Lead to Inflated Self-Assessments (Journal of Personality and Social Psychology, Vol. 77, No. 6., 1999).

Byg engagementstrapper
- Meget af dette kapitel er inspireret af den amerikanske aktivist og community organizer Saul Alinskys bog Rules for Radicals (Random House, 1971)
- Og af hans lærling Marshall Ganz, der har videreudviklet Alinskys tanker i en lang række artikler og bogkapitler. Se mere på hans hjemmeside http://marshallganz.com.

Ungå luksusproblemer
- Et let tilgængeligt interview med Joseph Tainter om hans bog Collapse of complex societies (Cambridge University Press, 1990) kan findes på podcasten The Conversation: http://findtheconversation.com/episode-nineteen-joseph-tainter/.

Bedre Møder
- Anekdoten om bankmanden, der altid afsluttede sine møder med at spørge, om mødet havde tjent deltagernes formål kommer fra Dee Hock's fremragende erindringsbog One from many (Berrett-Koehler Publishers, 2005).
- Ditte Wulffs koncept Mødehuset er tilgængeligt under en Creative Commons-licens på http://mødehuset.dk. Berit Ås har beskrevet herskerteknikkerne indgående i artiklen De fem hersketeknikker – om ufarliggjøring av undertrykkerens våpen (Årbog for kvinderet, Kvinderetlig Skriftserie (1979)Ditte Wulff's model Mødehuset.
- David Graeber har arbejdet meget med demokratiske møder i blandt andet Occupy Wall Street, og har skrevet en bog om sine erfaringer: The Democracy Project (Spiegel & Grau, 2013)

Strømning – Sammenskud
- Begrebet sammenskud er især inspireret af Rachel Botsman's bog What's Mine Is Yours: How Collaborative Consumption is Changing the Way We Live (Collins, 2011).
- Og af Tor Nørretranders og Søren Hermansens bog Fælledskab (Samsø Energiakademi, 2011).

Find nybruddets sprækker
- Citatet fra Diane Nash kommer fra John-Paul Flintoffs How to change the world (Pan MacMillan, 2012). Citatet fra Ella Baker kommer fra Chris Crass' essay Organizing Lessons from Civil Rights Leader Ella Baker fundet på http://anarkismo.net/article/7645
- Tankerne om guldalderen og de trojanske mus stammer fra projektet From crisis to possibility, der var en stor fælles udforskning af, hvordan guldalderen opstod i kølvandet på statsbankerotten i 1813. Hele historien bliver udfoldet i Helle Solvangs radioserie Danmark og bankerotten (DR, 2013)
- Ove Kaj Pedersen har skrevet om Konkurrencestaten i bogen af samme navn (Hans Reitzel, 2011)

Giv det videre
- Vi stødte på C.S. Holling og Lance Gundersons arbejde med tilpasningscyklussen i Brian Walker og David Salts fine lille introduktion til økologi og økosystemer Resilience Thinking: Sustaining Ecosystems and People in a Changing World (Island Press, 2006).
- Vores første to bøger, Borgerlyst – mere handlekraft i hverdagen (Borgerlyst, 2013) og Samtalesaloner – Små skub, der får folk til at falde i snak (Borgerlyst, 2016) ligger stadig tilgængeligt til gratis download på hhv. borgerlyst.dk og samtalesaloner.dk.

Strømning: Kriser og konjunkturer
- Nadja har skrevet artiklen Lockout = civilsamfundets renæssance (K-Forum, 2013) om nogle af de mange borgerlystne pasningstilbud, der opstod mens skolerne var lukkede under lærer-lockouten: http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/lockouten-boernepasning-og-nye-organiseringsformer.
- Malene Fenger Grøndal fortæller historien om Venligboerne i bogen Venligboerne – historien om en bevægelse (Bibelselsskabets Forlag, 2017).

BL_Revised.indb 335 09/05/2018 10.52

Borgerlyst, København 2018
Andreas Lloyd og Nadja Pass

Design: Jan Rasmussen

Illustrationer: Kristian Eskild Jensen

Korrekturlæsere: Ania Stoltz-Andersen, Birgitte Prytz Clausen, Sofie Marie Billekop

Prøvelæsere: Anne Toftelund Christensen, Christina Grunwald, Elsebeth Balsløw, Jens Christian Jensen, Kamllia Rønnestad, Lone C Platz, Louise Engberg, Marianne Hansen, Martin Boserup, Ole Dueholm, Sarah Jarsbo, Susanne Dahl

Tryk Narayana Press
Printed in Denmark 2018

1. oplag. 500 eksemplarer
ISBN 978-87-996667-9-9

–

Dette værk er udgivet under en Creative Commons Navngivelse
–IkkeKommerciel– DelPåSammeVilkår-licens.
Det betyder:

Navngivelse. Du må kopiere, distribuere, vise og anvende dette værk
– og afledte værker baseret på det – men du skal kreditere værket som angivet i licensen.

Ikke-Kommerciel. Du må ikke anvende værket til
kommercielle formål – som angivet i licensen.

Del på samme vilkår. Du må remixe, ændre og bygge videre på materialet i dette værk.
Men hvis du gør dette, skal du distribuere dine ændringer og tilføjelser
under den samme Creative Commons licens.

Besøg http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/dk/legalcode
hvis du vil se en kopi af licensen, eller send et brev til:
Creative Commons, 543 Howard Street, 5th Floor, San Francisco, California, 94105, USA.

MIX
Papir fra ansvarlige kilder
FSC® C010651
FSC
www.fsc.org

Tusind tak til alle, der har støttet denne bog

Admiral Gjeddes Gaard · Anette Thorn · Ania Stoltz-Andersen · Anker Toklum · Anne Kofod · Anne-Sofie Thomsen · Birgitte Prytz Clausen Bodil Ankjær Nielsen · Brian Frandsen · Camilla Nielsen-Englyst · Catrine Ørgaard Rudolf · Dan Boding-Jensen · Didde Raahede Børsting Dorte Limbjerg · Dorthe Hove Olesen · Else Kongsted · Frida Marie Jensen · Frontløberne · Githa Rasmussen · Gringer Inc · Hanne Fink Ferdinand Hanne Svejgaard · Hans Bo Pedersen · Heidi Vanparys · Heidi-Johanne · Helle Solvang · Helle Torp Tjørnelund · Jakob Bohr · Jens Høyrup Jeppe H. Nissen · Jørgen Oldenburg · Julie Thorup · Karen Humle · Karen Ejersbo Iversen · Karen Margrethe Krogh · Karin d' Hermilly Karin Mundt Monssen · Kathrine Sørensen Bech · Katrine Dahl Clement · Kirsten Løffler Reich · Kristine Hvalsøe · Lars Nielsen Sardemann Lena Lohals · Lene Nielsen · Lisbet Skinnes Timm · Lise Holm-Rasmussen · Liselotte Pedersen · Louise Zyskind · Marianne Egelund Siig Marianne Vestergaard Nielsen · Marie Kryger-Baggesen · Mette Juul Clausen · Mette Tandal · Mette Wang · Monica Krog-Meyer Nille Skalts · Ove Lund · Pär Pettersson · Pernille Bærendtsen · Pernille Jespersen · Peter Søndergaard · Pia Nathalie Skødt Christensen Pia Vinther Dyrby · Poul Carlsbæk · Rasmus Holm · Rigmor Bennetsen · Signe Bøgh · Sille Munck · Sine Nørholm Just Søren Q Eliasen · Sten Holmgaard Sørensen · Stine Rusbjerg Guldager · Suzette Frovin · Thomas Madsen-Mygdal · Tina Scheftelowitz Tine Bieber Lunn · Trine Grøntved Thomasen · Trine-Maria Kristensen · Ulla Tønner · Vinnie Andersen

BL_Revised.indb 336 09/05/2018 10.52